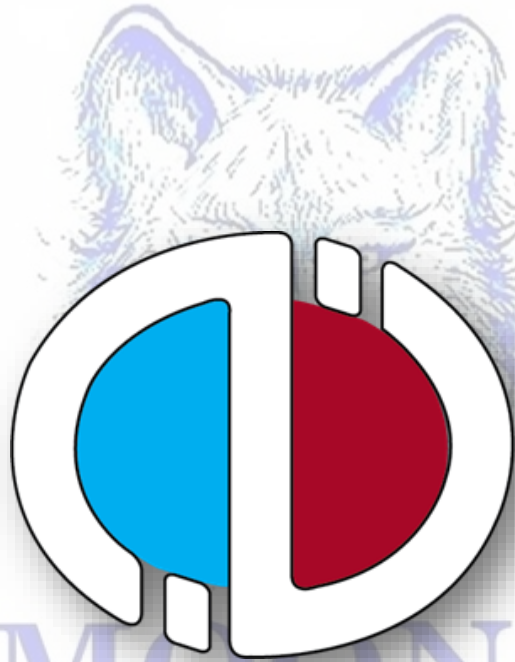

TARİİSU SİYASİ TARİİH

ÜNİTE ÖZETLERİ DENEME SORULARI ÜNİTE SORULARI ÇIKMIŞ SORULAR

SKYMOON PDF
DON'T ASK QUESTIONS, JUST FOLLOW...

“DERS GEÇMENİN EN KOLAY YOLU”

VİZE SORUMLULUK ÜNİTELERİ:1-2-3-4

FINAL SORUMLULUK ÜNİTELERİ:1-2-3-4-5-6-7-8

ÜNİTE 1: DEVRİMLER ÇAĞI (1789-1848)

FRANSIZ DEVRİMİ

Siyasi Tarih kitapları Fransız Devrimi'nin yapıldığı 1789 tarihini bir başlangıç noktası olarak alır. Bu olay sadece Avrupa değil, dünya siyasi dengelerini de köklü biçimde etkileyen sonuçlara yol açmıştır.

DEVİRİM'İN NEDENLERİ

Avrupa'nın öncü devletlerinden İngiltere ve Fransa, geniş ticaret imkânları ile büyük güce kavuşmuştur ve dış pazarlar için rekabetin yoğunlaşması bu iki ülkeyi birbirleriyle çatışmaya sürüklemiştir. Bu savaşlar Fransız Devrimi'nin patlak verdiği iktisadi ve toplumsal iklimin doğmasına katkı sağlamıştır. 1756-1763 yılları arasındaki Yedi Yıl Savaşları sırasında Fransa, İngiltere karşısında büyük bir hezimetle uğramıştır ve İngiltere ile rekabet edebilmek için olağanüstü maddi kaynaklar sarf etmesi, ülke maliyesinin iflas etmesine yol açmıştır. Bunların yanı sıra kökünü bir önceki yüzyıldan alan, XVIII. yüzyılın uyanışı olarak adlandırılan "Aydınlanma" dönemi de Fransız Devrimi öncesindeki ortamın hazırlayıcısı oldu. Çevresindeki pek çok şeyi değiştirebileceğini gören insan, siyasi kaderini de kendi eline alabileceğini görmeye başladı, kilise dogmalarına katı inanış sarsılmış ve hükümdarların da ülkelerini dilediği şekilde yönetmesi güçleşmekteydi. "Tabii Hukuk", "Tabii Hak" kavramlarının geliştiği, eski uygarlıkların birikim ve deneyimlerine sahip olan, okuma-yazmanın yayıldığı, edebiyatın geliştiği, dillerin akıcılık de kazandığı bu dönem yeni fikirlerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağladı. İngiltere ile koloniler (Amerikalılar) arasında yaşanan savaşa Fransa'nın intikam için müdahil olması zaten kötü durumda olan mali yapısının daha da bozulmasına yol açtı. 1730'lardan 1780'lere gelindiğinde, Fransa'da tüketim mallarının fiyatı % 65 oranında yükselmiş, ücret artışları ise ancak % 22'de kalmıştı. Soylular (Aristokrasi) çeşitli vergi muafiyetlerinden yararlanırken, kilise mensupları (Ruhban) ise vergi vermemekte direniyordu. Bu durumda ağır vergi yükü "orta sınıf"ın (Burjuvazi), kentlerde ve kırsal kesimde önemli sayılara ulaşan işçilerin sırtına biniyordu.

Fransa Meclisi, üç alt meclisten oluşmaktaydı. Birinci ve İkinciye aristokrasi egemen iken, üçüncü alt mecliste ise orta sınıf (burjuvazi) ile köylüler ve işçiler yer alıyordu. Özellikle Burjuvazi, kazandığı ekonomik güce rağmen siyasi açıdan hâlâ aristokrasiye bağlı olmaktan kurtulmak istiyordu. Üçüncü alt meclisteki bütün sınıflarda Aydınlanma Çağı'nın yeni fikirleri iyice yer etmiş, Fransa'da da millî egemenliğin kurulması kararlılığını yaratmıştı. İki alt meclisin üye toplamına eşit olan Üçüncü alt meclis, Meclisi boykot ederek,

kendini "Milli Meclis" olarak ilan etmiştir. Kral XVI. Louis, aristokrasinin baskısıyla "Milli Meclis" in toplantı salonunu kapatarak yıldırmaya çalışsa da başarılı olamamış ve siyasi yapının ikiye bölünmesine karşı koyamamıştır. Anayasa yapılıncaya kadar dağılmayacakları yolunda ant içerek varlığını sürdüren "Milli Meclis", Paris halkının 1789'da monarşinin sembolü olan Bastille (Bastil) hapishanesinin önünde toplanması ve birdenbire büyüyen kanlı olaylar sırasında burayı ele geçirmesi ile Kral'ı geriletmiş ve Üçüncü alt-Meclisin ilan ettiği Milli Meclisi tanımaya zorlamıştır. Devrim bu şekilde başlamıştır.

DEVİRİM'DEN SONRAKİ 10 YIL (1789-1799)

Milli Meclis, elde ettiği bu başarıdan sonra "feodalizmin kaldırıldığını" ilan etti fakat "yeni rejim" arayışları içerisinde, zaman ilerledikçe ve yeni hükümet biçiminin ne olacağı gibi konulara inildikçe, "Jacobin"ler (Jakobenler) ve Radikaller arasında görüş ayrılıkları doğmaya başladı. Bu sırada yurt dışına kaçan Soylular da ülkeye karşı bir savaşa hazırlanıyorlardı. İçeride ve dışarıda sıkıntılarla karşı karşıya kalan Devrim ortamında sertlik yanlıları güçlenmekteydi ve nitekim Radikallerin görüşü doğrultusunda Kral'a sadece Meclisi askıya alma yetkisinin tanındığı, tek meclisli bir sistem kurulmuştur. Bu çalkantılar Fransız Devrimi'nin "eşitlik" ilkesinin uygulanışını aksatmıştır. Halkın büyük bölümünün cahil oluşu ve siyasi görüşü bulunamayacağı düşüncesi, vatandaşları "aktif" ve "pasif" biçimde ayırma yoluna gitti ve yalnız "aktif"lere seçme hakkı tanıdı. 25 yaşın üstünde olan ve belirli bir miktar vergiyi ödeyebilen "Aktif" halkın belirleyeceği seçiciler, Yasama Meclisinin üyelerini seçebileceklerdi ve bu durum, Burjuvazi'yi yönetimde söz sahibi durumuna getiriyordu. Fransız Devrimi her alanda yeni haklar getirmekteydi fakat uygulamaya geçildiğinde orta sınıfın (Burjuvazi) çerçevesine göre biçim alan haklar kısıntıya uğradı. Fransız Devrimi, esas itibarıyla Aristokrasi'ye karşı gerçekleştirilmiştir, ancak devrimcilerin Kilise'nin mallarına el koyma kararı alması Kilise'nin muhalif tarafa geçmesine sebep olmuştur. Devrim'in yeni fikirlerinin Batı Avrupa ülkelerinde yandaş toplamaya başlamasıyla, Avrupa monarşileri bu fikirlerin kendi ülkelerinde de doğmasından kaygı duydu ve Fransa'dan kaçan Soylularında da Fransa'ya karşı savaş hazırlığı içerisinde olmaları savaş ortamını kaçınılmaz hale getirdi. Avusturya'ya açılan savaş başlangıçta Fransa için kötü gitse de, eski rejimin tekrar geri gelmesini istemeyen köylü kesimi ve işçiler Fransız Devrim'ine sahip çıktı. İngiltere ve Hollanda'ya da savaş açılmasıyla, Avrupa devletlerinin birleşerek Fransa'ya karşı sürdürecekleri, 1815'e kadar yedi kez

tekrarlanacak Koalisyon Savaşları bu şekilde başlamış oldu.

1793'te ülkede dirlik ve düzeni sağlamak adına Jacobinlerin öncülüğünde Kamu Güvenliği Komitesi kuruldu, Fransa Cumhuriyeti'nin ilk anayasasının Meclis tarafından kabul edilmesiyle, içteki ve dıştaki "düşmanlara" karşı çok sert önlemler alındı. Devrim için tehlikeli bulunan Girondinler ve sayısı üçte ikisini köylülerin oluşturduğu 25.000'in üzerinde kişi idam edildi. Demokratik bir cumhuriyetin kurulmasından yana olmakla birlikte "terör dönemi"ni başlatan Robespierre, Cumhuriyet'e ihanet suçundan, bazı Jacobin arkadaşlarıyla birlikte 1794'te idam edildi.

1795 yılında yeni bir anayasa yapılarak, iki meclisli sistem benimsendi: Beşyüzler Meclisi ve Yaşlılar Meclisi. Beş direktörün yürütme işlevini yerine getirdiği bu dönemde ülke ekonomisi zor durumdaydı ve direktörlerin yolsuzluğa karışma iddiaları halkın güvenini azalttı ve isyanlara sebep oldu. 1797 seçimlerinde Monarşi yanlılarının güçlü çıkması ile, Direktuar Yönetimi daha önceki isyanı da bastırmakta önemli rol oynayan Napoleon Bonaparte'den (Napolyon Bonapart'dan) yardım istedi. Dış güç İngiltere'nin kilit noktalarını felç etmesi istendi, ancak Fransa'ya karşı İkinci Koalisyonun doğması, Bonaparte'ı "18 Brumaire Darbesi"ni yapmaya teşvik etti.

NAPOLEON DÖNEMİ (1799-1814)

Napoleon Bonaparte'ın düzenlediği askeri darbeden sonra, Fransa'da Konsüllük Yönetimi adı verilen despotik cumhuriyet kurulmuştu. Ülke üç Konsül tarafından yönetilmekteydi; Devlet Konseyi, yasaları önerme, Tribunat yasaları oylamadan tartışma, Yasama Meclisi ise yasaları tartışmadan oylama yetkisine sahipti. Napoleon 1800'de yapılan halk oylamasında "Birinci Konsül" unvanını alarak yürütme gücünü büyük ölçüde kendi elinde topladı. 1802'de İngiltere'yle Amiens Barış'ını yaptı ve bu barış antlaşmasından sonra ülke içinde düzeni sağlayacak adımlar attı. Napoleon aynı yıl bir halk oylamasıyla kendisini ömür boyu konsül olarak seçti. Ardından da 1804'te hazırlanan ve yine halk oylamasıyla benimsenen yeni bir anayasayla rejimi imparatorluğa dönüştürürken kendisinin de I. Napoleon adıyla "Fransızların İmparatoru" ilan edilmesini sağladı. Fransa içinde halkın beğenisini kazanan çeşitli reformlar yapan Napoleon, öncelikle ülke dışına kaçmış her sınıftan kişiyi tekrar Fransa'ya kabul etti, hukuk önünde eşitliği teminat altına alan Fransız Medeni Kanunu'nu (Code Napoleon), Merkez Bankasını kurarak ülkenin mali sistemini düzeltti. Lise adı verilen ortaöğretim kurumlarını oluşturdu, meslek okulları açtı. Devrim'in

Katolik Kilisesi ile kopardığı bağları yeniden kurdu ve halkın desteğini aldıkça daha da cesaret kazanan Napoleon, dış ilişkilerde İngiltere'ye çatışmaktan kaçınmadı. Bir yandan da Rusya, Prusya ve Avusturya'yla savaştı. Napoleon'un açtığı savaşlara karşı Avrupa monarşilerinin yine güç birliği etmesi, Üçüncü Koalisyon Savaşını ortaya çıkardı. Napoleon Rusya, Prusya ve Avusturya'ya karşı birçok kez zafer kazandıysa da İngiltere'yi yenmeyi ve Britanya adasını istila etmeyi Trafalgar'da başaramadı. 1805'te imzalanan Pressburg Barış Antlaşması'yla Fransa, Avusturya'nın Almanya ve İtalya'daki topraklarının büyük bölümünü aldı. Fransa'nın Rusya'ya 1807'de imzaladığı Tilsit Antlaşması'yla iki ülke arasında barış tesis edilmesine rağmen, ilerleyen yıllarda Napoleon'un İngiltere'ye karşı uyguladığı kıta ablukasına Çar I. Alexander'in katılmakta gönülsüz oluşu iki ülkenin arasını yeniden açtı. Trafalgar yenilgisiyle denizden istila edemeyeceğini gördüğü İngiltere'yi, ekonomik bir savaşla çökertebileceğini hesaplayan Napoleon, İngiltere'yle ticaretten kazanç sağlayan ülkelerin kıta ablukasını delmeleri ve Kraliyet Donanması'nın da Fransız limanlarını ablukaya alışı, ticareti derinden etkileyerek, Napoleon'un kendi kendisini vurmasını sağladı. Rusya'nın 1812'de kıtasal ablukadan çıkma kararından dolayı, Napoleon'un Rusya'yı istila etmek için çıktığı Moskova Seferi kendi sonunu hazırladı. Önceleri bütün sosyal sınıflara dayanan, kitle desteğine sahip olan Napoleon'un, 1810'dan sonraki yönetiminde çevresinde gittikçe soylular çemberi oluşmaya başladı ve Aristokrasi yeniden ön plana çıktı. Değişimi ile birlikte ardı ardına mağlubiyetler alan Napoleon, İngiltere ile Avusturya, Rusya ve Prusya arasında imzalanan antlaşmada kurulan "Dörtlü İttifak"ın Koalisyon güçlerinin Paris'e girmesiyle, 1814'te müttefik güçlere teslim olarak Elbe Adası'na sürgüne gönderildi. Müttefiklerin istediği biçimde, Fransa'nın başına idam edilen XVI. Louis'nin ailesi olan "Bourbon"ların dönmüş olması barışı kolaylaştırdı.

AVRUPA UYUMU

Napoleon'u yendikten sonra Müttefikler, Viyana'da Eylül 1814'te toplanan kongrede, Napoleon sonrası Avrupa'nın siyasi durumu ele alınarak, çeşitli sınır ve statü sorunlarını çözüme bağlayacaklardı. Avusturya Şansölyesi Metternich ve İngiltere Dışişleri Bakanı Castlereagh'ın öncülüğünde, Fransız işgalinden kurtulan yerlerin sınırları yeniden çizilip, yöneticileri belirlendi. Fransa'da ise Bourbon hanedanının tekrar tahta çıkması sağlandı ve Dışişleri Bakanı Talleyrand tarafından Fransa'nın temsil edilmesi önemli bir durum haline geldi. Çünkü Fransa artık "yenik" bir devlet

durumundan çıkmış bulunuyordu. Viyana Kongresi temel sorunları çözdükten sonra, ortada çok konu kalmadı. Kongre'nin uluslararası ilişkiler açısından önemi, yalnızca büyüklüğünden ve siyasi yanından ileri gelmemektedir, uluslararası hukuk açısından da önem taşımaktaydı; korsanlığın yasaklanması, uluslararası nehirlerde seyrüsefer düzenlemeleri ve köleliğin yasaklanması konularında da kararlar bu kongrede alındı. Viyana Kongresi devam ederken Elbe Adası'ndan kaçarak Paris'e gelen Napoleon, destekçilerinin de yardımıyla yeniden imparatorluğunu ilan etti. Ancak Haziran 1815'te yaptığı Waterloo Savaşı'nı kaybedince, ölene kadar kalacağı St. Helene Adası'na gönderildi. İkinci bir barış antlaşması (İkinci Paris Antlaşması) sonucunda bu sefer Fransa'ya ceza anlamında daha sert davranıldı. 1815'te Polonya sorunu yüzünden savaşın eşiğine kadar gelen Müttefikler, Napoleon korkusuyla güçlerini yeniden birleştirdiler. Metternich ve Castlereagh'nin çabalarıyla kurulan ve "güç dengesi" yaklaşımının bir sonucu olan bu konferanslar sistemine "Avrupa Uyum" adı verildi. Bu arada İngiltere, Rusya, Avusturya ve Prusya arasında "Dörtlü İttifak" olarak adlandırılan bir iş birliği mekanizması kuruldu. Ayrıca, Rusya, Prusya ve Avusturya arasında "Kutsal İttifak" oluşturuldu. Çar I. Alexander'ın, "Hristiyanlığın korunması amacıyla" önerdiği bu ittifak, gerçekte üç monarşinin Avrupa'daki liberal akımlara karşı bir set oluşturmaya yönelikti. Viyana Kongresi, Fransa'yı da yeni düzenlemenin oluşturulmasına kattığı için, çok az tepkinin doğmasını sağlamıştır. Fransa'ya karşı takınılan "ağır cezalandırma" yerine "dengeleme" yaklaşımı Viyana Düzenini güçlendiren temel bir etken niteliğindedir. Öte yandan Viyana'daki sınır değişiklikleri ve yeni oluşturulan devletler birçok yerde ulusların parçalanmasına yol açmaktaydı. Dahası, Fransız Devrimi'yle birlikte gelişen siyasi ve medeni hakların büyük ölçüde sınırlandırıldığı otoriter monarşilerin tesis edilmesi, hak ve özgürlükler mücadelesi yürütenlerde rahatsızlık meydana getirmekteydi. Kendilerine danışılmadan karşı karşıya bırakıldıkları bu oldu bittiler, halkta yeni milliyetçi ve liberal tepkiler doğurdu. Avrupa Uyum çerçevesinde düzenlenen kongrelerde bir araya gelen Avrupa'nın büyük güçleri, söz konusu ayaklanmaları bastırmak için uzun süre ortaklaşa hareket ettiler. İtalya ve İspanya'daki ayaklanmalar Avrupa Uyum çerçevesinde yapılan kongrelerde alınan önlemlerle bastırıldı. Fakat Avrupa devletleri 1821'de başlayan Yunan ayaklanmasına aynı şekilde karşı çıkamadılar. Yeni siyasi güçleriyle uzlaşmak yerine onlara karşı tutucu ve güçsüz rejimleri ayakta tutmaya çalışan bir sistem başarısız kalmaya mahkumdu. "Avrupa Uyum" sistemi, ne liberalizmin

ve milliyetçiliğin, ne de uzun dönemde siyasi akımların gittikçe güçlenmesini önleyebilmiştir. Zenginleşen burjuvazi, kendi görüşüne uygun bir hükümet biçimi doğrultusunda çalışıyordu ve Napoleon'un yenilgisinden bu yana Avrupa'daki yenilikçi akımlar üzerinde yoğunlaşan baskıların, en sonunda bir patlamaya yol açması kaçınılmazdı.

AVRUPA'DA 1830 VE 1848 DEVRİMLERİ

Fransız Devrimi, devrim sonrasında yaşanan uzun süreli savaşlar ve XVIII. yüzyılın son çeyreğinde başlayan Sanayi Devrimi'nin meydana getirdiği siyasal, ekonomik ve sosyal şartlar, Avrupa'da yeni siyasal doktrinlerin ortaya çıkmasına ve taraftar toplamasına yol açtı. 1819'da "Liberalizm", 1820'de "Radikalizm" (Cumhuriyetçilik), 1832'de "Sosyalizm", 1835'te "Muhafazakârlık" kelimeleri siyasal alanda kullanılmaya başladı. Yine 1830'larda "bireycilik", "anayasacılık" gibi kavramlar yaygınlık kazandı. "Milliyetçilik" ve "Komünizm" ise 1840'larda siyaset sözlüğüne dahil oldular. Elbette bu fikirlerin kökü daha eskiye - genellikle de Aydınlanma Çağı'na - dayanmaktaydı. Fransız Devrimi fikirlere yeni bir dinamizm getirmişti ve sosyal bilimlere, toplumu bir bütün olarak ele almakta ve biçimlendirmektedir. XIX. yüzyılda bu kadar çok kavram ve doktrinden söz edilmeye başlaması ise insanların fikirlerini artık çok daha sistemli bir yapıya kavuşturmakta olduğunu gösteriyordu. Bu görüşlerin Avrupa siyasetinde yükselişe geçmesi, zaman zaman yeni siyasal çalkantıların yaşanmasını da beraberinde getirdi. XIX. yüzyılın ilk yarısında 1830 ve 1848'de çeşitli Avrupa ülkelerinde devrimler yaşandı. 1830 Devrimlerinde "asil", "idealist" yön egemendi. 1830, özgürlük yolunda bir halk hareketi niteliğindedir; yoksa bir "sınıf hareketi" değildi. 1830 Devrimleri, 1848 Devrimleri'nin ve ondan sonraki dönemin "maddecisi", "gerçekçi" ve "bilimsel" havasından çok farklı bir özellik taşıyordu. 1830'da temel güç Liberalizm'di; 1848'de ise öne geçen Milliyetçilik ve Sosyalizm oldu.

Fransa'da monarşinin sona ermesine ve cumhuriyetin tekrar kurulmasına yol açan 1830 Devrimleri, Belçika'nın bağımsızlığını kazanmasını da sağladı. Polonya'daki milliyetçi ayaklanma ise Rusya tarafından kanlı biçimde bastırıldı. İngiltere, halkın beklentilerini zamanında karşılayan reformlar yaparak 1830 Devrimlerinin yıkıcı etkisinden büyük ölçüde kurtuldu. 1830 Devrimleri sırasında Batı Avrupa'da Burjuvazi güç kazandı. Bu durumun sonucu, işçi sınıfının hoşnutsuzluğu oldu. Fransa'da, toplumun en alt katında yer alan proletaryadan kaygıyla söz edilmeye başlanmıştı. Siyasi hakları da kısıtlı olunca hoşnutsuzluk içindeki kitleler siyasi amaçlarına meşru yol yerine devrimci kanallardan ulaşmaya yöneldiler.

Giderek daha büyük sosyal ve ekonomik sıkıntılarla boğuşmaya başlayan dar gelirli kesimler ise tepkilerini 1848'de patlamaya dönüştürdü. Avrupa'da pek çok insan, aynı özgürlüklere kavuşmak istiyor, aynı milli istekleri duyuyordu. Öte yandan 1830'da mücadele gelenekselci ve yenilikçi güçler arasındayken, 1848'de yenilikçi güçlerin kendi aralarında da çatışmalar olmuştur. Bu olaylar sırasında "sınıf çatışması" ve nefret duyguları bilenmiştir ve Marksizm'in ilk unsurları ortaya çıkmıştır. 1848 Devrimleri yine ilk olarak Fransa'da başladı. İkinci cumhuriyetin sona ermesine ve Napoleon Bonaparte'ın yeğeninin III. Napoleon adıyla kendisini imparator ilan etmesine yol açan gelişmeler, Fransa'da daha özgürlükçü değil, daha otoriter bir yönetimin iş başına gelmesiyle sonuçlandı. Avusturya'da devrimler Metternich'in siyasi sonunu getirdi. Avrupa Uyumu'nun mimarı hem görevini hem de ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Macaristan'daki milliyetçi ayaklanma ise Avusturya tarafından bastırıldı. 1848 Devrimleri, Liberal ve Sosyalist yanlarıyla Fransa'da geçici bir başarıdan sonra başarısızlığa dönüşmüştür, milliyetçi yanıyla da Almanya, İtalya ve Macaristan'da başarısızlıkla sonuçlandı. Belçika, Danimarka, Hollanda, İsviçre ve Sardinya'da ise liberal yanının, anayasaları (özgürlükleri) güçlendirdiği görülmektedir. Fakat yine de 1848 Devrimlerinin genellikle başarısızlıkla sonuçlandığını söylemek doğru olacaktır.

1848'in başarısızlığı, bir yönüyle Avrupa'da demokrasinin gelişmesini aksatmış sayılabilir. Ancak, öte yandan bu başarısızlığın Avrupa'yı harabeye dönmekten kurtardığını söylemek de mümkündür. Avrupa'daki yenilikçi hareketlerin en amansız düşmanı haline gelen güçlü Rusya'ya karşı savaşı zorunlu kılacaktı. Böyle bir savaş ise bir yandan sınıf çatışmalarını, öte yandan da milliyetçi duyguları kamçılıyarak Avrupa'yı kısa zamanda genel bir kargaşaya sürükleyebilir ve Avrupa'nın yıkımı haline gelebilirdi. Avrupa'nın genel savaşa sürüklenmekten kurtulup, hiç değilse yarım yüzyılı aşan bir süre için barış dönemine girmesi, Avrupa uygarlığının gelişmesine de yardımcı olmuştur. 1848'in yarattığı yeni çerçevede, dünyaya bakışın da değiştiği görülmektedir. Romantizm (İdealizm) yerini Realizm'e bırakıyordu ve "Realizm"e göre, iyi bir fikir ancak başarı kazanabilecek olmalı. Bu çerçevede, 1848 sonrasında genellikle her yerde koyu bir mantık yapısının öne geçmeye başladığı görülmüyordu. Bilime - özellikle fen dallarına - olan güven de artmıştır.

ABD'NİN ULUSLARARASI ALANDA YÜKSELİŞİ

XV. yüzyılda Amerika kıtasındaki İspanya ve Portekiz'in üstünlüğü, XVI. yüzyılın sonları - XVII. yüzyılın

başlarından itibaren İngiltere, Fransa ve Hollanda'nın eline geçmişti. İngiltere Kuzey Amerika'daki sömürge alanlarına (koloniler) egemen olabilmek için Fransa'yla dört defa savaştı. İngiltere, Yedi Yıl Savaşları'nda (1756-1763) Fransa'yı yenerek, 1763 Paris Antlaşması'yla Kuzey Amerika kıtasının neredeyse tamamını ele geçirdi. Savaşlar Fransız gücünü tümüyle ortadan kaldırarak, bölgeyi İngilizce konuşanların egemenliğine bıraktı. Amerikan bağımsızlık mücadelesi, İngilizlerin Yeni Dünya'ya getirdikleri ilkelere dayanarak yürütülmüştür.

İngiltere'ye karşı bağımsızlık savaşı vererek Amerika Birleşik Devletleri'ni kuran Kuzey Amerika'daki İngiliz kolonileri, tarih sahnesine çıktıkları andan itibaren hiçbir ülkenin sahip olmadığı çok önemli bazı avantajlara sahip oldular. 2,5 milyon kilometrekarelik bir yüz ölçümüne sahip olan ABD, büyük çoğunluğu İngilizce konuşan 300.000 kişilik türdeş bir nüfusa sahipti. Nüfusunun çok büyük bir bölümünün Protestan oluşu, Avrupa'dakilere benzer dinsel ayrışmaların yaşanmasının önünde bir engeldi. Amerikan yerlilerinin (Kızılderililer) yaşadığı topraklara doğru bir genişleme imkânına sahip olan ABD, özellikle XIX. yüzyılın ortalarından itibaren tüm kıtaya yayılma politikası izledi.

Bir cumhuriyet olarak kurulan ABD'de, Anayasa devleti yönetme sorumluluğunu 4 yıllık görev süresi için seçilen başkana vermekle birlikte, Temsilciler Meclisi ve Senato adlarında iki kamaraya sahip ABD Kongresi (Meclis), Başkan'ın eylemleri üzerinde güçlü bir denetim yetkisine sahipti. 1789'da ABD'nin ilk başkanı George Washington seçildi. Dış politikayı oluşturma ve yürütme görevinin de verildiği başkan, "federe devletleri" (eyalet) olan eski kolonilerde yaşayanların talepleri doğrultusunda, ticaretin geliştirilmesine dayalı bir dış politika izlemeye başladı. ABD, Avrupa güçleri arasında yaşanan çatışmalardan büyük ölçüde yararlandı. Özellikle Napoleon'un İberik Yarımadası'nı işgal etmesi üzerine etkinliği ortadan kalkan İspanya'nın Orta ve Güney Amerika'daki sömürgelerinin bağımsızlık çabalarını destekledi. Böylece kendisine ekonomik ve siyasi bir nüfuz alanı kurmak istiyordu.

ABD'nin bu ilk yıllarında, ana hatlarıyla İkinci Dünya Savaşı'na kadar sürecek olan temel bir dış politika ilkesi de ortaya çıktı. "Yalnızcılık" (izolasyonizm) adı verilen bu ilke iki aşamada olgunlaştı. Birincisi, ilk başkan Washington'un görev süresinin sonunda 1796'da Kongre'de yaptığı "Veda Konuşması"dır. Washington, ABD'nin "Avrupa ile mümkün olduğunca az siyasi ilişki kurulmasını" ve "yabancı ülkelerle sürekli ittifaklara girmekten kaçınılmasını" tavsiye etmiştir. Yalnızcılık politikasının ikinci aşaması ise 1823'te Başkan James

Monroe tarafından ilan edilen "Monroe Doktrini"dir. Buna göre ABD, Amerikan kıtalarında Avrupa ülkelerinin yeni sömürgeler elde etmesine izin vermeyecekti. Avrupa ülkelerindeki "despotik" rejimlerin "Batı Yarıküresinde" yayılması hoş karşılanamazdı. Bu yönde atılacak her adım ABD'nin güvenliğine ve barışına karşı atılmış tehlikeli bir hamle olarak değerlendirilecekti. Bu doktrine dayanarak ABD Güney Amerika'yı adeta "arka bahçesi"ne dönüştürecek, adını "sömürge" koymadan, bu kıtadaki ülkelerin ekonomik kaynaklarından sonuna kadar yararlanma yoluna gidecekti ve bunu yaparken de Avrupa'daki siyasi mücadelelerin her zaman dışında kalmaya gayret edecekti.

SORU-CEVAP

SORU:

Siyasi Tarih kitapları genellikle hangi olayı bir başlangıç noktası olarak alırlar?

CEVAP:

Siyasi Tarih kitapları genellikle Fransız Devrimi'nin yapıldığı 1789 yılını bir başlangıç noktası olarak alırlar.

SORU:

Neden Siyasi Tarih kitapları genellikle Fransız Devrimi'nin yapıldığı 1789 yılını bir başlangıç noktası olarak alırlar?

CEVAP:

Çünkü Fransız Devrimi, sadece Avrupa değil, dünya siyasi dengelerini de köklü biçimde etkileyen sonuçlara yol açmıştır. Bu sonuçların bir bölümünün XXI. yüzyılda bile dünyanın çeşitli yerlerinde etkisini sürdürdüğünü söylemek Fransız Devrimi'nin önemini vurgulamak açısından yerinde bir tespittir.

SORU:

XVIII. yüzyıl boyunca İngiltere ve Fransa nerelerde geniş ticaret imkanlarına sahipti?

CEVAP:

İngiltere daha çok Amerika ve Asya'da, Fransa ise Avrupa içinde ve Yakın Doğu'da geniş ticaret imkânlarına kavuşmuştu.

SORU:

Fransa ve İngiltere arasında yapılan Fransa ve İngiltere arasında yapılan Yedi Yıl Savaşları hangi yıllar arasında ve nerelerde yapılmıştır?

CEVAP:

1756-1763 yılları arasında devam eden ve hem Avrupa'da hem de Akdeniz, Hindistan, Kuzey Amerika ve Karayipler'de yapılan Yedi Yıl Savaşları sırasında Fransa İngiltere karşısında büyük bir hezimetle uğramıştır.

SORU:

Fransa Şubat 1763'te hangi ülkelerle imzaladığı Paris Antlaşması'yla Amerika'daki topraklarını kaybetti?

CEVAP:

Şubat 1763'te Fransa, İngiltere, İspanya ve Portekiz arasında imzalanan Paris Antlaşması'yla Fransa Kuzey Amerika'daki topraklarını kaybetti.

SORU:

XVIII. yüzyıldaki hangi uyanışa "Aydınlanma Çağı" denilmektedir?

CEVAP:

XVIII. yüz yılda Batı Avrupa ülkelerinde bilimde büyük ilerlemeler yaşandı. Elbette, bir önceki yüzyıl bu yolda önemli dönüm noktasını oluşturmuştu. Gerçekten de XVIII. yüzyıl Galile'nin, Newton'un, Bacon'un, Descartes'in insanlığa yepyeni ufuklar kazandırdığı bir dönem olmuştu. Teknik alandaki buluşlar, yeni düşünceleri yaratmaktan da elbette geri kalmayacaktı. Bunun siyasi anlamı ise şuydu: Çevresindeki pek çok şeyi değiştirebileceğini gören insan, siyasal kaderini de kendi eline alabileceğini görmeye başladı. Böylece, özgürlüklerin ve demokratik kurumların yeşermesine uygun bir zemin doğdu. Kilise dogmalarına dayalı katı dinsel inanış iyice sarsıldı. İnsanlar kendi güçlerini fark edip yaşadıkları dünyayı daha refah dolu bir duruma getirebileceklerini gördüler. Bu gelişme ise Avrupa'da laikleşmenin yaygınlaşmasını, sonuçta da Kilise'nin toplumdaki ağırlığının azalmasını sağladı. Artık, hükümdarların dilediği şekilde yönetmesi güçleşiyordu. Birçok yerde, keyfi otoriteye karşı çıkan yazarlar yaygın biçimde okunmaya başlamıştı. İşte, kökünü bir önceki yüzyıldan alan XVIII. yüzyıldaki bu uyanışa "Aydınlanma Çağı" denilmektedir.

SORU:

Hangi yazarlar Aydınlanma Çağı'nın Fransa'da kök salmasını sağlamışlardır?

CEVAP:

Ansiklopedistler adını alan Diderot, Voltaire, Montesquieu, Rousseau gibi yazarlar, XVIII. yüzyılın ortaları ile ikinci yarısında ortaya koydukları çalışmalarıyla Aydınlanma Çağı'nın Fransa'da kök salmasını sağlamışlardır.

SORU:

Hangi Fransa Kralı İngiltere'ye karşı Amerikan kolonilerine büyük destek vererek, Yedi Yıl Savaşları'nın intikamını İngiltere'den almak istiyordu?

CEVAP:

Fransa Kralı Bourbon Hanedanı'ndan XVI. Louis, İngiltere'ye karşı Amerikan kolonilerine büyük destek vererek, Yedi Yıl Savaşları'nın intikamını İngiltere'den almak istiyordu.

SORU:

Kimler 1783'te İngiltere'den Amerika Birleşik Devletleri (ABD) adıyla bağımsızlıklarını kazandılar?

CEVAP:

Kuzey Amerika kolonileri 1783'te İngiltere'den Amerika Birleşik Devletleri (ABD) adıyla bağımsızlıklarını kazandılar.

SORU:

Fransa Meclisi (États Generaux) kaç alt meclisten oluşmaktadır?

CEVAP:

Fransa Meclisi, Üç alt-Meclis'ten oluşmaktaydı. Birinci ve İkinciye Aristokrasi egemendi. Üçüncü alt-Meclis'te ise bankacıların başını çektiği orta sınıf (Burjuvazi) ile köylüler ve işçiler yer alıyordu.

SORU:

Hangi olay üçüncü alt-Meclis'te bulunanlarda, Fransa'da da millî egemenliğin kurulması kararlılığını yaratmıştı?

CEVAP:

Kuzey Amerika'da İngiltere'ye karşı yürütülen Amerikan bağımsızlık hareketinin başarıya ulaşmış olması, Üçüncü alt-Meclis'te bulunanlarda, Fransa'da da millî egemenliğin kurulması kararlılığını yaratmıştı.

SORU:

Fransa'da Üçüncü alt-Meclis hangi tarihte kendini Millî Meclis" olarak ilan etmiştir?

CEVAP:

Üçüncü alt-Meclis'te bulunanlarda Fransa'da da millî egemenliğin kurulması kararlılığını yaratması Meclisi daha başlangıçta devrim havası içine sokmuştu. Üçüncü alt-Meclis, toplantıları 6 hafta kadar boykot ettikten sonra, 17 Haziran 1789'da kendini "Millî Meclis" olarak ilan etmişti.

SORU:

Paris halkının yaptığı hangi olay ile Fransız Devrimi başlamıştır?

CEVAP:

Paris halkı, 14 Temmuz 1789'da monarşinin sembolü olan Bastille (Bastil) hapishanesinin önünde toplandı. Buradaki karışıklıklar sırasında askerlerle çatışma çıktı. Halk birdenbire büyüyen kanlı olaylar sırasında Bastille'i ele geçirdi. Bu durum karşısında Kral geriledi ve Üçüncü alt-Meclisin ilan ettiği Millî Meclisi tanımaya yanaştı. Fransız Devrimi başlamıştı.

SORU:

"Jacobin"ler (Jakobenler) nasıl bir hükümet biçimini istiyorlardı?

CEVAP:

"Jacobin"ler (Jakobenler), Kral'a veto yetkisi tanınmasını ve çift meclis sisteminin kurulmasını istiyorlardı.

SORU:

"Radikaller" nasıl bir hükümet biçimini istiyorlardı?

CEVAP:

Radikaller, Kral'ın ancak Meclis çalışmalarını askıya almak yetkisi olabileceğini ve tek meclisin gerektiğini savunuyorlardı.

SORU:

Millî Meclis, 1791 Anayasasını kimin görüşü doğrultusunda hazırlamıştır?

CEVAP:

Millî Meclisin 1791 Anayasasında, Kral'a sadece Meclisi askıya alma yetkisinin tanındığı ve tek meclisli bir sistemin kurulduğu görüldü. Yani, Radikallerin görüşü doğrultusunda bir anayasa ortaya çıkmış oluyordu.

SORU:

Fransız Devrimi neden Kilise'yi karşısına almıştır?

CEVAP:

Fransız Devrimi, esas itibarıyla Aristokrasi'ye (Soylulara) karşı gerçekleştirilmişken, Devrimcilerin Kilise'nin mallarına el koyma kararı almaları Kilise'yi de kesin biçimde muhalefete itti. Devrim'in doğmasında önemli bir rol oynayan köy papazları bu el koyma kararına tepki duyular. Papa, Devrim'i ve gerçekleştirdiklerini kınadı. Devrim'in Kilise'yi böylesine karşısına alması ise hem

içerideki hem de dışarıdaki muhaliflerinin sayısını arttırmaktan başka bir işe yaramadı.

SORU:

Hangi grup Devrim Avrupa'ya yayılmadıkça Fransa'nın güven içinde olamayacağı görüşündeydi?

CEVAP:

Fransa'da sol kanatta yer alan ve yönetimde gittikçe etkisi artan Girondin'ler grubu, Devrim Avrupa'ya yayılmadıkça Fransa'nın güven içinde olamayacağı görüşündeydi.

SORU:

Ulusal Konvansiyon neden oluşturulmuştur?

CEVAP:

10 Ağustos 1792'de Paris'te bir ayaklanmayla krallığın kaldırılması istendi. Bunun üzerine Ulusal Meclis, XVI. Louis'in yetkilerini askıya alarak, yeni bir anayasa yapmak üzere Ulusal Konvansiyon (Kurultay) oluşturulmasına karar verdi.

SORU:

Fransa da hangi yıllar Ulusal Konvansiyon dönemi olarak adlandırılır.

CEVAP:

1792'den, Direktuar yönetiminin kurulacağı 1795'e kadarki dönem, Ulusal Konvansiyon dönemi olarak adlandırılır.

SORU:

Kamu Güvenliği Komitesi kimin öncülüğünden neden kurulmuştur?

CEVAP:

Nisan 1793'te ülke içinde dirlik ve düzeni sağlamak adına Jacobinlerin öncülüğünde Kamu Güvenliği Komitesi adlı bir kurum oluşturuldu.

SORU:

Fransa Cumhuriyeti'nin ilk anayasası hangi tarihte kabul edilmiştir?

CEVAP:

24 Haziran 1793 'da Fransa Cumhuriyeti'nin ilk anayasası Meclis tarafından kabul edildi.

SORU:

Kamu Güvenliği Komitesi'nin en etkili üyesi kimdir?

CEVAP:

Maximillien Robespierre Komite'nin en etkili üyesidir.

SORU:

Fransa da terör dönemini (1793-1794) kim başlatmıştır?

CEVAP:

Fransa da terör dönemini Maximillien Robespierre başlatmıştır.

SORU:

Robespierre hangi tarihte idam edilmiştir?

CEVAP:

Robespierre, Cumhuriyet'e ihanetle suçlanarak bazı Jacobin arkadaşlarıyla birlikte 28 Temmuz 1794'te idam edildi.

SORU:

Hangi yıllar arası direktuar dönemi olarak belirtilir?

CEVAP:

1795-1799 yılları arası direktuar dönemi olarak belirtilir.

SORU:

SİYASİ TARİH

1795 yılında yapılan anayasayla nasıl bir meclis sistemi benimsenmiştir?

CEVAP:

Bu anayasayla siyasi haklar genişletildi ve iki meclisli sistem benimsendi. Beşyüzler Meclisi ve Yaşlılar Meclisi adlarındaki bu iki kamaradan, asıl yasama yetkisine sahip olan Beşyüzler Meclisiydi. Yaşlılar Meclisi'nin ise "askıya alma" yetkisi bulunmaktaydı.

SORU:

Yeni model neden "Diretivar" adını almıştır?

CEVAP:

Beşyüzler Meclisinin gönderdiği bir liste içinden Yaşlılar Meclisinin seçtiği beş Direktör yürütme işlevini yerine getireceklerdi. Bu sebeple yeni model "Direktivar" adını aldı.

SORU:

Birinci Koalisyon Savaşları hangi antlaşma ile sona ermiştir?

CEVAP:

Campo Formio Antlaşması'yla, 1792'den beri süren Birinci Koalisyon Savaşları sona ermiştir.

SORU:

Napoleon hangi tarihte Brumaire Darbesini gerçekleştirmiştir?

CEVAP:

Napoleon, 9 Kasım 1799'da "18 Brumaire Darbesi"ni gerçekleştirdi.

SORU:

Napoleon'un iktidara gelmesine kapıyı aralayan askerî neden "18 Brumaire Darbesi" olarak anılır?

CEVAP:

Napoleon'un iktidara gelmesine kapıyı aralayan askerî darbe Kasım 1799'da yapılmış olmasına rağmen "18 Brumaire Darbesi" olarak anılır. Çünkü Fransız Devrimi'nin ardından 24 Ekim 1793'te yeni bir takvim kabul edilmiş, tüm ay isimleri değiştirilmişti. "Cumhuriyet" ya da "Devrim" takvimi olarak anılan bu takvim, 1806'da Napoleon tarafından eskisiyle değiştirilene kadar yürürlükte kalacaktır.

SORU:

Konsüllük yönetiminde meclislerin yetkileri nelerdir?

CEVAP:

Devlet Konseyi, yasaları önerme yetkisine, Tribunat yasaları oylamadan tartışma yetkisine, Yasama Meclisi ise yasaları tartışmadan oylama yetkisine sahipti.

SORU:

Napoleon hangi tarihte "Birinci Konsül" unvanını almıştır?

CEVAP:

7 Şubat 1800'de yapılan halk oylamasında (plebisit) "Birinci Konsül" unvanını alarak yürütme gücünü çok büyük ölçüde kendi elinde topladı.

SORU:

Fransa da rejim 1789 Devriminden sonra monarşiye ne zaman dönmüştür?

CEVAP:

Napoleon önce 1802'deki bir halk oylamasıyla kendisini ömür boyu konsül olarak seçti. Ardından da 1804'te

hazırlanan ve yine halk oylamasıyla benimsenen yeni bir anayasayla rejimi imparatorluğa dönüştürürken kendisinin de I. Napoleon adıyla "Fransızların İmparatoru" ilan edilmesini sağladı. Böylece, 1789 Devrimi'nden sadece 15 yıl sonra Fransa'daki rejim, Devrim'in getirdiği kurum ve kavramların bir kısmını korumakla birlikte âdeta başladığı noktaya, "monarşiye" geri dönmüştü.

SORU:

Napoleon Bonaparte'ın Fransa'da yaptığı yenilikler nelerdir?

CEVAP:

Napoleon Bonaparte Devrim'den sonra ülke dışına kaçmış olan her sınıftan kişinin Fransa'ya dönmesine izin verdi. Devlet görevlerinde çalışacakların beceri ve liyakatlerine göre atanması ilkesini getirdi. Devlete hizmet edenlere "Onur Madalyası" (Legion d'honneur) verilmesi uygulamasını başlattı. Herkesin hukuk önünde eşitliğini teminat altına alan Fransız Medeni Kanunu'nu (Code Napoleon) yaptı. Fransa Merkez Bankası'nı kurarak, ülkenin mali sistemini düzeltti. Lise adı verilen orta öğretim kurumlarını oluşturdu. Meslek okulları açtı. Fransız Devrimi'nin kopardığı Katolik Kilisesi ile ilişkileri yeniden kurdu. Papalık ile imzaladığı bir anlaşma (concordat) ile Katoliklik "Fransa'da büyük çoğunluğun dini" olarak tanındı.

SORU:

Avusturya Başbakanı Metternich Fransa ile ilişkilerini düzeltmek için ne yapmıştır?

CEVAP:

Metternich, ülkesi için asıl tehlikenin kendi topraklarına doğru genişleyen Rusya olduğunu düşünerek Fransa'yla ilişkileri düzeltmeye yöneldi. Hatta Metternich bu amaca yönelik olarak Napoleon ile Avusturya'nın Habsburg hanedanı arasında bir akrabalık bağının kurulmasını da teşvik etti. Eşi Josephine'den 1809'da boşanan Napoleon, Metternich'in çabalarıyla 1810'da Avusturya İmparatoru'nun kızı Marie Louise ile evlendi.

SORU:

Ekim 1813'te Leipzig'deki savaşa neden Milletler Savaşı denilmektedir?

CEVAP:

Ekim 1813'te Leipzig'deki Milletler Savaşı'nda çok sayıda devletin orduları katıldığı için bu isim verilmiştir.

SORU:

Chaumont Antlaşması hangi ülkeler arasında imzalanmıştır?

CEVAP:

9 Mart 1814'te İngiltere ile Avusturya, Rusya ve Prusya arasında Chaumont Antlaşması imzalandı. Buna göre, aralarında 20 yıllık bir "Dörtlü İttifak" oluşuyordu.

SORU:

Napoleon'un Müttefik güçlerce teslim alınıp, sürgüne gönderilmesi Fransa'da nasıl bir rejim sorununu ortaya çıkarmıştır?

CEVAP:

Napoleon'un Müttefik güçlerce teslim alınıp, sürgüne gönderilmesi Fransa'da rejim sorununu ortaya çıkardı. Fransız siyasetçilerinin bir bölümü yeniden cumhuriyet

kurulmasını, bazıları Napoleon'un küçük yaştaki oğlunun İmparator ilan edilmesini, bazıları meşruti (anayasalı) monarşiye geçilmesini, bazıları ise "Eski Rejim"e geri dönüşmesini istiyorlardı.

SORU:

Fransa Dışişleri Bakanı Talleyrand ve Müttefikler XVIII. Louis'in Fransa Kralı olmasını istiyorlardı?

CEVAP:

Fransa Dışişleri Bakanı Talleyrand, "meşru Kral"ın XVI. Louis'in kardeşi XVIII. Louis olduğunu savunarak, onun en birleştirici kişi olabileceğini büyük çoğunluğa kabul ettirmeyi başardı. Müttefikler de idam edilen XVI. Louis'in ailesi olan "Bourbon"ların (Burban) Fransa'ya geri dönmesine karar vermiş bulunuyorlardı. Çünkü Fransa'ya kabul ettirecekleri barış şartlarına ancak bir Bourbon Kralı'nın sadık kalacağına ve yeniden toprak kazanmaya kalkışmayacağına inanıyorlardı. Böylece XVIII. Louis Mayıs 1814'te Fransa Kralı ilan edildi.

SORU:

Müttefikler Napoleon'u yendikten sonra neden Viyana'da bir uluslararası kongre toplanmasına karar vermişlerdi?

CEVAP:

Müttefikler Napoleon'u yendikten sonra Viyana'da bir uluslararası kongre toplayarak Avrupa'nın çeşitli sınır ve statü sorunlarını görüşüp çözüme bağlamak istemişlerdir.

SORU:

Viyana Kongresi ne zaman toplandı?

CEVAP:

Viyana Kongresi Eylül 1814'te toplandı.

SORU:

Hangi devletler Viyana Kongresinde etkiliydi?

CEVAP:

Kongre'de ipler dört büyük ve galip devletin yani İngiltere, Rusya, Avusturya ve Prusya'nın elindeydi.

SORU:

Viyana Kongresinde Rusya hangi konuda ısrar etmiştir?

CEVAP:

Kongre'de Rusya, birtakım toprak isteklerinin yanı sıra bir uluslararası ortak güvenlik sisteminin kurulmasında da ısrar etmiştir.

SORU:

Viyana Kongresinde İngiltere, Avusturya ve Fransa ise hangi konu üzerinde özellikle durmuşlardır?

CEVAP:

İngiltere, Avusturya ve Fransa ise, kıta Avrupasında bir dengenin oluşturulması üzerinde özellikle duruyorlardı. Avrupa tarihinin daha önceki gelişmelerinin ortaya koyduğu ve sonraki dönemlerde de doğrulanacağı gibi Avrupa devletleri, tüm kıtanın tek bir ülkenin boyunduruğu altına girmesini önleyecek düzenlemeler arıyorlardı.

SORU:

Hangi tarihte İngiltere, Avusturya ve Fransa arasında gizli bir antlaşma imzalanmıştır?

CEVAP:

3 Ocak 1815'te, İngiltere, Avusturya ve Fransa arasında, Prusya ve Rusya'ya karşı gerektiğinde savaşa gitmek üzere bir gizli antlaşma bile imzalandı.

SORU:

Viyana Kongresi neden uluslararası ilişkiler açısından önemlidir?

CEVAP:

Kongre'nin uluslararası ilişkiler açısından önemi, yalnızca büyüklüğünden ve siyasi yanından ileri gelmiyordu. Kongre, uluslararası hukuk açısından da önem taşıyordu. Nitekim Kongre'de korsanlığın yasaklanması, uluslararası nehirlerde seyrüsefer durumunun düzenlenmesi, köleliğin yasaklanması gibi konularda da kararlar alındı.

SORU:

Waterloo savaşı hangi tarihte yapılmıştır?

CEVAP:

Napoleon'un ordusu 18 Haziran 1815'te Brüksel yakınlarındaki Waterloo'da Müttefiklerle yaptığı savaşı kaybetmiştir.

SORU:

Waterloo savaşı Napoleon için hangi sonuca yol açmıştır?

CEVAP:

Napoleon'un siyasi kariyerinin de sonu oldu. İngilizler tarafından ele geçirilen "İmparator", bu kez Afrika'nın güney batısındaki St. Helene adasına gönderildi. 1821'deki ölümüne kadar orada kalacaktır.

SORU:

Neden "Avrupa Uyumu" adı verilecektir?

CEVAP:

Avusturya Başbakanı Metternich ve İngiltere Dışişleri Bakanı Castlereagh'nin büyük çabalarıyla kurulan ve "güç dengesi" yaklaşımının doğal bir sonucu olan bu konferanslar sistemine "Avrupa Uyumu" adı verilecektir.

SORU:

Hangi ülkeler "Kutsal İttifak" adında bir başka birleşmeyi oluşturdular?

CEVAP:

Avusturya, Prusya ve Rusya, Eylül 1815'te "Kutsal İttifak" adında bir başka birleşmeyi oluşturdular.

SORU:

"Kutsal İttifak" kurulması neden önerilmiştir?

CEVAP:

Çar I. Alexander'ın, "Hristiyanlığın korunması amacıyla" önerdiği bu ayrı ittifak, gerçekte üç monarşinin Avrupa'daki liberal akımlara karşı bir set oluşturmaya yönelikti.

SORU:

1815'teki Viyana Kongresi'nde uygulamayı denetlemek üzere yapılması öngörülen toplantıların ilki hangisidir?

CEVAP:

Bu amaçla ilki 1818 yılında müttefik kuvvetlerin Fransa'dan çekilmesi için yapılan Aix-la-Chapelle (Aachen) Kongresi olmak üzere, birçok toplantı (kongre) düzenlenmiştir.

SORU:

Bu kongrelerin önemi nedir?

CEVAP:

Bu kongreler, Avrupa'ya ilişkin konuların uluslararası alanda düzenlenmesi yolunda önemli bir ilk adım sayılabilir.

SORU:

Bu kongrelerin önemi nedir?

CEVAP:

Bu kongreler, Avrupa'ya ilişkin konuların uluslararası alanda düzenlenmesi yolunda önemli bir ilk adım sayılabilir.

SORU:

Avusturya Başbakanı Metternich'in girişimiyle neden 1820'de Troppau'da bir kongre toplandı?

CEVAP:

Avusturya Başbakanı Metternich, ayaklanmaları yeni bir ihtilal kasırgası olarak görüp gerekli önlemlerin alınmasını zorunlu saydı. Bunlardan dolayı Metternich'in girişimiyle 1820'de Troppau'da bir kongre toplandı.

SORU:

Hangi kongre Troppau Kongresi'nin devamı niteliğindedir?

CEVAP:

Troppau Kongresi'nin devamı niteliğinde 1821'de düzenlenen Laibach Kongresi'nde de, liberal ve milliyetçi ayaklanmalara karşı ortak bir tutum benimsendi.

SORU:

Avrupa Uyumu ile Monroe Doktrini arasında nasıl bir bağlantı kurulabilir?

CEVAP:

Napoleon'un İspanya'yı işgal etmesi üzerine, bu ülkenin Güney Amerika'daki sömürgeleri birer birer bağımsızlıklarını ilan etmeye başlamışlardı. Napoleon döneminin sona ermesinden sonra kurulan Avrupa Uyumu'nun bir parçası olarak 1822'de Verona'da toplanan kongrede, bağımsızlıklarını ilan eden Güney Amerika'daki İspanyol sömürgelerine Avrupa ülkelerinin müdahale imkânlarının tartışılması ABD tarafından tepkiyle karşılandı. ABD bu ülkelerin bağımsızlıklarını desteklemekteydi. Meksika, Venezuela, Kolombiya, Ekvador, Arjantin, Uruguay, Paraguay, Şili, Bolivya ve Brezilya'nın gibi ülkelerin bağımsızlık kazanmasının kendi çıkarlarına uygun olduğunu düşünen ABD yönetimi, Avrupalıların bu coğrafyadan uzak durmalarını istiyordu. ABD Başkanı James Monroe Aralık 1823'te kendi adıyla anılan doktrini ilan ederek, Avrupa ülkelerinin Güney Amerika'ya müdahalesine izin vermeyeceklerini ilan etti. Böylece Avrupa Uyumu, Amerika kıtası için işlememiş oldu.

SORU:

Fransız Devrimi, devrim sonrasında yaşanan uzun süreli savaşlar ve XVIII. yüzyılın son çeyreğinde başlayan Sanayi Devrimi ile hangi kelimeler siyasal alanda kullanılmaya başlanmıştır?

CEVAP:

Fransız Devrimi, devrim sonrasında yaşanan uzun süreli savaşlar ve XVIII. yüzyılın son çeyreğinde başlayan Sanayi Devrimi'nin meydana getirdiği siyasal, ekonomik ve sosyal şartlar, Avrupa'da yeni siyasal doktrinlerin ortaya çıkmasına ve taraftar toplamasına yol açtı. 1819'da "Liberalizm", 1820'de "Radikalizm", 1832'de "Sosyalizm",

1835'te "Muhafazakârlık" kelimeleri siyasal alanda kullanılmaya başladı. Yine 1830'larda "bireycilik", "anayasacılık" gibi kavramlar yaygınlık kazandı. "Milliyetçilik" ve "Komünizm" ise 1840'larda siyaset sözlüğüne dahil oldular.

SORU:

Romantizm akımı nelere önem vermiştir

CEVAP:

XIX. yüzyılın başlarında doğan bu akım, çeşitli ülkelerde edebiyat alanında birçok büyük isimler yaratmıştır. İnsanın iç dünyasına (duygularına) ve tecrübelerine önem veren bu akım, sosyal sorunlara da yeni bir yaklaşım getirdi. Aklın (mantığın) yanı sıra "duygu"nun üzerinde özellikle duruldu. Romantizm, insan tecrübesine ağırlık vermesiyle de uzaktaki toplumlara ve geçmişin ilgi çekici dönemlerine karşı yeni bir merakın doğmasını sağladı.

ÜNİTE 2: EMPERYALİZMİN YÜKSELİŞİ VE SONUÇLARI

SANAYİ DEVRİMİ VE EMPERYALİZM

Sanayi Devrimi, dünya tarihini belki de en çok etkileyen olay, James Watt tarafından 1765'te icat edilen buhar makinesidir ve bir simge niteliğindedir. Yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla ekonomide bir üretim patlaması gerçekleşmiş, ayrıca buharlı gemi ve demiryolu ulaşımının devreye girmesiyle büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. Sanayi Devrimi'nin ekonomik temelleri de sömürgecilikten sağlanmıştır. Avrupa'nın sömürgecilik seferleriyle, dünyanın dört bir köşesinden çok değerli kaynaklar Avrupa'ya getirildi ve genel olarak refah düzeyinin artmasına ve ekonominin büyümesine yol açtı. Kömür ve demir, yeni dönemin başlıca ham maddeleri oldu. Bu buluş ve keşif çağı ile birlikte üretimin tamamıyla insana bağlı olmaktan çıkarak makinelerin kullanıma girmesi, özellikle tarımsal üretimde ve kırsal alanda önemli değişiklikler yarattı. Köyden kente göç arttı ve kentlerde sayıları giderek artan bir işçi sınıfı oluştu. **Emperyalizm**, eski tip sömürgecilikten farklı olarak özellikle 1870'lerden itibaren ortaya çıkmıştır ve kapitalist ekonomik gelişimin bir sonucudur. Daha fazla üretmek, daha fazla satmak, yani yeni pazarlar bulmak gerekliydi. Emperyalizmin girdiği bölgeler ya ham madde kaynaklarına sahipti ya da uygun pazar niteliği taşıyordu. Sömürgecilikten farklı olarak, emperyalist devletler işgal ettikleri bölgeleri çoğu zaman doğrudan anavatana bağlayarak ilhak ettiler. Emperyalist yayılmacılık furyasının doğrudan ekonomi dışında nedenleri de vardı. Bunlardan bir tanesi, fazla nüfus sorunudur. Yeni alanlar, bu nüfusu besleyecek tarımsal üretim bakımından önemli olduğu kadar, bu nüfusun bir bölümünün gönderilebileceği ve merkezin rahatlamasının sağlanacağı bir imkân sunmuştur. Avrupa'nın, gittiği yerlere "medeniyet" taşıdığı, bunun

bir misyon olduğu iddiası, emperyalizmin çeşitli biçimlerde meşrulaştırılma çabasından kaynaklanmaktadır.

AVRUPA UYUMU'NUN BOZULMASI

1815 Viyana Kongresi sonrasında kurulan düzeni ifade etmek için kullanılan Avrupa Uyumı, ilk önemli darbeyi Kırım Savaşı sırasında aldı. Kırım Savaşı'nın görünürdeki nedeni, Rusya'nın, Osmanlı İmparatorluğu'na ait olan Filistin'deki Kutsal Yerler bahanesiyle Katolikler ile Ortodokslar arasında gerilimi yükseltmesi, Avrupa'nın başlıca ülkelerini karşı karşıya getirdi. Sorun, kısa sürede bir Fransız-Rus çekişmesi halini aldı ve Rusya Osmanlı yönetimi üzerindeki baskısını giderek artırdı. Bu savaşın asıl nedeni ise Rusya'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması sürecini kendi çıkarlarını sağlayacak şekilde başlatmak istemesinden kaynaklanıyordu. Savaşa Osmanlı tarafında giren İngiltere, Fransa ve Piyemonte, Rusya'nın bu planlarını gerçekleştirmesine engel oldu. Savaş sonunda imzalanan 1856 Paris Barışı ile Osmanlı İmparatorluğu Avrupa devletler sistemine dâhil edildi, Boğazlar yolunun kendisi için kapalı olduğunu ve Osmanlı İmparatorluğu'nu tek başına parçalamasına Avrupa devletlerinin izin vermeyeceğini anlayan Rusya, bölgedeki hedeflerine ulaşabilmek için "Slav birliği" (Panislavizm) politikası ile Balkanlardaki Slav halklar üzerinde egemenlik ve nüfuz kurma arayışına yöneldi. Bu durum, Avusturya-Rusya ilişkilerini bozarak Balkanlar'da gerginliği giderek artırdı. Avrupa Uyumı'na bundan sonraki darbeler **İtalyan ve Alman birlikleri** nin kuruluşuyla geldi. Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından itibaren irili ufaklı birçok devlete bölünmüş bir halde bulunan İtalya yarımadası, üzerinde nüfuzu bulunan Fransa'nın yardımıyla, İtalyan birliği önündeki başlıca engel konumundaki Avusturya'ya karşı verilen mücadeleyle ve Piyemonte önderliğinde olmak üzere, 1859-1870 arasında aşamalı olarak birleştirildi. Avusturya'yı yenen Piyemonte'ye tüm Kuzey ve Orta İtalya'daki devletler katıldı. 1860'ta Sicilya ve Napoli de bu birliğe dahil oldular. Venedik ve Roma'nın da 1866 ve 1870'te katılmasıyla İtalya yarımadası tek bir devlet egemenliği altına girmiş oldu. Piyemonte'ye göre çok daha güçlü bir devlet olan Prusya, aynı zamanda da Alman Konfederasyonu çatısı altında toplanan devletlerden en önemlisidir. 19. yüzyılın ilk yarısında ekonomik açıdan giderek gelişti ve sahip olduğu kömür ve demir-çelik üretimi sayesinde Kıta Avrupası'nda Sanayi Devrimi'ni gerçekleştiren ilk devletlerden biri oldu ve Alman devletlerinin üyesi bulunduğu Gümrük Birliği (Zollverein: Daha etkin ekonomi politikaları izleyebilmek ve pazar alanını genişleterek daha çok

ticaret yapabilmek amacıyla çeşitli egemen birimler arasındaki gümrük tarifelerini aynılaştıran bir uygulama) sayesinde de giderek güçlendi. Şansölye Bismarck'ın realpolitik (Almanca kökenli kavram, idealist ya da ahlaki kaygılardan ziyade, somut duruma ve o anki çıkarlara dayanan politika anlamına gelmektedir) temelinde izlediği incelikli diplomasinin desteğiyle sırasıyla Danimarka, Avusturya ve Fransa'yla savaşarak 1864-1870 arasında Alman birliğini kurdu. Prusya'nın asıl önemli bir engel olarak gördüğü ülke Fransa'dır. Aslında Fransa da Prusya'nın tehlikeli bir rakip olarak yükseldiğini fark edip önlem almaya başlamıştı. Bu çerçevede, İspanya'daki meşrutî yönetimin meclisi, krallık makamını, Prusya kral ailesinden, Leopold'e teklif edince Fransa hem güneyden hem de kuzeyden kuşatılma endişesiyle buna karşı çıktı. Fransa'nın baskılarıyla bu teklifin reddedilmesine karşın, Fransa bir daha böyle bir durumun yaşanmayacağını Prusya tarafından garanti edilmesini isteyince daha fazla geri adım atmayan Prusya'ya karşı Fransa savaş ilan etti. Yalnız kalan Fransa, 1870'te yapılan Sedan Muharebesi'nde yenildi ve savaş sonrasında, Ocak 1871'de Alman İmparatorluğu ilan edildi. Mayıs ayında Fransa'yla yapılan Frankfurt Barışı'yla Almanya Fransa'dan kömür madenleri açısından zengin Alsace ve Lorraine bölgesini aldı. Savaş sonunda Fransa'nın zayıflamasından yararlanan Rusya ise, 1856 Paris Antlaşması'nın Karadeniz'i askerden arındıran hükümlerini tanımadığını bildirerek önemli bir kazanım elde etti.

İKİ BLOKLU AVRUPA'NIN ORTAYA ÇIKMASI

Üçlü İttifak'ın çıkış noktası, Bismarck idaresindeki Almanya'nın, Fransa'nın olası bir rövanş hamlesinden çekinerek kendisini güvenceye alma isteğidir. Diğer Avrupa devletlerine cazip gelmesinin nedeni ise bu devletlerin ya Osmanlı toprakları ya da Uzak Doğu'da, doğrudan ya da dolaylı olarak karşı karşıya gelmiş bulunmaları ve politikalarını gerçekleştirmek üzere desteğe ihtiyaç duymalarıdır. Alman birliği kurulurken Fransa'yı yenen Bismarck, bu ülkeyi yalnız bıraktırmama ve Almanya'ya müttefik kazanma arayışına girdi. Bu çerçevede önce Avusturya-Macaristan ile Rusya'nın dahil olduğu Birinci Üç İmparatorlar Birliği'nin kurulmasını sağladı. Avusturya-Macaristan ve Rusya, 1872 yılında yapılan sözlü anlaşma uyarınca Almanya ile Avrupa'daki statükoyu korumak, Avrupa barışı tehlikeye düşerse birbirlerine danışmak, başka bir devletle antlaşma yapmamak, devrimci hareketlere karşı iş birliği yapmak üzere anlaştılar. Fakat Almanya'nın bu iki ülkeyi uzlaştırma siyaseti kısa zamanda başarısız oldu. 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı

sonrasında imzalanan Ayastefanos Antlaşması Rusya'ya Balkanlar'daki Osmanlı toprakları üzerinde geniş haklar getiriyordu ve söz konusu antlaşma, Berlin Kongresi'nde (1878) revize edildi ve özellikle Bosna-Hersek üzerinde Avusturya nüfuzu kuruldu. Balkanlar konusunda Avusturya-Macaristan'ın bu tutumuna tepki gösteren Rusya, 1878 Berlin Kongresi sonrasında Birinci Üç İmparatorlar Birliği'nden çekildi. Sonra Bismarck Avusturya-Macaristan'ı garantiye almak için bu ülkeyle 1879'da ittifak yaptı. Rusya, yalnızlıktan kurtulmak için Üç İmparatorlar Birliği'ni yeniden önerdi. Almanya, Fransa endişesi nedeniyle, Rus önerisini olumlu karşılamıştır. Avusturya-Macaristan ise Rusya'yı bu şekilde Balkanlar'da daha iyi denetleyebileceğini hesap ederek öneriyi desteklemiştir. Üç yıl geçerli olmak üzere İkinci Üç İmparatorlar Birliği kuruldu ancak Bulgaristan nedeniyle yaşanan gerilim, Rusya'nın 1885'te süresi dolan anlaşmayı bir daha uzatmamasına sebep oldu. Yani bu girişim de yine aynı nedenle başarısızlığa uğradı. Bismarck'ın bundan sonraki adımı, 1882'de İtalya ve Avusturya-Macaristan'ın katıldığı bir Üçlü İttifak kurmak oldu. İtalya, Almanya ve Avusturya-Macaristan arasında Mayıs 1882'de kurulan Üçlü İttifak emperyalist rekabetin ne kadar karmaşılaştığını göstermesi bakımından ilginçtir. İttifakın kuruluşunu İtalya talep etmiştir. Bunun nedeni İtalya'nın kendisi için düşündüğü Tunus'u Fransa'nın 1881'de işgal etmesidir. Fransa ve ona katılmasından endişelendiği Rusya karşısında Bismarck, sadece Üçlü İttifak'ın kurulmasıyla yetinmedi. Bu ittifakların ruhuna aykırı biçimde, Almanya 1887'de Rusya'yla bir Güvence Antlaşması imzaladı. Burada, Avusturya-Macaristan ile Fransa hariç tutuldu. Böylece Fransa ile çıkacak olası bir savaşta kendisini güvenceye alan Almanya, Rusya'nın da dâhil olacağı iki cephele bir savaşta bile müttefiklerinin yardımıyla zor durumda kalmaktan kurtulacaktı. Üçlü İttifak, doğrudan Avrupa'daki güç dengesi çerçevesinde ve somut ittifak antlaşmalarıyla kurulmuşken Üçlü İtilaf, üyelerinin sömürge paylaşım sorunlarını çözmek üzere oluşturdıkları bir mekanizma olarak gerçekleştirildi.

Üçlü İtilaf, Bismarck sonrası "dünya politikası" (weltpolitik) anlayışına yönelen İmparator II. Wilhelm yönetimindeki Almanya'nın diplomatik hareket alanını genişletmek istemesi ve Avusturya-Macaristan'ı politikasında öne çıkarmasını tehdit olarak algılayan Fransa ve Rusya arasındaki 1894 tarihli ittifakla başladı. İki ülke genelkurmayları arasında 1892'de askeri nitelikli bir antlaşma imzalandı. Almanya 1892 Antlaşması sonrasında durumun ciddiyetini anlayarak çeşitli önlemler almaya başladı. Bundan sonra, 1904'te İngiltere ile Fransa arasında yapılan anlaşma, iki ülke

arasında bir süre devam eden ve sömürge paylaşımından kaynaklanan ciddi sorunların aşılması amacına dayanmaktadır. Boer Savaşı sürecinde İngiltere'nin hissettiği yalnızlık iki ülkenin sorunlarını çözerek anlaşma noktasına varmasına yol açtı. İngiltere bu dönemde, söz konusu yalnızlığını aşmak ve Uzak Doğu'da destek bulmak için Japonya'yla bir ittifak anlaşması imzaladı. Bu anlaşma sonrasında ise Rusya, tek başına Fransa'nın ittifakından yeterince fayda sağlayamamış, Balkanlar ve Uzak Doğu'daki çıkarlarını koruyabilmek için İngiltere'yle anlaşmak zorunluluğunu hissetmiştir. İngiltere ile Rusya 1907'de sömürge alanları konusunda anlaşmaya varmışlardır. Almanya'nın Balkanlar'da Avusturya-Macaristan'a destek vermekten başka, özellikle Berlin-Bağdat Demiryolu Projesiyle (II. Wilhelm yönetimindeki Almanya'nın, İngiltere karşısında avantajlı duruma geçmek üzere geliştirdiği demiryolu projesi) Orta Doğu'daki Osmanlı topraklarına ilgi göstermesi de Rusya'yı endişelendiren bir başka gelişmedir. İngiltere ise Almanya'nın giderek artan askeri kapasitesi ve saldırganlaşan dış politikasından endişelendi. Dünya politikası çerçevesinde 1906'dan itibaren "drednot" denen zırhlı savaş gemisi yapımına başlaması, İngiltere'nin yıllardır sürdürdüğü deniz üstünlüğüne yönelik önemli bir tehdit olarak algılandı. İşte bu bloklaşma, beraberinde getirdiği silahlanmayla savaşa giden süreci de hızlandırmış oldu.

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti Avrupa'daki gelişmelerin de etkisiyle büyük sorunlar yaşadı. Kendi emperyalist politikaları çerçevesinde buradaki bağımsızlık hareketlerine başta Avusturya-Macaristan ve Rusya olmak üzere dış güçlerin de destek vermesi, sorunu daha da ciddileştirdi. Kırım Savaşı sonunda imzalanan Paris Barış Antlaşması'yla Avrupa devletler topluluğuna kabul edilmişse de bu durum beklenen güvenceyi sağlamadı hatta "Doğu Sorunu" olarak bilinen Osmanlı topraklarının paylaşılması süreci daha da hızlandı. 1875'te Hersek'te başlayıp kısa zamanda Balkanlar'a yayılan ayaklanma Osmanlı Devleti bakımından çok önemli sonuçlar doğurdu. Rusya'nın, Panislavizm siyaseti çerçevesinde bölgede ıslahat yapılması talebine Osmanlı Devleti de 1876'da meşrutiyet ilan ederek Osmanlı tebaası arasında eşitliği sağlamaya yönelik önemli bir adım atarak dış baskıya yanıt vermek istedi. Rusya başta olmak üzere Avrupa devletlerinin I. Meşrutiyet'i yetersiz görmesi sonucunda 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı patlak verdi. Savaş sonunda imzalanan Ayastefanos Antlaşması'yla Rusya'nın büyük kazanımlar elde etmesi ise diğer ilgili devletleri rahatsız etti. Osmanlı Devleti, içte giderek kötüleşen durumun da etkisiyle, diplomasi

alanında da zorlu bir sürece girdi. Ülkede yaşanan karışıklıklar sonucu devleti kurtarma arzusu II. Meşrutiyet ile sonuçlandı. Fakat bu gelişme de iç ve dış sorunları çözmedi.

AVRUPA DIŞI DÜNYADAKİ GELİŞMELER

Büyük bir ekonomik potansiyeli olan ABD, kuruluşundan itibaren hızla gelişti ve coğrafi olarak da genişledi. Özellikle büyüyen sınai ve ekonomik potansiyelinin bir sonucu olarak gerçekleşmiş, özgürlük söylemi temelinde olmak üzere felsefi ve ahlaki gerekçelerle de desteklenmiştir. Monroe Doktrini ile bölgesinde nüfuz kuran ABD'nin ilk önemli genişlemesi, Meksika'dan bağımsızlığını ilan eden Teksas'la 1844'te yapılan bir anlaşmayla bu devletin 28. eyalet olarak ABD'ye katılmasıdır. Daha sonra Arizona, Utah ve Nevada'yı da içine alan ve resmen Meksika toprağı olan Kaliforniya için 1846'da savaş krizi yaşandı. 1848'de ki anlaşma ile ABD burayı satın aldı. 1846-52 arasında Kanada ile olan sınır kesin olarak belirlendi ve Kuzey Amerika kıtasındaki bugünkü sınırlarını belirleyen son ve en büyük toprak kazancı olan Alaska ülkeye dâhil edildi, burası Rusya tarafından ABD'ye satılmıştır. Kuzey eyaletlerinde sanayi devriminin etkileri 1850'lerden itibaren büyük ölçüde görülmeye başladı. Artan sınai üretim ve bu üretimi destekleyecek iş gücü ihtiyacı bu eyaletlerde, köle emeği yerine gelişen kapitalizm bakımından çok daha uygun bir iş gücü biçimi olan işçi çalıştırma sistemini gündeme getirdi. Ekonomileri büyük ölçüde tarıma dayanan ve köle emeğine bağlı olan güney eyaletleri bu durumdan rahatsız oldular ve 11 güney eyaleti ABD'den ayrılarak bir Konfederasyon kurdular. Washington yönetimine savaş açan Konfederasyon güçleriyle Birlik olarak alınan Kuzey güçleri arasında 1861'de başlayan savaş, 1865'te Birlik güçlerinin galibiyetiyle sona erdi. Latin Amerika ülkeleri üzerinde artan bir etkiye sahip olan ABD, klasik sömürgecilik anlayışıyla değil de, bölge ülkelerini özellikle ekonomik açıdan denetleyerek çıkarlarını gerçekleştirdiği bir Pax-Americana kurma hedefiyle hareket etmekteydi. Özellikle 1898'de İspanya'yı yenerek Pasifik Okyanusu üzerinden genişleme sürecinin en önemli adımı, Kuzey ve Güney Amerika kıtalarını ayıran Panama Kanalı'nın açılması ile olmuştur, ABD böylelikle Asya-Pasifik gücü haline gelmiştir.

Asya'da ise emperyalizm, girdiği belli başlı üç ülke olan Hindistan, Çin ve Japonya'da farklı sonuçlar verdi. Hindistan, Britanya emperyalizminin en önemli merkezlerinden birisi, Uzak Doğu'yla bağlantı bakımındansa kesinlikle en hayati toprak parçasıydı. Bu yüzden "medenileştirme" kisvesi altında burada İngiliz tarzı okullar açılmış, Türk-Moğol tarihine ait toplumsal

yapının tasfiyesine çalışılmış, ülkede demir yolu ağı kurulmuş ve kapitalizmin tüm imkanları İngiliz tüccarların kullanımına sunulmuştur. Bu süreçte Hindistan'da belli bir karşı tepki de oluştu. Bunun ilk örneği, 1857'de patlak veren geleneksel yapının bozulmasına bir tepki olarak çıkan Hint İsyanı'dır.

Yüzyıllarca dışa kapalı yaşamış olan Çin, ABD ve Avrupalı emperyalistlerin zoruyla dünya ticaretine açıldı fakat içine bulunduğu iç karışıklıklar imparatorluğun sonunu getirdi. Burada yaşanan ve yaklaşık 100 yıl kadar süren bu toplumsal çatışmaları bahane edip, durumlarından faydalanan Fransa, ABD ve Rusya gibi ülkeler çeşitli anlaşmalarla ülkenin önemli limanlarını ticarete açarak Çin üzerindeki etkinliklerini artırmışlardır. Aynı durumdaki Japonya'nın dış dünyayla tanışması ise, 1853'te ABD'nin Tokyo limanına gelerek Japon İmparatoru'na ultimatoma niteliğinde olan, iki devlet arasında diplomatik ilişki kurulmasını öngören bir mektup sunmasıyla olmuştur. Japonların bu ultimatoma kabul etmesi üzerine ABD başta olmak üzere Avrupalı emperyalist devletlerin Japonya'daki ticari etkinliği giderek arttı. Japonya bir reform sürecine girerek bu durumu avantaja çevirmeyi başardı. Çin ve Japonya'nın, aynı nedene bağlı olarak girdikleri dönüşüm arasındaki fark en fazla, iki ülke arasında 1894-95'te yaşanan savaş vesilesiyle görüldü. Japonya'nın hem ekonomik hem de askeri nedenlerle önemli bir yayılma alanı olarak gördüğü ve Çin'e bağlı bulunan Kore üzerinden yükselen gerilim sonucu başlayan savaşta Japonya galip geldi. Kısa zamanda bölgenin en önemli güçlerinden biri haline geldi. Özellikle 1904-1905 arasında Rusya'yla savaşıp galip gelmesi, dünya tarihi bakımından bir kilometre taşı olarak değerlendirilebilir.

Avrupalı devletlerin içine girdikleri emperyalist rekabet, 19. yüzyılın ikinci yarısında kızışmış ve bu nedenle daha önce el atılmamış bölgeler önem kazanmaya başlamıştı. Avrupalı gezginlerin kıta içlerinde yüzyıl ortalarından itibaren çıktıkları keşifler ve bölgenin doğal kaynaklar bakımından zenginliğine ilişkin aktardıkları bilgiler Avrupa devletlerinin dikkatini, Afrika'nın diğer bölgelerine çekti. Afrika'daki sömürgeciliğin geleceğini belirleyen 1884-1885 Berlin Konferansı'nda alınan en önemli karar "fiili işgal" ilkesinin kabulüdür. Avrupalı güçler tarafından hızla parçalanarak nüfuz bölgelerine ayrılmıştır. Bu ülkeler Belçika, İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya'dır. Boer ismi, sömürgeciliğin ilk dönemlerindeki keşifler sırasında Güney Afrika'ya gelip burada Kap Kolonisini kurup yerleşen Hollandalılar için kullanılıyordu. Kap, İngiltere'ye geçtiğinde bu koloni Oranj Devletini, sonrasında ise daha kuzeye giderek Transvaal Devletini

kurdular. Bulundukları bölgedeki altın rezervinden dolayı İngilizlerin buraya yoğun göçünden doğan gerginlik sonucunda İngiltere'nin galip geldiği "Boer Savaşı" patlak vermiştir. Boer Savaşı, Afrika'daki Avrupa sömürgeciliğinin vardığı noktayı göstermesi bakımından olduğu kadar İngiltere'nin Avrupa siyasetine daha aktif bir biçimde girerek müttefikler edinme ihtiyacını doğurması bakımından da önemlidir.

SORU-CEVAP

SORU:

Sanayi Devrimi nedir?

CEVAP:

Coğrafi keşiflerden sonra dünya tarihini belki de en çok etkileyen olay, Sanayi Devrimidir. İlk kez James Watt tarafından 1765'te icat edilen buhar makinesi, Sanayi Devrimi'nin simgesi olmuştur. Özellikle 18. yüzyıl sonlarından itibaren buhar makinesinin yaygın olarak kullanılmaya başlamasıyla ekonomide bir üretim patlaması gerçekleşmiş, ayrıca buharlı gemi ve demiryolu ulaşımının devreye girmesiyle büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. 19. yüzyıl ortalarından itibaren ortaya çıkan gelişmeler, başta emperyalizm olmak üzere, Sanayi Devrimi sonrasında dünya ekonomisinde meydana gelen bu büyük dönüşümün eseridir.

SORU:

Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan gelişmeler nelerdir?

CEVAP:

Sanayi Devrimi'nin ekonomik temellerini sömürgecilik sağladı. Coğrafi keşiflerden itibaren başlayan Avrupa'nın sömürgecilik seferleriyle, dünyanın dört bir köşesinden çok değerli kaynaklar Avrupa'ya getirildi. Böylece ortaya çıkan zenginlik, Avrupa'da genel olarak refah düzeyinin artmasına ve ekonominin büyümesine yol açtı. İşte bu süreçte artan talep karşısında yeni üretim teknikleri geliştirilmesi ihtiyacı daha çok hissedildi. Buhar makinesi teknolojisi, bu üretimi yapabilmek için çok önemli bir imkân sundu. Kömür ve demir, bu yeni dönemin başlıca hammaddeleri oldu. Sanayi Devrimi, aynı zamanda büyük bir buluş ve keşif çağını da başlattı. Özellikle kimya alanındaki gelişmelerle hem insanların ortalama yaşam süreleri uzadı hem de yaşam kalitesinde önemli bir yükselme sağlandı. Üretimin tamamıyla insana bağlı olmaktan çıkarak makinelerin kullanıma girmesi, özellikle tarımsal üretimde ve kırsal alanda önemli değişiklikler yarattı. Bunun toplumsal ve siyasal açıdan önemli sonucu şu oldu ki, köyden kente göç arttı ve kentlerde sayıları giderek artan ve kısa sürede sosyo-politik bir güç hâline gelecek bir işçi sınıfı oluştu.

SORU:

Emperyalist yayılmacılığın ekonomi dışındaki nedenleri nelerdir?

CEVAP:

İlki fazla nüfus sorunudur. Sanayi Devrimi sonrasında yaşam standartlarındaki artış ortalama insan ömrünü uzattığı için 19. yüzyılda Avrupa'da büyük bir nüfus artışı

gerçekleşti. Öyle ki, kıta nüfusu yüzyılın sonunda ikiye katlanmıştı. Dolayısıyla yeni alanlar, bu nüfusu besleyecek tarımsal üretim bakımından önemli olduğu kadar, bu nüfusun bir bölümünün gönderilebileceği ve merkez in rahatlamasının sağlanacağı bir imkân sunmuştur. İkincisi Emperyalist siyaset, ülke içinde bir ulusal gurur ve itibar unsuru olarak sunulmuştur. Bu çerçevede "beyaz adamın sorumluluğu" anlayışıyla hareket edilerek Avrupa'nın, gittiği yerlere "medeniyet" taşıdığı, bunun bir misyon olduğu iddia edilmiştir. Son olarak, emperyalist yayılmacılığın ulusal güvenlik ve strateji ayağından söz edilebilir.

SORU:

Kırım Savaşı'nın görünürdeki nedeni nedir?

CEVAP:

Osmanlı İmparatorluğu'na ait olan Filistin'deki Kutsal Yerler konusunda Rusya'nın hassasiyet göstermesidir. *Beyt-ül Lahim*'de bulunan ve Hristiyanlarca kutsal sayılan gümüş yıldızın kaybolması sonrasında, durumdan birbirlerini sorumlu tutan Katolikler ile Ortodokslar arasında çıkan çatışmada Fransa ve Rusya, kapitülasyonlar gereği himaye etmek istedikleri bu iki mezhepten Hristiyanların durumuyla ilgili olarak 1851'de Osmanlı yönetimine başvurudular. Sorun, kısa sürede bir Fransız-Rus çekişmesi hâlini aldı ve Rusya Osmanlı yönetimi üzerindeki baskısını giderek artırdı.

SORU:

Kırım Savaşı'nın sonuçlarını maddeleri nelerdir?

CEVAP:

Şubat- Mart 1856'da yapılan Paris Kongresi sonucunda, taraflar arasında Paris Antlaşması imzalandı. Buna göre;

1. Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa devletleri topluluğuna dahil edilerek toprak bütünlüğü ve bağımsızlığı bu devletlerin ortak garantisi altına alındı. Böylece Osmanlı İmparatorluğu'na, Rusya'ya karşı bir korunma imkânı sağlanmış oldu.
2. Osmanlı İmparatorluğu Şubat 1856'da Islahat Fermanı'nı ilan ettiğini taraf devletlere bildirdi. Müslümanlar ile gayrimüslimler arasında hukuki eşitlik kurulması için yürürlüğe sokulan Islahat Fermanı, Kutsal Yerler sorunu gibi vesilelerle Osmanlı İmparatorluğu'nun iç işlerine yönelik dış müdahalenin önüne geçme amacını taşımaktaydı.
3. Boğazların tüm savaş gemilerine kapalılığı teyit edildi ve Karadeniz tümüyle askersizleştirildi.

SORU:

Alman Birliğinin kurulmasında etkili olan isim kimdir?

CEVAP:

Prusya Kralı I. Wilhelm tarafından 1862'de Şansölye (Başbakan) olarak atanan Otto von Bismarck, uyguladığı realpolitik stratejisi sayesinde Prusya, 10 yıldan kısa sürede, önemli savaşlardan galip çıkarak Alman birliğini kurmaya muvaffak oldu.

SORU:

Gümrük Birliği nedir?

CEVAP:

Gümrük birliği, daha etkin ekonomi politikaları izleyebilmek ve pazar alanını genişleterek daha çok ticaret yapabilmek amacıyla çeşitli egemen birimler arasındaki gümrük tarifelerini aynılaştıran bir uygulamadır.

SORU:

Realpolitik nedir?

CEVAP:

Realpolitik; Almanca kökenli kavram, idealist ya da ahlaki kaygılardan ziyade, somut duruma ve o anki çıkarlara dayanan politika anlamına gelmektedir.

SORU:

Alman Birliğinin sağlanması sürecinde Fransa'yı yenilgiye uğradığı savaş nedir?

CEVAP:

Fransa, 1870'te yapılan Sedan Muharebesi'nde yenildi. Savaş sonrasında, Ocak 1871'de Alman İmparatorluğu ilan edildi. Frankfurt Barışı'yla Almanya Fransa'dan kömür madenleri açısından zengin Alsace ve Lorraine bölgesini aldı. Bu durum, iki ülke arasında ileriki yıllarda önemli bir sorun hâline gelecektir.

SORU:

Birinci Üç İmparatorlar Birliği hangi ülkelerden oluşmuştur?

CEVAP:

Birinci Üç İmparatorlar Birliği Avusturya-Macaristan, Rusya ve Almanya'dan oluşmuştur.

SORU:

Birinci Üç İmparatorlar Birliğini oluşturan ülkeler hangi konularda anlaşmışlardır?

CEVAP:

1872 yılında yapılan sözlü anlaşma uyarınca Avusturya-Macaristan, Rusya ve Almanya Avrupa'daki statükoyu korumak, Avrupa barışı tehlikeye düşerse birbirlerine danışmak, başka bir devletle antlaşma yapmamak, devrimci hareketlere karşı iş birliği yapmak ve Osmanlı toprakları nedeniyle çıkabilecek anlaşmazlıkları birlikte çözmek konularında anlaştılar.

SORU:

Birinci Üç İmparatorlar Birliği neden dağılmıştır?

CEVAP:

1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında imzalanan Ayastefanos Antlaşması Rusya'ya Balkanlar'daki Osmanlı toprakları üzerinde geniş haklar getiriyordu. Bu durum, aynı bölgeyle yakından ilgilenen Avusturya-Macaristan'ı ve Rusya'nın diğer rakibi İngiltere'yi rahatsız edince, söz konusu antlaşma, Berlin Kongresi'nde revize edildi ve özellikle Bosna-Hersek üzerinde Avusturya nüfuzu kuruldu. Balkanlar konusunda Avusturya-Macaristan'ın bu tutumuna tepki gösteren Rusya, 1878 Berlin Kongresi sonrasında Birinci Üç İmparatorlar Ligi'nden çekildi.

SORU:

İrredantizm nedir?

CEVAP:

İrredantizm; Yabancı ülke topraklarındaki soydaşları gerekçe ederek yayılma siyaseti şeklinde tanımlanan irredantizm, İtalyan birliği kurulmasına karşın, Avusturya-Macaristan sınırları içinde kalan ve halkı İtalyanca konuşan

bölgelerin anavatana kazandırılmasını amaç ediniyordu. Bu durum iki ülke arasında ciddi bir gerginlik nedeniydi.

SORU:

İkinci Üç İmparatorlar Birliği hangi tarihte kurulmuştur?

CEVAP:

1881'de Almanya, Rusya ve Avusturya-Macaristan tarafından kurulmuştur.

SORU:

Üç İmparatorlar Birliği'nin ikinci kez kurulma nedeni nedir?

CEVAP:

Berlin Kongresi'ndeki kararlar üzerine Birinci Üç İmparatorlar Birliği'nden ayrılan Rusya yalnızlık içindeydi ve Balkanlar'da istediği noktadan uzaktaydı. Rusya bu olumsuz durumu ortadan kaldırmak üzere 1881'de Almanya'ya Üç İmparatorlar Birliği'nin yeniden kurulmasını önerdi. Almanya, Fransa endişesi nedeniyle, Rus önerisini olumlu karşılamış, Avusturya-Macaristan ise Rusya'yı bu şekilde Balkanlar'da daha iyi denetleyebileceğini hesap ederek öneriyi desteklemiştir.

SORU:

İkinci Üç İmparatorlar Birliği'nin içeriği nelerdir?

CEVAP:

Almanya Fransa'yla savaşırsa diğer iki devlet tarafsız kalacak, Rusya, Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'teki haklarını tanıyacak, Osmanlı İmparatorluğu Boğazların statüsünde başka bir devlet lehine değişiklik yaparsa Rusya'nın müdahale özgürlüğü olacaktı.

SORU:

Üçlü İttifak hangi devletler tarafından kurulmuştur?

CEVAP:

İtalya, Almanya ve Avusturya-Macaristan tarafından Mayıs 1882'de kurulmuştur.

SORU:

Üçlü İttifakın içeriği nelerdir?

CEVAP:

Taraflar birbirlerine yöneltilmiş ittifaklara girmeyecekler, Fransa, İtalya'nın kışkırtması olmaksızın bu ülkeye saldırırsa Almanya ve Avusturya-Macaristan; Almanya'nın kışkırtması olmadan bu ülkeye saldırırsa sadece İtalya yardım etmek üzere savaşa girecek, Taraflardan birisi, kendi kışkırtması olmaksızın iki ya da daha fazla sayıda büyük devletin saldırısına uğrarsa ittifakın tüm tarafları savaşa katılacaklar, Taraflardan birisi, bir büyük devlet tarafından tehdit edildiği için bu devlete savaş ilan etmek zorunda kalırsa diğer iki taraf tarafsız kalacak.

SORU:

Fransa- Rusya yakınlaşmasının nedeni nedir?

CEVAP:

Almanya tahtına geçen II. Wilhelm ile Bismack'ın özellikle dış politika konularında anlaşmazlıklar yaşamaması Bismarck'ın istifası ile sonuçlandı. Bundan sonraki süreçte Almanya'nın 1887 Teminat Antlaşması'nı yenilemerek Rusya'yla olan ilişkilerini soğutmaya başladı. II. Wilhelm, Rusya yerine İngiltere'yle yakınlaşma taraftarıydı. Bu gelişmeler, Rusya ile Fransa'nın yakınlaşması için zemin hazırladı.

SORU:

İngiltere Fransa arasında yapılan antlaşmanın amacı nedir?

CEVAP:

İngiliz-Fransız Anlaşması, iki ülke arasında bir süre devam eden ve sömürge paylaşımından kaynaklanan ciddi sorunların aşılması amacına dayanmaktadır. Bu antlaşmanın yapılmasında Üçlü İttifakın yapılması ve İngiltere'nin kendini yalnız hissetmesi de etkili oldu. 1904'te İngiltere ile Fransa arasında yapılan ve İçten Misak (Samimi Anlaşma, *Entente Cordial*) olarak adlandırılan anlaşmaya göre, Fransa İngiltere'nin Mısır'a, İngiltere de Fransa'nın Fas'a yerleşmesini kabul etti. Bu anlaşma iki ülke arasında büyük bir yakınlık yaratarak sonraki süreçte ittifak kurmalarının da zeminini hazırlamış oldu.

SORU:

Berlin-Bağdat Demiryolu Projesi nedir?

CEVAP:

II. Wilhelm yönetimindeki Almanya'nın, o döneme dek uzak durduğu Orta Doğu'ya girerek İngiltere karşısında avantajlı duruma geçmek üzere geliştirdiği demiryolu projesidir. II. Abdülhamit'in bölgede Osmanlı denetimini güçlendirmek ve İngiliz-Rus tehdidine karşı Almanya kozunu oynamak düşüncesi, söz konusu projenin hayata geçmesini sağlamıştır. Projeye göre, Alman sermayesiyle olmak üzere, Berlin-Bağdat arası demir yolu aracılığıyla birbirine bağlanacaktı. Hattın geçtiği bölgelerdeki tüm yer üstü ve yer altı kaynaklarının işletilmesi için Alman sermayesiyle kurulmuş olan Anadolu Demiryolu Şirketi'ne imtiyaz verildi. 1880'lerde başlayan proje kapsamında döşenen hat, Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda ancak Nusaybin'e kadar gelebilmiştir.

SORU:

Teksas'ın ABD topraklarına katılma süreci nasıl işlemiştir?

CEVAP:

Meksika'dan bağımsızlığını ilan eden Teksas 1844'te yapılan bir anlaşmayla ABD'nin 28. eyalet olmuştur.

SORU:

Alaska'nın ABD topraklarına katılma süreci nasıl işlemiştir?

CEVAP:

Alaska, Kırım Savaşı sonrasındaki güçsüzlüğünden yararlanmak isteyen İngilizlerin burayı ele geçirerek kendisine kuzeyden de baskı kurmasından endişelenen Rusya tarafından ABD'ye satıldı. Alaska ülkeye dahil edilmesiyle ABD'nin Kuzey Amerika kıtasındaki bugünkü sınırlarını belirledi.

SORU:

Pax-Americana nedir?

CEVAP:

Latince, Amerikan Barışı anlamına gelir. Tarihte Roma İmparatorluğu (Pax-Romana) ve Avrupa Uyumu'nun mimarı ve garantörü durumundaki İngiliz İmparatorluğu (Pax-Britannica) için kullanılmıştır. Bu devletin, bulunduğu bölgede kendi çıkarlarına uygun bir düzen kurarak bunun devamı için gerektiğinde savaşı ve bu sayede barışı sağlaması anlamındadır.

SORU:

Kraliçe Victoria kimdir?

CEVAP:

İngiliz tahtında en uzun süre (yaklaşık 64 yıl) kalmış hükümdar olan Kraliçe Victoria, "Avrupa'nın büyükannesi" olarak tanımlanır. Kendisi Avrupa'nın çeşitli kraliyet aileleriyle akraba bulunan Victoria'nın 9 çocuğu ve 26 torunu da Avrupa aristokrasisi içinde yükseldiler ve çeşitli Avrupa devletlerinde tahta geçtiler. Örneğin, 1868-1918 arasında tahtta kalan Rus Çarı II. Nikola ve 1888-1918 arasında hükümdar olan II. Wilhelm Victoria'nın torunudur.

SORU:

Emperyalist devletlerin Afrika'yı paylaşma süreci nasıl gerçekleşmiştir?

CEVAP:

Avrupa coğrafyasına yakınlığı nedeniyle ilk önce Kuzey Afrika toprakları emperyalist devletlerin ilgisini çekti. Fransa 1830'da Cezayir'i ve 1881'de Tunus'u; İngiltere de Süveyş Kanalı'nın açılmasından itibaren Hindistan yolu için çok büyük önem kazanan Mısır'ı 1882'de ele geçirmişti. 1884-1885 Berlin Konferansı'nda fiilî işgal ilkesinin kabul edildi. Buna göre Belçika Orta Afrika'da Kongo'yu, İngiltere Doğu Afrika'da Somali, Uganda ve Kenya'yı, Batı Afrika'da Nijerya'yı, Güney Afrika'da ise daha önceden ele geçirdiği Cape Colony'nin kuzeyindeki Rodezya'yı; Fransa Batı Afrika'da Senegal, Gabon, Fildişi Sahili ve Gine'yi, Orta Afrika'da Nijer ve Çad'ı, doğuda Cibuti ve Madagaskar'ı; Almanya Batı Afrika'da Togo ve Kamerun'u, ayrıca Güney Batı Afrika ve Alman Doğu Afrika'sını; İtalya ise doğuda Eritre ve güney Somali'yi ele geçirdi.

SORU:

Boer ismi kimler için kullanılmıştır?

CEVAP:

Boer ismi, sömürgeciliğin ilk dönemlerindeki keşifler sırasında Güney Afrika'ya gelip burada *Kap Kolonisi*'ni kurup yerleşen Hollandalılar için kullanılıyordu.

SORU:

Boer Savaşının galibi kim olmuştur?

CEVAP:

Boer Savaşının galibi İngiltere olmuştur.

ÜNİTE 3: BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1908-1928)

SAVAŞIN NEDENLERİ

Birinci Dünya Savaşı sömürgecilik, silahlanma, aşırı milliyetçilik, Almanya-Fransa, rekabeti, büyük güçler ittifakı, Rusya ve Avusturya-Macaristan gibi nedenlerden dolayı ortaya çıkmıştı. Dünya halklarının üçte biri sömürgeleştirilmişti. Fransa ve Almanya arasında sömürge ülkelerle ilgili kıyasıya bir rekabet vardı. Bu rekabet Fransa ve Almanya arasındaki ipleri iyice germişti. Avrupa'nın başka bir köşesin dede balkanlarda egemen olma düşüncesiyle Rusya ve Avusturya-Macaristan arasında rekabet yaşıyordu. Devletler itilaf ve ittifak blokları oluşturuyor bunun sonucunda da dünya adım adım bir savaşa sürükleniyordu. Bloklar arasındaki rekabet silahlanma

yarışına dönüşmüştü. Sömürgeci devletlerin kültürlerini ve dinsel inançlarını sömürdükleri bölgelere taşıyarak kültür emperyalizmi yapmaları savaşın çıkmasını dahada körükledi.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDAN ÖNCE KRİZLER

- Birinci Fas krizi,
- Bosna Hersek krizi,
- İkinci Fas krizi,
- Balkan krizi,

BİRİNCİ FAS KRİZİ: Fas Ondokuzuncu Yüzyıl sonlarında Avrupa devletlerinin ilgisini çekti. Fransız hükümeti Fas ile ilgilenmeye başladı ve Fas sultanına başvurarak polis, ordu ve gümrüklerin kontrolünün kendisine verilmesini istedi. Ülkesinin çıkarlarının sarsıldığını öne süren Almanya ise bir savaş gemisi ile Tanca ya çıkarak Fas'ın bağımsız bir devlet olarak sürdürülmesi gerektiğini ve Almanya'nın Fas daki çıkarlarının korunacağını açıkladı. Bu hamle birinci Fas krizinin fitilini ateşledi. Almanya ve Fransa arasında gerilim arttı ve bir savaşın başlama olasılığı ilk kez belirgin bir şekilde hissedildi.

BOSNA HERSEK KRİZİ: Avusturya-Macaristan hukuken Osmanlıya bağlı olan Bosna-Hersek i ilhak ettiğini açıkladı. Bu açıklama bir kriz doğurdu ve Avrupalı devletleri savaşın eşiğine sürükledi. Sırbistan ilhakı kabul etmedi ve seferberlik ilan ederek sınırlarına asker yerleştirdi. Alman Şansölyesi Avusturya-Macaristan'a destek verdiğini ilan etti. Osmanlı savaşı göze alamadı ve diplomasi yoluyla çözmek istedi fakat sonunda ilhakı tanımak zorunda kaldı Almanya, Avusturya-Macaristan ittifakı Rusya'ya boyun eğdirdi ve İngiltere'yi tedirgin etti. Bu kriz altı ay sürdü ve Avrupa bu krizle birinci dünya savaşına bir adım daha yaklaştı.

İKİNCİ FAS KRİZİ: Almanya ve Fransa Fas'ın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü teyit eden bir anlaşma imzaladı fakat bu antlaşma aralarındaki rekabeti sona erdirmeydi. Fransa'nın Almanya'nın çıkarlarına saygı göstermemesi ile birlikte ortam yeniden gerildi. Fransa ve İspanya Fas'a asker çıkarması yaptı. Almanya ise buna karşılık savaş gemisi yolladı. Bu güç gösterisi Fransa, İngiltere ve diğer devletler üzerinde heyecan yarattı. İngiltere'nin Fransa'ya destek vermesi ve Avusturya-Macaristan'ın tarafsızlığını açıklaması Almanya'nın daha ileri gitmesini engelledi ve Fransa ile Antlaşma imzaladı. İkinci Fas krizi Avrupa'da bir kes daha savaşın telaffuz edilmesine ve başlamasına sebep oldu.

BALKAN KRİZİ: Balkan devletlerinin her biri Osmanlı imparatorluğuna karşı işbirliğine girerek topraklarını paylaşmak arzusundaydı. Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan, Macaristan ittifak kurarak balkan krizinin

fitilini ateşledi. Avrupalı büyük güçler Balkan krizi nedeni ile tekrar karşı karşıya geldi. Osmanlı bu ittifak karşısında ağır yenilgiler aldı ve ateşkes isteğinde bulundu. Müttefik Balkan devletleri ile ateşkes antlaşması imzaladılar. Bu kriz sonrasında Balkan devletleri çok fazla toprak kazandılar. Balkan krizi itilaf ve ittifak bloklarını tekrar karşı karşıya getirdi.

SAVAŞIN BAŞLAMASI VE YAYILMASI

Birinci Dünya Savaşı büyük devletler arasındaki krizlerin yarattığı ortamda ortaya çıktı. Gergin olan ortam Avusturya-Macaristan imparatorluğu veliahdının bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesi ile dahada gerildi ve bu kıvılcım dünyayı savaşa sürükledi. Rusya ve Fransa seferberlik ilan etti. Avusturya-Macaristan'ı destekleyen Almanya Rusya ve Fransa'ya savaş açtı. Almaya Belçika sınırını aşarak Fransa'ya saldırdı, İngiltere ise Almanya'nın geri çekilmesi için nota verdi. Almanya'nın red etmesi üzerine ülkeye savaş açtı. Avusturya – Macaristan'ında Rusya'ya savaş açması ile Avrupa'nın büyük güçlerinin tamamı savaşa dâhil oldu.

Savaş Uzakdoğu'yu da etkiledi. Büyük bir güce dönüşmek isteyen Japonya, savaşı bir fırsat olarak gördü. Almanya'ya savaş açtı ve Alman sömürgelerini işgal etti. Çin üzerin dede büyük imtiyaza sahip oldu. Denizlerde de tarafların donanmaları karşı karşıya geldi. Özellikle İngiltere ve Almanya donanmaları etkin bir rol oynadı. Denizlerdeki en büyük savaş pasifik ve güney Atlantik'te yaşandı. Avrupa'da başlayan savaş kısa sürede dünyanın değişik bölgelerine sıçradı. Savaşın ilk zamanlarında tarafsız kalan Osmanlı imparatorluğu kaybettiği toprakları geri almak için Almanya'nın safında savaşa girdi. Rusya'da devrim olması ve Amerika birleşik devletlerinin çıkarlarını koruma adına savaşa dâhil olması savaşın gidişatını değiştiren temel etkenler oldu. Amerika birleşik devletlerinin savaşa girmesi, savaşın itilaf devletlerinin yerine dönmesine yol açtı.

BARİŞ GİRİŞİMLERİ VE SAVAŞIN SONA ERMESİ

Barış konusunda ilk girişimi Amerika birleşik devletler başkanı Woodrow Wilson başlatmıştı fakat bu girişim kabul görmedi. Avusturya-Macaristan 1916 yılının sonlarında savaştan çekilme girişiminde bulundu. Ardından Almanya savaşın sona ermesi için barış çağrısında bulundu fakat itilaf devletleri tarafından kabul görmedi. Savaşın sona erdirilmesi yolunda atılan en önemli adımlardan biri ABD başkanı Wilson'ın 8 Ocak 1918 de kongrede yaptığı konuşmasında barışın temel ilkelerini açıklamasıdır. Başkan Wilson uluslararası ticarete engellerin kaldırılması, ulusların kendi kaderlerini tayin etmesi ve bütün devletlerin bağımsızlıklarını ve toprak bütünlüklerini garanti altına

alacak bir uluslararası örgütün (Milletler Cemiyeti) kurulması gibi hususları gündeme getirdi.

Dört yıldır süren savaş.1918'de ittifak devletlerinin aleyhine dönmüştü. Osmanlı yöneticileri cephelerde art arda yenilgilerin gelmesi üzerine Wilson ilkeleri çerçevesinde barış yapılmasını telaffuz etmeye başladılar. Osmanlı imparatorluğu, 30 Ekim 1918 de Mondros ateşkes antlaşmasını imzalayarak savaştan çekildi. Avusturya-Macaristan'ın askeri başarısızlıklara uğraması sonucunda Avusturya-Macaristan hükümeti, Wilson ilkeleri çerçevesinde barış görüşmeleri yapmaya hazır olduğunu açıkladı. Durumun daha fazla kötüleştiği bir anda Çekler ve Macarlar bağımsızlıklarını ilan ettiklerini bildirdiler. Sırp, Hırvat ve Slovan halkları da bir araya gelerek Yugoslavya devletini kurduklarını belirttiler. İtilaf güçlerinin Venetoyu alması, Avusturya-Macaristan imparatorluğuna tamamen diz çöktürdü. Almanlar aynı gün Avusturya cumhuriyetini kurduklarını ilan ettiler. Böylece bu imparatorluk dağılmış oldu.

Almanya'da Avusturya-Macaristan gibi Wilson ilkeleri doğrultusunda bir barışa hazır olduğunu bildirmişti. Wilson Almanya'da mevcut yönetim iş başında kaldığı sürece itilaf devletlerinin barışa yanaşmayacaklarını açıkladı. Yönetimin görevden ayrılmasına rağmen huzursuzluk sona ermedi. Devlet otoritesi ortadan kalktı. İkinci Wilhelm tahttan çekildiğini açıkladı, bunun üzerine yeni hükümet cumhuriyetin ilan edildiğini duyurdu, kısa bir süre sonra Alman temsilcileri itilaf devletleri ile ateşkes antlaşmasını imzaladılar.

Dört yıl boyunca süren dünya savaşı on iki milyon kişinin ölümüne, bu sayının iki katından fazlasının yaralanmasına yol açtı. Siyasi harita değişti. İnsanoğlu binlerce yıldır mücadele ederek oluşturmaya çalıştığı eşit, özgür ve barışçıl bir dünya düşüncesi, büyük bir darbe yedi.

PARİS BARIŞ KONFERANSI VE BARIŞ ANTLAŞMALARI

Birinci Dünya Savaşı sona erdiğinde uluslararası sistemin nasıl kurulacağı, barışın sürekliliğini sağlamak için hangi mekanizmaların inşa edileceği ve yıkılan imparatorluklardan arda kalan boşluğun nasıl doldurulacağı merak ediliyordu. Büyük umutların ve karmaşanın bir arada yaşandığı bir ortamda davet edilen otuz iki ülkenin yetmiş aşkın temsilcisi 1919 yılında Paris'te toplanmaya başlamışlardı. Büyük devletlerin temsilcileri konferansta etkili olmak için on'lar konseyini oluşturdular. On'lar konseyini çalışmalarının hızlı ilerleyememesi nedeni ile Japonya devreden çıkarıldı ve sadece başkanlar ile ABD başkanından oluşan Dörtler Konseyi kuruldu. Fransa, Almanya'dan intikam alınmasını gündemin ilk sırasını

konulmasını arzulamıştı. ABD başkanı Wilson ise önceliği Milletler Cemiyetinin kurulmasını verilmesini istemişti. Milletler Cemiyeti komisyonu, beş büyük devletin on temsilcisi ile Brezilya, Belçika, Çin, Portekiz ve Sırbistan'dan birer üye ile oluşturuldu. Fakat diğer ikinci devletlerin itirazı üzerine Yunanistan, Romanya, Lehistan ve Çekostavakyadan'da üye alındı ve üye sayısı on dokuza çıkarıldı. Yapılan görüşmeler sonucunda Milletler Cemiyeti Misakı (anayasası), barış konferansını 28 Nisan 1919 tarihli oturumda kabul edildi.

Milletler Cemiyeti Misakı, Almanya, Osmanlı imparatorluğu, Bulgaristan, Avusturya ve Macaristan'la imzaladıkları barış antlaşmalarına konu. Ancak ABD senatosunun Versailles antlaşmasını onaylamaması, Milletler Cemiyeti'nin daha başta sakat doğmasına neden oldu. Büyük umutlarla kurulan Milletle Cemiyeti istenileni veremedi. Bu örgütün en önemli zaafı ABD'nin ve Sovyetler birliğinin olmamasıydı.

Müttefikler uzun bir tartışma sürecinden sonra hazırladıkları barış taslağını Alman delegasyonuna verdiler. Dünya savaşının çıkmasından Almanya yı sorumlu tutma konusunda hemfikirtiler. Ülkeye ceza verme, silahsızlandırma, savaş tazminatı ödetme, sınırları küçültme ve sömürgelerini paylaşma gibi bedeller ödetmeyi amaçladılar. Tarihe Versailles antlaşması olarak geçen belge 28 Haziran 1919 da imzalandı. Bu antlaşma, Almanya nın topraklarının bölünmesine ve ekonomik gelişme olanaklarının ağır baskı altına alınmasına yol açtı. Alman toplumu, ekonomik yıkımı ve işsizlikle yüz yüze kaldı. Faşizmle toplumda uç vermeye başladı.

İtilaf devletleri Avusturya ve Macaristan'la Saint Germain Barış Antlaşmasını imzaladılar. Antlaşma Avusturya cumhuriyetini ortaya çıkardı. İtilaf devletleri 27 Kasım 1918 de Bulgaristan ile imzaladıkları Neuilly barış antlaşması ile ülkenin sınırlarını daraltarak savaş tazminatı ödemesini kararlaştırdı.

Birinci Dünya Savaşının bitimine doğru kurulan Macaristan, siyasal sosyal ve ekonomik çalkantılarla boğuşmak zorunda kaldı. 6 Haziran 1920 de Trianon barış antlaşması imzalandı.

Paris Barış Konferansında Osmanlı İmparatorluğu ile yapılan barış antlaşması, itilaf devletlerinin istek ve çıkarları nedeni ile uzun diplomatik görüşmelere konu oldu. İtilaf devletleri çok ağır koşullara sahip olan taslağı padişah Vahdettin'in katıldığı saltanat şurasında görüşerek imza edilmesini kararlaştırdı. Bu gelişmeden sonra Sevr barış antlaşması imzalandı. Sevr barış antlaşması içerdiği ağır koşullarla Osmanlı imparatorluğunu parçalamış ve Türklerin egemenliğinde bırakılan kısmı üzerin dede siyasi, ekonomik, mali ve askeri alanlarda altından

kalkılamayacak bir denetim ön görmüştü. İmparatorluğun sahip olduğu toprakların oneli bir kısmı İngiliz ve Fransız manda rejimi ile yönetilmeye başlandı.

İtilaf Devletleri'nin yeniden devletlerle cezalandırıcı bir anlayış ile yaptıkları barış antlaşmaları uluslararası sorunları çözmenin ötesinde yeni çatışmaların kaynağı oldu.

BARIŞIN UYGULANMASI VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Paris barış konferansından sonra karşılaşılan ilk sorunlardan biri Polonya devletinin sınırlarının çizilmesi sırasında karşılaşılan güçlükler olmuştur. İkinci önemli sorun bir Alman sanayi bölgesi olan Yukarı Silezya'nın geleceğinin belirlenmesi konusudur. Milletler Cemiyeti konseyi bölgenin büyük kısmını Polonya'ya verilmesini kararlaştırmıştır.

Birinci Dünya Savaşından sonra Almanya'nın içine düştüğü politik ve ekonomik kriz uzun süre durmadı. Almanya'nın en önemli sorunların biri tazminat borçları konusuydu. Fransa, Almanya'yı felce uğratmak için tazminat borçlarını araç olarak kullanmak istedi. Alman ekonomisi çöktü. Fransa, Belçika ve İtalyan oyları ile Almanya'nın tazminat borçlarının zamanında yapmadığını ilan etti, Fransız ve Belçika ortak güçleri Ruhr bölgesini işgal etti ve orada bulunan maden ocaklarına ve sanayi tesislerine el koydu. İngiltere ve ABD nin çabaları sonucunda tazminat borçları yeniden yapılandırıldı, Almanya'nın ABD den aldığı borçla ödemelerine mali kaynak sağlandı ve Ruhr bölgesi boşaltılarak Almanya'nın rahatlaması sağlandı.

Versay antlaşmasını inşa ettiği uluslararası düzenin ilk yıllarında Sovyet Rusya ve Almanyanın arasında bir yakınlaşma belirmiştir. İki ülke arasındaki ilişkiler Hitlerin 1933 de iktidara gelmesine kadar sürmüştür.

Barışın uygulanması sırasında karşılaşılan başka bir güçlük ise silahsızlanma ve ortak güvenlik oldu. Müttefik devletler arasında tam bir görüş birliği olmamasına rağmen, Almanya'nın silahsızlandırılması için Versay antlaşmasına çok sert hükümler kondu. Almanya silahsızlanmayı öne çıkarır iken Fransa ise güvenliğin öncelikli olarak ele alınmasını savundu. 1921 de Fransa, İngiltere, İtalya, Hollanda, Belçika, Portekiz, Japonya ve Çin'in temsilcileri Uzakdoğu sorunlarını görüşmek üzere Washington'a bir konferansa davet edildi. Bu konferansta denizde silahsızlanma ve Uzakdoğu ile pasifik bölgesinin sorunları tartışıldı. Bu konulara ilişkin 3 antlaşma imzalandı, antlaşmalar sonucunda İngiltere deniz üstünlüğünü ABD ile paylaşmak zorunda kaldı. Gemiler için tonaj ve oran sınırlamaları getirildi fakat görüşmelerden bir sonuç alınamadı.

Milletler Cemiyeti Konseyi 1925 de bir silahsızlanma hazırlık komisyonu kurmaya hazırlandı. Almanya Sovyetler birliği ve Türkiye çalışmalara davet edildi. Almanya, silahsızlanma çalışmaları boyunca eşitlik ilkesini öne sürdü. Fransa eşitlik anlayışına itiraz etti ve bununla birlikte asker sayısının sınırlandırılmasını gündeme getirdi. Silahsızlanma konferansı hazırlık komisyonu anlaşmazlıkların sonucunda başarısızlığa uğradı.

GÜVENLİĞİ SAĞLAMA GİRİŞİMLERİ

Birinci Dünya Savaşından sonra barış ve güvenliği sağlama konusunda önemli rol oynaması düşünülen milletler cemiyeti tamamen etkisiz kalmıştır. Cemiyetin etkin bir yaptırıma sahip olmaması bizzat onu kuranlar tarafından itiraf edilmişti. Milletler cemiyetinin zaafınının giderilmesi için daimi danışma komisyonu kuruldu. Bu komisyonun hazırladığı rapor 1922 de kabul edildi. Çekostovakya dış işleri bakanı 1924 de Milletler Cemiyeti meclisine bir başka proje sunarak ortak güvenliğin sağlanması yönünde bir adım attı. Cenevre protokolü adıyla anılan bu girişim Milletler Cemiyeti Misakının daha etkin bir şekilde çalışmasını sağlayacaktı. Fakat İngiltere, Dominyonlar ve ABD protokolü benimsemedi. Red edilmesi için İngiltere'yi kışkırttı böylece Cenevre protokolüde başarısızlığa uğradı.

Fransa politika değişikliğine giderek Almanya ile uzlaşmaya çalıştı. Fransa 1925 de Almanya, Fransa, İngiltere, Belçika, İtalya, Polonya ve Çekostovakyanın katılımı ile İsviçre'nin Locarno şehrinde bir konferans gerçekleştirdi. Konferansta Fransa -Alman ve Belçika - Alman sınırlarını garanti altına aldılar ve bir antlaşma imzaladılar. Yine 5 devlet arasında imzalanan diğer bir antlaşmayla İngiltere ile İtalya'nın Almanya'nın batı sınırını garanti altına almasıdır. Ayrıca Fransa Polonya, Fransa Çekoslovakya anlaşmaları imzalandı. Locarno antlaşmaları iki savaş arasında önemli bir diplomatik adım olarak görülmüştür.

Fransa ve ABD savaşın milli bir politika aracı olarak kullanılmaktan vazgeçilmesi için dünya çapında imzalanacak çok taraflı bir antlaşmanın yapılması çalışmalarını başlattı. Briand-Kellogg Paktı adıyla anılan belge 9 devlet arasında imzalandı. Ancak bu düzenlemede amacına ulaşmamış, işlevsiz kalmış ve öngördüğü sistem oturtulamamıştır.

1919 dan sonra kurulmaya çalışılan uluslararası sistemde barışın hakemlik, güvenlik ve silahsızlanma ile gerçekleşebileceğine yönelik bir inanç vardı. Milletler Cemiyeti Hakemlik Genel Senedi adı verilen bir belge hazırlayarak ülkelerin onayına sundu. Hakemlik genel senedi ile bütün anlaşmazlıklar tarafların rızası veya bu olmadan bir tarafın istemi ile hakemliğe

götürülebilecekti. Milletler Cemiyeti, hakemlik genel senedini benimsemiş devletlerarasında çıkan uyuşmazlıkların, hukukun genel ilkelerine dayanarak çözümlenmesi anlayışını yerleştirmeye çalıştı. Fakat iki dünya arasında güvenliği sağlama girişimleri başarısız oldu.

SORU-CEVAP

SORU:

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Veliahdı Arşidük François Ferdinand'ın öldürülmesinin arkasında kim olduğu tespit edilmiştir?

CEVAP:

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Veliahdı Arşidük François Ferdinand'ın Saraybosna'daki ordu manevraları ziyareti sırasında 28 Haziran 1914'te Gavrilo Princip adlı bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesi dünyayı savaşa sürükledi. Avusturya-Macaristan Hükûmeti yaptığı soruşturmada suikastın Sırbistan gizli servisi ile bağlantısı olan "Kara El" örgütü tarafından organize edildiğini tespit etti.

SORU:

Osmanlı İmparatorluğu Goeben ve Breslau adlı iki Alman savaş gemisini ne yapmıştır?

CEVAP:

Uluslararası hukuka göre gemilere savaş sonuna kadar el koyması gereken Osmanlı Hükûmeti, bunları satın aldığını açıkladı. Gemilere Türk bayrağı çekti, adlarını Midilli ve Yavuz olarak değiştirdi ve personele de fes giydirdi.

SORU:

Hangi taraf ülke gizli anlaşmayla Üçlü İttifak blokunun karşısında yer almıştır?

CEVAP:

İtalya, çıkar ilişkilerinin ve buna bağlı gerginliklerin doruk noktasına ulaştığı bir sırada, 1902'de Fransa ile gizlice anlaşmış ve dünya savaşı başlayınca da ittifak blokunun karşısında yer aldı.

SORU:

Osmanlı Hükûmeti hangi tarihte Rus limanlarını bombalattı?

CEVAP:

Osmanlı Hükûmeti tarafından donanma komutanlığına getirilen Alman Amiralı Souchon, başta Yavuz ve Midilli olmak üzere Osmanlı donanmasını 29-30 Ekim 1914'te Karadeniz'e çıkartarak Odessa ve Sivastopol gibi Rus limanlarını bombardıman ettirdi.

SORU:

Dretnot' a sahip olmak ülkeler için hangi anlama gelmektedir?

CEVAP:

Dretnot (dreadnought) adı verilen zırhlı savaş gemilerine sahip olmak, bir ülkenin küresel ya da bölgesel güçler dengesinde önemli bir yer edinmesi anlamına gelmekteydi.

SORU:

Wilson İlkelerinde öne çıkan temel değerler hangileridir?

CEVAP:

Savaşın küresel düzeyde sona erdirilmesi ve yeni bir dünya düzeni kurulması yolunda atılan en önemli adımlardan biri ABD Başkanı Wilson'un 8 Ocak 1918'de Kongre'de yaptığı konuşmada barışın temel ilkelerini açıklamasıdır. Başkan Wilson açıklamasında; diplomasi alanında açıklık ilkesinin esas alınması, uluslararası ticarete engellerin kaldırılması ve ticari ilişkilerde eşitliğin kabul edilmesi, ulusların kendi kaderlerini tayin etmesi ve bütün devletlerin bağımsızlıklarını ve toprak bütünlüklerini garanti altına alacak bir uluslararası örgütün (Milletler Cemiyeti) kurulması gibi hususları gündeme getirdi.

SORU:

İrredentizm nedir?

CEVAP:

Bir devletin, kendi sınırına yakın yaşayan soydaşlarının oturduğu bölgeleri ilhak etme politikasıdır.

SORU:

Milletler Cemiyeti Misak'ın başlangıç kısmında devletlerin hangi dört ilkeyi kabul etmelerini istenmişti?

CEVAP:

Misak'ın başlangıç kısmında devletlerin dört ilkeyi kabul etmeleri istenmişti:

- Savaşa başvurulmaması hususunda bazı taahhütlerin kabul edilmesi.
- Adalet ve şeref üzerine kurulu uluslararası ilişkilerin aleni (açık) olması.
- Devletler hukuku kurallarına kesinlikle uyulması.
- Antlaşmalara sıkı sıkıya uyulması.

SORU:

Birinci Dünya Savaşı'nın nedenleri nelerdir?

CEVAP:

Sömürgecilik ve ekonomik yayılma/emperyaliz, Alman siyasi birliğinin kurulması ve Avrupa'da Alman-Fransız rekabeti, Balkanlarda Rusya, Avusturya-Macaristan rekabeti, Büyük güçler ittifakı ve bağlantılar sistemi: Bloklama, Silahlanma, Aşırı milliyetçilik, Dinsel ve kültürel yayılma.

SORU:

Birinci Fas Krizi'nin çıkış gerekçesi nedir?

CEVAP:

Avrupalı büyük devletler Kuzey Afrika'da ve Akdeniz'de stratejik bir öneme sahip bulunan Fas'ı egemenlikleri altına almak için çaba göstermişlerdir. Özellikle Fransa, bu küçük ülkenin polisini, ordusunu ve gümrüklerini kontrol altına almanın planlarını yaptı. Fas Sultanı Abdülaziz'in, bu durumu Alman büyükelçisiyle görüşmesi ve büyükelçinin bu ülkenin yabancı devletlerin uyruklarıyla olan ilişkilerini düzenleyen 1880 tarihli Madrid Konvansiyonu'nu işaret etmesi krize neden olmuştu. Krizin çözülmesi için diplomatik çaba gösterildi.

SORU:

Monreo Doktrini nedir?

CEVAP:

Monreo Doktrini: ABD Başkanı James Monroe tarafından 1823'te ilan edilen ve ABD'nin Batı Yarımküre sorunlarına Avrupalı güçler tarafından müdahale edilmesini kabul edemeyeceğini açıklayan doktrin.

SORU:

Osmanlı İmparatorluğu'nda "boykot" kime karşı uygulandı?

CEVAP:

İlk kez Kuzeybatı İrlanda'da bulunan County Mayo'da ortaya çıkan boykot, "zayıfın silahı" olarak İran'dan Hindistan'a, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Çin'e kadar dünyanın birçok bölgesine yayılmıştır. Bu eylem metodu Osmanlı İmparatorluğu'nda politik bir silah olarak ilk kez Avusturya-Macaristan'a karşı uygulandı. Halk, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yönlendirmesiyle bu ülkenin mallarını satın almadı. Fes boykotu da denilmektedir. En önemli toplumsal-iktisadi sonucu "mili iktisat" fikrini doğurmasıdır.

SORU:

Almanya, İtalya ve Avusturya-Macaristan arasında imzalanan Üçlü İttifak antlaşmasına göre taraflar hangi politikayı izleyeceklerdir?

CEVAP:

Almanya, İtalya ve Avusturya-Macaristan arasında 20 Mayıs 1882'de Üçlü İttifak adlı bir antlaşma imzalanarak Avrupa kıtasının iki bloka ayrılmasına yol açan en önemli adım atıldı. Üçlü İttifak Antlaşması'na göre taraflardan biri, iki veya daha fazla büyük devletin saldırısına uğraması hâlinde, diğer iki devletin ona yardım etmesi, İtalya'nın Fransa'nın saldırısıyla yüzyüze gelmesi karşısında da diğer iki devletin ona yardımda bulunması karara bağlandı. Ayrıca bu durumların dışında devletlerden biri saldırıya uğrarsa diğerleri lehte tarafsızlık politikası izleyeceklerdi. Bu antlaşma ile Bismarck'ın Fransa'yı tecrit etme politikası büyük çapta başarıya ulaştı.

SORU:

"Genel Senet" nedir?

CEVAP:

Daha önce **Madrid Konvansiyonu'na** imza atan devletler İspanya'nın Algeciras kentinde düzenledikleri konferansta, 7 Nisan 1906'da "Genel Senet" adı verilen bir belge imzaladılar. Buna göre, Fas'ın toprak bütünlüğü ve bağımsızlığı yeniden tanındı. Ticaret eşitliği ilkesi kabul edildi. Bu düzenlemelere ek olarak, İspanya ve Fransa'nın Fas-Cezayir sınırında güvenliği sağlamak için önlemler alması karara bağlandı. Bu Konferans ve alınan kararlar Almanya'nın aleyhine sonuçlar verdi.

SORU:

Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa katılması sürecini ne hızlandırmıştır?

CEVAP:

Akdeniz'de İngiliz donanmasının takibinden kaçan Goeben ve Breslau adlı iki Alman savaş gemisinin 10 Ağustos'ta Çanakkale Boğazı'nı geçerek Marmara Denizi'ne girmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa katılması sürecini hızlandırdı.

SORU:

Panslavizm nedir?

CEVAP:

Panslavizm; 19. yüzyılın ilk yarısında Avusturya-Macaristan egemenliğinde yaşayan Çek ve Slovaklar arasında edebi ve felsefi bir akım olarak ortaya çıkan

Slavcılık, aynı yüzyılın ikinci yarısında siyasi bir nitelik kazandı. Orta ve Doğu Avrupa'da yaşayan Slavların Rusya'nın yönetiminde birleşmesini ifade etmek için kullanılmaya başlandı. Panslavist akım 1858'de Moskova'da kurulan "Slav Yardım Komitesi" ile ivme kazandı.

SORU:

Almanya'nın denizlere açılma projesinin ilk adımını ne oluşturmuştur?

CEVAP:

Almanya, 1895'te Kuzey Denizi'ni Baltık Denizi'yle birleştirerek Kiel Kanalı'nı açması, denizlere açılma projesinin ilk adımını oluşturdu.

SORU:

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya savaşına girme nedenlerini nelerdir?

CEVAP:

Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa girme nedenlerini şöyle sıralamak mümkündür:

- İtilaf blokunda yer alan devletlerin Osmanlı İmparatorluğu'na karşı izledikleri saldırgan politikalar
- Son savaşlarda kaybedilen toprakların geri alınması
- Ekonomik bağımsızlığın kazanılması
- Almanya'nın savaştan üstün çıkacağı düşüncesi
- Osmanlı-Alman yakınlaşması
- Turan İmparatorluğu kurma düşüncesi

SORU:

İkinci Fas krizi neden önemlidir?

CEVAP:

İkinci Fas krizi ya da Agadir Olayı Avrupa güç dengesinin hangi boyuta ulaştığını göstermesi açısından önemlidir.

SORU:

Paris konferansında "On'lar Konseyi" ni hangi ülkeler oluşturdular?

CEVAP:

Büyük devletlerin temsilcileri (ABD, İngiltere, Fransa, Japonya, İtalya) konferansta etkili olmak için "On'lar Konseyi" ni oluşturdular. On'lar Konseyi ise ABD, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Japon Başbakanı (ABD'ninki devlet başkanı) ile Dışişleri Bakanlarından oluşacaktı ve Konferans'ın temel organı görevini görecekli.

SORU:

Osmanlı Hükümeti ile Almanya arasında 2 Ağustos imzalanan ittifak antlaşmasının en önemli hükümleri nelerdir?

CEVAP:

Osmanlı Hükümeti üyelerinin bir bölümünün haberi olmaksızın imzalanan ittifak antlaşmasının en önemli hükümleri şunlardır:

- İki devletin, Avusturya-Macaristan ile Sırbistan arasında çıkan bir anlaşmazlıkta tam bir tarafsızlık içinde bulunması,
- Avusturya-Macaristan ile Rusya'nın savaşa tutuşması hâlinde Almanya'nın da buna katılmak

zorunda kalması durumunda, Osmanlı İmparatorluğunun da savaşa girmesi,

- Almanya'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun tehditle yüz yüze kalması durumunda silahla Osmanlı'yı savunması

SORU:

Birinci Dünya Savaşı denizaltılar açısından neden önemlidir?

CEVAP:

Almanya, savaşın ilk aylarında o tarihe kadar keşif yapmak ve karakol görevleri için kullanılan denizaltıları birer öldürücü silah olarak kullanmaya başladı. U-21 ve U-9 adlı Alman denizaltıları İngiliz donanmasına ait dört kruvazör ve beş savaş gemisini batırarak dünyanın ilgisini çekti.

SORU:

Rusya Birinci Dünya Savaşından ne zaman çekilmiştir?

CEVAP:

Bolşevik Hükûmet, Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Bulgaristan ve Osmanlı İmparatorluğu ile 2 Aralık 1917'de Brest-Litovsk'ta görüşmeler yaptı. Öncelikle taraflar arasındaki görüşmelerden sonra 15 Aralık 1917'de ateşkes imzalandı. Ardından da 3 Mart 1918'de taraflar arasında Brest-Litovsk Barış Antlaşması kabul edildi. Böylece Rusya tamamen savaştan çekildi.

SORU:

Birinci Dünya Savaşı'nda gidişatı kökten değiştiren iki önemli olay nedir?

CEVAP:

Birinci Dünya Savaşı'nda gidişatı kökten değiştiren iki önemli olay meydana geldi. İlki Rusya'da Bolşevik Devrimi'nin gerçekleşmesi, ikincisi de Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesidir.

SORU:

"Siyah Savaş Planı" nedir?

CEVAP:

ABD ve Almanya 19. yüzyılın sonlarından itibaren uluslararası pazarlarda rekabete girmişlerdi. İki ülkenin Pasifik ve Latin Amerika'daki çekişmeleri zaman zaman diplomatik krizlere yol açmıştı. ABD donanması yetkilileri Almanlara karşı olası bir çatışma hâlinde Atlantik ve Karayipler'de nasıl hareket edileceğine ilişkin "Siyah Savaş Planı" adıyla stratejiler belirlemişti.

SORU:

Balkan Savaşı hangi tarihte başlamıştır?

CEVAP:

Balkan Savaşı, Karadağ'ın 8 Ekim 1912'de Osmanlı'ya savaş ilan etmesiyle başladı.

SORU:

Milletler Cemiyeti kararlarına uymayanlara karşı nasıl yaptırımlar öngörülmüştür?

CEVAP:

Milletler Cemiyeti kararlarına uymayanlara karşı ekonomik, mali ve askerî yaptırımlar öngörülmüştür. Ancak askerî yaptırımların zorunlu bulunmaması ve nasıl uygulanacağını belirtilmemesi, bu yöntemin etkili olmamasına yol açmıştı.

Soru Detay

#28

SORU:

Versailles Barış Antlaşmasının önemli noktaları nelerdir?

CEVAP:

Versailles Antlaşması, 28 Haziran 1919'da Versailles Sarayı'nın Aynalı Salonu'nda imzalandı. Almanya'nın cezalandırılması anlayışıyla hazırlanan antlaşma, 440 maddeye sahipti. Önemli noktaları şunlardır:

- Alsace-Lorraine'nin Fransa'ya; Malmédy, Moresnet Belçika'ya; Memel yeni kurulan Litvanya'ya; Poznan ve Batı Prusya'nın büyük bölümü Polonya'ya terk edilmesi,
- Almanya'nın Avusturya'yla birleşmesinin "Anschluss" yasaklanması,
- Avusturya'nın, Çekoslovakya'nın ve Polonya'nın bağımsızlıklarının tanınması,
- Donanmanın İtilaf Devletleri'ne teslim edilmesi, zorunlu askerliğin kaldırılması, denizaltı ve uçak yapılmaması
- Savaştan zarar gören İtilaf Devletleri uyruklarının zararlarının ödenmesi,
- Savaş tazminatının ödenmesi (Tazminat miktarı daha sonra Müttefikler arasında kurulacak bir komisyon tarafından saptanacaktı.)

SORU:

Versailles Barış Antlaşmasının Almanya açısından önemi nedir?

CEVAP:

Bu antlaşma, Almanya'nın topraklarının bölünmesine ve ekonomik gelişme olanaklarının ağır baskı altına alınmasına yol açtı. Alman toplumu, ekonomik yıkımı ve işsizlikle yüz yüze kaldı. Faşizm toplumda uç vermeye başladı.

SORU:

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın bazı önemli hükümleri nelerdir?

CEVAP:

Çok ağır koşullara sahip 25 maddelik bu antlaşmanın bazı hükümleri şöyledir: Çanakkale ve Karadeniz Boğazları'nın geçişe açılması ve bunların istihkâmlarının İtilaf Devletleri askerlerine bırakılması, İtilaf Devletlerince iç düzenin korunması için kararlaştırılacak sayıdaki kuvvetlerin dışında kalan ordunun dağıtılması, donanmanın teslim edilmesi, silah, cephane bütün araç ve gereçlerin teslim edilmesi, demiryolu merkezlerinin, limanların denetim altına alınması, Toros tünellerinin, telgraf ve posta merkezlerinin kontrol edilmesi ve İtilaf Devletlerinin güvenliklerini tehdit edecek bir durum olduğunda herhangi bir stratejik noktayı işgal etme hakkına sahip olması gibi.

SORU:

Osmanlı imparatorluğu hangi tarihte Birinci Dünya Savaşından çekilmiştir?

CEVAP:

Osmanlı İmparatorluğu, 30 Ekim 1918'de **Mondros Ateşkes Antlaşması'nı** imzalayarak savaştan çekildi.

SORU:

Balkan savaşının başladığı gün, Avrupa'nın büyük devletleri hangi açıklamayı yaptılar?

CEVAP:

Savaşın başladığı gün, Avrupa'nın büyük devletleri ortak bir bildiri yayınlarak barışın ve statükonun bozulmasına karşı olduklarını, statükonun bozulması halinde toprak değişikliğini kabul etmeyeceklerini açıkladılar. Yine bu bildiriyle Osmanlı İmparatorluğu'ndan Makedonya'da islahat yapmasını da istediler.

SORU:

Sevr Barış Antlaşmasının Osmanlı İmparatorluğu açısından önemi nedir?

CEVAP:

Sevr Barış Antlaşması, içerdiği ağır koşullarla Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalamış ve Türklerin egemenliğinde bırakılan kısmı üzerinde de siyasi, ekonomik, mali ve askerî alanlarda altından kalkılamayacak bir denetim öngörmüştü. İmparatorluğun sahip olduğu toprakların önemli bir İngiliz ve Fransız manda rejimleriyle yönetilmeye başlandı.

SORU:

Uçakların savaşta kullanılması nasıl olmuştur?

CEVAP:

Fransız ve Alman Ordusu Batı Cephesi'nde 1914'ün sonlarında siper savaşları başladığında uçakları gözlem ve keşif yapmak için kullanmışlardı. Almanlar makineli tüfeği uçağa monte ederek dünyanın ilk gerçek avcı uçağını yapmayı başarmışlardı. Bu uçağı ilk olarak 1916'da Verdun Savaşı'nda kullandılar. 1917 yılının başında da Alman mühendisler ilk olarak uzun menzilli bombardıman uçaklarını dizayn ettiler. Alman bombardıman uçakları ilk saldırılarını 13 Haziran 1917'de Londra'ya gerçekleştirdiler.

SORU:

"Hakemlik Genel Senedi" nedir?

CEVAP:

Milletler Cemiyeti bu gerçekten hareketle 26 Eylül 1928'de "Hakemlik Genel Senedi" adı verilen bir belge hazırlayarak üye olan ve olmayan ülkelerin onayına sundu. Bu girişimle; uzlaştırma, hakemlik ve yargı yöntemlerinin bağdaştırılmasına çalışıldı. Buna göre diplomasi yoluyla çözüme kavuşturulamayan uyuşmazlıklar, uzlaştırma yoluyla çözülmeye çalışılacaktı. Hukuki uyuşmazlıklarda ancak bütün taraflar anlaşılırsa uzlaştırma yoluna gideceklerdi. Eğer hukuki bütün anlaşmazlıkları, taraflar aralarında hakeme sunmak için uyuşmuş değillerse "Uluslararası Daimi Adalet Divanı"na göndereceklerdi. Hakemlik Genel Senedi ile bütün anlaşmazlıklar, tarafların rızası veya bu olmadan bir tarafın istemi ile hakemliğe götürülebilecekti.

SORU:

Milletler Cemiyeti Komisyonu hangi ülkelerden üye ile oluşturulmuştur?

CEVAP:

Milletler Cemiyeti Komisyonu, beş büyük devletin 10 temsilcisi ile Brezilya, Belçika, Çin, Portekiz ve Sırbistan'dan birer üye ile oluşturuldu. Fakat diğer ikinci derecedeki devletlerin itirazı üzerine Yunanistan, Romanya, Lehistan ve Çekoslovakya'dan da üye alındı ve üye sayısı 19'a çıkartıldı.

SORU:

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşında Savaşığı Cepheler nerelerdir?

CEVAP:

- Kafkasya ve Doğu Anadolu Cephesi
- Irak Cephesi
- Kanal Cephesi
- Çanakkale Cephesi
- Galiçya Cephesi

SORU:

Versailles Barış Antlaşması Almanya ve Avrupa'nın tümü için makul çözümler getirmekte midir?

CEVAP:

Birçok devlet adamı, bilim insanı ve uluslararası ilişkiler uzmanı Versailles Barış Antlaşması'nın Almanya ve Avrupa'nın tümü için makul çözümler içeren bir siyasal belge olmadığı konusunda hemfikirler. Hatta gelecekteki savaşın (ikinci Dünya Savaşı'nın) hatlarını baştan belirlediğini öne sürmüşlerdir.

SORU:

Brest-Litovsk antlaşması ile nereler Almanya'nın uydusu haline geldi?

CEVAP:

Bu Antlaşma'yla Polonya, Baltık devletleri (Letonya, Estonya, Litvanya), Ukrayna, Finlandiya ve Kafkasya Almanya'nın uydusu haline geldi.

SORU:

Niçin "Dörtler Konseyi" oluşturulmuştur?

CEVAP:

Büyük devletler, On'lar Konseyi'nin çalışmalarının hızlı ilerleyememesi nedeniyle Japonya'nın devreden çıkarılmasına ve sadece Başbakanlar ile ABD başkanından oluşan "Dörtler Konseyi"nin kurulmasına karar verdi.

SORU:

Milletler Cemiyeti Misakı'nda üye devletlerin kendi aralarındaki ihtilafları çözme yöntemi nasıl gösterilmişti?

CEVAP:

Milletler Cemiyeti Misakı'nın 12. Maddesi üye devletlerin kendi aralarındaki ihtilafları çözme yöntemi gösterilmişti. Bu durumda üye devletlerin "ya tahkime, ya yargısal çözümlere usulüne ya da Konsey'in soruşturmasına havale etmeyi kabul" edeceklerini ve "hakem kararının veya yargısal kararın veya Konsey raporunun verilmesinden itibaren 3 ay geçinceye kadar hiçbir şekilde savaşa başvurmayı" yükümlenecekleri belirtilmişti. Barışçı çözüm yolunu kabul eden ve verilen hükümleri yerine getiren devlete karşı savaş açılmayacağı hükmü getirilirken kararların yerine getirilmemesi hâlinde savaş için üç aylık bir sürenin geçmesi gerektiği hükmü konulmuştu. Bu süre içinde (üç ay) uzlaşma olmaması durumunda savaş meşrulaşacaktı.

SORU:

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Filistin üzerinde kurulacak olan "mandat" sisteminin temelini ne oluşturmuştur?

CEVAP:

Balfour Deklarasyonu ;İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Balfour 2 Kasım 1917'de Uluslararası Siyonizm Hareketi'nin liderlerinden Lord Rothschild'e bir mektup göndererek, Filistin'de Yahudilere bir "ulusal yurt" kurulması çabasının ülkesi tarafından destekleneceğini bildirdi. Ancak bölgenin Yahudi olmayan halklarının hakları ihlal edilmeyecekti. İngiliz Dışişleri Bakanı bu girişimle, çok sayıda Yahudi'nin yaşadığı ABD'nin sempatisini ve desteğini sağlamayı amaçladı. Diğer İtilaf Devletleri Hükümetleri tarafından da desteklenen bu bildiri, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Filistin üzerinde kurulacak olan "mandat" sisteminin temelini oluşturdu.

SORU:

"Karşılıklı Yardım Antlaşması" nedir?

CEVAP:

Milletler Cemiyeti, 1923'te, bir "Karşılıklı Yardım Antlaşması" hazırlayarak üye devletlerin onayına sundu. Bu antlaşmaya göre, devletlerden birinin saldırıya uğraması hâlinde Milletler Cemiyeti Konseyi'nin dört gün içinde kimin saldırgan olduğuna karar vermesinden sonra, diğer devletlerin doğrudan doğruya saldırıya uğrayana yardım etmesi gerekecekti. Fransa ve bazı devletler bu projeyi kabul etti. Ancak İngiltere, Dominyonlar, İskandinav ülkeleri ve Hollanda çok fazla yükümlülük altına gireceklerini öne sürerek reddettiler.**SORU:** Avrupa'da milliyetler sorunu çerçevesinde nerelerde anlaşmazlıklar ortaya çıktı?

CEVAP:

Paris Barış Konferansı'nda yapılan antlaşmaların sonucunda Orta ve Doğu Avrupa'da birçok yeni devlet kuruldu. Siyasi haritanın yeniden çizilmesi azınlık sorununu da alevlendirdi. Polonya Devleti'nin sınırlarının çizilmesi sırasında Almanya ile anlaşmazlık yaşanılması, Yukarı Silezya'nın geleceğinin belirlenmesi, Litvanya ile Polonya arasında da Vilna (Vilnius) kenti nedeniyle çatışma çıkması, Romanya ve Çekoslovakya'da ciddi bir Macar azınlık bulunması, Polonya ile Çekoslovakya'nın Teschen bölgesi, Avusturya ve Yugoslavya (Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı) Drava Vadisi için rekabete girişmesi ve İtalya'nın, Adriyatik'te bazı çıkarlar elde etmek için Fiume Limanı'nı için yeni Yugoslavya ile çatışması milliyetler sorunun başat konuları olarak karşımıza çıkmaktadır.

SORU:

Briand-Kellogg Paktını hangi ülkeler imzalamıştır?

CEVAP:

Briand-Kellogg Paktı, Paris Paktı ya da Kellogg Paktı adlarıyla anılan belge 27 Ağustos 1928'de 9 devlet arasında (ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Çekoslovakya, Polonya ve Belçika) imzalandı. Bu sayı İngiltere ile birlikte hareket eden Dominyonlar da eklendiğinde 15'e çıkmaktadır.

SORU:

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın temel niteliği nedir?

CEVAP:

Bu ateşkes antlaşmasının temel niteliği, Osmanlı İmparatorluğu'na son verilmesi, İmparatorluk topraklarının paylaşılmasına zemin hazırlanması ve egemenliğinin kısıtlanmasıdır.

SORU:

"Manda" nedir?

CEVAP:

Manda, İtilaf Devletleri'nin toprak elde etme istekleriyle Wilson'un "toprak katmama" ilkesi arasında orta bir yol bulmak amacıyla Güney Afrikalı devlet adamı General Smuts tarafından ortaya atıldı. Buna göre Osmanlı İmparatorluğu'nun Arapların oturduğu kimi bölgeler ve Alman sömürgeleri Sevr, Lozan ve Versailles Antlaşmalarıyla İtilaf Devletlerine verilmiş, bunlar da haklarını Milletler Cemiyeti'ne bırakmışlardı. Bu örgüt de bu bölgelerin yönetimi için bazı devletlere vekalet verecek ve böylece İtilaf Devletleri istedikleri toprakları elde etmiş olacaktı. Milletler Cemiyeti bu bölgeleri geçici olarak bırakacaktı ve istediği zaman geri alabilecekti. Hazırlanan ilkelere göre A, B ve C tipi mandalar olacaktı. Osmanlı'dan ayrılan bölgelerde A tipi manda kurulacaktı. Sözü edilen düzenlemeye göre gelişmemiş bir ülke gelişinceye kadar gelişmiş büyük bir devletin vekaleti altında bulunacaktı.

SORU:

Ortak Güvenlik nedir?

CEVAP:

Ortak Güvenlik: Uluslararası kamuoyunu saldırganlığı kınama yönünde seferber ederek devletler arasındaki barışı koruma ilkesi. Genel olarak Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler gibi uluslar arası örgütlerin temel amacı olarak görülür.

SORU:

Briand-Kellogg Paktını hangi maddelerden oluşmuştur?

CEVAP:

Pakt, giriş ve iki maddeden oluşmuştur. Devletler, uluslararası ilişkilerde savaşı ulusal politikalarına alet etmeyeceklerini, anlaşmazlıkların çözümü için savaş yoluna gitmeyeceklerini, uyuşmazlıklarını barışçı yollardan çözeceklerini kabul etmişlerdir.

SORU:

Küçük Antant neden yapılmıştır?

CEVAP:

Küçük Antant, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun ardından kalan boşluğu doldurmak, Tuna ve Balkanlar bölgesinde istikrarı kurmak üzere yapılmıştı.

SORU:

Versailles Antlaşması'nın tazminat ödenmesine ilişkin hükmü nedir?

CEVAP:

Versailles Antlaşması'nın tazminat ödenmesine ilişkin hükmü: İtilaf Devletleri ve onlara bağlı olan hükümetlerin ileri sürdüğü ve Almanya'nın kabul ettiği üzere, İtilaf devletleri ve onlara bağlı hükümetler ve milletlerin Almanya ve müttefikleri tarafından yapılan saldırı sonucunda uğradıkları kayıp ve zarardan Almanya ve müttefikleri sorumludur (Madde 231). İtilaf Devletleri ve onlara bağlı olan hükümetler, eldeki anlaşmanın başka

maddelerinden doğacak sürekli bir küçülmeyi dikkate aldıktan sonra, bu tür kayıp ve zararları tam olarak tazmin etmeye, Almanya'nın kaynaklarının yeterli olmadığını kabul ederler (Madde 232).

SORU:

Milletler Cemiyeti'nin etkili bir politika yürütememesinin belli başlı nedenleri nelerdir?

CEVAP:

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra barışı ve güvenliği sağlama konusunda anahtar rol oynaması düşünülen Milletler Cemiyeti, kuruluş anlarından itibaren etkisiz kalmıştı. Avrupa devletlerinin tamirat borçlarının ödenmesi konusunda uyuşmazlığa düşmesi ABD, Sovyetler Birliği ve Almanya'nın Milletler Cemiyeti'nde yer almaması ve Fransa ile İngiltere arasında görüş ayrılıklarının derinleşmesi bu kurumun etkili bir politika yürütememesinin belli başlı nedenleri arasında yer almaktadır.

SORU:

"Daimi Danışma Komisyonu" neden kurulmuştur?

CEVAP:

Milletler Cemiyeti'nin taşıdığı zaafıların giderilmesi, uyuşmazlıkların zorunlu olarak hakem önüne çıkarılmasının sağlanması ve bir uluslararası ordunun kurulması için 1920'de "Daimi Danışma Komisyonu" kuruldu.

ÜNİTE 4: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1929-1945)

1929 DÜNYA EKONOMİK KRİZİ VE ULUSLARARASI SİSTEMİN ZAYIFLAMASI

1919 barış antlaşmaları son derece sert eleştirilerle yüz yüze kaldılar. Ortak kanı antlaşmaların ağır hükümler içermesi ve cezalandırıcı bir yaklaşımla kaleme alınmalarından dolayı dünyaya arzu edilen huzuru getirmeyecekleri noktasındaydı. Nitekim 1920 ve 1930'lu yıllar boyunca ekonomide izlenen "laissez faire" ilkesi ciddi darbe yedi ve denetimli piyasa sistemi yükselişe geçti. Savaş birçok Avrupa ülkesinde fiziksel yıkımın yanında ekonomik verileri de alt üst etti. Müttefik Tazminat Komisyonu Belçika, Fransa, Polonya, Sırbistan ve Rusya gibi ülkelerin savaş zararının 6.6 milyar sterline yükseldiğini hesaplamıştı. Belçika, oturulacak evlerin tahminen %6'sını, çelik imalathanelerinin yarısını ve demiryolu ağının dörtte üçünü kaybetti. Savaştan önce borç veren Fransa, 1918'de borç batağına saplandı. ABD ve İngiltere'ye 3.7 milyar dolar borç ödemek zorunda kaldı. Almanya, imzalamak zorunda kaldığı Versailles Antlaşması sonucu ekilebilir topraklarının %15'nden, demir cevherinin %75'nden ve kömür kaynaklarının %26'sından mahrum oldu ve sosyal düzen adeta altüst oldu.

STATÜKONUN BOZULMASI VE İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NA YOL AÇAN OLAYLAR

İki dünya savaşı arasında Avrupa'da liberal demokrasi büyük bir bunalıma girdi ve birçok ülkede otoriter ve totaliter rejimler kuruldu. İtalya, Birinci Dünya Savaşı'nda yarım milyon yurttaşını kaybetti, sakat kalmış milyonlarcasının ağır sorumluluğunu üstlenmek zorunda kaldı. Birinci Dünya Savaşı'nda İtalya, çarpışmaların çoğundan yenik ayrıldı ve arzuladığı toprak kazançlarını elde edemedi. Ayrıca savaş sırasında toplumdaki eşitsizlikler derinleşti. Ülke savaştan sonra büyük bir ekonomik çöküntü içine girdiğinden, enflasyon korkunç boyutlara yükseldi. Hitler, 1933'te iktidara geldikten sonra, Versailles Antlaşmasının öngördüğü statükoyu bozmak ve Cermen ırkına dayalı büyük bir imparatorluk kurmak için geniş bir program hazırlanmıştı. Almanya'nın askerî gücü zayıftı.

Hitler, Eylül 1936'da da tam bir savaş ekonomisi öngören Dört Yıllık Planı yönetmesi için Mareşal Göring'i görevlendirdi. Almanya, Versailles Barış Antlaşması'nın en önemli hükümlerinden biri olan silahsızlandırılma hükmünü tek taraflı olarak feshederek, statükonun bozulması yönünde önemli bir adım attı. Almanya'nın silahlanma politikası İngiltere ve Fransa'yı endişelendirmişti.

Benito Mussolini, Kral III. Victor Emmanuel tarafından başbakanlığa getirildikten sonra 1930'lu yıllara kadar, içeride faşist rejimin gücünü ve prestijini arttırmaya, dışarıda ise ılımlı bir politika izlemeye çalıştı. Mussolini'nin bu dış politikası gerçekçi değildi. Sadece zaman kazanmak için bir perdelemeydi ibaretti. 1930'ların ortalarında bu yönelimini değiştirdi ve Afrika'da sömürge savaşına girişti.

İtalya'nın Habeşistan'ı ele geçirmesinin sonuçlarından biri de Nazi Almanya'sının ve Faşist İtalya'nın birbirine yakınlaşması ve uluslararası politikada güç birliğine gitmeleridir. İki ülke yöneticileri karşılıklı olarak birçok ziyaretlerde bulundu ve birbirlerini destekleme sözü verdiler.

Hitler, 13 Mart 1938'de Avusturya'nın ilhakını gerçekleştirdikten sonra, Büyük Almanya'nın kurulması projesini hayata geçirmek için 3,5 milyon Alman'ın yaşadığı Çekoslovakya'nın Südetler bölgesine yöneldi. Öncelikle Südetli Almanların Nazi Lideri olan Konrad Henlein'e Prag Hükümeti'nin karşılması zor azınlık hakları talep etmesini emretti.

Hitler, ardından, "doğuya doğru genişleme" politikasının bir diğer durağı olan Polonya'ya göz dikti. Hitler'in saldırganlığı karşısında İngiltere ve Fransa, 31 Mart 1939'da Polonya Hükümeti'ne güvenlik garantisi verdi.

Mussolini, Almanya'nın sınırlarını genişletmesi karşısında uluslararası toplumun sessiz kalmasından cesaret alarak Arnavutluk'u işgal etmeye karar verdi.

Böylece gücünü gösterecek ve Dalmaçya kıyılarında üstünlük kuracaktı. Bu kararını 5 Nisan 1939'da Almanya'ya bildirdi ve bu ülkenin desteğini sağladı. İngiltere ve Fransa, İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesine büyük tepki gösterdi. İngiltere, Almanya ve İtalya'nın gelecekteki genişleme girişimlerine göz yummayacağını göstermek için Polonya, Romanya ve Yunanistan'a askerî güvence verdi.

Sovyetler Birliği ise tek ülkede sosyalizm politikası izleyerek, kapitalist Batı dünyası karşısında gücünü pekiştirmeye ve güvenliğini garanti altına almaya çalıştı. Bundan hareketle, Rusya Dışişleri Bakanı Litvinov, Cenevre'de ortak güvenlik konularının tartışıldığı bir sırada bir ticaret delegasyonu aracılığı ile Almanya'yla yakınlaşmanın yollarını aradı. Hitler, Sovyetler Birliği'nin bu hamlesine olumlu yaklaşmakla birlikte bir sonuç alamadı.

SAVAŞIN BAŞLAMASI VE YAYILMASI

Almanya, 29-30 Ağustos 1939'da Polonya'dan çeşitli taleplerde bulunarak Danzig serbest şehrinin kendisine verilmesini, koridor bölgesi için plebist yapılmasını, seferberliğin kaldırılmasını ve bu konuları görüşmek üzere bir temsilcinin 30 Ağustos'ta Berlin'de bulunmasını istedi. Polonya'nın bu istekleri kabul etmemesi üzerine Almanya harekete geçti. Hitler, Alman kruvazörü Schleswig'in askerlerine 1 Eylül 1939'da Holstein Danzig'deki Westerplatte adlı askerî üssü bombalama emri vererek işgali başlattı. Aynı zamanda beş tank filosu, hafif zırhlı ve motorlu birimlerden oluşan ellinin üzerindeki bölük sınırı geçti. İngiltere ve Fransa, Almanya'dan işgalin sona erdirilmesini ve birliklerini Polonya'dan geri çekmesini istedi. Ancak bir yanıt alamadıkları için 3 Eylül 1939'da Almanya'ya savaş ilan ettiler.

Sovyetler Birliği, Birinci Dünya Savaşı sonunda kaybettiği Baltık topraklarını tekrar ele geçirmek için bu bölgeye yöneldi. 27 Eylül 1939'da Estonya'dan deniz ve hava üsleri kurma isteğinde bulundu. Bu isteğin geri çevrilmesi halinde ülkenin işgal edileceğini bildirdi. Sovyet tehdidi karşısında çaresiz kalan Estonya, bu ülke ile 28 Eylül 1939'da deniz ve hava üslerinin kurulmasını içeren karşılıklı yardım antlaşması imzalamak zorunda kaldı.

İngiltere ve Fransa, Almanya'yı durdurmak ve savaş endüstrisinde kullanılan yüksek kaliteli demir cevherinin Kuzey İsveç'ten ikmalini kesmek için planlar yaptı. Norveç'in kuzeyine ve İsveç arasındaki demiryolları hattına birlikler sevk ederek, demir cevheri alanlarını ve bunların ihraç güzergâhlarını ele geçirmenin yollarını aradılar. Finlandiya'nın Sovyet işgaline uğraması üzerine Norveç karasularına mayın döşeme kararı aldılar. Hitler, İngiliz donanmasının

Norveç karasularında bulunan bir Alman gemisine saldırmasını bahane ederek silah üretimi için gerekli olan demir cevherini güvenlik altına almak için 9 Nisan 1940'da Danimarka ve Norveç'i işgal etme kararı aldı.

Almanya, Norveç ve Danimarka'yı işgal ederek doğusunu ve kuzeyini güvenlik altına aldıktan sonra, Versailles Antlaşması'nın öngördüğü düzeni değiştirmek ve Fransa'yı dize getirmek için bu ülkenin üzerine yürüdü. Almanya'nın Batı çıkarması, 10 Mayıs 1940'da Hollanda, Belçika ve Fransa'ya karşı havadan ve karadan saldırılarla başladı. Alman ordusu Blitzkrieg (Yıldırım Savaşı) adı verilen bu saldırıyla, 15 Mayıs'ta Hollanda'ya, 28 Mayıs'ta Belçika'ya ve 14 Haziran'da Fransa'nın başkenti Paris'e girerek bu ülkeleri işgal etti. Fransa'da 17 Haziran'da Başbakan Paul Reynaud'un yerine General Marshal Phillipp Petain hükûmet başkanı oldu. Almanya, Fransa'yı savaş dışı bıraktı.

İtalya'nın 10 Haziran 1940'da Fransa'ya savaş ilan ederek İkinci Dünya Savaşı'na katılması, İngiltere'yi güç durumda bıraktı. Çünkü İtalya'nın Kuzey Afrika'da stratejik öneme sahip Libya'ya egemen olması ve Akdeniz'de bulundurduğu donanmayla İngiltere'nin sömürgeleriyle bağlantısını kesmesi söz konusuydu. Bu bakımdan, stratejik ve ekonomik yönlerden önemli bir bölge olan Kuzey Afrika'nın ele geçirilmesi, savaşın gidişatını değiştirebilecekti.

27 Eylül 1940'da İtalya, Japonya ve Almanya arasında Üçlü Pakt denilen bir ittifak antlaşması imzalandı. Bu Pakt'ın imzalanmasıyla birlikte Almanya ve İtalya, Avrupa'da; Japonya ise Uzak Doğu'da istilaya dayalı "yeni düzenler" kuracaklardı. Almanya, Avrupa'daki bazı küçük devletleri antlaşmalarla egemenliği altına alarak amacına ulaşmaya çalıştı.

Hitler'in en önemli hedeflerinden biri Sovyetler Birliği ve Bolşevizmi yok etmektir. Ancak savaş başladıktan sonra Batı Cephesi'ndeki durumunu güçlendirmek ve yeni ham madde kaynakları bulmak için bu ülkeyle savaşı göze alamadı.

ABD, Avrupa'da başlayan savaş karşısında tarafsız kaldı. Ancak başta İngiltere olmak üzere Müttefik devletlere değişik zamanlarda askerî yardımlarda bulunmaktan geri kalmadı. Savaş, Japonya'yla ABD arasındaki ilişkileri gerginleştirdi. Japonya'nın 1937'de başlattığı Çin Savaşı'nı sürdürmekte kararlı olması ve ABD'nin Çin'e mali yardımda bulunarak Japonya'nın yayılmacılığını önlemek istemesi iki ülke arasındaki ilişkilerin gerginleşmesinde temel etkeni.

SAVAŞ SIRASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ÖNEMLİ SİYASAL BULUŞMALAR

Sovyetler Birliği, Almanya'nın saldırısına uğramasının ardından 12 Temmuz 1941'de İngiltere'yle, 1 Ağustos 1941'de de ABD ile birer anlaşma imzaladı. Ardından,

ABD başkanı Roosevelt ve İngiltere başkanı Churchill, 1941 yılının Ağustos ayında savaşla ilgili gelişmeleri görüşmek üzere Kanada açıklarındaki bir savaş gemisinde bir araya geldiler. İki lider görüşmelerden sonra 14 Ağustos 1941'de Atlantik Bildirisi adı verilen ortak bir metin yayınladılar. Bildirinin önemli maddeleri arasında, savaştan sonra toprak kazanılmaması, ilgili halkın onayı alınmadan toprak değişikliği yapılmaması, ulusların kendi geleceklerini belirleme hakkına sahip olması, uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi, temel hammaddeleden eşit biçimde yararlanılması ve savaştan sonra topyekûn silahsızlanmaya gidilmesi gibi hususlar yer alıyordu.

Savaş sırasında gerçekleştirilen bir diğer önemli konferans, ABD başkanı Roosevelt ile İngiltere başkanı Churchill ve üst düzey komutanların katılımıyla 14-23 Ocak 1943 tarihleri arasında gerçekleştirilen Kazablanka Konferansı'dır. Konferansın sonunda Sovyetler Birliği üzerindeki baskıyı hafifletmek için Sicilya'ya çıkarma yapılması, Balkanlarda ikinci bir cephe açılması, bunun için de Türkiye'nin savaşa katılmasını sağlamak üzere hazırlıklara girişilmesi kararlaştırıldı.

Yine Roosevelt ve Churchill 12-16 Mayıs 1943 tarihlerinde Washington Konferansı'nda bir araya geldiler. Bu konferansta İtalya'nın işgal edilmesi, Türk hava alanlarından yararlanılması, Fransa'da ikinci cephenin açılması kararlaştırıldı.

14-24 Ağustos 1943 tarihlerinde ise Roosevelt ve Churchill bu sefer Kanada'nın Quebec kentinde bir araya geldiler. Konferansta, savaş sonrasında Almanya'nın silahsızlandırılarak kontrol altına alınması, daha önce Fransa'da açılması planlanan cephenin Normandiya kıyılarında olması kararlaştırıldı.

Ardından, 19 Ekim-1 Kasım 1943 tarihleri arasında Moskova Konferansı gerçekleştirildi. Bu konferansa, ABD, İngiltere, Sovyetler Birliği ve Çin katıldı. 22-26 Kasım 1943'te ise ABD, İngiltere ve Çin arasında Kahire Konferansı gerçekleştirilmiştir. Konferansın esas gündem maddeleri Japonya ve Kore'nin durumlarıdır. 28 Kasım-1 Aralık 1943'te de Tahran'da İngiltere, ABD ve Sovyetler Birliği'nin katıldığı Tahran Konferansı gerçekleştirilmiştir. Konferansta İran'a yardımda bulunulması, Türkiye'nin savaşa girmesi, Yugoslavya'daki direnişçilere yardımda bulunulması gibi konular görüşülmüştür.

Savaş sırasında gerçekleştirilen bir diğer önemli konferans, 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında gerçekleştirilen Yalta Konferansı'dır. Roosevelt, Churchill ve Stalin, Almanya'nın teslim olmasından sonra Sovyetler Birliği'nin Japonya'ya savaş açması, müttefiklerin Almanya'nın birer bölgesini işgal etmesi,

Nazizmin yok edilmesi, Almanya'nın savaş tazminatı ödemesi ve Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması için San Francisco'da bir konferans düzenlenmesi gibi konuları görüşmüşlerdir.

17 Temmuz-2 Ağustos 1945'te toplanan Potsdam Konferansı'nda ise Almanya'ya nasıl bir biçim verileceği görüşüldü. Konferansta, Almanya'nın kontrolünün ABD, İngiltere, Sovyetler Birliği ve Fransa aracılığıyla yapılacağı, Almanya'nın silahsızlandırılacağı, Nazi birlik ve örgütlerinin tümünden kaldırılacağı, Almanya'nın savaş tazminatı ödeyeceği, Almanya'da demokratik bir düzen kurulacağı gibi konular karara bağlanmıştır.

SAVAŞIN SONA ERMESİ

Müttefik devletler, Mareşal von Rommel komutasındaki Alman birliklerini El Alameyn önünde durdurmayı başlamışlardı. İngiliz Mareşal Montgomery'in emri altındaki birliklerin 1942 yılının Ekim ayında karşı saldırıya geçmesi ve 8 Kasım 1942'de de Amerikalı General Eisenhower'ın birliklerinin Kuzeybatı Afrika'da başarılı bir çıkarmada bulunması, Almanları ve ortakları İtalyanları geri çekilmeye zorladı. Müttefiklerin, 6 Haziran 1944'te Fransa'nın Normandiya kıyılarına çıkarma yaparak "ikinci cepheyi" açmaları, Almanlara ölümcül bir darbe vurdu.

Müttefikler, 1942'de Pasifik'te Japon yayılmasını durdurarak, deniz ve hava üstünlüğünü ele geçirmişlerdi. Müttefik güçler, 1945 yılının başlarından itibaren Japonya'nın işgali altında bulunan Çin, Endonezya ve Pasifik'te çeşitli yerlerde karşı saldırıya geçtiler. Japonya'yı teslim zorlamak için Temmuz-Ağustos 1945'te saldırılarını sıklaştırdılar.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA TÜRKİYE'NİN POLİTİKASI

Genç Türkiye'nin yöneticileri, Birinci Dünya Savaşı'na sürüklenen Osmanlı İmparatorluğu'nun nasıl ortadan kalktığını, Türk Ulusu'nun nasıl yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını unutmamışlardı. En önemli amaçları, ülkeyi her yönden kalkındırmak ve modernleştirmekti. Bu nedenle ülkeyi herhangi bir savaşın dışında tutmayı ana hedefleri arasına almışlardı. Türkiye savaş sırasında, hem İngiltere ve Fransa'yla yakınlaşmak hem de Sovyetler Birliği ile dostluğunu sürdürme politikasını sürdürdü. Ayrıca, savaş sırasında her iki tarafla da ticari ilişkilerini devam ettirdi. Türkiye, savaş boyunca tarafsızlığını korumaya özen göstermekle birlikte, 6 Haziran 1944'te başlayan Normandiya çıkarmasından sonra, yenilgisi kaçınılmaz hale gelen Almanya ile 2 Ağustos 1944'te siyasal ilişkilerini keseceğini açıkladı. En sonunda, Türkiye 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti. Bu kararın alınmasında Yalta Konferansı'nda 1 Mart 1945 itibarıyla Almanya ve Japonya'yla savaş

durumunda olan devletlerin Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurucu üyeleri arasında yer alacağının açıklanmış olması önemli bir rol oynamıştır.

SORU:

Neden 1919 barış antlaşmaları daha mürekkepleri kurumadan son derece sert eleştirilerle yüz yüze kalmıştır?

CEVAP:

Ortak kanı antlaşmaların ağır hükümler içermesi ve cezalandırıcı bir yaklaşımla kaleme alınmalarından dolayı dünyaya arzu edilen huzuru getirmeyecekleri noktasındaydı. Bu nedenle sert eleştirilere maruz kalmıştı.

SORU:

"Barışın" aslında "yirmi yıllık bir ateşkesten" başka bir şey olmadığını kim söylemiştir?

CEVAP:

Fransız Mareşali Ferdinand Foch büyük bir ileri görüşlülükle "barışın" aslında "yirmi yıllık bir ateşkesten" başka bir şey olmadığını ileri sürmüştür.

- [Soru Detay](#)

#3

SORU:

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden itibaren ekonomide izlenen hangi ilke ciddi darbe yemiştir?

CEVAP:

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden itibaren ekonomide izlenen laissez-faire ilkesi ciddi darbe yedi ve denetimli piyasa sistemi yükselişe geçti.

- [Soru Detay](#)

#4

SORU:

Almanya imzalamak zorunda kaldığı Versailles Antlaşması sonucunda hangi ekonomik kaynaklarında kayıplar yaşamıştır?

CEVAP:

Almanya, imzalamak zorunda kaldığı Versailles Antlaşması sonucu ekilebilir topraklarının %15'ni, demir cevherinin %75'ni ve kömür kaynaklarının %26'sından mahrum oldu. Ticaret filosunun %90'ını kaybetti.

- [Soru Detay](#)

#5

SORU:

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra hangi ülkenin ekonomisi yükselmiştir?

CEVAP:

Bu kaos ortamında ekonomisi yükselen tek ülke ABD idi. Savaş ekonomisi bu ülkeyi dünyanın en büyük ekonomik gücü hâline getirdi, savaştan önceki 33 milyar dolarlık millî

geliri savaştan sonra 61 milyar dolara yükseldi. ABD, ikili antlaşmalarla gücünü pekiştirdi ve hegemonyanın İngiltere'den kendisine geçmesini sağladı. 1920'lerde ABD'nin petrol üretimi dünyadaki üretimin üçte ikisine yükseldi elektrik üretimi ise Avrupa ülkelerinin toplamına ulaştı. Çelikte de dünya liderliğini elde etti ve dünyadaki toplam üretimin yarısını gerçekleştirdi. ABD, 1920'lerde dünyanın en büyük ihracatçısı ve İngiltere'nin ardından en büyük ithalatçısı konumuna yükseldi. Bu büyük güç, savaş sonrasında Avrupa'ya büyük miktarda mali fonlar aktardı.

SORU:

John Maynard Keynes kimdir?

CEVAP:

John Maynard Keynes 1883'te Cambridge'de doğdu. İlgi alanı matematikti ancak ekonomiye yöneldi. 1902'de dönemin en düzeyli entelektüel grubu Cambridge Havarileri'ne seçildikten sonra okutman olarak para ekonomisi dersleri vermeye başladı. 1909'da King's College'ın sürekli akademisyen kadrosuna dahil oldu. Birinci Dünya Savaşı boyunca Hazine'de çalıştı. 1919'da "The Economic Consequences of the Peace" (Barışın Ekonomik Sonuçları) yayınladı ve aynı zamanda Paris Barış Konferansı'na İngiltere Hazine Baştemsilcisi olarak katıldı. Bu kitap, yalnızca yenilenlerden alınan tazminat maddesinin etkili bir eleştirisi olmayıp Keynes'e uluslararası ün getiren bir yapıtı. Ardından 1925'te Winston Churchill'in iktisadi politikasını eleştiren "The Economic Consequences of Mr. Churchill (Bay Churchill'in Ekonomik Sonuçları)" adlı kitabını yayınladı. 1930'larda ekonomiyi kökünden değiştiren ve bir mihenk taşı olan "The General Theory of Employment, Interest and Money (İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi)" başta olmak üzere kuramsal yapıtlar kaleme aldı. Değişime verilen adıyla Keynesyen Devrim, klasik iktisadın "her arz kendi talebini yaratır" varsayımının hatalı olduğunu, zira gelirlerin tümünün harcanmadığını kanıtladı. Keynesyen kuramın özü, efektif talebin yaratılmasıydı. Keynes Nisan 1946'da öldü.

SORU:

1929 ekonomik krizinin nedenleri nelerdir?

CEVAP:

Bu ekonomik krizin nedenleri üzerine çeşitli tezler olmakla birlikte, iki görüş öne çıkmıştır. Birincisi, ABD ekonomisinin savaş sonunda aşırı büyümesinden dolayı uluslararası ekonomide büyüyen dengesizliktir. İkincisi ise ünlü İngiliz iktisatçısı **John Maynard Keynes'e** aittir. Keynes, 1921-1929 yılları arasında düşük ham madde fiyatlarının ve ılımlı bir biçimde yükselen ücretlerin, fiyatları ve de sanayi kârlarının artmasına yol açtığını öne sürdü. Buradan hareketle büyük oranda kârların ve yatırımların artışıdaki çekicilik, borsa spekülasyonlarının artmasına neden oldu, böylece üretim potansiyeli talepten daha hızlı arttı. Bu fazla kapasite, sermayenin kâr oranının düşmesine yol açtığından, borsa endişe ve paniğe kapıldı.

SİYASİ TARİH

SORU:

Risorgimento ne demektir?

CEVAP:

19. yüzyıl ile 20. yüzyılın başlarında İtalya yarımadasında bulunan devletleri tek çatı altında birleştirmeyi amaçlayan siyasi ve sosyal hareket.

SORU:

Fascio di Combattimento nedir?

CEVAP:

Savaş birliği anlamına gelmektedir.

SORU:

Benito Mussolini neye dayalı bir siyasi hareket kurmuştur?

CEVAP:

Benito Mussolini 1919'da "savaş birliği" anlamına gelen Fascio di Combattimento'ya dayalı yeni bir siyasi hareket kurdu.

SORU:

Benito Mussolini'nin kurduğu hareket iktidara ulaşmak için hangi yöntemlere başvurmuştur?

CEVAP:

Bu hareket iktidara ulaşmak için şiddet dahil her yönetime başvurdu. Militerleri, sendikaların, sol-komünist grupların ve seçimle gelmiş devlet adamlarının üzerinde baskı kurarak, bu kesimleri yıldırıldı. İş yerlerini yakıp yıktı.

SORU:

Benito Mussolini bu aşırı sağcı sokak hareketini hangi adla birleştirmiştir?

CEVAP:

Mussolini, bu aşırı sağcı sokak hareketini 7 Kasım 1921'de Partito Nazionale Fascista adıyla partileştirdi.

SORU:

Savaş birlikleri adı verilen sokak güçleri hangi adla partinin alt örgütü olarak yapılandırılmıştır?

CEVAP:

Savaş birlikleri adı verilen sokak güçlerini "Kara Gömlekler" adıyla Partinin alt örgütü olarak yeniden yapılandırdı.

SORU:

Alman Hükûmeti, Birinci Dünya Savaşı'nda yenilginin kesinleşmesi üzerine hangi tarihte ABD Başkanı Wilson'a başvurarak ateşkes istemiştir?

CEVAP:

Alman Hükûmeti, Birinci Dünya Savaşı'nda yenilginin kesinleşmesi üzerine 27 Ekim 1918'de ABD Başkanı Wilson'a başvurarak ateşkes istedi.

SORU:

Almanya Komünist Partisi hangi tarihte kurulmuştur?

CEVAP:

Alman sosyalistleri arasında görüş ayrılıkları artınca bir grup sosyalist Rosa Luxemburg ile Karl Liebknecht'in liderliğinde 31 Aralık 1918'de Almanya Komünist Partisi'ni kurdu.

SORU:

Demokratik sosyalizmin öncüleri olarak kimler kabul edilir?

CEVAP:

Demokratik sosyalizmin öncüleri olarak Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht kabul edilir.

SORU:

Ulusal Meclis hangi tarihte Friedrich Ebert'i devlet başkanlığına seçmiştir?

CEVAP:

Ulusal Meclis, 11 Şubat 1919'da Friedrich Ebert'i devlet başkanlığına seçti.

SORU:

Versailles Antlaşması'nın imzalanması neden tepkiyle karşılanmıştır?

CEVAP:

28 Haziran 1919'da ağır koşullar taşıyan Versailles Antlaşması'nın imzalanması, siyasi yelpazenin sağında ve solunda bulunan tüm Almanların tepkisine yol açtı. Alman kamuoyu, barış antlaşmasının öngördüğü ödemelerin yapılmasını, Alsace- Lorraine'nin Fransa'ya verilmesini, Kuzey Scheswig'in Danimarka'ya bırakılmasını, Eupen ve Malmedy'nin Belçika'ya terk edilmesini büyük bir öfkeyle izledi.

SORU:

Alman işçi partisinin 24 Şubat 1920'de Münih'te düzenlenen bir toplantıda okunan programının belli başlı ilkeleri nelerdir?

CEVAP:

Programın belli başlı ilkeleri şunlardır: Bütün Almanların bir büyük Almanya içinde birleşmesi, Versailles Antlaşması'nın ilgası, sömürgelerin yeniden kazanılması, Yahudilerin toplum yaşamından dışlanması ve yabancı sayılarak yabancılar yasasına tabi tutulması, faizci anlayışın ortadan kaldırılması, büyük işletmelerde kâra ortaklık, yaşlılık sigortası, toprak reformu, eğitimin halka yayılması, bir halk ordusunun kurulması, ücretli askerliğin

SİYASİ TARİH

kaldırılması ve çalışanlarının asla Yahudi olmadığı bir basınının oluşturulması gibi.

SORU:

Hitler, konuşmacı olarak katıldığı birçok toplantıda hangi konuları işlemiştir?

CEVAP:

Hitler, konuşmacı olarak katıldığı birçok toplantıda Versailles Antlaşması'nın getirdiği tutsaklıktan kurtulma, Alman ırkının üstünlüğünü savunma, Yahudi düşmanlığı (anti-semitizm) ve işsizliğe çare bulma gibi konuları işledi.

SORU:

Hitler tutukluluğu sırasında hangi kitabı yazmıştır?

CEVAP:

Tutukluluğu sırasında ideolojisini ve demagojisini net bir şekilde ortaya koyan Mein Kampf 'ı (Kavgam) yazmıştır.

SORU:

Hitler hani tarihte başbakanlığa atanmıştır?

CEVAP:

Cumhurbaşkanı Hindenburg, 30 Ocak 1933'te önlenemeyen ve dizginlenemeyen Hitler'i, 1933 ilkbaharında yeni seçimlere gitme koşuluyla başbakanlığa atadı. Böylece, demokratik bir ortamda ırkçı söylemler benimseyen Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi iktidara ulaştı.

SORU:

Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi hangi tarihte Almanya'nın tek partisi ilan edilmiştir?

CEVAP:

14 Temmuz 1933'te çıkarılan bir yasayla Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi "Almanya'nın tek partisi ilan edildi. Nasyonal Sosyalist ideolojiyi benimsemeyenler ya öldürüldü ya da toplama kamplarına gönderildi.

SORU:

Hitler hangi tarihte "führer" olmuştur?

CEVAP:

Hitler, Cumhurbaşkanı Hindenburg'un 2 Ağustos 1934'te ölümü üzerine Cumhurbaşkanlık ve başbakanlık makamlarını şahsında birleştirerek "führer" oldu.

SORU:

Brest-Litovsk Antlaşması hangi tarihte imzalanmıştır?

CEVAP:

Bolşevik Hükûmet savaştan çekilerek Almanya ve müttefikleriyle 3 Mart 1918'de Brest-Litovsk Antlaşması'nı imzaladı.

SORU:

Lenin başkanlığındaki Bolşevik Hükûmet, Çarlık yönetiminin savaş sırasında yapmış olduğu gizli antlaşmaları neden açıklamıştır?

CEVAP:

Lenin başkanlığındaki Bolşevik Hükûmet, Çarlık yönetiminin savaş sırasında yapmış olduğu gizli antlaşmaları açıklamıştır. Bolşevik Hükûmet savaştan çekilerek Almanya ve müttefikleriyle 3 Mart 1918'de Brest-Litovsk Antlaşması'nı imzaladı. Lenin'in bu yolu tercih etmesindeki temel neden yeni rejimi güçlendirmekti.

SORU:

Lenin'in Yeni Ekonomi Politikası (NEP) olarak bilinen ünlü önerisi nedir?

CEVAP:

Lenin, Komünist Partinin 1921 yılının Mart ayında yapılan X. Kongresi'nde Yeni Ekonomi Politikası (NEP) olarak bilinen ünlü önerisini ortaya attı. NEP'le köylülerin tahılına el koymak yerine bu kesime çok daha düşük oranlı yeni bir vergi getirilmesine, köylülerin ellerindeki fazla ürünü satmak için serbest ticaret yapabilmelerine, başta tarım olmak üzere küçük ticaret ve atölye üretiminde kapitalist girişimlere izin verilmesine olanak sağlandı. Böylece ekonomi yeniden yapılandırılarak kapitalist ülkelerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine ulaşılacaktı. Özellikle de köylülüğün talepleri karşılanarak rejimin istikrara kavuşturulması sağlanacaktı.

SORU:

Japon yayılcılığının temel nedenleri nelerdir?

CEVAP:

Japonya'da yönetici seçkinler, 19. yüzyılın ortalarından itibaren devlet aygıtını militarist ve modernleşmeci anlayışla biçimlendirmişlerdir. Bu seçkinlerin temel hedefi Uzak Doğu'da büyük bir imparatorluk kurmaktır. Ancak bir ada devletine sahip olan Japonlar, belli başlı madenlere sahip olmadıkları için sanayilerine gerekli hammaddeleri ülkelerinin dışından sağlamak zorunda kalmışlardır. Amaçlarına ulaşmak için Mançurya'ya ve Çin'e yönelmişlerdir.

SORU:

Japonya Mançurya'ya neden saldırmıştır?

CEVAP:

Japonya, ekonomisi için hayati önem taşıyan Mançurya'daki kömür, demir ve maden yataklarına sahip olmak ve 1929 Dünya ekonomik bunalımının olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için 18 Eylül 1931'de bütün Mançurya'yı ele geçirmek amacıyla saldırıya geçti.

SORU:

Mançurya'da hangi devlet kurulmuştur?

CEVAP:

SIYASİ TARİH

Mançurya'da kukla Manchukuo Devleti kuruldu.

SORU:

Japonya hangi gerekçe ile Şanghay'a girmiştir?

CEVAP:

Japonya, 1932'de Çinlilerin Japon mallarını boykot etmeleri üzerine Şanghay'a girdi.

SORU:

Hitler silahlanmak için neler yapmıştır?

CEVAP:

Silahlanma yönündeki kısıtlamaların kaldırılması ve büyük bir silah endüstrisinin inşası için ekonomik olanakları seferber etme kararı aldı. 4 Ekim 1933'te Silahsızlanma Konferansı'ndan ve Milletler Cemiyetinden çekilerek, kara, deniz ve hava kuvvetlerini güçlendirme çalışmalarına hız verdi. Hitler, 16 Mart 1935'te Alman halkına yayınladığı bir demeçte, Almanya'ya dayatılan silahlanma kısıtlanmasını tanımadığını ifade etti. Hatta Alman Hükümeti'nin de "Alman Reich'nin bütünlüğünü korumak", Almanya'ya karşı "uluslararası saygıyı sağlamak" ve genel barışı garanti altına almak için zorunlu askerlik sistemini getirdiğini açıkladı. Aynı gün çıkartılan bir yasayla da Alman Ordusu teşkilatında önemli değişiklikler yapıldı. Hitler, Eylül 1936'da da tam bir savaş ekonomisi öngören Dört Yıllık Planı yönetmesi için Mareşal Göring'i görevlendirdi. Almanya, Versailles Barış Antlaşması'nın en önemli hükümlerinden biri olan silahsızlandırılma hükmünü tek taraflı olarak feshederek, statükonun bozulması yönünde önemli bir adım attı. Almanya'nın silahlanma politikası İngiltere ve Fransa'yı endişelendirmiş ise de bu ülkeler etkin önlemler alamamışlardır.

SORU:

Hitler, Versailles Antlaşması'nın öngördüğü düzeni hangi aşamalardan geçerek bozmayı hedeflemiştir?

CEVAP:

Hitler, 1933'te iktidara geldikten sonra, Versailles Antlaşması'nın öngördüğü statükoyu bozmak ve Cermen ırkına dayalı büyük bir imparatorluk kurmak için geniş bir program hazırlamıştı. İlk aşamada Almanya'nın yeniden silahlandırılması, Orta ve Doğu Avrupa'da yeni toprakların elde edilmesine çalışılacaktı. İkinci aşamada, Rusya'nın Avrupa'daki topraklarının işgal edilmesine, Doğu'daki "yaşam alanını" konsolidasyonun ve ekonomik alanda acımasızca sömürülmesinin önü açılacaktı. Son aşamada ise küresel üstünlüğün ele geçirilmesi için ABD ile bir savaşa girişilmesine ve başarı kazanılmasına yönelinecekti.

SORU:

İtalya neden Habeşistan ile ilgilenmiştir?

CEVAP:

İtalya'nın el değmemiş zenginliklere sahip Habeşistan'la ilgilenmesinde, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra nüfusun

hızla artması, endüstrinin hammaddeye ihtiyaç duyması ve 1929 Dünya ekonomik krizinin ülkeyi sarsması önemli rol oynadı.

SORU:

İtalya'nın Habeşistan'ı işgali hangi tarihte başlamıştır?

CEVAP:

İtalyan uçakları 3 Ekim 1935'te Kuzey Habeşistan'daki Adowa ve Adigrat şehirlerini bombardıman ederek işgali başlattı.

SORU:

Anti-Komintern Pakti kaç kısımdan oluşmaktadır?

CEVAP:

Almanya ve Japonya 25 Kasım 1936'da Berlin'de "Anti-Komintern Pakti"ni oluşturdu. Pakt, açık ve gizli olmak üzere iki kısımdan oluşmaktaydı. Açık kısma göre, taraflar Komünist Enternasyonalin (Komintern) faaliyetleri ve buna karşı savunma önlemleri hakkında birbirlerine danışacaklardı ve temas hâlinde bulunacaklardı. Ülkelerindeki komünist faaliyetlere karşı ise sert önlemler alacaklardı ve bu konuda etkin bir iş birliği sağlamak için de devamlı çalışacak bir komite kuracaklardı. Gizli kısma göre de taraflardan biri Sovyetler Birliği'nin herhangi bir saldırısına uğrarsa ortak çıkarları korumak için alınacak önlemler hakkında birbirlerine danışacaklardı. Ayrıca birbirlerine haber vermeden Sovyetler Birliği ile hiçbir siyasal anlaşma yapmayacaklardı.

SORU:

Dörtlü Güçler Konferansında hangi konular tartışılmıştır?

CEVAP:

Münih'te 29 Eylül 1938'de Mussolini, Hitler, Chamberlaine ve Fransız Başbakanı Edouard Daladier'in katıldığı Dörtlü Güçler Konferansı düzenlendi. Konferansta; Südetler bölgesinin Almanya'ya verilmesine, Çekoslovakya'nın yeni sınırlarının saptanması için bir uluslararası komisyonun kurulmasına, saptanan sınırların uluslararası güvence altına alınmasına ve Almaya ile İngiltere'nin birbirlerine karşı savaşmayacaklarına ilişkin konular tartışıldı.

SORU:

Sovyetler Birliği ile Almanya arasında yapılan Saldırmazlık Pakti hangi konuları kapsamaktaydı?

CEVAP:

Dışişleri Bakanı Molotov'un izlediği yoğun diplomasi sonucu 23 Ağustos 1939'da "Sovyetler Birliği- Almanya Saldırmazlık Pakti" imzalandı. Bu Pakt'la taraflar birbirlerine saldırmayacaklar, taraflardan biri üçüncü devletle savaşa tutuşursa, diğer taraf üçüncü devlete hiçbir şekilde yardım etmeyecekti. Ortak çıkarlar konusunda birbirleriyle ilişki kuracaklardı. Böylece her iki totaliter devlet karşılıklı olarak kendi nüfuz alanlarını

SİYASİ TARİH

belirlediler ve Polonya'yı paylaşma konusunda önemli bir adım attılar.

SORU:

Almanya'nın Polonya'yı işgali hangi tarihte başlamıştır?

CEVAP:

Hitler, Alman kruvazörü Schleswig'in askerlerine 1 Eylül 1939'da Holstein Danzig'deki Westerplatte adlı askerî üssü bombalama emri vererek işgali başlattı.

SORU:

İngiltere ve Fransa, Almanya'ya neden savaş ilan etmiştir?

CEVAP:

İngiltere ve Fransa, Almanya'dan işgalin sona erdirilmesini ve birliklerini Polonya'dan geri çekmesini istedi. Ancak bir yanıt alamadıkları için 3 Eylül 1939'da Almanya'ya savaş ilan ettiler.

SORU:

Sovyetler Birliği hangi tarihte savaşa katıldı?

CEVAP:

Sovyetler Birliği 17 Eylül'de Doğu Polonya'yı işgal ederek savaşa katıldı.

SORU:

Hitler neden Danimarka ve Norveç'i işgal etme kararı vermiştir?

CEVAP:

Hitler, İngiliz donanmasının Norveç karasularında bulunan bir Alman gemisine saldırmasını bahane ederek - gerekçe silah üretimi için gerekli olan demir cevherini güvenlik altına almaktır- 9 Nisan 1940'da Danimarka ve Norveç'i işgal etme kararı verdi.

SORU:

Fransa da hangi hükümet "Nazi Yeni Düzeni"ne bağlı kalınarak Fransız egemenliğinin yeniden sağlanabileceğine inanmaktaydı?

CEVAP:

Vichy Hükümeti, "Nazi Yeni Düzeni"ne bağlı kalınarak Fransız egemenliğinin yeniden sağlanabileceğine inanmaktaydı.

SORU:

İtalya, Japonya ve Almanya arasında neden Üçlü Pakt denilen bir ittifak antlaşması imzalanmıştır?

CEVAP:

27 Eylül 1940'da İtalya, Japonya ve Almanya arasında Üçlü Pakt denilen bir ittifak antlaşması imzalandı. Bu Pakt'la, Almanya ve İtalya Avrupa'da; Japonya ise Uzak Doğu'da istilaya dayalı "yeni düzenler" kuracaklardı.

SORU:

Hitler yeni topraklardan bahsettiği zaman ilk hangi ülkeyi söylemiştir?

CEVAP:

Hitler'in en önemli hedeflerinden biri Sovyetler Birliği ve Bolşevizmi yok etmektir. 1924'te Mein Kampf (Kavgam) adlı kitabında, "varoluş mücadelesinde Alman halkına yaşam alanı sağlamak üzere yeni topraklardan bahsettiğimiz zaman, ilk olarak Rusya ve sınır devletlerini düşünmemiz gerekir" diye yazmıştı.

SORU:

Alman ordusunun Sovyetler Birliğinin işgalinde başarısızlığının nedenleri nelerdir?

CEVAP:

Alman ordusunun başarısızlığında Sovyet güçlerinin direnişinin yanı sıra, kış mevsiminin bastırması ve ordunun kış koşullarına göre organize edilememesi gibi etkenler de bulunmaktaydı.

SORU:

ABD'nin Japonya'dan gerginliğin azalması için uyulmasını istedikleri ilkeler nelerdir?

CEVAP:

ABD yetkilileri, gerginliğin azaltılması için Japonya Başbakanı Tojo'dan dört ilkeye uymalarını istemişlerdi. Bunlar; toprak bütünlüğüne ve bağımsızlığa saygı, içişlere karışmama, ticarete ayırım gözetmeme ve güç kullanılarak statükonun değiştirilmemesiydi.

SORU:

Japonya neden ABD'nin uyulmasını istediği ilkeleri reddetmiştir?

CEVAP:

Japonya'daki militarist yönetim, bu ilkeleri reddederek Almanların Sovyetlerde ilerlemesinden ve Anglo-Saksonların Pasifik'te zayıf bulunmasından cesaret alarak, eskiden beri özlemini duyduğu Büyük Pasifik İmparatorluğu'nu kurmak için harekete geçti.

SORU:

"Atlantik Bildirisi" hangi tarihte yayınlandı?

CEVAP:

ABD Başkanı Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Churchill, 1941 yılının Ağustos ayının başlarında savaşla ilgili gelişmeleri görüşmek üzere Kanada açıklarında bir savaş gemisinde bir araya geldi. İki lider görüşmelerden sonra 14 Ağustos 1941'de "Atlantik Bildirisi" adı verilen ortak bir metin yayınladı.

SORU:

Atlantik Bildirisi'nin maddeleri nelerdir?

CEVAP:

Bildirinin maddeleri arasında; savaştan sonra toprak kazanılmaması, ilgili halkın onayı alınmadan toprak değişikliği yapılmaması, ulusların kendi geleceklerini belirleme hakkına sahip olması, uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi, temel ham maddelerden eşit biçimde faydalanılması, insanların korku ve açlıktan kurtarılması, açık denizlerde ticaret serbestliğinin gerçekleştirilmesi, Mihver devletlerinin silahtan arındırılması ve savaştan sonra topyekûn silahsızlanmaya gidilmesi gibi hususlar vardı.

SORU:

“Birleşmiş Milletler Bildirisi” hangi tarihte yayınlandı?

CEVAP:

ABD’nin savaşa katılmasından sonra Almanya’ya karşı savaşa giren 26 devletin imzasıyla 1 Ocak 1942’de Atlantik Bildirisi esas olmak üzere “Birleşmiş Milletler Bildirisi” yayınlandı.

SORU:

Kazablanka Konferansında hangi kararlar alındı?

CEVAP:

Bu konferans ABD Başkanı Roosevelt ve İngiltere Başbakanı Churchill ile üst düzey komutanlar arasında, 14-24 Ocak 1943 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Taraflar; ABD kuvvetlerinin Kasım 1942’de Fas ve Cezayir’e çıkarma yapmasını, Kuzey Afrika Savaşlarının gidişatını, çeşitli stratejik ve diplomatik sorunları görüştüler. Konferansın sonunda; Sovyetler Birliği üzerindeki baskıyı hafifletmek için Sicilya’ya çıkarma yapılması, Balkanlarda ikinci bir cephenin açılması, bunun için de Türkiye’nin savaşa katılmasını sağlamak üzere hazırlıklara girilmesi, Mihver devletlerinin kayıtsız şartsız teslimine kadar mücadeleye devam edilmesi gibi kararlar alındı.

SORU:

Washington Konferansında hangi kararlar alındı?

CEVAP:

Roosevelt ve Churchill’in başkanlığında 12-16 Mayıs 1943’te gerçekleştirilen konferansta, İtalya’nın işgal edilmesi, Türk hava alanlarından yararlanılması, ikinci cephenin Fransa’da açılması, savaş sonrasında kurulacak barışın korunması sorumluluğunun ABD, İngiltere, Sovyetler Birliği ve Çin’e verilmesi kararlaştırıldı.

SORU:

Potsdam Konferansı’nda hangi kararlar alındı?

CEVAP:

17 Temmuz-2 Ağustos 1945 tarihleri arasında düzenlenen Potsdam Konferansı’nda şu kararlar alındı: Almanya’nın kontrolünün ABD, İngiltere, Sovyetler Birliği ve Fransa işgal bölgeleri komutanları aracılığıyla yapılması, Almanya’nın silahsızlandırılması ve askerlikten arındırılması, Almanya silahlı kuvvetlerinin, Nazi birlik ve örgütlerinin tümüyle kaldırılması, Alman savaş endüstrisinin ortadan kaldırılarak yeniden düzenlenmesi

ve Alman ekonomisinin Müttefikler tarafından kontrol edilmesi, savaş suçlularının tutuklanması ve kontrol edilmesi, Almanya’nın savaş tazminatı ödemesi, Almanya’da demokratik bir düzenin kurulması, barışla ilgili düzenlemelerin yapılması için ABD, İngiltere, Sovyetler Birliği, Çin ve Fransa dışişleri bakanlarından oluşan bir “Dışişleri Bakanları Konseyinin” kurulması, oluşturulan konseyin Romanya, Bulgaristan, Macaristan ve Finlandiya barış sözleşmelerini hazırlamakla yükümlü olması gibi.

SORU:

Almanya’nın kayıtsız-şartsız teslim olduğunu içeren belge hangi tarihte imzalanmıştır?

CEVAP:

Alman delegeleri 7 Mayıs 1945’te Reims kentindeki Eisenhower’in ana karargâhında ülkenin kayıtsız-şartsız teslim olduğunu içeren belgeyi imzaladı.

SORU:

Uzak Doğu’da savaş ne zaman sona ermiştir?

CEVAP:

Japonya, 10 Ağustos 1945’te yenilgiyi kabul ettiğini ABD’ye bildirdi. Tarafların yaptıkları diplomatik görüşmeler sonunda Tokyo Koyu’nda demirli bulunan ABD’ye ait Missouri adlı savaş gemisinde 2 Eylül’de Japonya’nın teslim belgesi imzalandı. Böylece Uzak Doğu’da savaş sona erdi.

SORU:

Neden Türkiye’yi yönetenler ülkeyi herhangi bir savaşın dışında tutmayı ana hedefleri arasına almışlardı?

CEVAP:

Genç Türkiye’nin yöneticileri, Birinci Dünya Savaşı’na sürüklenen Osmanlı İmparatorluğu’nun nasıl ortadan kalktığını, Türk Ulusu’nun nasıl yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını unutmamışlardı. En önemli amaçları ülkeyi her yönden kalkındırmak ve modernleştirmektir. Bu nedenle ülkeyi herhangi bir savaşın dışında tutmayı ana hedefleri arasına almışlardı.

SORU:

Türkiye savaş sırasında nasıl bir politika izledi?

CEVAP:

Türkiye savaş boyunca tarafsız bir politika izledi. Ancak her iki tarafla da ticari ilişkileri sürdürmeye çalıştı. Türkiye, savaşın bitimine yakın 23 Şubat 1945’te Almanya ve Japonya’ya savaş ilan etti. Bu kararın alınmasında Yalta Konferansı’nda 1 Mart 1945 itibarıyla Almanya ve Japonya’yla savaş durumunda olan devletlerin Nisan ayı sonunda San Francisco’da toplanacak Konferans’a davet edileceğinin ve Birleşmiş Milletler Örgütü’nün kurucu üyeleri arasında yer alacağının açıklanmış olması önemli rol oynadı.

SORU:

Türkiye, Almanya ve Japonya’ya ne zaman savaş ilan etti?

CEVAP:

Türkiye, 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etti.

ÜNİTE 5: SOĞUK SAVAŞ VE İDEOLOJİK BÖLÜNME

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞ'INDAN SONRA GENEL GÖRÜNÜM

İkinci Dünya Savaşı insanlık tarihinin en büyük felaketlerinden biridir. 50 milyondan fazla insanın öldüğü, daha fazlasının yaralandığı veya sakat kaldığı bu savaşta, nükleer silahların da ilk defa kullanılmıştır. Başta Yahudiler olmak üzere milyonlarca insan Nazilerin toplama kamplarında yok edilmiştir. Bu savaşla altyapıları büyük ölçüde tahrip olan Avrupa ülkeleri tarihlerindeki en büyük ekonomik çöküşle yüz yüze kalmıştır. Sürekli yükselen enflasyon, daralan istihdam, dış ticaret açığı ve gıda sıkıntısı bir araya geldiğinde savaşta galip gelen Fransa, İngiltere ve Sovyetler Birliği (SSCB) gibi devletler bile iflasın eşiğine gelmiştir. Örneğin Fransa'da savaştan hemen sonra millî gelir 1938'dekinin yarısı düzeyine inmiştir. Ekonomik şartların kötüleşmesi Fransa'da işçi sendikalarının ve Komünist Parti'nin hızla yükselmesine yol açmış, bu durum ise ABD'yi hayli endişelendirmiştir.

Bu dönemde İngiltere'deki ekonomik durum Fransa'dan farksızdır. Dış ticaret açığı üç kat artan İngiltere'nin ihracatı 1945'te 1938'dekinin üçte birine düşmüştür. İngiltere ABD yardımına bağımlı idi ve İngiltere sömürgeleri arasında para birliğini sağlayan "sterlin bloku" bu dönemde ortadan kalkmıştır. İngiltere'nin benzer durumdaki Fransa'dan en önemli farkı ekonomik sorunların da etkisiyle yükselen bir komünist akımın olmamasıydı. Savaş ekonomisinin getirdiği yıkım ile İngiltere "üzerinde güneş batmayan imparatorluk" olarak başat güç olma özelliğini yitirmiş ve deniz aşırı topraklarını birer birer kaybetmiştir. 1947'de Filistin'den çekilmesini, Hindistan ve Pakistan'ın bağımsızlıkları izlemiştir.

Savaş esnasında taraf değiştiren ve Müttefikler safına geçen İtalya'da da savaş sonrası durum oldukça ağırdır. İtalya'nın sanayi tesislerinin %80'ni savaş sırasında yok edilmiştir. Ekonomisi 1938'e oranla %40 küçülen İtalya'da da Fransa'da olduğu gibi Komünist Parti yükselişe geçmiştir. İtalya'nın 1947'de Marshall Planı'na dahil edilmesinde ve 1949'da NATO'ya katılmaya davet edilmesinde bu durum etkili olmuştur. SSCB ise savaştan en fazla insan kaybıyla çıkan ülke olmasına ve ciddi ekonomik sıkıntılar yaşamasına rağmen, Batı Avrupa ülkelerindeki gibi bir siyasal istikrarsızlık yaşamamıştır. Savaşın getirdiği ekonomik yükleri ise Doğu Almanya'daki nüfuz bölgeleri ile aşmaya çalışmıştır.

Savaşın kaybedenleri arasında yer alan Almanya'nın fiziki altyapısı neredeyse tamamen yok olmuştur. Savaş sonrasında ABD, Fransa, İngiltere ve SSCB'nin işgaline uğrayan Almanya'nın geleceği ABD-SSCB arasındaki pazarlıklara göre şekillenecektir. 1946'da Batı ve Doğu Almanya'da ayrı ayrı yapılan seçimler, ABD ve SSCB arasında ülkenin geleceğine yönelik pazarlıkların anlaşmazlıkla sonuçlanacağını, fiili bölünmenin hukuki bölünmeyi de getireceğinin habercisi gibidir. Savaş sonrasında müttefikler, Nazi savaş suçlularının yargılanması konusunda ise tam bir görüş birlikteliği sergilemiştir. Kasım 1945-Ekim 1946 arasında Almanya'nın Nürnberg kentinde kurulan Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi 11 kişiyi savaş suçlusu bularak ölümle cezalandırmıştır.

Yunanistan'da ise bu dönemde siyasi durum çok karışıktır. Komünistlerin çoğunluğunu oluşturduğu ELAS ile İngiltere ve ABD'nin desteklediği Kralcılar arasında başlayan Yunan İç Savaşı; Mart 1947'de Truman Doktrininin ilan edilmesinden sonra Kralcılara verilen ABD desteğinin artması ve Yugoslavya üzerinden ELAS'a gelen yardımın kesilmesiyle ELAS'ın aleyhine sonuçlanmıştır. Yunanistan'da Batı yanlısı bir yönetim kurulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan ekonomik, askerî ve siyasi açıdan güçlenerek çıkan ABD'nin, sanayi üretimi %90, GSMH'si ise %60 oranında artış göstermiştir. ABD bir yandan SSCB ile rekabete hazırlanırken, diğer yandan da çöken Avrupa ekonomilerinin kendisi için oluşturduğu tehdide çözüm aramıştır.

ABD ile Japonya arasında savaşı hukuken sona erdiren barış antlaşmasının 1951'de imzalanmasından sonra, iki ülkenin güvenlik konularındaki iş birliği de hız kazanacak, eski düşman Japonya, ABD'nin Pasifik bölgesindeki önemli müttefiklerinden biri hâline gelecektir. Bu arada, tıpkı Almanya'da olduğu gibi Japonya'da da savaş suçluları yargılanmıştır. Uzakdoğu Uluslararası Askeri Ceza Mahkemesi adıyla 1946-1948 döneminde Tokyo'da çalışan mahkeme 6 kişiyi ölüm cezasına, çok sayıda kişiyi de çeşitli hapis cezalarına çarptırmıştır.

Savaş sonrasında İngiltere ve Fransa'nın çekildiği alanlarda ortaya çıkan boşluk, bir yandan bağımsızlıkçı hareketlerin yükselmesine yol açarken diğer yandan ABD ile SSCB arasında oluşmaya başlayan ideolojik gerginliğin bu alanlara yansımalarına neden olmuştur. Uzakdoğu'da Japonya'nın teslim olmasından sonra Japon işgal güçlerinin boşalttığı topraklarda nasıl yönetimler kurulacağı konusunda ABD ve SSCB arasında görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Çin'de ABD'nin desteklediği Milliyetçi Parti lideri Çang Kai Şek ve SSCB'nin desteklediği Komünist Parti lideri Mao Zedung arasındaki mücadeleyi komünistler

kazanmıştır. ABD'nin, XIX. yüzyıl sonundan beri izlediği "tek Çin" politikasının bir sonucu olarak milliyetçiler ve komünistler arasında bir uzlaşma sağlamaya yönelik girişimleri sonuç vermemiştir. Bu politikayla ABD Avrupalı sömürgecilerin aksine Çin'in nüfuz alanının bölünmesine karşı çıkmış, Çin'in bütünlük bir pazar olarak kalmasını hedeflemiştir. Mao 1 Ekim 1949'da başkenti Pekin olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) kurulduğunu ilan etmiştir.

Diğer yandan Japonya'nın teslim olmasından sonra boşalan Hind-i Çini bölgesinde Fransız Hükûmeti'nin denetimini yeniden tesis etmeye girişi, bölgede tepkilere yol açmıştır. Ho Şi Minh yönetimindeki Viet Minh partisi Fransa'nın sömürgeci çabalarına karşılık, 1945'te Vietnam'ın bağımsızlığını ilan etmiştir. Fransa bu kararı tanımamış ve 1954'e kadar sürecek olan Birinci Hind-i Çini Savaşı çıkmıştır.

Uzakdoğu'nun diğer bölgelerinde de II. Dünya Savaşı sonrası bir bağımsızlık dalgası yükselmiştir. Burma, Malezya, Endonezya ve Filipinler bu süreçte bağımsızlıklarını kazanmıştır.

Ortadoğu'da ise Suriye ve Lübnan 1944'te bağımsızlıklarını kazanmıştır. Savaş sonrasında Mısır ve Irak'ta ise Batı yanlısı monarşiler ile Batı karşıtları arasında sert mücadeleler başlamıştır. 1946'da bağımsız olan Mavera-i Ürdün ise, 1949'da Haşimi Ürdün Krallığı adını alarak Batı yanlısı politikalar izlemeye başlamıştır.

Yahudilerin Filistin'de yurt edinmesini hedefleyen Siyonist hareketin güç kazanmasıyla Filistin'e göç ise hızlanmıştır. Ülkeye yerleşen Yahudiler ile Araplar arasında çatışmalar başlamış, kendisine de yönelen Yahudi terörüne karşı denetimi sağlayamayan İngiltere Filistin Sorununu 1947'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na taşımıştır. BM Filistin'in Araplar ile Yahudiler arasında bölünmesine karar vermiş ve 1948'de İsrail devleti ilan edilmiştir.

İran'da ise SSCB'nin desteği ile Tebriz kentinde Azerbaycan Halk Hükûmeti ve Mahabad kentinde 1945'te Kürtler tarafından bir cumhuriyet kurulmuştur. Her iki girişim de İran ordusu tarafından Batı'nın desteği ile 1946 sonunda ortadan kaldırılmıştır. Karşılığında İran petrol kaynaklarının kullanımını başta İngiltere olmak üzere Batı'ya açmıştır.

II. Dünya savaşı sonrasında Asya olduğu gibi Afrika'da da bağımsızlıkçı ve anti-emperyalist hareketler yükselmiş, 1950'lerden itibaren çok sayıda Afrika devleti bağımsızlığını kazanmıştır.

Britanya İmparatorluğu'nun en önemli sömürgesi olan Hindistan'da XX. yüzyılın başından itibaren güçlü bir bağımsızlık hareketi gelişmiştir. Ülkede Hindular ve Hint Müslümanları ayrı örgütlenmiş; "Pasif Direniş" yöntemini son derece başarılı biçimde uygulayan

Mahatma Gandhi Hinduların doğal lideri hâline gelirken Muhammed Ali Cinnah Müslümanların siyasal haklarını korumaya çalışmıştır. Bağımsızlık hareketlerini bastıramayan İngiltere Parlamentosu bir yasayla Hindistan'a bağımsızlığını vermiştir. Bunun hemen ardından 14 Ağustos 1947'de Hint Müslümanları Pakistan adıyla bağımsız devlet kurmuştur. Aynı gün Hindular da Hindistan'ın kurulduğunu ilan etmiştir. Hindistan'ın bağımsızlık sürecinde bölünmesi farklı etnik topluluklar arasında çatışmalara yol açmış, iki taraf arasında yapılan görüşmelerle milyonlarca insan yer değiştirmiştir. İki ülke arasındaki Keşmir bölgesinin aidiyeti bugün hala bir gerginlik konusudur.

Savaşın yoğun yaşandığı Avrupa ve Asya'ya coğrafi olarak uzak olmaları Latin Amerika ülkelerinin çatışmanın etkilerini doğrudan hissetmesini engellemiştir. Fakat II. Dünya Savaşı sonrasında yükselen sosyalist hareket, bölgede etkisini yitirmek istemeyen ABD'nin bu bölgeye sık sık müdahale etmesine neden olacaktı.

II. Dünya Savaşı devam ederken, devletlerarası anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözülmesini sağlayamayan ve savaşın çıkmasını engelleyemeyen Milletler Cemiyeti'nin yerine, yeni ve etkili yaptırım mekanizmalarıyla donatılmış bir uluslararası örgüt kurulması fikri ortaya çıkmıştır. Savaşın sona ermesinden sonra 26 Haziran 1945'te ABD'nin San Fransisco kentinde bir araya gelen 50 devletin temsilcileri Birleşmiş Milletler'i kuran antlaşmayı (BM Şartı) imzalamıştır. BM'nin temel amacı uluslararası barışı sağlamaktır. Tüm ülkelerin egemen eşitliğine saygı gösterilmesi, anlaşmazlıkların barışçıl yollardan çözülmesi gibi ilkeler üzerine kurulmuş olan BM'nin, Milletler Cemiyeti'ne göre daha etkili bir yaptırım gücüne sahip olması tasarlanmıştır.

En önemli organları;

- Genel Kurul: Tüm ülkeler temsil edilir.
- Güvenlik Konseyi: ABD, Çin, Fransa, İngiltere ve SSCB (bugün Rusya) daimi üye olmak üzere toplam 15 üyeden oluşur. Bu beş ülkenin alınacak kararları veto etme yetkisine sahip olması, daha baştan devletlerin eşitliği ilkesinin sorgulanmasına yol açmıştır.
- Ekonomik ve sosyal Konsey, Uluslararası Adalet Divanı, Vesayet Konseyi ve Sekreteryaya adli organlar dışında BM'ye bağlı çalışan pek çok ihtisas ajansı vardır.

2011'de Güney Sudan'ın katılımıyla BM üye ülke sayısı 193'e çıkmıştır.

ABD-SSCB ANLAŞMAZLIĞI VE SOĞUK SAVAŞ

İngiltere’de savaştan sonra seçimleri kaybeden Winston Churchill’in yerine gelen İşçi Partisi lideri Clement Atlee ile ABD’de Franklin Roosevelt’in yerine gelen Harry Truman SSCB lideri Stalin ile ilk kez 17 Temmuz-2 Ağustos 1945 tarihlerinde Berlin yakınlarındaki Potsdam’da bir araya gelmiştir. Bu toplantıyla taraflar arasındaki anlaşmazlıkların daha da derinleşeceği anlaşılmıştır. Potsdam Konferansında Almanya, Polonya ve Türk Boğazlarının durumu taraflar arasında tartışılan önemli konular olmuştur.

II. Dünya Savaşı’ndan sonraki barış antlaşmalarının mekânı olarak da Paris seçilmiş ve 29 Temmuz-15 Ekim 1946 tarihleri arasında, savaştan 21 devletin katıldığı konferanslar dizisi yapılmıştır.

Bölünmüş Almanya ile ise Paris’te barış antlaşması yapılmamıştır. 1949’da kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti ile Batılı ülkeler arasında savaş durumunu sona erdiren antlaşmalar ancak 1951’de imzalanmış, SSCB ise ancak 1955’te Almanya ile savaş durumunun bittiğini açıklamıştır.

Avusturya ise Batılılar tarafından “işgale uğramış dost devlet” kabul edilmiş olduğu için, bu devletle bir barış antlaşması imzalanmamıştır. Fakat Avusturya ile ABDİngiltere-SSCB arasında 15 Mayıs 1955’te imzalanan Avusturya Devlet antlaşması, Avusturya’nın egemenliği garanti almış, ülkede faşist partilerin kurulmasını yasaklamış ve ülkeyi daimi tarafsız statüye sokmuştur. Bu yüzden Avusturya hala NATO üyesi değildir.

II. Dünya savaşı sonrasında başlayan ve 45 yıl boyunca devam eden, ABD ve SSCB’nin başını çektiği Batı ve Doğu Blokları arasındaki ideolojik temelli gerilim dönemine Soğuk Savaş adı verilmektedir. Bu dönem boyunca taraflar arasında doğrudan sıcak çatışma yaşanmamış, fakat Soğuk Savaş’ın dinamikleri dünyanın çeşitli bölgelerinde savaflara yol açmıştır. Tam olarak hangi olayın başlattığı net olmayan Soğuk Savaş şartları 1945-1948 arasındaki bir dizi gelişme ile şekillenmiştir.

Soğuk Savaş’ın daha ilk yıllarında Doğu ve Batı Blokları ve bu bloklarda yer alan ülkeler belirginleşmiştir. Doğu Avrupa ülkeleri SSCB’nin yanında yer almış ve Kominform ve COMECON gibi örgütlerle çeşitli alanlarda bütünleşme yoluna girmişlerdir. SSCB yanlısı Doğu Avrupa ülkeleri, Batılılarca uzun yıllar Demir Perde Ülkeleri olarak adlandırılmıştır. Bu tabir ilk defa 1946’da Churchill’in Fulton’da yaptığı bir konuşmada geçmekte ve Avrupa’nın yaşadığı ideolojik bölünmeyi simgelemektedir.

SSCB’nin nüfuz alanını genişletmesi karşısında endişelenen ABD Truman Doktrini ve Marshall Planını devreye sokmuştur. ABD’nin SSCB’yi ve kendi tabiriyle “uluslararası komünizmin yayılmasını durdurmak için”

benimsediği yol “çevrelemeydi”. ABD’nin Moskova büyükelçisi George Kennan tarafından ortaya atılan bu politikanın amacı; SSCB’nin nüfuz alanına girebilecek ülkeleri Batı ile yakın ilişkilere sokarak, SSCB etrafında bir güvenli alan oluşturmaktır.

Bu dönemde Batı Bloku da Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom enerjisi Topluluğu gibi oluşumlarla entegrasyon yoluna gitmiştir. Batı Blokunun en önemli örgütlerinden bir kuşkusuz SSCB tehdidine karşı Avrupalı devletleri korumak amacıyla 4 Nisan 1949’da ABD öncülüğünde kurulmuş olan NATO’dur. NATO’nun kuruluşu Doğu ve Batı arasında artık kesin bir ayrışma olduğunun kanıtı olmuştur. Ayrıca bu antlaşma ile ABD’nin 1823’ten beri izlediği yalnızcılık politikasının temeli olan Monroe Doktrini de sona ermiştir.

Avrupa’da bu gelişmeler yaşanırken Kore Yarımadası’nda da önemli gelişmeler yaşanmıştır. II. Dünya Savaşı sonucunda Kore’yi işgal altında tutan Japonya’nın teslim olmasından sonra ülke Eylül 1945’te, 38. paralel üzerinden ikiye bölünmüş, güney ABD’nin, kuzey ise SSCB’nin nüfuz alanına girmiştir. 1950’de iki taraf arasında başlayan çatışmalar, Doğu ve Batı Blokunu harekete geçirmiştir. ABD öncülüğünde 19 ülke Güney Kore’ye yardım için bölgeye asker göndermiş, buna karşılık SSCB ve Çin de Kuzey’i desteklemiştir. Çoğunlukla 38. paralel üzerinde devam eden çatışmalar, 1953’te ateşkesle sonuçlanmış, Kore’nin bölünmüşlüğü devam etmiştir. Kore Savaşı ile ABD’nin çevreleme politikasının Avrupa’yla sınırlı olamayacağı, komünizmin küresel çapta çevrelenmesi görüşü güç kazanmıştır. Bu doğrultuda ABD Güneydoğu Asya’da savunma amaçlı SEATO’yu kurmuş, çevrelemenin Orta Doğu’daki ayağı olarak da Bağdat Paketi’nı kurdurtmuştur. Kore Savaşı’nın hemen ardından, ABD ve SSCB nükleer yarışa başlamıştır. ABD 1952’de ilk hidrojen bombası denemesini yapmış, bir yıl sonra da SSCB hidrojen bombası üretmiştir.

Bu gelişmeler olurken, SSCB de NATO ve SEATO’ya karşı 1955’te bir savunma örgütü olarak Doğu Bloku ülkelerinin üye olduğu Varşova Paketi’nı kurmuştur.

Soğuk Savaş’ın İlk Aşamasında Ortadoğu Gelişmeleri

BM Genel Kurulu 29 Kasım 1947 aldığı 181 sayılı karar ile Filistin’in bir Arap, bir de Yahudi devleti kurulacak şekilde bölünmesine, Kudüs’ün ise her iki devlete de ait olmayacak şekilde uluslararası yönetim altına sokulmasına karar verilmiştir. Filistin’deki İngiliz mandasının sona ermesiyle 14 Mayıs 1948’de Tel Aviv’de toplanan Yahudi Halk Konseyi İsrail Devleti’ni ilan etmiştir. Bunun üzerine Irak, Lübnan, Mısır, Suriye ve Ürdün birlikleri İsrail’e saldırmış; 1949’a kadar

kesintilerle süren ilk Arap-İsrail Savaşı çıkmıştır. Arap ülkeleri bu savaştan yenilgiyle çıkmıştır. Yaklaşık 750000 Filistinli Arap, İsraililer tarafından yaşadıkları topraklardan çıkarılarak, Arap ülkelerine mülteci olarak sığınmıştır.

İran'da ise 1951'de başbakanlığa gelen İran Ulusal Cephesi lideri Muhammed Musaddık'ın İngiltere'ye karşı İran petrollerini millileştirme çabası İngiltere'nin büyük tepkisiyle karşılaşmış. Komünistlerin ve diğer muhalif kesimlerin desteğini alan Musaddık gitgide Batı'da daha fazla rahatsızlığa neden olmuştur. 1953'te CIA'in desteği ile devrilen Musaddık sonrası dönemde İran, Şah Rıza Pehlevi'nin İslam Devrimi'yle devrileceği 1979'a kadar Basra Körfezi'nde ABD'nin en önemli müttefiki olmuştur.

Mısır'da ise Arap milliyetçilerinden oluşan Hür Subaylar Hareketi 1952'de askeri darbeyle Kral Faruk'u devirmiş ve 1953'te monarşiyi tamamen kaldırarak cumhuriyet ilan etmiştir. Darbenin başındaki isim olan General Muhammed Necip Mısır'ın ilk devlet başkanı olmuştur. Fakat 1954'te anlaşmazlığa düştüğü darbenin asıl örgütleyicisi Yarbay Cemal Abdul Nasır'a koltuğunu bırakmak zorunda kalmıştır. Nasır Arap milliyetçiliği söylemini yükseltmiş, muhaliflerine karşı şiddetli bir mücadele yürütmüş, Müslüman Kardeşleri yasadışı ilan etmiştir. 1955'te İsrail'in Gazze şeridini işgal etmesi üzerine hızla silahlanmış, Çekoslovakya ile silah anlaşmaları yapmış, Çin Halk Cumhuriyeti'ni resmen tanımış, Bağdat Pakti'ni kuruluşunu sert bir dille eleştirmiş ve 1955'te Bandung Konferansı'na katılarak Bağlantısızlar Hareketi'nin liderleri arasına girmiştir. 1956'da ise hisseleri İngiltere ve Fransa'ya ait olan Süveyş Kanalı Şirketi'ni millileştirdiğini ilan eden Nasır'ın bu adımı Süveyş Bunalımı olarak adlandırılan gerilimin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

ABD NATO ve SEATO'ya benzer bir örgütü Orta Doğu için de kurmak istemiştir. 1954'te Türkiye ile Pakistan arasında, 1955'te ise Bağdat'ta Türkiye ile Irak arasında karşılıklı işbirliği pakti imzalanmıştır. Irak'tan başka Arap ülkesi Bağdat Pakti'na üye olmamıştır. 1958'de Irak'ta darbeyle iktidara gelen General Kasım ülkesinin Pakt'tan çekildiğini açıklamıştır. Bunun üzerine adı CENTO (Merkezi Antlaşma Örgütü) olarak değiştirilmiş ve ABD de örgüte üye olmuştur.

SORU CEVAP

SORU:

Filistin'e Yahudi göçü hangi sebeple artmıştır?

CEVAP:

Yahudilerin Filistin'de bir yurt edinmelerini hedefleyen Siyonist hareketin güç kazanmasıyla Filistin'e Yahudi göçü hızlandı.

SORU:

"Demir Perde" terimi hangi ülkeler için kullanılır?

CEVAP:

Churchill'in 1946'da Fulton'da yaptığı konuşmada kullandığı bu tabir Avrupa'nın ideolojik bölünmüşlüğüünü simgeler. SSCB yanlısı Doğu Avrupa ülkeleri Batılılarca uzun yıllar boyunca "Demir Perde Ülkeleri" olarak adlandırılmıştır.

SORU:

Nazi Avı en çok nerede yaşanmıştır?

CEVAP:

Nazi Avı, savaştan sonra Almanya'dan kaçan Nazi partisi yetkililerinin yakalanarak, cezalandırılmaları sürecine verilen isimdir. Nazilerin önemli bir bölümü Latin Amerika'ya kaçmışlardı. Kaçtığı Arjantin'de İsrail istihbarat örgütü Mossad tarafından yakalanan ve idam edilen Adolf Eichmann buna çarpıcı bir örnektir.

SORU:

Uluslarüstülük ne demektir?

CEVAP:

Uluslarüstülük veya Supranasyonalite, üye ülkelerin bazı egemenlik yetkilerini aralarında yaptıkları antlaşmalarla, kurdukları örgüte devretmeleri durumudur. Avrupa Birliği uluslarüstü bir örgüttür.

SORU:

Nâsırizm'in temel özellikleri nelerdir?

CEVAP:

Cemal Abdülnâsır'ın Mısır'da ve Arap dünyasında hayata geçirmeye çalıştığı ilkelerdir. Temelinde Arap Birliği düşüncesi yatar. Anti-emperyalist ve sosyalist motifler içerir. Siyasal İslam'a mesafelidir. Nâsırizm 1967Arap-İsrail savaşından sonra popülerliğini yitirmiştir.

SORU:

BM Şartı'nın 51. maddesinde hangi ilke düzenlenmiştir?

CEVAP:

Kendilerine silahlı bir saldırı yapılan devletlerin tek başlarına ya da müttefikleriyle birlikte kendilerini savunmaya hakları olduğunu belirten ilke, BM Şartı'nın 51. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hakka "meşru müdafaa" da denir.

SORU:

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Afrika'da genel durum nasıldı?

CEVAP:

Bağımsızlıklarını kazanmış olan Etiyopya, Liberya ve Mısır dışındaki tüm Afrika kıtası İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupalı sömürge güçlerinin elinde bulunuyordu. Avrupa'nın büyük devletlerinin savaştan güç kaybederek çıkmaları, Asya kıtasında olduğu gibi Afrika'da da bağımsızlıkçı ve anti-emperyalist hareketlerin yükselmesine neden oldu. 1950'lerden itibaren gerek bağımsızlık savaşları, gerek sömürgeci Avrupa devletinin vazgeçmesi yoluyla çok sayıda Afrika devleti bağımsızlığını kazanacak ve "kara kıta"nın sorunları ve öncelikleri uluslararası ilişkilerin önemli konuları arasına girecektir.

SORU:

Milletler Cemiyeti'nin yerine Birleşmiş Milletler örgütünün kurulmasındaki temel neden nedir?

CEVAP:

İkinci Dünya Savaşı devam ederken, devletler arası anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözülmesini sağlayamayan ve savaşın çıkmasını engelleyemeyen Milletler Cemiyeti'nin yerine, yeni ve etkili yaptırım mekanizmalarıyla donatılmış bir uluslararası örgüt kurulması fikri ortaya çıkmıştı. ABD ve İngiltere tarafından Ağustos 1941'de ilan edilen ve BM'nin kuruluşunda da temel ilkelere bazılarını oluşturacak olan Atlantik Bildirgesi'nin ardından, Ocak 1942'de Birleşmiş Milletler'in Bildirgesi'nin yayınlanmasıyla, henüz fikir aşamasında olan örgütün ismi ilk kez telaffuz edilmişti. Savaşın Avrupa'da sona ermesinden sonra 26 Haziran 1945'te ABD'nin San Francisco kentinde bir araya gelen 50 devletin temsilcileri BM'yi kuran antlaşmayı (BM Şartı) imzaladı. Mihver'e karşı savaşan devletlerin mutabakatıyla kurulan BM'nin temel amacı uluslararası barış ve güvenliği sağlamak olarak belirlenmişti. Milletler Cemiyeti'nin, barışın ihlalini önlemekteki yetersizliğinden hareketle BM'nin çok daha etkili bir yaptırım gücüne sahip olması düşünülmüştü.

SORU:

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin durumu nasıldı?

CEVAP:

İkinci Dünya Savaşı'ndan ekonomik, askerî ve siyasi açıdan güçlenerek çıkan ABD, sadece Avrupa denklemine değil, dünyanın birçok başka yerinde de SSCB ile anlaşmazlık yaşamaya başlamıştı. Savaş sona erdiğinde ABD'nin Avrupa'da 69, Asya-Pasifik bölgesinde ise 26 tümen askeri bulunmaktaydı. Savaş sırasında ABD'nin sanayi üretimi %90, GSMH'si ise %60 oranında artış göstermişti. Öte yandan, ABD'nin savaştan önceki en büyük ticari ortağı olan Avrupa ülkelerinin yaşamakta olduğu ekonomik sıkıntılar, ABD ekonomisi için de tehlike çanlarının çalmasına yol açmaktaydı.

SORU:

Potsdam Konferansı'nın toplanma amacı nedir?

CEVAP:

ABD, İngiltere ve SSCB liderleri Potsdam'da toplandıklarında Sovyet ordusu (Kızıl Ordu) Baltık devletlerini, Bulgaristan'ı, Çekoslovakya'yı, Macaristan'ı, Polonya'yı ve Romanya'yı kontrolü altına almıştı. Bu ülkelerde komünistler güçlenmekteydi. SSCB ayrıca 19 Mart 1945'te Türkiye'ye bir diplomatik nota vererek 1925'te iki ülke arasında imzalanmış olan Dostluk ve Saldırmazlık Anlaşması'nın süresini uzatmayacağını bildirmiş ve Boğazlar'ın statüsünü tartışmaya açmıştı. Konferansın başlamasından bir gün önce ABD, New Mexico eyaletinde atom bombasının ilk başarılı denemesini gerçekleştirmişti. Pasifik Savaşı bitmek üzereydi. Bu gelişmelerin gölgesinde üç lider esas olarak Almanya'nın ve Polonya'nın geleceğini görüştüler.

SORU:

Bağdat Pakti'nin kuruluş amacı neydi?

CEVAP:

ABD, çevreleme politikası kapsamında NATO ve SEATO gibi işlev görecektir bir örgütün de Orta Doğu bölgesinde kurulmasını istiyordu. Diğer ikisinden farklı olarak, bölgedeki Arap milliyetçilerini kışkırtmamak için söz

konusu örgüt içinde doğrudan yer almak yerine, bölgede kendisiyle yakın ilişki içinde olan ülkelerin bu konuda ön ayak olmalarını teşvik etti. 1954'te Türkiye ile Pakistan arasında güvenlik konularında iş birliği anlaşması yapılmasından sonra Şubat 1955'te Bağdat'ta Türkiye ile Irak arasında bir "karşılıklı iş birliği" pakti imzalandı. Aynı yıl içinde İngiltere, Pakistan ve İran da Pakt'a katıldıklarını açıkladılar. ABD ise Bağdat Pakti'nin gözlemci üyesi oldu. Pakt esas itibarıyla Orta Doğu bölgesine komünist sızmaları önleme maksadı taşıyordu. Her ne kadar Ürdün ve Lübnan'ın da Pakt'a katılması için çaba gösterildiyse de Nâsır yönetimindeki Mısır'ın Pakt karşısındaki tutumu sebebiyle Irak'tan başka bir Arap ülkesi Bağdat Pakti'na üye olmadı.

SORU:

Truman Doktrininin temel hedefi neydi?

CEVAP:

ABD'nin SSCB'yi ve kendi tabiriyle "uluslararası komünizmin yayılmasını durdurmak için" benimsediği yol "çevrelemeydi". Dünyanın çeşitli bölgelerinde SSCB'nin (komünizmin) yayılma alanı olabilecek ülkeleri Batı ile yakın ilişki içine sokarak bir "güvenli alan" (steril bölge) oluşturmak amaçlanmaktaydı. 12 Mart 1947'de ABD Kongresi'nde bir konuşma yapan Başkan Truman, silahlı azınlıkların ya da dış güçlerin müdahalelerine dayanmaya çalışan özgür halklardan olan Türkiye ve Yunanistan'a toplam 400 milyon dolarlık askerî yardım yapılacağını duyurdu. Türkiye 19 Mart 1945'teki SSCB notasından beri Boğazlar ve doğu illeri konusunda Stalin'in talepleriyle karşı karşıyaydı. Yunanistan'da ise SSCB, komünist ELAS'ı, Kralcılar'a karşı desteklemekteydi. Tarihe Truman Doktrini olarak geçen bu konuşmayla Batı Bloku'nu oluşturma yönünde de önemli bir girişim başlatılmış oldu.

SORU:

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 12 Adalar kime verildi?

CEVAP:

Güney Ege'de yer alan, en büyüğü Rodos olan adalar Trablusgarp Savaşı'ndan sonra 1912'de Osmanlı Devleti'nden İtalya'ya geçmişti. Lozan Barış Antlaşması ile 12 Adalar'ın İtalya'ya ait olduğu teyit edildi. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 12 Adalar Yunanistan'a verildi.

SORU:

Rosenberg Olayının sonuçları nelerdir?

CEVAP:

ABD'nin gizli askerî bilgilerini SSCB'ye aktardıkları suçlamasıyla yargılanan Julius ve Ethel Rosenberg adlı komünist çift Haziran 1953'te idam edildi. Rosenberglerin yargılanması ABD'de sıradan bir casusluk davasının ötesinde McCarthyizm'i hızlandıran bir olay oldu.

SORU:

İkinci Dünya Savaşı hukuken nasıl sona erdi?

CEVAP:

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra olduğu gibi, ikincisi Dünya Savaşı'ndan sonraki barış antlaşmalarının mekânı olarak da Paris seçilmişti. 29 Temmuz-15 Ekim 1946 tarihleri arasında, savaşan 21 devletin katıldığı konferanslar dizisi yapıldı. 10 Şubat 1947'de Bulgaristan, Finlandiya, İtalya, Macaristan ve Romanya ile barış antlaşmaları yapıldı.

Antlaşmalarla bu beş ülkenin egemen haklara sahip olarak BM'ye üye olabilmesine izin verildi. Mağlupların savaş tazminatı ödemeleri kararlaştırılırken bazı sınır düzenlemeleri de yapıldı. İtalya; Yugoslavya'ya (Saseno), Yunanistan'a (12 Adalar) ve Etiyopya'ya (Eritre) toprak kaybetti. Libya'daki İtalyan egemenliği de sona erdirilerek bu ülkede bağımsız bir krallık kuruldu. Finlandiya ve Romanya bazı topraklarını SSCB'ye bıraktılar. Güney Dobruca Romanya'dan Bulgaristan'a, Transilvanya'nın bir bölümü ise Macaristan'dan Romanya'ya verildi. Antlaşmalara göre imzaların atılmasından sonra üç ay içinde işgal sona erdirilecekti. Fakat Stalin Romanya ve Macaristan'daki birliklerini çekmedi. Bölünmüş ve devlet olma vasfını yitirmiş Almanya ile Paris'te barış antlaşması imzalanmadı. 1949'da kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti ile Batılı ülkeler arasında savaş durumunu sona erdiren antlaşmalar ancak 1951'de imzalanabildi. SSCB ise "Almanya ile savaş durumunun sona erdiğini" 1955'te açıkladı. Avusturya ise Batılılar tarafından "işgale uğramış dost devlet" kabul edilmiş olduğundan bu devletle bir barış antlaşması yapılmasına ihtiyaç duyulmadı.

SORU:

ABD açısından Kore Savaşı neden önemliydi?

CEVAP:

Kore Savaşı, ABD tarafından SSCB ve ÇHC destekli komünizmin yayılmasının durdurulması için verilen bir mücadele olarak görüldü. Dolayısıyla, Kore Savaşı bir yandan Soğuk Savaş içindeki Doğu-Batı gerginliğini tırmandırırken, diğer yandan da ABD'nin çevreleme politikasının Avrupa'yla sınırlı olamayacağı, komünizmin mutlaka küresel çapta çevrenmesi görüşü ABD yönetiminde taraftar kazandı.

SORU:

Varşova Paktı'na hangi ülkeler katıldı?

CEVAP:

Hruşov bir yandan içeride muhaliflerini tasfiye ederek iktidarını sağlamlaştıracak adımlar atarken, diğer yandan dışarıda ABD'nin çevreleme politikasına karşı SSCB'nin vereceği tepkiyi planladı. Federal Almanya'nın NATO'ya üye olarak alınmasından hemen sonra 14 Mayıs 1955'te Varşova'da Arnavutluk, Bulgaristan, Çekoslovakya, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Romanya ve SSCB arasında Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Antlaşması imzalandı. Böylece, komünist partilerin iktidarda olduğu Doğu Avrupa ülkeleri de NATO gibi bir kolektif savunma örgütü çatısı altında bir araya gelmiş oldular.

SORU:

Tek Çin Politikasının hedefi nedir?

CEVAP:

ABD, XIX. yüzyılda Avrupalı sömürgeci devletlerin aksine Çin'in nüfuz alanlarına bölünmesine karşı çıkıyordu. Bu yaklaşım, Çin'in bütünleşik bir pazar olarak kalmasını hedefliyordu.

SORU:

BM Genel Kurulu, "Barış İçin Birleşme Kararı"nı hangi sebeple kabul etmiştir?

CEVAP:

Başlangıçta BM Güvenlik Konseyi'nin karar almasını engelleyemeyen SSCB, Kore Savaşı'nın ilerleyen döneminde "veto" gücünü kullanarak Güvenlik Konseyi'ni çalışamaz hâle getirdi. Bunun üzerine BM Genel Kurulu Kasım 1950'de aldığı 377/A Sayılı Kararla, daimi üyelerin tutumu nedeniyle Güvenlik Konseyi'nin çalışmadığı durumlarda Genel Kurul'un da uluslararası barış ve güvenlik konusunda yetkili olduğuna hükmetti.

SORU:

Soğuk Savaş tabiri ilk kez kim tarafından kullanılmıştır?

CEVAP:

Soğuk Savaş tabiri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez İngiliz romancı George Orwell tarafından Ekim 1945'te bir İngiliz gazetesine yazılan Almanya'nın geleceğiyle ilgili bir makalede kullanılmıştır. ABD Başkanı Truman'ın danışmanı Bernard Brauch ise Nisan 1947'de yaptığı bir konuşmada ABD ve SSCB arasındaki ilişkileri yorumlarken Soğuk Savaş benzetmesini yapmıştır. Tam olarak hangi olaydan sonra başladığı net olmamakla birlikte 1945-1948 döneminde yaşanan bir dizi gelişme, Soğuk Savaş şartlarının belirginleşmesine yol açmıştır.

ÜNİTE 6: YUMUŞAMA

YUMUŞAMA DÖNEMİNİN BAŞLAMASI

İkinci dünya Savaşı'nın sona ermesini takip eden 10 yıl içinde iki kutuplu dünya düzeni tüm yönleriyle ortaya çıkmıştı. Dünyanın pek çok ülkesi ABD ve SSCB liderliğindeki bloklar arasında bölünmüşlerdi. İki blokun en önemli askeri örgütleri olan NATO ve Varşova Paktı arasındaki sınır, aynı zamanda Avrupa'nın bölünmüşlüğü de simgelemekteydi. İki blok arasındaki soğukluğa rağmen Yumuşama dönemi öncesinde bazı diyalog arayışları görünmektedir.

Temmuz 1955'te ABD, Fransa, İngiltere ve SSCB yetkilileri Cenevre'de bir araya gelerek, iki blok arasındaki gerilimi azaltacak önlemler üzerinde ilk defa görüştüler. Fakat Nükleer silahlanma yarışı ve iki Almanya'nın birleşmesi gibi önemli konularda hiçbir ilerleme sağlanamadı. Soğuk Savaş şartlarının ortadan kaldırılması için somut bir adım atılamasa da Cenevre toplantısı, ABD ve SSCB liderlerinin arasında bir diyalog kanalı oluşturması bakımından önemlidir.

SSCB lideri Hruşov 1956'daki SSCB Komünist Partisi'nin XX. Kongresi'nde komünist ve kapitalist blokların birbirlerini yok etmeye çalışmadan barış içinde bir arada yaşayabileceklerini savunmuştur. Temmuz 1959'da Moskova'da gerçekleşen Hruşov-Richard Nixon görüşmesi ve aynı yılın Eylül ayında Camp David'te gerçekleşen Hruşov-Eisenhower görüşmesi iki blok arasındaki diyalog kapısının açık olduğunu göstermiştir.

1960 yılında Paris'te gerçekleşen Doğu-Batı Zirvesi de diyalogun geliştirilmesi için yapılmıştır; fakat bu Zirve kısa bir süre önce gerçekleşen U2 olayı nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

İki blok arasındaki diyalog girişimleri çok önemli iki kriz tarafından engellenmiş ve ABD-SSCB arasındaki gerginliğin zirveye tırmanmasına neden olmuştur.

• U-2 Olayı

NATO'nun Kitleli Karşılık Stratejisi çerçevesinde, SSCB'nin askeri ve sanayi tesislerinin yerlerinin öğrenilmesi gerekli hale gelince, ABD 1957'den itibaren SSCB üzerinde U-2 adı verilen casus uçaklar uçurabilmek için Peşaver kentinde bir üs inşasına başladı. U-2 uçakları İncirlik ve Peşaver üslerine yerleştirildiler. 1 Mayıs 1960'ta SSCB üzerinde keşif görevi icra ederken bir U-2 uçağı düşürülmüş ve SSCB, sağ olarak ele geçirilen pilot tarafından tüm operasyon detaylarını öğrenmiştir. U-2 krizi 15 gün sonra Paris'te gerçekleşen Doğu - Batı Zirvesi'nin başarısız olmasına neden olmuştur. Aynı zamanda SSCB ile Türkiye arasında bir krize de neden olmuştur.

• Küba Krizi

1956'da Fidel Castro önderliğindeki solcu gerillalar Batista yönetimine karşı ayaklandı ve Başkent Havana'yı ele geçirdiler. Devrim'den sonra Amerikalıların Küba'daki mallarına el konulması iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri kopma noktasına getirdi. ABD'nin yeni komünist Küba'ya karşı sergilediği açık düşmanlık, Castro'nun SSCB'ye daha fazla yakınlaşmasına neden oldu.

Aynı zamanda SSCB'nin 1957'de Sputnik'i uzaya atmasından ve Kıtalararası Güdümlü Füzeler geliştirmeye başlamasından sonra, ABD 1962 yılında orta menzilli Jüpiter güdümlü füzelerini Türkiye'ye yerleştirdi. Hruşov ise buna karşın 1962 yılının başında Küba ile füze yerleştirilmesi konusunda anlaştı.

Yaşanabilecek bir termonükleer savaşı engellemek amacıyla Kenedy ve Hruşov 27 Ekim'de gizli bir anlaşma yaptılar. Buna göre Türkiye ve kuzey İtalya'daki Amerikan füzeleri sökülecekti. Aynı zamanda 28 Ekim'de Hruşov, Sovyet füze rampalarının Küba'dan söküleceğini açıkladı.

Küba krizi bloklar arasında yumuşama olarak isimlendirilen dönemin başlangıç noktası olduğu için önemlidir.

KÜBA KRİZİNDEN SONRA DOĞU-BATI İLİŞKİLERİ

Küba Krizinden sonra Doğu-Batı ilişkilerinde gerilim azalmaya başlamıştır. ABD ve SSCB bir daha benzer gerilimler yaşamamak için ortak adımlar atmaya başladılar ve bu dönemde çok önemli bazı antlaşmalar imzalandı.

- Nükleer Deneme Yasağı Antlaşması-1963'te ABD, İngiltere ve SSCB arasında imzalandı.
- Dış Uzay Antlaşması-1967'de imzalandı.
- Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması-1968'de imzalandı.
- Stratejik Saldırı Silahlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Tedbirler Antlaşması-Nixon ve Brejnev tarafından 1972'de imzalandı.
- Helsinki Nihai Senedi-1975'te imzalandı.
- SALT-2 Antlaşması-Carter ve Brejnev tarafından 1979'da imzalandı.

Bu dönemin önemli ilişkilerinden bazıları da Çin - Sovyet ve ABD - Çin ilişkileridir.

ÇHC'de tek adam niteliğinin devam etmesini isteyen Mao, Hruşov'un "kişiye tapınma" dönemini sona erdirmesinden rahatsız oldu. Ayrıca Mao, Hruşov'un "barış içinde bir arada yaşama" yaklaşımına karşı çıkmakta, kapitalizm ile komünizm arasındaki mücadelenin süreceğini savunmaktaydı. Aynı zamanda ÇHC, SSCB'nin ABD ile Küba Krizinde uzlaşmasını komünizme ihanet ve kapitalizmin gücü karşısında atılan geri adım olarak değerlendirdi. 1969'daki sınır savaşını SSCB ile yaşanabilecek daha büyük bir hesaplaşma için uyarı olarak algılayan Mao, 1971'den itibaren ABD ile ilişkilerini düzeltme yoluna gitti. Mao asıl tehdit olarak SSCB'yi görmekteydi.

Dönemin önemli bir olayı da Vietnam Savaşıdır. Vietnam Savaşı 60.000 Amerikan askerinin ve 450.000 sivilin ölümüne yol açtı. ÇHC ve SSCB, ABD'yle doğrudan karşı karşıya gelmemekle birlikte Kuzey Vietnam'a destek oldular. Bu savaş da Soğuk Savaş'ın "vekaleten çatışma"larından biri oldu.

1960'lardan başlayarak Varşova Pakti'nde derin çatlaklar ortaya çıkmaya başladı. Varşova Pakti henüz kurulmamışken Yugoslavya SSCB'nin denetimini kabul etmedi. Kurulduktan bir süre sonra da Arnavutluk, Çekoslovakya, Macaristan Varşova Pakti'nden çekildiklerini ilan ettiler. Bu olay SSCB'nin Çekoslovakya'da askeri müdahalede bulunmasına neden oldu.

Batı Bloku içinde de çeşitli sorunlar vardı. Bunlar:

- **Amerikan-Fransız sorunları:** ABD yönetiminin, İngiltere ve Fransa'nın nükleer programlarını NATO çatısı altında tek elden kontrol etme isteğinin Fransa tarafından geri çevrilmesi Fransa'nın 1966'da NATO'nun Bütünleşik Askeri Yapısı'ndan çıkmasıyla sonuçlandı.
- **Türk-Amerikan sorunları:** 1964 yılında Türkiye'nin yapmak istediği Kıbrıs harekati ABD Başkanı Johnson'un bir mektubuyla engellendi. 1974'teki Kıbrıs Harekati'nden

sonra da ABD Türkiye'ye silah ambargosu uygulamaya başladı.

- **Türk-Yunan sorunları:** NATO üyesi iki ülke arasındaki ilişkiler 1950'lerin ikinci yarısında, Kıbrıs Sorunu dolayısıyla bozulmaya başladı. Kıbrıs Barış Harekatlarına tepki gösteren Yunanistan NATO'nun askeri kanadından ayrıldı.

SÖMÜRGE DEN KURTULUŞ

Sömürge den kurtuluş süreci yaşayan devletlerin çok büyük bir bölümü Afrika ve Asya kıtalarında yer almaktaydı. Batılı ülkelerin "Birinci Dünya", Doğu Bloğunun "İkinci Dünya" olarak isimlendirildiği Soğuk Savaş yıllarında sömürge den kurtulan ülkelere "Üçüncü Dünya" ismi verildi. 18-24 Nisan 1955 tarihlerinde Endonezya'nın Bandung kentinde toplanan 29 Asya ve Afrika devleti uluslararası sistemi ve ortak sorunlarını tartıştılar. 1961'de Belgrad'da bir araya gelen 25 Asya ve Afrika devleti faaliyetlerine kurumsal bir nitelik kazandırarak Bağlantısızlar Hareketi adını aldılar. Kıbrıs Cumhuriyeti, Yugoslavya ve Küba dışındaki tüm üyeler Asya ve Afrika ülkelerinden oluşmaktaydı.

1950'lerden itibaren bağımsızlıklarını kazanmaya başlayan Orta Afrika ülkelerinin sömürge den kurtuluş süreçleri 1960'larda da devam etti. 1970'lerde yabancı yönetimlere karşı mücadele, beyaz insanlarla eşit kabul edilme gibi temel saikler Afrika milliyetçiliğinin gelişmesine zemin hazırladı.

1960'larda Endonezya ve Singapur gibi Asya ülkeleri de bağımsızlıklarını kazandı. Basra Körfezinde ise İngiltere'nin sömürgeci durumunda olan bölgelerde 1960-1971 döneminde Kuveyt, Bahreyn, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri adlarıyla yeni devletler kuruldu.

AVRUPA BÜTÜNLEŞMESİ

Avrupa Bütünleşmesinin başlıca amaçları:

- Geleneksel Alman-Fransız düşmanlığına son vermek
- İş birliği yaratarak kıtanın ekonomik koşullarını iyileştirmek
- SSCB karşısında istikrarlı bir Batı yaratabilmek

Bu amaçlar doğrultusunda yapılan antlaşmalar:

- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Paris Antlaşması-1951'de imzalandı, 1954'de başarısızlığa uğradı.
- Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Enerjisi Topluluğu, Roma Antlaşması- 1957'de imzalandı.
- Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA)- 1960'da kuruldu.

1960'larda Avrupa Topluluklarının (AT) genişlemesi De Gaulle tarafından engellendi. De Gaulle İngiltere'nin

üyeliğine karşıydı ve 1967'de yapılan İngiltere başvurusunu reddetti.

1970'lerde Fransa'nın başına Pompidou'nun gelmesiyle birlikte 1970 yılında Paris Zirvesinde "Avrupa Birliği" oluşturma konusunda görüş birliği beyan edildi. Bu yıllarda İngiltere, Danimarka, İrlanda ve Yunanistan da AT'ye üye oldular ve böylece AT daha güçlü bir ekonomik blok haline geldi.

ORTADOĞU GELİŞMELERİ

1960'larda Ortadoğu bölgesinde de çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Arap milliyetçiliği ve Arap birliği terimleri ilk bu yıllarda görülmüştür. En önemli gelişmeler aşağıdaki gibidir:

- **1967 Arap - İsrail Savaşı :** İsrail'in galibiyeti ile sonuçlanan bu savaşta Altı Gün Savaşı denilmektedir. Bu savaş sonunda İsrail, Sina Yarımadası'nı, Golan Tepeleri'ni, Batı Şeria'yı ve dolayısıyla Kudüs'ü, Gazze Şeridi'ni ele geçirmiş bulunmaktaydı. Bu savaşla birlikte Arap milliyetçiliği ideolojisinde bir düşüş yaşanmaya başlamıştı.
- **Ürdün İç Savaşı :** Eylül 1970'te Hâşimi Ürdün Kralı Hüseyin'in ülkesindeki Filistinli örgütlerin faaliyetlerini durdurmak için "Kara Eylül" olarak adlandırılan hareketi başlattı. Ürdün ordusunun başarı kazandığı sırada, Suriye ordusu da kuzey sınırından geçerek Ürdün ordusuyla çatışmaya girişti. ABD donanmasını Beyrut açıklarına gönderdi. Suriye, ABD'nin bu tutumu karşısında Ürdün'den çekildi.
- **1973 Arap - İsrail Savaşı ve Mısır - İsrail Barışı:** 1973'te Mısır ve Suriye, İsrail'e karşı "sürpriz" bir saldırı başlattılar ve 2 hafta sonra yeniden İsrail'e bırakmak üzere Sina ve Golan Tepelerini aldılar. 1960'ların ve 1970'lerin Orta Doğusuna savaşlar damgasını vurduğu gibi; bu dönemin en önemli gelişmelerinden bir diğeri, Mısır ile İsrail arasındaki savaş durumunun sona ermesiydi. 1973 Arap - İsrail Savaşı'nda da temelde Sina'yı geri almak için savaşmış olan Mısır, elden çıkmış topraklarına savaşla kavuşamayacağını anlamıştı. Bu nedenle, toprak kazanımı İsrail'le barış masasına oturarak sağlama yoluna gitti.
- **Petrol Krizi:** Herhangi bir Arap ülkesine saldıran ya da İsrail'e yardım eden devletlere petrol ambargosu uygulayacaklarını bildiren petrol üreten Arap devletleri, 6 Haziran 1967'de ABD'ye ve İngiltere'ye petrol sevkiyatını durdurmuşlardı.
- **Lübnan İç Savaşı :** Arap - İsrail Savaşları sonucu yersiz yurtsuz kalan Filistinlilerin

Lübnan'da kurdukları mülteci kampları, hem Lübnan'ın hassas dengeler üzerine kurulmuş olan siyasi yapısını etkiliyor hem de bu ülkeyi İsrail'in potansiyel düşmanı haline getiriyordu. 1975'te Hristiyanlar, Müslümanlar ve Filistinli gerillalar arasında çatışma çıktı. Lübnan iç savaşı sırasında yaklaşık 60.000 kişi hayatını kaybetti.

SORU-CEVAP

SORU:

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesini takip eden 10 yıl içinde dünya düzeni nasıl şekillenmişti?

CEVAP:

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesini takip eden 10 yıl içinde iki kutuplu dünya düzeni tüm yönleriyle ortaya çıkmıştı. Dünyanın pek çok ülkesi ABD ve SSCB liderliğindeki bloklar arasında bölünmüşlerdi. Sömürgeci bağımsızlığını kazanan ülkelerin kümelendiği Bağlantısızlar Hareketi ise henüz emekleme aşamasındaydı. İki blokun en önemli askerî örgütleri olan NATO ve Varşova Paktı arasındaki sınır, aynı zamanda Avrupa'nın bölünmüşlüğü de simgelemekteydi. Silahlanma yarışı tüm hızıyla devam ederken, iki blok lideri Afrika'dan Orta Doğu'ya, Latin Amerika'dan Güneydoğu Asya'ya kadar uzanan çok geniş bir coğrafyada siyasi ve askerî etkinliklerini artırmanın peşine düşmüşlerdi.

SORU:

"Barış içinde bir arada yaşama" politikası hayata geçirilebilmiş midir?

CEVAP:

SSCB lideri Hruşov hem kapitalist blokla hem de iki blokun dışında kalan ülkelerle iyi ilişkiler geliştirmek istiyordu. Kısaca "Barış içinde bir arada yaşama" olarak adlandırılan bu politikaya göre, Stalin'den farklı olarak Hruşov, komünist ve kapitalist blokların birbirlerini yok etmeye çalışmadan bir arada yaşayabileceklerini savunuyordu. 1955'te Yugoslavya ziyareti sırasında Tito'ya, komünizme farklı yollardan ulaşılabilirliğini söyleyerek, iki ülke arasındaki soğukluğu gidermeye çalışmıştı. Yine de 1956'daki Macar ayaklanmasını sert biçimde bastırırken, Doğu Bloku içinde bir zafiyete izin vermeyeceğini gösterdi. SSCB'nin Süveyş Krizi ve Eisenhower Doktrini'nin ilanı karşısındaki tutumu, ABD ile karşılıklı güvensizliğin ortadan kalkmadığını göstermekteydi.

SORU:

Silahlanma yarışı nasıl uzaya taşınmıştır?

CEVAP:

Ekim 1957'de Sputnik adlı yapay uyduyu yörüngeye oturtmayı başaran SSCB, uzay yarışında ABD'nin bir adım önüne geçti. Daha da önemlisi, 1958'de SSCB ilk Kıtalararası Güzümlü Füze (ICBM) denemesini başarıyla gerçekleştirdi. ABD, Explorer I adlı uyduyu uzaya yollayarak ve kendi füzelerini geliştirerek SSCB'nin bu hamlelerini cevapsız bırakmadı. Kıtalararası Güzümlü Füze'nin icadı, Soğuk Savaş'ın ABD yönetimi bakımından algılanma biçimini değiştirdi. O tarihe kadar, SSCB'yi Avrupa'daki üslerinden bombalama kapasitesine sahip

olmakla birlikte, kendi topraklarına bir SSCB nükleer saldırısı olma ihtimali çok düşük olan ABD, ilk kez nükleer başlık taşıyan kıtalararası füzelerle vurulma endişesi duymaya başladı.

SORU:

Küba Devrimi nasıl gerçekleşti?

CEVAP:

Fidel Castro önderliğindeki solcu gerillalar Batista yönetimine karşı 1956'da ayaklandı. Ada'nın kırsalında yaşayan köylülerden destek alarak 1959'da başkent Havana'yı ele geçirmeyi başardılar. Batista Portekiz'e kaçtı. Devrim'den sonra tarım reformu adı altında özel mülkiyetin devletleştirilmesine girişildi. Amerikalıların Küba'daki mallarına el koyulması iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri kopma noktasına getirdi. ABD kıyılarından sadece 140 km açığındaki Küba'da komünistlerin yönetimi ele geçirmiş olması ABD'de rahatsızlığa yol açtı. Devrim'den sonra yüz binlerce Kübalı ABD'ye kaçtı. CIA Kübalı mültecilerden oluşturduğu bir orduyla 1961'de Küba yönetimini devirmeye çalıştı. Domuzlar Körfezi çıkarması olarak bilinen bu olayda Castro birlikleri saldırganları püskürtmeyi başardı. ABD'nin yeni komünist Küba yönetimine karşı sergilediği açık düşmanlık, Castro'nun SSCB'ye daha fazla yaklaşmasına sebep oldu. Bu yakınlaşma ise Soğuk Savaş'ın en önemli krizini (Küba Krizi) doğuracaktır.

SORU:

U-2 Olayı nasıl gerçekleşti?

CEVAP:

SSCB'nin askerî ve sanayi tesislerinin yerlerinin öğrenilmesi gerekli hâle gelince, ABD 1957'den itibaren SSCB üzerinde U-2 adı verilen casus uçaklar uçurabilmek için Pakistan'ın Peşaver kentinde bir üs inşasına başladı. U-2 uçakları İncirlik (Adana) ve Peşaver üslerine yerleştirildiler. Paris'te düzenlenmesi planlanan Doğu-Batı Zirvesi'nden 15 gün önce, 1 Mayıs 1960'ta bir Amerikan U-2 casus uçağı, SSCB üzerinde keşif görevi icra ederken düşürüldü. Başlangıçta ABD uçağın casus değil meteoroloji uçağı olduğunu iddia etse de uçağın pilotu Francis Gary Powers sağ olarak Sovyetler tarafından ele geçirilmiş ve tüm operasyonu anlatmıştı. 14 Mayıs'ta Paris'te toplanan Zirve'de konuşan Hruşov U-2 casus uçağının ülkesine karşı düşmanca faaliyetin bir parçası olduğunu ifade ederek, ABD Başkanı Eisenhower'ı ülkesinden özür dilemeye çağırdı. Eisenhower özür dilemeyince de Hruşov toplantıyı terk etti. U-2 Olayı sadece Doğu ve Batı blokları arasında diyalog çabalarını olumsuz yönde etkilemedi, aynı zamanda SSCB'nin Türkiye ile ilişkilerinde bir krize yol açtı. Zira U-2 uçuşlarının İncirlik Üssü'nden de yapıldığı gerekçesiyle SSCB Türkiye'ye bu tür "düşmanca eylemleri" tekrar etmemesi uyarısında bulundu. Türkiye'nin ise kendi topraklarında yürütülen bu casusluk faaliyetinden haberi bile yoktu.

SORU:

Küba Krizi hangi açılardan önemlidir?

CEVAP:

Küba Krizi bir yandan ABD ve SSCB'nin Soğuk Savaş yılları boyunca sıcak çatışmaya en çok yaklaştıkları olay olduğu,

diğer yandan da bloklar arasında yumuşama olarak isimlendirilen dönemin başlangıç noktası olduğu için önemlidir. ABD kendi topraklarına bir nükleer saldırı yapılabileceği gerçeğini ilk kez hissetmiş, gerekirse müttefikleriyle anlaşmazlık pahasına kendi ülkesini korumayı öncelikli amaç belirlemiştir. Bu tavır Batı Bloku içinde ciddi görüş ayrılıklarının su yüzüne çıkmasına sebep olacaktır. ABD ile Fransa arasında nükleer silahların kontrolü konusunda çıkan anlaşmazlık Charles de Gaulle'ün emriyle Fransa'nın 1966'da NATO'nun askerî kanadından çekilmesine yol açacaktır. Küba Krizi'nden sonra, NATO'nun düşmandan gelen her tür saldırı karşısında nükleer silahlara başvurmasını öngören "kitlesel karşılık" stratejisi ise 1967'de, saldırının niteliğine göre konvansiyonel ya da nükleer silahlarla karşılık verilmesi ilkesini benimseyen "esnek karşılık" stratejisiyle değiştirilecektir. ABD'nin yönlendirmesiyle Diğer taraftan Türkiye'de de ABD'nin ne kadar güvenilir bir müttefik olduğu sorgulanmaya açılacaktır.

SORU:

Kırmızı hattın kurulma sebebi nedir?

CEVAP:

Küba Krizi sırasında askerî sorunları karşılıklı olarak tırmandırmanın her iki ülkeye de büyük zarar verebileceğini gören ABD ve SSCB, krizden hemen sonra bir daha benzer gerilimler yaşamamak için ortak adımlar atmaya başladı. Bu çerçevede Haziran 1963'te ABD Başkanı'nın konutu Beyaz Saray ile SSCB liderinin konutu Kremlin Sarayı arasında doğrudan telefon bağlantısı (sıcak / kırmızı hat) kuruldu.

SORU:

Dış Uzak Antlaşması ile hangi konular düzenlenmiştir?

CEVAP:

ABD, İngiltere ve SSCB'nin girişimleriyle 1967'de yürürlüğe giren Dış Uzak Antlaşması, imzacı devletlerin dünya yörüngesine veya uzaya nükleer silahlar yerleştirmesini yasaklıyordu. SSCB ve ABD'nin silahlanma yarışına paralel sürdürdükleri uzay yarışının önemli bir dönemesinde imzalanan bu antlaşma günümüzdeki uzay hukukunun da temellerini oluşturdu. Antlaşmadan iki yıl sonra ABD aya insan indirmeyi başardı.

SORU:

Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması neleri yasaklamaktadır?

CEVAP:

Yumuşama döneminde imzalanmakla birlikte günümüzde de önemini koruyan Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması sivil amaçlı nükleer enerji üretimine izin vermekle birlikte, istisna tutulan BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimî üyesi dışındaki imzacı devletlerin nükleer silah elde etmesini tamamen yasaklamaktadır. 1968'de imzaya açılan ve 1970'te yürürlüğe giren Antlaşma, nükleer enerji alanındaki çalışmaların Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı tarafından denetlenmesini de düzenlemektedir.

SORU:

Soğuk Savaş döneminin en kapsamlı zirvesi hangisidir?

CEVAP:

Soğuk Savaş döneminin en kapsamlı zirvesi 1975'te Helsinki'de toplandı. 35 Avrupa ülkesi, ABD ve Kanada'nın katılımıyla yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) sonucunda imzalanan Helsinki Nihai Senedi'yle Doğu ve Batı Bloku ülkeleri arasındaki ilişkilerin yürütülmesinde tarafların göz önünde bulundurulacakları ilkeler tespit edildi. Toprak bütünlüğüne saygı, sınırların ihlal edilmezliği, anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümü, iç işlerine karışmama, kuvvet kullanmaktan kaçınma gibi ilkelerin yanı sıra, insan hakları konusunda da görüş birliğine varıldı. Buna göre imzacı devletler, düşünce, vicdan, din veya inanç özgürlüğü de dâhil olmak üzere insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı göstereceklerdi. Helsinki'de ayrıca silahsızlanma çalışmalarına devam edilmesi ve iki blok arasında ekonomik ve ticari iş birliğinin geliştirilmesi konularında da anlaşma sağlandı.

SORU:

Yumuşama döneminde SSCB ile ÇHC arasındaki ilişkiler nasıldı?

CEVAP:

Yumuşama döneminde ABD ile SSCB arasındaki ilişkilerde bariz bir iyileşme söz konusuyken, aynı tarihlerde SSCB ile ÇHC arasında ciddi bir ayrışma yaşanmaktaydı. Esasen daha İkinci Dünya Savaşı sırasında Mao'nun Stalin'in doğrudan talimatı altına girmemesi ve ondan bağımsız hareket etmeyi tercih etmesi ilişkileri germiştir. Mao-Stalin anlaşmazlığının ideolojik bir yönü de vardı. Mao'ya göre, köylülerin çoğunlukta olduğu Asya halkları, işçi sınıfına dayanan Sovyet Devrimi'ni değil köylülere dayanan Çin Devrimi'ni örnek almalıydılar. Mao, SSCB'nin komünist ülkelere önderlik etmesini kabul etmiyor, Çin deneyimini öne çıkartmaya çalışıyordu. Bu ideolojik farklılaşmaya rağmen, ABD karşısında SSCB ve ÇHC arasındaki ittifak havası, özellikle Kore Savaşı sırasında devam etti. Kore Savaşı'ndan sonra iki ülke Vietnam'da Ho Chi Minh'e destek verdiler. Stalin'in ölümünden sonra iki ülke arasında kısa süreli bir bahar havası başladı. Hruşov döneminde SSCB Büyük Okyanus kıyısındaki Port Arthur limanını ÇHC'ne verdi. Çok sayıda Çin tesisine Sovyet teknik yardımı yapıldı.

SORU:

Çin Halk Cumhuriyetinde Kültür devrimi ile hedeflenen neydi?

CEVAP:

Resmi adı Büyük Proleter Kültür Devrimi olan ve ÇHC'de 1966-1976 yılları arasında süren bu hareket sırasında ülkede komünizm dışındaki her türlü ideolojinin izleri silinmeye çalışıldı. Kültür Devrimi sırasında en büyük zararı binlerce yıllık geçmişi bulunan tarihi Çin eserleri gördü.

SORU:

Varşova Paketi içinde nasıl sorunlar yaşandı?

CEVAP:

Dışarıdan bakıldığında SSCB'nin tam denetimi altındaki Doğu Avrupa ülkelerinden oluştuğu sanılan Varşova Paketi'nde da 1960'lardan başlayarak derin çatlaklar ortaya çıkmaya başladı. Henüz Varşova Paketi kurulmamışken 1948'de Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkartılması Doğu

bloku açısından tatsız bir gelişme olmuştu. Stalin'in denetimini reddeden Mareşal Tito, bağımsız sosyalizm benimsemişti. Yugoslavya'nın SSCB ile yolunu ayırmış olması ABD tarafından memnuniyetle karşılanmıştı. Hatta iki NATO müttefiki olan Türkiye ve Yunanistan, ABD'nin teşvikiyle Ağustos 1954'te Yugoslavya ile ittifak antlaşması yaptılar. Yugoslavya'nın tamamen Batı'nın güdümüne girmemesi için bu ülkeyle yakınlaşma politikası takip etti ama Tito her iki bloka da eşit mesafede kalarak Bağlantısızlar Hareketi'nin önderlerinden biri olmayı tercih etti. 1955'te kurulan Varşova Pak'tı içindeki ilk büyük gerginlik bir yıl sonra Macaristan ayaklanmasıyla yaşandı. 1961'de Arnavutluk'un Pak'tan desteğini çekmesiyle yeni bir kriz yaşandı.

SORU:

Amerikan-Fransız gerginliği neden yaşanmıştır?

CEVAP:

NATO müttefikleri arasında stratejik konulardaki ilk ciddi görüş ayrılığı 1956'daki Süveyş Krizi sırasında çıkmıştı. ABD'nin baskısıyla Mısır'dan çıkmak zorunda kalan iki NATO ülkesinden İngiltere askerî politikalarını daha fazla ABD eksenine oturturken Fransa ise giderek ABD'den ayrılmaya başladı. Fransa Devlet Başkanı Charles de Gaulle 1959'da ABD Başkanı Eisenhower ve İngiltere Başbakanı Macmillan'a birer mektup yazarak NATO içinde bu iki ülkenin rollerini eleştirdi. Fransa, NATO'nun yönetiminde bu iki ülkeyle gerçekten eşit statüde olacağı Üçlü Konsey kurulmasını öneriyordu. ABD bu öneriyi geri çevirince Fransa 1959'da Akdeniz'deki NATO Deniz Gücü'ndeki gemilerini geri çekti. Fransa 1950'lerin sonlarında kendi nükleer silahlarına ve bunları fırlatma kapasitelerine sahipti. De Gaulle, SSCB'den gelebilecek saldırıya, NATO'nun yardımı olmadan da karşı koyabilecek bir Fransız nükleer gücü geliştirmekteydi. Küba Krizi sırasında, SSCB ile bir termonükleer çatışmanın kendileri için de felaket getireceğini gören ABD yönetimi, İngiltere ve Fransa'nın nükleer programlarını NATO çatısı altında tek elden kontrol etmek istedi. İngiltere bu plana onay verirken Fransa şiddetle karşı çıktı. Gerilim Fransa'nın 1966'da NATO'nun Bütünleşik Askeri Yapısı'ndan çıkmasıyla sonuçlandı.

SORU:

Yumuşama döneminde Türkiye ile ABD arasında yaşanan sorunlar nelerdir?

CEVAP:

Küba Krizi'nde, SSCB ile pazarlık yaparak Türkiye'deki Jüpiter füzelerini kaldıran ABD'nin Ankara nezdindeki güvenilirliğinde bir sarsıntı olmuştu. Ama Türkiye ile ABD arasındaki asıl güven bunalımı 1964'te yaşandı. Türkiye'nin 1963 sonundan itibaren baskı ve zulüm gören Kıbrıs Türk halkını korumak için Ada'ya askerî müdahalede bulunması, 5 Haziran 1964'te ABD Başkanı Lyndon Johnson'un Başbakan İsmet İnönü'ye yolladığı bir mektupla engellendi. Vietnam Savaşı'nın tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yükselttiği Amerikan karşıtlığı Johnson Mektubu'ndan sonra belirgin biçimde hız kazandı. 1960'ların sonunda haşhaş (afyon) anlaşmazlığı

ve Türkiye'deki Amerikan askerlerinin statüsü gibi sorunlar ikili ilişkileri gerdi. Yine de askerî ve ekonomik açıdan ABD'ye bağımlı olan Türkiye'nin NATO'dan ayrılma gibi bir düşüncesi hiç olmadı. 1974'teki Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonra ABD Türkiye'ye silah ambargosu uygulamaya başladı. NATO'nun Güneydoğu Kanadı'nı zayıflatan bu ambargo, 1978'de kısmen kaldırıldı. SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle birlikte Türkiye'nin ABD için taşıdığı stratejik önem tekrar yükselmeye başlayacak ve iki ülke özellikle 12 Eylül 1980 darbesinden sonra yakın bir iş birliği dönemine gireceklerdir.

SORU:

Kıbrıs Barış Harekâtlarına giden süreçte yaşanan siyasi olaylar nelerdir?

CEVAP:

Aralık 1963'te Türkleri hedef alan Rum saldırıları karşısında Türkiye Kıbrıs'a müdahale hazırlıklarına girişti. Bu da iki ülkenin arasını iyice açtı. 1967'de bir askerî darbeye Yunanistan'da yönetimi ele geçiren Albaylar Cuntası, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması için Ada'ya askerî birlikler gönderdi. Bir yandan da enosis (Ada'nın Yunanistan'la birleşmesi) için çalışan EOKA-B adlı bir silahlı örgüt kurdurttu. Yunanistan cuntasının lideri Dimitrios İonnides, enosis'e ayak direyen cumhurbaşkanı Makarios'tan kurtulabilmek için 15 Temmuz 1974'te Kıbrıs'ta bir askerî darbe yaptırdı. Makarios Ada'dan kaçarken, enosis yanlısı Nikos Samson Kıbrıs cumhurbaşkanı ilan edildi. Bu gelişme karşısında Türkiye 20 Temmuz ve 15 Ağustos 1974 tarihlerinde Kıbrıs Barış harekâtlarını gerçekleştirdi. Türk ve Yunan silahlı kuvvetleri birbirlerine karşı teyakkuza geçseler de sıcak bir çatışma yaşanmadı.

SORU:

Bağlantısızlar Hareketi nasıl ortaya çıktı?

CEVAP:

18-24 Nisan 1955 tarihlerinde Endonezya'nın Bandung kentinde toplanan 29 Asya ve Afrika devleti uluslararası sistemi ve ortak sorunlarını tartıştılar. Bandung'ta bu devletler arasında tam bir mutabakat oluşmasa da "Barış içinde bir arada yaşama" anlayışı ve bağımsızlık vurgusu içeren ortak bir bildirge üzerinde anlaşabildiler. Konferans Nehru'nun yanı sıra, Mısır lideri Nâsır, Yugoslavya lideri Tito ve Endonezya lideri Sukarno'nun öne çıkmasına sahne oldu. 1961'de Belgrad'ta bir araya gelen 25 Asya ve Afrika devleti faaliyetlerine kurumsal bir nitelik kazandırarak Bağlantısızlar (Bağlantısızlık) Hareketi adını aldılar. Bu isimle, blok politikalarının dışında ve bu politikalarla karşı olduklarını ortaya koymaktaydılar.

SORU:

Afrika ve Asya ülkeleri hangi yıllarda sömürgeci kurtuluşlardı?

CEVAP:

Kuzey Afrika ülkeleri bağımsızlıklarını 1950'lerde kazanmışlardı. Cezayir'in Fransız yönetimine karşı verdiği bağımsızlık mücadelesinin kazanılması 1960'lara sarktı. Aynı şekilde 1950'lerden itibaren bağımsızlıklarını kazanmaya başlayan Orta Afrika ülkelerinin sömürgeci kurtuluş süreçleri 1960'larda da devam etti. Madagaskar,

Nijerya, Gana, Kenya, Zambia, Tanzanya, Moritanya, Nijer, Çad, Kamerun, Ruanda, Burundi, Fildişi Sahili, Yukarı Volta (Burkina Faso), Güney Rodezya, Zimbabve, Somali, Uganda, Angola gibi çok sayıda Afrika ülkesi bu dönemde bağımsızlıklarını kazandılar 1948'den itibaren beyazlar ile siyahlar arasındaki ırk ayrımına dayanan ve beyazların yönetici konumunda oldukları apartheid rejimiyle yönetilen Güney Afrika'da siyahların yönetime gelebilmesi için 1990'ları beklemek gerekecektir.

SORU:

Avrupa bütünleşmesinin başlıca üç amacı nedir?

CEVAP:

Avrupa bütünleşmesi, başlıca üç amaç doğrultusunda gündeme getirilmişti: Geleneksel Alman-Fransız düşmanlığına son vermek, iş birliği ortamı yaratarak kıtanın ekonomik koşullarını iyileştirmek ve SSCB karşısında istikrarlı bir Batı Avrupa yaratabilmek.

SORU:

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu hangi devletler kurmuştur?

CEVAP:

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Fransa ve Federal Almanya'nın öncülüğünde Belçika, Lüksemburg, Hollanda ve İtalya'nın katılımıyla 1951'de imzalanan Paris Antlaşması'yla kuruldu.

SORU:

Arap Birliği'nin temel amacı nedir?

CEVAP:

Mısır, Irak, Ürdün, Lübnan, Suriye ve Suudi Arabistan tarafından 1945'te kurulan Arap Birliği örgütüne bugün 22 Arap ülkesi üyedir. Arap Birliği'nin temel amacı üyeler arasında ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkileri geliştirmektir. Türkiye Avrupa Birliği'nde gözlemci statüsüyle temsil edilmektedir.

SORU:

1979 Camp David antlaşmaları hangi devletler arasında imzalanmıştır?

CEVAP:

1973'te Mısır ve Suriye kaybettiklerini geri alabilmek için İsrail'le bir kez daha savaştılar. Ancak İsrail Arap ülkelerini yine püskürttü. Bunun üzerine Mısır, ABD'nin de yönlendirmesiyle İsrail'le bir barış sürecine girdi. 1979'da iki ülke arasında Camp David antlaşmaları imzalandı.

ÜNİTE 7: SOĞUK SAVAŞ'IN SONA ERMESİ

ULUSLARARASI KONJONKTÜR: YENİ DİNAMİKLER VE ETKİLERİ

Yumuşama olgusu 1960'ların başlarından 1970'lerin sonlarına kadar uluslararası sistemi şekillendirdi. Soğuk Savaş'a rağmen bu dönemde barış ve işbirliği için adımlar atıldı. 3. dünya hareketinin güçlenmesi çok kutupluluğa geçişi akla getirirse de yumuşamayı ortaya çıkaran siyasal ve ekonomik dinamiklerin değişmesiyle dönem sona erdi. "II. Soğuk Savaş" ya da "Soğuk Barış Dönemi" olarak adlandırabileceğimiz 1980'lerin ilk yarısından sonra, ABD ve SSCB arasında ani bir

yakınlaşmayla yumuşama döneminden de hızlı bir geçiş süreci yaşandı. Bu durum SSCB'nin yıkılmasıyla ve bir anlamda kapitalizmkomünizm savaşının sona ermesiyle sonuçlandı.

Batı ekonomilerinin yaşadığı dönüşüm, Doğu ve 3. Dünya karşısında güçlenmesine ve çevre ekonomilerinin Batı'ya bağımlılıklarının artmasına neden oldu. Uluslararası sermaye esneklik kazandı, uluslararası iş bölümü çok uluslu şirketlerin ortaya çıkması ve bunların çoğalmasıyla değişti. Ülkeler finansal liberalizasyonun gerektirdiği biçimde dışa açılmak zorundaydı artık. Çokuluslu şirketlerin doğrudan yatırımlarına ortam sağlanması, bazı metallerin üretiminde uzmanlaşma, kaynakların ihracata yönelmesi gibi olgular ulusal kalkınmacılığın çöküşü ve merkezileşmeyi getirdi.

1973 petrol ambargosuyla yaşanan kriz de sonunda Batı ekonomilerine yaradı. Kriz sonucunda zenginleşen İran, Irak, Venezüella, Cezayir gibi ülkeler bu kaynağı ülkelerini kalkındırmada kullandı. Batı ithal ettiği mallara petrol maliyetlerini de ekleyerek zararını kapattı. Petrol ihracatçısı olmayan ülkeler de fiyat dengelerinin değişmesiyle daha bağımlı hale geldi, borçlanmaları arttı.

1980'lerde kurulan Reagan hükümetinin izlediği neoliberal politikalar sonucunda uluslararası sermaye artan faiz oranları nedeniyle ABD'ye yöneldi. ABD'nin dışa bağımlılığı azalırken az gelişmiş ülkeler ihracatlarında düşüş ve borçlanmalarıyla beraber daha bağımlı hale geldi. Böylece ABD, Avrupa karşısında da güçlendi.

Bu dönemde SSCB'nin ABD'yle dengeyi sağlamak için askeri harcamalarını giderek artırması ekonomisi üzerindeki yükü artırdı. SSCB'nin kendini yeniden üretememesi, ihracatının düşmesi, teknolojik olarak çağı yakalayamaması, diğer küresel gelişmelerle beraber çöküşünün nedeni oldu. SSCB kendi çöküşü yanında Doğu Blokundan Polonya gibi sosyalist rejimlere de katkı yapamadığı için dengeleri değiştirdi. Petrol fiyatlarındaki artış, petrolü olan ve olmayan ülkeler arasındaki ekonomik uçurumu derinleştirdi. Bağımlı olanlar daha bağımlı hale geldi. Yeni Sağ ideoloji ve neoliberalizmle dünya yeniden şekillendirilirken artık ekonomik olarak özerk olamayan devletler borçlanmaları sonucunda IMF ve Dünya Bankası'nın politikalarına uymak zorunda kaldılar. Bu politikalar kamunun harcamalarının azaltılması, iç talebin kısılarak kaynakların ihracata yönelmesi gibi zorla dışarı açılmayı gerektiriyordu. ABD bu dönemin sonunda Batı ve Doğu Blokuyla 3. Dünya üzerindeki etkisini hiç olmadığı kadar arttırdı.

ABD VE BATI BLOKU

ABD'de 1976'da seçimleri kazanan Carter yönetimi ilk iki yılında yumuşama getiren ve ABD'nin küresel müdahale yaklaşımını değiştiren Nixon-Kissinger çizgisinde devam etti. 3. dünya üzerinde başarısız olduğu düşünülen bu yaklaşımın temel ilkeleri korunarak yeni stratejik açılımlara gidildi.

1975 yılından itibaren gerçekleşen Asya ve Afrika'daki Sovyet yanlısı devrimler ABD'de endişe yarattı. Çok sayıda ülkenin Sovyet etkinlik alanına girmesi kamuoyunda domino etkisi çağrışımını uyandırdı ve SSCB'nin jeopolitik önemi olan Körfez bölgesini kontrol etme stratejisi olarak görüldü. Ayrıca bu gelişmeler Nixon ve Kissinger'in Çin Halk Cumhuriyeti'yle işbirliği yaparak SSCB'yi çevreleme stratejisini de sekteye uğrattı.

Nixon ve Ford yönetimlerinin aksine Carter yönetimine göre yumuşama SSCB'ye karşı ABD ve NATO'nun askeri ve siyasal açıdan güçlendirilmesi ve etkinleştirilmesini; 3. dünyada Amerikan askeri varlığının güçlenmesini kapsıyordu.

1979 yılı başındaki İran devrimi ve SSCB'nin Afganistan'ı işgali, nispeten ılımlı politikaların Reagan hükümetine doğru sertleşmesine sebep oldu. İran'da devrim sonrası rehinelere krizi operasyonunun başarısızlığının yarattığı kırılma, petrol fiyatlarında artış sonrası tepkisellik birleşince ABD hükümeti kamuoyu desteğini arkasına aldı.

ABD'nin SSCB'yi çevreleme politikası, Afganistan ve İran'ın kaybedilmesiyle çöküşe geçti. İran'daki askeri üsler ve dinleme istasyonlarının kaybı, bölgedeki Amerikan karşıtı İslamcı akımların güç kazanmasına neden oldu. Petrol kaynaklarının Batı'ya karşı kullanılması tehlikesi, ABD'nin stratejisini değiştirmesine sebep oldu.

Ortadoğu'da Amerikan çıkarlarına karşı gelebilecek bir harekete, ABD'nin gerekirse askeri güç kullanarak doğrudan müdahale etmesini içeren "Carter Doktrini" açıklandı. Bunun sonucunda ABD'nin bölgede askeri güç bulundurma ihtiyacı doğdu. ABD dış politikasının yönü Orta Doğu'ya çevrilmiş oldu. Brzezinski tarafından geliştirilen bir başka politika "Yeşil Kuşak Doktrini" Orta Doğu'da İslam'ın komünizme ve SSCB'ye karşı kullanılmasını içeriyordu. ABD hükümetindeki sağcı güçlerin desteğiyle ABD-SSCB arasındaki yumuşama politikaları, silahsızlanma ve ticarette ilişkileri dondurarak sona erdirildi. Carter yönetimi askeri harcamaları artırarak konvansiyonel ve nükleer silahlanma yarışını alevlendirdi. Bu politika NATO'nun silahlanmasını da kapsıyordu. Carter yönetimi insan hakları argümanını, Amerikan karşıtı ülkelerde yönetimler ve halk arasındaki gerginliği artırma yolunda kullandı. Carter dönemi, Nixon-Ford dönemlerinin yumuşama politikalarıyla, Reagan

döneminin sertlik politikaları arasında bir geçiş dönemi oldu.

1981 başında iktidara gelen Reagan kendinden önceki politikaları tamamen reddederek II. Soğuk Savaş'ı keskinleştirdi. ABD Reagan doktriniyle beraber, 3. Dünya'da Sovyet yanlısı hükümetlere karşı savaştan sağcı gerilla kuvvetlerine ve solcu gerillalara karşı savaştan Amerikan yanlısı hükümetlere askeri, ekonomik ve siyasal destek verdi. Reagan yönetimi Soğuk Savaş'ın ideolojik mücadele boyutunu 1950'lerden sonra en yoğun biçimde kullanan ABD yönetimi oldu. Reagan tarafından "kötülükler imparatorluğu" olarak adlandırılan SSCB'ye karşı kültürden spora kadar çok geniş bir alanda kullanılabilecek bütün ideolojik aygıtlar devreye sokuldu. Bu dönem 1986'dan sonra hızını kaybetti. SSCB'de Gorbaçov'un işbaşına gelmesiyle ilişkilerde yeniden barış rüzgarları esmeye başladı. Reagan söz konusu dönemde yeniden yumuşamayı destekleyerek Gorbaçov'un içteki reform sürecini daha rahat bir biçimde sürdürmesini sağlayacak dış ortamı sağladı.

Reagan'dan sonra 1989 başında iktidara gelen George Bush yönetimi de Reagan'ın özellikle ikinci döneminde izlediği politikaları devam ettirdi. ABD yönetimi açısından sorun artık SSCB'nin ve Doğu Bloku'nun 1989 yılından itibaren içine girdiği dağılma sürecinde ortaya çıkabilecek krizleri yönetebilmektir. Doğu Blokunun ve SSCB'nin yıkılma sürecinin şaşırtıcı biçimde "çabuk ve kansız" olması, Bush yönetiminin şansı olacaktı. Bush yönetiminin bu dönemdeki en önemli dış politika gündem maddesini ise 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle başlayan Körfez Krizi oluşturacaktır.

II. Soğuk Savaş Avrupa'yı ABD politikalarına yaklaştırdı. Avrupa'nın yumuşama sürecine etkisi olan Doğu Bloku ve SSCB'yle ilişkileri 1968'de SSCB'nin Çekoslovakya'yı işgaliyle darbe aldı. 1979 yılında SSCB'nin Doğu Avrupa'ya Batı Avrupa'yı hedefleyen SS-20 füzeleri yerleştirmesi, Avrupa'nın SSCB politikalarını yeniden gözden geçirmesine sebep oldu. ABD'nin çatışmacı politikaları böylece destek buldu. NATO kendi içindeki bağları kuvvetlendirdi. Avrupa'daki ekonomi de AET yoluyla güçlendirildi.

Avrupa bütünleşmesi ekonomik, uluslararası ve hukuki bütünleşme olarak üç alanda yürümüştür. Derinleşme ise bütünleşmenin yetki ve faaliyet alanındaki artışı, diğer yandan da mevcut kurumsal yapı içindeki değişiklikleri ifade eder.

1980'lerde Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in katılımıyla AET'deki üye sayısı 12'ye yükseldi. Avrupa Parlamentosu seçimleri ilk kez 1979'da yapıldı. 1985'de Schengen Anlaşması'yla topluluğa üye devletler arasında pasaportsuz geçiş imkanı sağlandı. 1983'te

Avrupa Parlamentosu üyesi Spinelli, Avrupa Birliği'nin kurulması için Spinelli Taslağı'nı sundu, taslak büyük çoğunluğun desteğini alarak kabul edildi ve 1 Temmuz 1987'de yürürlüğe giren "Tek Avrupa Senedi"nin temelini oluşturdu. Senetle oy birliğinden nitelikli oy çokluğuna geçilmiş, yeni üye kabulü ve ortaklık anlaşmaları için ilk derece mahkemesinin kurulması kabul edilmiştir. 1992 sonuna kadar Avrupa Tek Pazarı'nın kurulması kararlaştırıldı ve sosyal politikalar, sosyal ve ekonomik uyum, teknolojik AR-GE faaliyetleri ve çevre gibi yeni politika alanları topluluk yetkisine verildi.

Yumuşamanın ortaya çıkışıyla birlikte iki Almanya arasında bir yakınlaşma süreci başlayacak ve 1970'lerden itibaren ülkeler arasında ekonomik ve siyasal ilişkiler hızla geliştirilecektir. Gorbaçov'un yeni politikaları ve Polonya ile Macaristan'daki gelişmeler Doğu Almanya tarafından da yakından izlenmekteydi. 1989 sonbaharında Macaristan'ın sınır kapılarını açması bir anda büyük bir hareketliliğin yaşanmasına neden olacaktı. Doğu Alman halkı Batı'ya geçiş için Macaristan yolunu kullanmaya başladı. Bir kaç ay içinde Batı Almanya'ya göç öyle bir hâl aldı ki 1989 sonunda 350 bin Doğu Alman yurttaşı batıya geçiş yapmıştı.

Doğu Almanya'da komünist rejim karşıtı gösterilerin hız kazanması, Doğu Alman Komünist Partisi'nin Erich Honecker'i istifaya zorlamasına kadar yükseldi. Yeni yönetim serbest seçimler yapılması kararı aldı. 9 Kasım 1989'da Berlin Duvarı yıkıldı. Honecker'in de içinde bulunduğu rejim karşıtlarının yolsuzlukların ortaya çıkarılması ve sorumluların cezalandırılmasıyla ilgili baskıları, demokratikleşme konusundaki istekleri Komünist Parti'nin dağılmasına vardı. Politbüro ve Merkez Komite istifa etti.

1990'ların başında birleşme konusu gündeme gelmeye başladı. Batı Almanya Başbakanı Kohl ve Mart 1990'da yapılan Doğu Almanya seçimlerinde Hristiyan Demokratların kazanması birlik düşüncesini destekledi. Avrupa'daki güçler birleşmeye, Almanya'nın sahip olduğu emperyal hırslar nedeniyle endişeyle bakıyorlardı; fakat Kohl Hükümeti'nin izlediği başarılı diplomasiyle 1990'da başlayan, 4+2 görüşmeleri olarak adlandırılan iki Almanya ve II. Dünya Savaşı'nın galipleri olan ABD, SSCB, İngiltere ve Fransa arasında yapılan görüşmelerin olumlu sonuçlanması sağlandı. 2 Ekim gecesi birleşik Almanya doğmuş oldu. Tüm bu olumlu havada etkisi olan olgularsa Almanya'nın Doğu sınırlarını koruma sözü ve SSCB'ye milyarlarca dolarlık hibe ve kredi vermeyi kabul etmesiydi. Birleşme sonucu ortaya çıkan 80 milyonluk büyük devlet Avrupa siyasetinde tedrici bir biçimde ağırlığını artıracak,

Avrupa entegrasyonunun da temel eksenlerinden biri haline gelecektir.

SSCB VE DOĞU BLOKU

SSCB 1970'lerden itibaren ekonomik ve teknolojik olarak gerilemeye başladı. Artan silahlanma harcamaları, Sovyet etkisini güçlendirmek için 3. dünya ülkelerine yapılan yardımlar, ekonomik verimliliğin sağlanamaması, merkezi planlama yetersizliği ve teknolojik geri kalmışlık Sovyet ekonomisini çökertti. Komünizm halkın taleplerini karşılayamıyor, Doğu Avrupa halkları Batının yaşamını gördükçe komünizme olan inancını sorgulamaya başlıyordu. İnsan hakları talepleri ve SSCB'de beraber yaşayan halkların milliyetçi talepleri arttı. Amerika'nın silahlanmacı politikalarıyla ekonomik olarak yarışmaya çalışan SSCB'de kriz derinleşti.

İktidara gelen Gorbaçov'un başlarda Ortodoks Marksist çizgide giden politikası sosyalizmin yeniden yorumlanmasına evrildi. Gorbaçov açıklık (glasnost) ve yeniden yapılanma (perestroyka) kavramlarını kullanmaya başladı. Açıklık'tan yönetimdeki aksaklıkların giderilmesi, kadroların gençleştirilmesi, basın ifade özgürlüğü, rejim karşıtlarının serbest bırakılması, insan hakları ihlallerinin önlenmesi anlaşılabilir; yeniden yapılanma ise komünist ekonominin yeniden yapılandırılmasını ifade etmektedir. Yine bu dönemde ilk defa ABD ve SSCB arasında silahların azaltılmasına yönelik bir anlaşma imzalandı. Gorbaçov hükümeti kendisini Avrupa'nın parçası görerek ilişkilerini düzeltme çizgisine girdi. Çin'le de yeni bir barış süreci başlatıldı. Afganistan işgali sona erdirildi. 3. dünya ülkelerine yapılan yardımlar azaltıldı.

Gorbaçov'un liberalleşme politikaları ekonomiyi daha kötü hale getirdi, ona olan desteği azalttı. 1989'daki madenci greviden sonra kötüleşen ekonomi toplumsal barışın daha da bozulmasına neden oldu. Milliyetçi yaklaşımlarla Doğu Avrupa halkları kendi yolunu çizmeye başladı. Azeri-Ermeni çatışması, Doğu Avrupa ülkelerinden Litvanya, Estonya, Letonya'nın bağımsızlık ilanı SSCB'yi iyice zayıflattı.

19 Ağustos 1991'de yapılan askeri darbe girişimi toplumsal muhalefet ve Yeltsin'in çabasıyla üç gün içinde bastırıldı. Yeltsin'in önderliğinde 8 Aralık 1991'de bir araya gelen Rusya, Ukrayna ve Belarus liderleri SSCB'nin resmen sona erdiğini ve yerine Bağımsız Devletler Topluluğunun kurulduğunu açıkladılar, SSCB böylece tarihe karıştı.

1980'lerde Doğu Avrupa ülkeleri hala büyük oranda SSCB'nin etkisi altındaydı; Brejnev doktrini hala yürürlükteydi, blok ülkelerinde güçlü bir Sovyet askeri varlığı söz konusuydu. Ekonomik sorunlar ve

milliyetçilik kendini göstermeye başlamıştı. Ekonomik problemler birçok Doğu Bloku ülkesinde borçlanmayı artırmış, toplumsal muhalefet kuvvetlenmişti. 1985 sonrası yumuşama, merkezi otoritenin komünist parti içinden bile sorgulanmaya başlamasını getirdi. Blok içindeki ülkeler özerklik isteği içindeydiler. 1975'te imzalanan Helsinki Nihai Senedi'nin insan haklarıyla ilgili bölümü, Batılı devletlerin Doğu Blokundaki insan hakları ihlallerine dikkat çekmesini sağladı; aydınlar arasında liberal talepler dile getirilmeye başlandı.

Rejim karşıtı hareketin ilk ortaya çıktığı yer Polonya oldu. Hem ekonomik bozulma ve borçlanma hem de neredeyse tamamının Katolik olduğu ülkede dinin toplum üzerindeki etkisi milliyetçiliği besledi. Grev ve halk ayaklanması sıkı yönetimle bastırıldı. Devrimci güçlerin yeraltına inmesi kanlı bir dönem yaşanmamasına neden oldu. Dayanışma Hareketi yeraltında güçlenirken Gorbaçov'un açıklık ve yeniden yapılanma politikaları olumlu bir etki yarattı. Polonya'dan sonra Macaristan, Çekoslovakya ve Bulgaristan'da da halk ayaklanmaları oldu.

Doğu Avrupa'daki en ayrıksı örnek diktatörlükle yönetilen Romanya olacaktı. Çavuşesku reform girişimlerine sıcak bakmadı, muhalefet polis ve istihbarat örgütleri kullanılarak vahşice bastırılmaya çalışıldı. Bükreş'te yaygın ve geniş katılımlı halk hareketleri gerçekleşti. Çavuşesku sarayından kaçmak zorunda kaldı, yakalanınca kurşuna dizildi. "Ulusal Kurtuluş Cephesi" halkın da desteğiyle yönetimi ele geçirdi.

ÜÇÜNCÜ DÜNYA

II. Soğuk Savaş'ın en önemli unsurlarından biri SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesiydi. Afganistan'da 1973'te sona eren monarşik rejimden sonra cumhuriyet ilan edilmişti. Başbakan Taraki SSCB'yle ilişkilere önem veriyor, Moskova da Afganistan'a ekonomik ve askeri yardım yapıyordu. Bu durum Sovyet karşıtı güçleri rahatsız etti.

Taraki yönetimine karşı oluşan İslamcı muhalefet, Sovyet silahlarıyla donanmış hükümet güçleriyle silahlı mücadeleye girişti. Taraki iç darbeye görevden uzaklaştırıldı. 1979'da Sovyet desteği alan Babrak Karmal iktidara geldi ve kısa sürede Sovyet askeri güçleri ülkenin tüm önemli noktalarını kontrol etmeye başladı. Bu durum Batı'da tepki yarattı. Moskova yönetimi Afgan hükümetinin desteğiyle ülkeye girdiğini iddia etti. Aslında amacı mücahitlere karşı savaşarak Amerika'nın Yeşil Kuşak politikalarının yaratmaya çalıştığı İslami yapılanmaya izin vermemekti. ABD mücahitleri silahlandırdı, böylece Sovyetler 10 yıl süren ve sonuca varmayan bir çatışmaya sürüklenmiş oldu. 1989'da Sovyetler işgal

güçlerini Afganistan'dan çekmesiyle Afganistan'ın günümüze kadar süren istikrarsızlık dönemi başladı.

1950'lerden itibaren İran'da yönetimde olan Şah Pehlevi özellikle 1973 petrol krizi sonrası artan petrol gelirlerini kullanarak modernleşme politikaları uyguladı. Gelir paylaşımındaki adaletsizlik, işçi ve köylünün ezilmesi, Çarşı'yı (bazaar) muhalifletti. Din sınıfları Şah karşıtı oldu, İslami unsurlar güçlendi. Şah'ın ABD'yle yakınlığı, İran'ı, Türkiye ve İsrail'le beraber Batı yanlısı bölgesel güç haline getirmişti. Şah anti-demokratik uygulamalarla muhalefeti sert şekilde bastırdı. İşçiler genel grev yaptılar. Bunun sonucunda Şah ABD'den ve Batıdan destek alamayıp Ocak 1979'da yurtdışına kaçtı. Paris'ten sürgünden dönen Humeyni İslam Cumhuriyeti'nin yeni lideri oldu. Şaha karşı işbirliği yapılan komünist, liberal, milliyetçi muhalifler tasfiye edildi. İran, devrim sonrası tam Batı ve ABD karşıtlığına döndü. İran devrimi hem ABD'nin küresel politikalarını tamamen değiştirdi hem de bölgedeki İslamcı dalgaları hızlandırdı. Bu durum İslam içindeki Şii-Sünni mezhep savaşlarını körükleyerek Irak savaşını hazırladı.

Saddam İran'daki rejimin sıkıntıya girmesini fırsat bilerek İran'la sınır sorunlarını çözmek, İran'ın rejim ihracını engellemek, kolay bir zaferle Arap dünyasında lider olmak istedi. 1980'de Tarık Aziz'e suikast yapıldı, Iraklı Şii'lerin lideri Ayetullah Muhammad Bekir el-sadr ve kızı idam edildi. İran-İrak savaşında görünürdeki neden Şatt-ül Arap suyolu üzerindeki egemenlik sorunu. Saddam İran'daki yeni rejimi tanımadığını söyledi, ilişkiler koptu. 22 Eylül 1980'de Irak saldırdı, savaş 8 yıl sürdü. 1982'de Irak zor duruma düştü, dış destek Körfez ülkelerinden geldi. 1985'te Reagan yönetiminin İran'a gizlice silah sattığı ortaya çıktı (Irangate). 1987'de ABD ve birçok Avrupa ülkesini işin içine sokan BM Güvenlik Konseyi kararı alındı, İran kabul etmedi. 1988'de Irak Sovyetlerden aldığı füzelerle İran şehirlerini bombalarken, Fransa ve İngiltere'den aldığı kimyasal silahlarla Halepçe'de 5000 sivilin ölümüne neden olan bir saldırı gerçekleştirdi. Humeyni BM kararını kabul etmek durumunda kaldı. 18 Temmuz 1988'de savaş sona erdi. Barış 1990 Ağustosunda Irak'ın eline geçirdiği toprakları tek taraflı geri vermesiyle gerçekleşti.

Lübnan'da 1975'te başlayan iç savaş 80'ler boyunca sürdü. İsrail 1982'de Beşir Cemayel önderliğindeki Hristiyan falanjistleri desteklemek ve bölgedeki FKÖ varlığını tasfiye etmek için güney Lübnan'ı işgal etti. ABD ve Fransız güçleri işgal bölgesine yerleşti, FKÖ bölgeyi terk etmek zorunda kaldı. Lübnan Şii'leri yeni kurulan Hizbullah çatısında birleşmeye başladılar. İsrail, Litani nehrine uzanan bir tampon bölgeyi elinde tutarak çekildi. 1980'lerin ikinci yarısından itibaren

Lübnan'a iç savaşı bitirmesi için dıştan baskı geldi. 22 Ekim 1989'da Taif anlaşması yapıldı. Buna göre milis güçleri silah bırakacak, hukuk ve düzene yardım edecek; Suriye birlikleri de 1990'ların ilk yarısından önce Bekaa'ya çekilecek, sonra da aşamalı olarak tamamen tahliye edilecekti.

Suriye kuvvetleri tamamen çekilmeyince Hristiyan tarafının iki generali arasında anlaşmazlık oldu. General Geagea planı kabul ederken Aoun reddetti. İki grup arasında çıkan çatışmalar sonucunda Aoun da kabul etti. Hristiyan çatışmaları FKÖ'ye yaradı, hareket serbestisi kazandı.

1982'de İsrail'in Lübnan'ı işgaliyle FKÖ Beyrut'tan çıkarıldı, önderlik Tunus'a silahlı güçler Cezayir ve Yemen'e gitti. FKÖ birleşme için Batı Şeria ve Gazze'ye göz dikti. 1987'de 6 Filistinli genç trafik kazası geçirdi, cenazeler Cebeliye'deki mülteci kampına götürüldü. İsrail güçleri öldürdü denilince ayaklanma çıktı. İntifada (ayaklanma, silkinme) 9 Aralık 1987'de Gazze'de Filistinlilerle İsrail askerleri arasındaki çatışmalarla başladı. Zamanla Filistin'in işgal altındaki topraklarda İsrail'le mücadelesinin genel adı oldu. Amaç kamuoyunun ilgisini çekmek, İsrail'e bu topraklarda rahat vermemekti. İsrail sert tepki verdi: 300 kişi vurularak, 100 kişi gazla öldü. FKÖ başarılı oldu, 1988'den itibaren barış teşebbüsleri hız kazandı. Filistin 1967'den beri İsrail'in varlığını reddeden bir politika güderken 15 Kasım 1988'de toplanan Filistin Ulusal Konseyi, Bağımsız Filistin Devleti'nin kurulduğunu ilan etti. İsrail'in bölgedeki varlığını güvence altına alan BM kararlarını da kabul etti. Filistin devleti 40 ülke tarafından tanındı, ama İsrail çekilmediği için devlet kağıt üzerinde kaldı.

1980'ler boyunca Doğu ve Güneydoğu Asya dünyadan iki kat hızlı büyümüş, ABD'nin en önemli bölgesel ticaret ortağı olmuştur. 1950'lerden itibaren Çin, Hong Kong, Singapur, Tayvan, Güney Kore gibi kapitalist dönüşümü yaşayan ülkelerin refah seviyesi çok artmıştır.

1989'da bölge ülkeleri APEC (Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü) isimli AET'ye benzer bir topluluk kurdular. Başlangıçta Japonya, Güney Kore, Singapur, Malezya, Endonezya, Tayland, Filipinler, Brunei, Yeni Zelanda, Avusturalya, Kanada, ABD'den oluşan topluluk daha da genişledi. Moğolistan, Vietnam, Kamboçya gibi Sovyet yanlısı rejimlerse bu ekonomik büyümeye dahil olmadı ve bu rejimler 1989 sonrası yıkıldılar.

1980'lerde Latin Amerika ülkeleri başta ekonomik olmak üzere gerilla hareketlerinin içinde olduğu toplumsal ve siyasi sorunlarla uğraştı. 1987'de Orta Amerika Barış Planı imzalsan da ABD sağcı gerilla hareketlerine destek vererek bu planın uygulanmasını

imkansız hale getirdi. Dış borçla finanse edilen Latin Amerika ekonomileri 1987'ye gelindiğinde moratoryum ilan ederek IMF'ye başvurdu. IMF serbest pazar ekonomisi ilkelerinin uygulanmasını şart koştu. Latin Amerika'da bu dönemde kurulan tüm anti-emperyalist yaklaşımlar ve sol hükümetler ABD'nin desteğiyle düşürüldü.

Petrol fiyatlarındaki istikrarsızlık nedeniyle 1980'lerde tüm dünya gibi Afrika'da da yaşanan ekonomik kriz, Afrika'nın IMF ve Dünya Bankası'na dış borçlanmasıyla neo-liberal akımlara teslim olmasına neden oldu. Yoksulluk, açlık ve AIDS'in yanında etnik çatışmalar, milliyetçilik, dinsel fanatizm ve şiddet de kıta genelinde etkili olmaya devam etti.

SORU-CEVAP

SORU:

Yeni dünya ekonomik sistemi ülkeleri neden değişime zorlamıştır?

CEVAP:

Yeniden yapılanan dünya ekonomik sistemi, merkez ülkeler de dahil olmak tüm dünyayı az ya da çok değişime zorladı. Çevresel ülkeler için çok daha belirgin olan değişim bu ülkeler için özellikle üç boyutuyla önem taşımaktaydı. Bunlar; uluslararası sermayeden yararlanabilmek için finansal liberalizasyonun sağlanması, çok uluslu şirketlerin küresel meta zincirlerine eklenilebilmesi için doğrudan yatırımlara ortam sağlanması; uluslararası iş bölümü sistematigine girebilmek için bazı metaların üretiminde uzmanlaşma (özellikle Batı tarafından terk edilen tekstil, demir çelik gibi 1. ve 2. kuşak endüstrilerde) ve kaynakların ihracata yöneltilmesi.

SORU:

Batı ekonomileri 1973 petrol ambargosuyla başlayan ekonomik krizi nasıl faydaya dönüştürmüşlerdir?

CEVAP:

1973 petrol ambargosuyla başlayan ekonomik kriz Batı ekonomileri için başta ciddi zorluklara neden olsa da petrol üreten ülkelere akan artı-değerin bu ülkeler tarafından kullanım biçimi, Batı ekonomilerinin bu krizden maksimum faydayı sağlamalarıyla sonuçlandı: Öncelikle; kriz sonucu büyük gelirler elde eden İran, Irak, Venezüella, Cezayir gibi ülkeler elde ettikleri büyük fonları ulusal kalkınma programlarının finansmanında kullandılar. Bu da Batı ekonomilerinin bu ülkelerin artan ara, tüketim ve yatırım malları talebi karşısında, petrol fiyatlarındaki artıştan kaynaklanan maliyetleri fiyatlara yansıtarak, maliyetleri tekrar bu ülkelere ödetmelerine neden oldu. Özellikle Arap ülkelerinin artan lüks mal talepleri ve artan silah alımları, Batı ekonomilerinden petrol ihraç eden ülkelere yönelen artı-değerin tekrar Batılı ekonomilerine dönüşünü sağladı. Petrol ihracatçısı olmayan az gelişmiş ülkeler açısından çok daha önemli olan sonuç ise petrol ihracatından kazanılan fonların Batı banka sistematigine sokulması oldu.

SORU:

Batı banka sistematığıne sokulan büyük fonların petrol ihracatçısı olmayan ülkelere nasıl bir etkisi olmuştur?

CEVAP:

Batı banka sistematığıne sokulan büyük fonlar Batı ekonomilerinin bu fonları kullanarak, daha fazla gelir sağlamalarının yanı sıra, petrol ihracatçısı olmayan ülkelerin bağımlılığının artmasına da neden oldu. Petrol üreticisi olmayan ülkeler artan petrol fiyatlarının etkisiyle gerek petrol ithalatına daha fazla kaynak ayırmak zorunda kalmaları nedeniyle gerekse gene ithalat yoluyla sağladıkları metallerin fiyatlarındaki artış nedeniyle ödemeler dengesi açığında meydana gelen artışla karşı karşıya kaldılar. Ödemeler dengesi açığının kapatılması için petro-dolarlardan kaynaklanan dış finansman imkânlarının kullanılması tek çıkar yoldu. Sermaye arzının artışı sonucu azalan faiz oranları bu ülkeler için çekimi arttırdı. Dış finansman imkânlarının artışıyla hükümetler azalan ihracatlarına (dolayısıyla artan ödemeler dengesi açıklarına rağmen) ekonomilerinin ihtiyaç duyduğu ithalatlarını arttırmaya devam edebildiler ve artan siyasal muhâlefetler karşısında bir süreliğine iktidarlarını koruyabildiler. Ancak girilen bu borç sarmalı çok kısa bir süre sonra olumsuz yönünü gösterdi. Borçlanma öyle boyutlara ulaştı ki OPEC üyesi olmayan 3. dünya ülkelerinin 1974 yılında 142 milyar dolar olan dış borç toplamaları, 1978 yılında 315 milyar dolara çıktı. Petrol fiyatlarında ABD'nin OPEC üyesi ülkelere uyguladığı baskıyla yaşanan düşüş sonucu Batı sistematığıne giren petro-dolar miktarında azalış ve ABD'nin 'İkinci Soğuk Savaş'ın yeniden başlaması sonucu izlemeye başladığı yeni ekonomik politikalar çerçevesinde faiz oranlarını arttırması (bunun sonucunda tüm dünya da faiz oranlarının artışı) ödemeler dengesi açıklarını dış borçla kapatan ülkelerin çöküş sürecini başlattı. Bu ülkeler zaten girdikleri borç sarmalı nedeniyle yıllar içinde GSMH'lerinin çok daha büyük bir kısmını dış borç geri ödemelerine aktarıyorlardı. Faiz oranlarındaki yükseliş ise hem borçlanma maliyetlerini arttırması hem de dış borç stokunda yarattığı artış nedeniyle bu sorunu daha da büyüttü. 1980'lerin başında Brezilya ve Meksika'da ekonomilerin açık iflasına neden olan bu gelişme dünya ekonomisinde Batı egemenliğinin çok daha belirgin hâle gelmesine ve ulusal kalkınmacılığın iflasına neden oldu.

SORU:

Doğu blokunun çöküş nedenleri nelerdir?

CEVAP:

İkinci Soğuk Savaş'ın başlamasıyla eş zamanlı bir biçimde, uluslararası ekonomik sistemin yeniden yapılanması Doğu Bloku'nun çöküşünün en önemli nedenlerinden birini oluşturdu. Aslında petrol krizi bir petrol ihracatçısı olan SSCB'nin petrol gelirlerini büyük oranda arttırmıştı. Fakat SSCB'nin kısa vadede ekonomik olarak güçlenmesine neden olan bu gelişme orta vadede ise çöküşün nedenlerinden birini oluşturdu. Bloklararası yumuşamaya rağmen özellikle nükleer silahlarda ABD'nin gerisinde

olan SSCB, dengeyi sağlamak için Brejnev Dönemi'nde askerî harcamaları sürekli olarak arttırdı. Sofistike silah sistemlerinin geliştirilmesi ve Sovyet donanmasının büyük oranda genişletilmesi doğrultusunda konvansiyonel silahlanmayı da içeren bu politika, askerî harcamalarda yarattığı düzenli artış ile Sovyet ekonomisi için büyük bir yük oluşturdu. ABD ile girilen uzay yarışı ve az gelişmiş ülkelerde Sovyet etkinliğini arttırma amacıyla verilen askerî ve ekonomik yardımlar bu süreci körükledi. Ekonomiye binen bu yük Sovyet ekonomisinin kendini yeniden üretememesi dinamiğiyle birleşince daha da belirginleşti. 3. Endüstriyel Devri'nin yakalanamamış olması Sovyet ekonomisinin uluslararası rekabet gücünü zayıflatarak ihracat gelirlerinin düşüşüne de neden oldu. 1970 yılından itibaren Sovyet ekonomisindeki tüm göstergeler sürekli bir gerilemeyi göstermekteydi. SSCB'nin dünya üzerindeki ekonomik gücü öylesine bir gerileme sürecine girmişti ki 1960'ta başlıca ihracat kalemlerini makine, makine ekipmanları, ulaşım araçları, metal ya da metal ürünlerinden oluştururken 1985 yılına gelindiğinde ise ihracat içinde petrol ve doğalgaz gibi enerji ürünlerinin payı % 53'e çıkmıştı. SSCB'nin ithalatı içinde sanayi ürünlerinin payı ise % 60'a ulaşmıştı. İhracat gelirlerindeki düşüş tam da o dönemde ortaya çıkan petrol krizinin neden olduğu enerji kaynakları ihracı ile ikame edildi. Söz konusu durum ülkenin ekonomik durumundaki kötü gidişi bir süreliğine perdelese de bu kaynakların askerî harcamalar için kullanılması ve bundan daha önemlisi Sovyet ekonomisinin dayandığı endüstriyel sektörlerin geri dönülmez bir biçimde demode olması, SSCB ve Doğu Bloku'nun ve de bir yapı ve model olarak sosyalizmin çöküşünün temel nedenlerinden birini oluşturdu.

SORU:

1973 yılında OPEC ülkelerinin Batılı ülkelere karşı uygulamaya koydukları petrol ambargosuyla başlayan yeni dünya ekonomik düzeninin bloklar dışı ülkelere ne gibi bir etkisi olmuştur?

CEVAP:

1973 yılında OPEC ülkelerinin Batılı ülkelere karşı uygulamaya koydukları petrol ambargosuyla başlayan ve petrol fiyatlarında muazzam artışla küresel bir ekonomik bunalıma dönüşen gelişme dünya ekonomik sisteminin yeniden inşasına neden olan çok önemli bir dönemin habercisiydi. Bu gelişme, Batı'nın ekonomik hegemonyasına önemli bir darbe vurması bağlamında uluslararası sistem içinde bloklar dışı ülkelerin özerklik alanlarını genişletme dinamiğini besler görünse de paradoksal bir biçimde orta vadede bu ülkelerin Batı'ya ekonomik ve siyasal bağımlılıklarını arttırdı. Bunun birkaç nedeni bulunmaktadır: Öncelikle, petrol fiyatlarındaki artış, petrol üreticisi ülkelerin gelirlerinde muazzam oranlarda artışa neden olsa da petrol üreticisi olmayan ülkelerin büyük ekonomik sıkıntılarla karşı karşıya gelmelerine neden olmuştu. Söz

konusu ülkelerin 20. yüzyıl boyunca artan sanayi üretimi ve genişleyen iç pazar talebinin neden olduğu enerjiye (o dönemde alternatif enerji kaynakları kullanımı az olduğundan büyük oranda petrole) bağımlılık bu ülkelerin petrol alımı için ödedikleri bedelin artmasına neden oldu. Ayrıca, az gelişmiş ülkeler ham madde, yatırım malları ve ara mallarında, petrol fiyatlarının tetikleyicisi olduğu dünya ekonomisindeki enflasyonist eğilim nedeniyle artan maliyetleri karşılamada çok ciddi sıkıntılar içine girdiler. Ekonomik sıkıntıların artışı bu ülkelerin ekonomik ve siyasal kargaşa içine girerek süper güçlere yakınlaşmak zorunda kalmalarına dolayısıyla iki kutuplu sistem içinde artan özerkliklerinin azalmasına neden oldu. İkinci olarak, petrol fiyatlarındaki artış 3. dünya hareketinin birlikteliğini yitirmesinin de önemli nedenlerinden birini oluşturdu. Petrol üreticisi olmayan ülkelerle, kriz nedeniyle gelirlerinde çok büyük artışlar sağlayan diğer 3. dünya ülkeleri arasında ciddi sorunlar ortaya çıktı. Petrol fiyatlarındaki artıştan nemalanan ülkeler ile bunun bedelini ödemek zorunda kalan ülkeler arasında beliren çıkar farklılaşması, 3. dünya hareketinde ciddi bir ayrışmaya neden oldu. Bu da 3. dünyanın bloklar karşısındaki özellikle Batı Bloku karşısındaki özerklik alanının daralmasının temel nedenlerinden birini oluşturdu.

Son olarak, uluslararası ekonomik sistemin yeniden merkezîleşmesinin doğal sonucu olan “denetim” ve “yönetim” dinamiklerinin bağımlı ekonomilere uygulanmasıyla ortaya çıkan çevresel ülkelerin bağımlılıklarının artışı, gerek uluslararası ekonomik gerekse siyasal sistem açısından önemli etkilerde bulundu. Bu dönemde egemen olan Yeni Sağ ideoloji ve neo-liberalizm çerçevesinde dünya ekonomisinin yeniden düzenlenmesine girişildi. Özellikle o dönemde bundan daha önemlisi, dış borca ihtiyaçları ekonomik bağımsızlıklarını koruma güdülerinin önüne geçen ulusal kalkıncı ülkelere yeni bir ekonomik modelin yani ihracata yönelik dışa açık modelin dayatılmasıydı. Borç sarmalına giren devletler dış borçlarını erteletmek ya da taze para bulmak amacıyla IMF ve dünya Bankası ile anlaşarak bu iki uluslararası kuruluşun yapısal uyum ve stabilizasyon programlarını benimsemek zorunda kaldılar. Kamu harcamalarının azaltılması, gerçekçi kur politikalarının benimsenmesi, iç talebin kısılarak kaynakların ihracata yönelmesi gibi temellere oturan bu programlar, bir anlamda ekonomilerin zorla dışarı açılması anlamına geliyordu.

SORU:

Sovyet yanlısı devrimler Amerika'yı neden tedirgin etmiştir?

CEVAP:

Birincisi, bu kadar çok sayıda ülkenin ardı ardına Sovyet etkinlik alanına girmesi ABD yönetiminde ve kamuoyunda domino teorisi çağrışımını uyandırdı. İkinci olarak, 1973 Krizi ile o dönemde belki de dünya'nın

jeopolitik olarak en önemli yeri hâline gelen Körfez bölgesi çevresinde Sovyet etkinliğinin artışı, SSCB'nin bölgeyi kontrol altına alma stratejisinin bir parçası olarak görüldü. Üçüncü olarak, bu gelişme Nixon Kissinger stratejisinin en temel boyutlarından biri olan Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ile iş birliği yaparak SSCB'yi çevreleme politikasının çöküşüne neden olabilirdi. Çünkü özellikle Kamboçya, Güney Vietnam ve Afganistan gibi ülkelerin Sovyet etkinlik alanı altına girmesi ÇHC'nin “çevreleyen ama çevrelenen” bir ülke konumuna gelmesine ve ABD-ÇHC iş birliğinin darbe yemesine yol açtı. Dördüncüsü ve küresel sistem açısından en önemlisi, SSCB etkinliğindeki bu artış, ABD kamuoyunda ve politikacıları arasında Detant'ın Sovyet yayılmacılığını sağlayan ve ABD'nin küresel hegemonyasını sarsan bir olgu olarak görülmesi oldu. Nitekim, 1980 yılında yapılan seçimleri kazanan Reagan ve temsil ettiği Amerikan sağ seçim kampanyası sırasında bu argümanı sıklıkla kullandı.

SORU:

Carter yönetiminin uyguladığı politikanın boyutlarını açıklayınız.

CEVAP:

Birinci olarak, Carter yönetimi 1980 Ocak'ında İkinci Soğuk Savaşı resmen başlatan yeni doktriniyi açıkladı. “Carter Doktrini” olarak adlandırılan bu doktrin, Orta Doğu'da Amerikan çıkarlarına karşı girişilebilecek bir harekete, ABD'nin gerekirse askerî güç kullanarak doğrudan müdahale etmesini içermektedir. Nixon Doktrini'nin terki ve Eisenhower Doktrini'nin restorasyonu anlamına gelen bu değişiklik, ABD'nin yeniden güç ve çatışma politikalarına döndüğünü göstermekteydi. Bu politika değişikliği ABD'nin bölgede askerî güç bulundurma ihtiyacı içine girmesine neden oldu. Bu ise gene başkan Carter Dönemi'nde 1977 yılında oluşturulmaya başlanan Çevik Kuvvet'in (Rapid Deployment Force) güçlendirilmesi ve bölgede konuşlandırılması ihtiyacını doğurdu. Artık ABD dış politikasının doğrultusu belirgin bir biçimde Orta Doğu'ya çevrilmiş oldu.

İkinci olarak, Carter yönetiminin etkin isimlerinden olan ulusal güvenlik danışmanı Brzezinski tarafından geliştirilen bir başka politika Carter doktrininin taktik yanını oluşturdu. “Yeşil Kuşak doktrini” olarak da adlandırılan bu doktrine göre, Orta Doğu'da İslam komünizme ve SSCB'ye karşı kullanılabildi. Bunun yolu ise bölgede Amerikan politikalarıyla uyumlu ülkelere İslami gelişimi kontrol ederek, uyumsuz ülkelere ise kısırtarak, bu bölgelere SSCB etkisinin girmesini önlemek ve SSCB'yi ‘yeşil kuşak’ ile çevrelemektir.

Üçüncü olarak, Carter yönetimi, Kongre'ye egemen olan sağcı güçlerin de büyük etkisiyle ABD ve SSCB arasında yumuşamanın ürünleri olan silahsızlanma, ticaret gibi konularda ilişkileri dondurma yolunu seçti. 1979 yılı başında imzalanan nükleer silah indirimine yönelik SALT-II Antlaşması'nın geri çekilmesi, SSCB'ye yapılan ihracata sınırlar konulması ve 1980 Moskova Olimpiyatlarını

boykot gibi eylemler içeren bu politika, iki blok arasındaki ilişkilerde ciddi bir soğumaya neden oldu.

Dördüncü olarak, Carter yönetimi askerî harcamalarda önemli artışlar yaparak konvansiyonel ve nükleer silahlanma yarışını yeniden başlattı. ABD'nin dünya çapındaki artan yükümlülüklerine paralel biçimde Amerikan askerî harcamaları önemli artışlar gösterdi. Carter'ın bu silahlanma politikası NATO'nun Avrupalı müttefiklerinin de askerî harcamalarda artışa gitmelerini içeriyordu. NATO'nun askerî ve siyasal açıdan güçlendirilerek bir anlamda 1960'ların ortalarından itibaren gerileyen NATO "birlikteliğinin" yeniden tesisini hedefleyen bu politika blok politikasının eski "sıklığını" yeniden kazanmasını ve NATO üyeleri arasında eş güdümün sağlanarak özerk hareketlerin engellenmesini amaçlamaktaydı.

Beşinci olarak, Carter yönetimi ilk döneminden beri uyguladığı, dış politikada insan hakları argümanını kullanma stratejisini çok daha belirgin bir biçimde ortaya çıkardı. Bu politikanın birincil hedefi, o dönemde Polonya'da beliren huzursuzluğun gösterdiği gibi Amerikan karşıtı ülkelerde, yönetimler ve halk arasındaki gerginliği arttırmak ve bu anti-demokratik yönetimlerin meşruiyetine doğrudan bir darbe vurmaktır. Özellikle Polonya ve Macaristan gibi Doğu Avrupa ülkelerinde izlenen bu strateji halk gözünde meşruiyetini yitirmiş hükümetlerin Sovyet müdahâlesi ile ayakta kalabilecekleri gerçeği göz önüne alındığında, Sovyet imajına da indirilebilecek çok önemli bir darbe niteliği kazanacaktı. Bu da girilen küresel mücadelede Sovyet gücünün zayıflaması ve dikkatini daha çok blok içi meselelere çevirmesine neden olacaktı.

SORU:

Başkan Reagan ilk döneminde nasıl bir politika benimsemiştir?

CEVAP:

1981 başında iktidara gelen Reagan, dış politikada Nixon ve Ford politikalarının tamamen reddini ve Carter Dönemi politikalarının "çekingenliği" eleştirisini seçim kampanyası sırasında sıklıkla kullanmıştı. ABD'de 1970'lerde yükselen YeniSağ akımın sözcüsü olan Reagan, geldiği ilk günden itibaren uygulamaya başladığı politikalarla II. Soğuk Savaş'ı keskinleştirdi. Reagan yönetiminin dış politikasının temel özelliği, Carter Dönemi'nde İkinci Soğuk Savaş'ın başlangıcında belirlenen stratejileri ortadan kaldırmak değil, bunları topyekûn bir savaş için yeniden kurgulaması ve şiddetle uygulamasıydı. Nitekim yukarıda belirtilen Carter Dönemi'nde belirlenen tüm stratejik açılımlar Reagan Dönemi'nde çok daha yoğun bir şekilde uygulandı. Bu stratejiye getirilen açılım, başkanının kendi adıyla anılan yeni bir doktrini uygulamasıyla ortaya çıktı. Bu doktrin uyarınca ABD, 3. dünyada Sovyet yanlısı hükümetlere karşı savaşan sağcı gerilla kuvvetlerine ve solcu gerillalara karşı savaşan Amerikan yanlısı hükümetlere askerî, ekonomik ve siyasal destek verdi. Bu bağlamda Reagan yönetimi ABD dış politika stratejisinde etkili olan çevreleme politikasını aşarak, doğrudan doğruya Doğu Bloku ve Amerikan karşıtı ülkelere çeşitli

araçlarla müdahâle etmeyi hedefledi. Bir anlamda, Brejnev Doktrini'nin çokertilmesi hedefini içeren bu strateji, İkinci Soğuk Savaş'ın çok daha komplike bir nitelik kazanmasına neden oldu.

Muhafazakâr değerleri ve dolayısıyla anti-komünizmi iç ve dış politik söyleminin merkezine oturtan Reagan yönetimi Soğuk Savaş'ın ideolojik mücadele boyutunu 1950'lerden sonra en yoğun biçimde kullanan ABD yönetimi oldu. Reagan tarafından "kötülükler imparatorluğu" olarak adlandırılan SSCB'ye karşı kültürden spora kadar çok geniş bir alanda kullanılabilecek bütün ideolojik aygıtlar devreye sokuldu.

SORU:

Reagan yönetiminin ikinci dönemini birinci dönemden ayıran özellikler ve bunun nedenleri nelerdir?

CEVAP:

Özellikle Reagan yönetiminin 1981-1985 yılları arasındaki ilk döneminde hararetle uygulanan bu politika, 1986'dan sonra eski hızını kaybetti. Bunun da temel nedeni, SSCB'de Gorbaçov'un işbaşına gelmesiyle yeni bir dönemin başlaması ve bu çerçevede bloklararası ilişkilerde yeniden barış rüzgârlarının esmesi idi. Reagan söz konusu dönemde kendisinden umulmayacak bir biçimde yeniden yumuşamayı destekleyecek ve iki ülke arasındaki silahsızlanma görüşmelerinde simgeleştiği gibi SSCB ile iş birliği yapmaktan kaçınmayacaktı. Reagan yönetimi SSCB'deki değişim sürecini de yoğun bir şekilde destekledi ve Gorbaçov'un içteki reform sürecini daha rahat bir biçimde sürdürmesini sağlayacak dış ortamı büyük oranda sağladı.

SORU:

II. Soğuk Savaş Batı Avrupa ülkelerinin politikalarını nasıl etkilemiştir?

CEVAP:

Genel olarak bakıldığında II. Soğuk Savaş, Batı Avrupa'nın ABD politikalarına çok daha doğrudan eklemelenmesine neden oldu. Yumuşama sürecinde Avrupalı güçlerin Doğu Bloku ve SSCB ile geliştirdikleri siyasal ve ekonomik iş birliğinin büyük etkisi olmuştu. Avrupa'nın özerklik alanını genişleten bu olgu, ilk darbeyi 1968 yılında SSCB'nin Çekoslovakya'yı işgali ile yemişti. Buna rağmen 1970'lerde ortaya çıkan iki Almanya'nın yakınlaşması sürecinin de gösterdiği gibi Avrupa'nın her iki yanında da iş birliği ve yakınlaşma 1945'den sonra hiç görülmediği ölçüde artmıştı. Bu durum, 1970'lerin sonundan itibaren değişen koşullar nedeniyle kısa bir süre olumsuz yönde değişecek ve Batı Avrupalı güçler blok lideri olan ABD'ye daha fazla yaklaşmak zorunda kalacaklardı. Özellikle, 1979 yılında SSCB'nin Afganistan'ı işgali ve sonrasında Doğu Avrupa'ya, Batı Avrupa'yı hedefleyen SS-20 füzeleri yerleştirmesi Avrupalı güçlerin SSCB ile ilişkilerini gözden geçirmelerine ve ABD'nin yeni çatışmacı politikalarını en azından doğrudan karşı çıkmadan benimsemelerine neden oldu. II. Soğuk Savaş'ın bir tarafı yalnızca ABD değil, aynı zamanda NATO ve Avrupalı üyeleri idi. Bunun doğal sonucu ittifak bağlarının güçlendirilmesi, blok içi sorunların en azından ertelenmesi ya da bir şekilde dozajının düşürülmesiydi.

Bu dönemde Batı Avrupa kendi içindeki bağları güçlendirmeye çaba gösterdi. Özellikle bu dönemde Fransa'da iktidarda bulunan François Mitterand ve Batı Almanya'da iktidarda bulunan Helmut Kohl bu politikanın önderleri oldular. Batı Avrupa ülkeleri arasındaki bağların sağlamlaştırılması çabalarının kendini en çok gösterdiği alan ise ekonomi ve bunun için kurulmuş AET olacaktır.

SORU:

Avrupa Tek Senedi ile yapılan değişiklikler nelerdir?

CEVAP:

Avrupa Tek Senedi ile kurumsal anlamda birtakım değişikliklere gidilmiştir: Oy birliğinden, nitelikli oy çokluğuna geçilmiştir; karar alma süreçlerinde reforma gidilmesi, iş birliği sürecinin öngörülmesi ve parlamentonun etkin kullanımı amaçlanmıştır. Avrupa Parlamentosu yeni üye kabulü ve ortaklık antlaşmalarının onaylanması konusunda yetkilendirilmiş ve ilk derece mahkemesinin kurulması kabul edilmiştir. Değişiklikler sadece kurumsal alanda da kalmamıştır. Avrupa Tek Senedi ile siyasi birtakım değişiklikler de gündeme gelmiştir. En geç 1992 sonunda Avrupa Tek Pazarı'nın kurulması kararlaştırıldı. Sosyal politikalar, sosyal ve ekonomik uyum, teknolojik AR-GE faaliyetleri ve çevre gibi yeni politika alanları topluluk yetkisine verildi ve Avrupa siyasi birliğinin oluşturulması karara bağlandı.

SORU:

Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesine kuşku ile bakılmasının nedeni ne idi?

CEVAP:

Birleşik Almanya Avrupa'daki tüm dengeleri değiştirecek bir ülke olacaktı. xix. yüzyılda Alman ulusal birliğinin kurulmasından itibaren, Avrupa'daki bütün güçler dikkatlerini Almanya'ya çevirmişlerdi. Birleşik Almanya hakkındaki endişe hiç de temelsiz değildi. Alman birliği ve emperyal hırsı her iki dünya savaşının da en önemli nedenlerinden birini oluşturmuştu. II. dünya Savaşı sonrasında bile birleşik Almanya tehlikesi özellikle bu gelişmeden potansiyel tehdit algılayan SSCB ve Fransa açısından en kötü senaryolardan biriydi.

SORU:

Gorbaçov'un sosyalizmi nasıl yorumlamıştır?

CEVAP:

Aslında Gorbaçov göreve ilk geldiğinde kendinden önceki SSCB liderlerinden çok da farklı bir çizgide olmayan Ortodoks bir Marksist izlenimi vermişti. Fakat, bunun yanıltıcı olduğu çok kısa bir sürede anlaşıldı. Gorbaçov, hızla yeni bir siyasal üslup benimseyerek, sosyalizmin yeniden yorumlanması gerekliliği üzerinde durmaya başladı. Bu çerçevede özellikle "açıklık" (glasnost) ve "yeniden yapılanma" (perestroyka) kavramlarını kullanmaya başladı. Açıklık, Sovyet yönetimindeki aksaklıkların giderilmesi, yönetim kadrolarında gençleştirilmeye gidilmesi, basın ve ifade özgürlüğünün genişletilmesi, rejim karşıtlarının salıverilmesi, insan hakları ihlallerinin önlenmesi gibi Sovyet halkının siyasal temsil kanallarının açılmasına dayanmaktaydı. Gorbaçov, bu politikayı uygulamaya sokarak girişeceği reformlar için

halk desteğini almayı ve bu desteği Komünist Parti içindeki muhafazakâr kanada karşı da kullanmayı amaçlamaktaydı. Yeniden yapılanma ise Gorbaçov'un Sovyet sisteminde yapacağı radikal değişikliği yani komünist ekonominin yeniden yapılandırılmasını ifade etmekteydi. Sovyet ekonomisi hızla modernleştirilmeli ve böylece ekonomik durum hızla düzeltilmeliydi.

SORU:

Gorbaçov yönetimi nasıl bir dış politika benimsemiştir?

CEVAP:

Gorbaçov, içteki reformlara paralel olarak dışta da yeni bir politika açılımı yaptı. Zaten, SSCB'nin savunma harcamalarının azaltılmasını girişilecek reform sürecinin en önemli ayaklarından biri olarak gören Gorbaçov açısından bu çok ivedi bir eylemdi. SSCB'nin nükleer silahların azaltılması yönündeki önerileri ABD yönetimi tarafından da olumlu karşılanacak ve tarihte ilk defa nükleer silahların azaltılması yönünde bir antlaşma imzalanacaktı. Orta menzilli nükleer füzelerin sınırlandırılmasına yönelik bu (INF) antlaşmayı, 1991'de Moskova'da imzalanan ve nükleer savaş başlığı sayısında yaklaşık %30'luk bir indirim sağlayan START-I izleyecekti. ABD ve SSCB arasındaki silah indirimi görüşmeleri daha da genel bir nitelik kazandı ve sadece iki ülke arasında değil, bloklar arasında yapılan ve sadece nükleer silahları değil, konvansiyonel silahları da kapsayan bir çerçeveye oturdu. Böylece, 1990'da imzalanan Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması ile tarihin en kapsamlı silahsızlanma antlaşması ortaya çıktı.

Gorbaçov yönetimi, sadece ABD ile değil, diğer Batı ülkeleriyle de ilişkilerini geliştirmeye çalıştı. Gorbaçov, SSCB'nin bir Avrupa ülkesi olduğunu belirterek, Avrupa'da barış ve iş birliğinin geliştirilmesi yönünde özellikle Fransa, İngiltere ve Batı Almanya'ya sıcak mesajlar yolladı. İlişkilerin 1960'ların başından beri çok soğuk olduğu, komünist aile içindeki düşman kardeş Çin'le de ilişkilerin düzeltilmesi için diplomatik temaslara hız verildi. Bu çabalar sonuçsuz kalmadı ve Avrupa ülkeleriyle ilişkiler güçlendirildi, Çin'le yeni bir barış süreci başlatıldı. Sovyet yönetiminin dış politikada izlediği yeni çizginin en önemli göstergelerinden birini de Afganistan işgalinin sona erdirilmesi oluşturdu. Bu geri çekiliş, SSCB'nin dünya üzerindeki stratejik geri çekilişinin başladığını göstermekteydi. SSCB 3. dünyadaki askerî ve siyasi varlığını hızla azaltma yolunu seçti. Az gelişmiş ülkelere verilen bonkör yardımlar azaltıldı.

SORU:

Sinatra Doktrini nedir?

CEVAP:

Ekonomik bozulma, siyasal istikrarsızlığı arttırması ve toplumsal barışı bozmasının yanı sıra, SSCB'nin "ulusal sorunları"nı da beslemekteydi. Doğu Avrupa'da aşağıda incelenecek milliyetçi ve liberal dalgadan da etkilenen Sovyet halkları arasında milliyetçi eğilimler ve buna karşı Moskova'ya karşı merkezkaç eğilimler kendini göstermeye başladı. Moskova'nın 1989 sonbaharında açık bir biçimde uygulamaya soktuğu ve daha sonra "Sinatra Doktrini" olarak adlandırılan politika çerçevesinde Doğu Avrupa

halkları kendi yollarını çizmeye başlamışlardı. Benzer bir talebin Sovyet halkları tarafından da dile getirilmesi kaçınılmazdı. Üstelik, liberalleşen Sovyet siyasetinde bu çok daha meşru ve kolay olacaktı.

SORU:

Doğu Avrupa'da rejim karşıtı hareketlerin ilk olarak Polonya'da ortaya çıkmasının sebebi nedir?

CEVAP:

Polonya'nın Doğu Avrupa'daki rejim karşıtı hareketlerin ilk ortaya çıktığı yer olması tabii ki tesadüf değildi. Polonya tarihsel olarak Rusya'ya hep kuşkuyla bakmış bir ülkedir. Ülke 18. yüzyıldan itibaren Rus etki alanına girmiş ve Rusya'nın ön ayak olmasıyla iki defa da parçalanarak bağımsızlığını yitirmişti. Bu husus Polonyalıları Rus karşıtlığının temelini oluşturmaktaydı. Rus karşıtlığı da milliyetçi dinamiği beslemekteydi. Buna paralel olarak nüfusunun tamamına yakını Katolik olan ülkede komünist rejime rağmen dinî duygular hâlâ güçlüydü ve kilise önemli bir kurum olarak varlığını sürdürmekteydi. Üstelik 1978'de bir Polonyalı olan II. Jean Paul'un Papa seçilmesiyle kilisenin toplum üzerindeki etkisi daha da artmıştı. Dinî inançlar milliyetçiliği besleyen önemli bir dinamik hâlini aldı. İkinci olarak, ekonomik koşulların en çok bozulduğu Doğu Avrupa ülkelerinden biri de Polonya'ydı. Özellikle dış borçlanmanın çok büyük miktara ulaşması, Polonya ekonomisinin ekonomik dalgalanmalardan çok daha fazla etkilenmesine sebebiyet verdi ve huzursuzluklar arttı. Böylece çözülmeyi sağlayan ekonomik dinamik de kendini iyiden iyiye gösterdi.

SORU:

İran'da muhaliflerin rahatsız olduğu noktalar nelerdi?

CEVAP:

İran'da 1950'lerden itibaren yönetimi elinde tutan Şah Rıza Pehlevi, ülkenin modernleştirilmesi yönünde bir politika izlemekteydi. Bunu yaparken de dayandığı temel unsur, özellikle 1973 Petrol Krizi'nden sonra birkaç artan muazzam petrol gelirleriydi. Ülkenin artan refahına rağmen, gelirlerin paylaşımında çok büyük bir adaletsizlik mevcuttu. Saray ve çevresindeki küçük egemen sınıf, ülkedeki siyasal yapıyı olduğu kadar ekonomik yapıyı da kontrol etmekteydi. Özellikle işçi ve köylülerden oluşan alt sınıflar adaletsiz düzenden hiç memnun değildi. İran toplumsal yapısında çok önemli bir yere sahip olan esnafın oluşturduğu çarşı (bazaar) da Şah yönetimine karşı yavaş yavaş muhalif bir çizgiye kaymaktaydı. Çarşı'nın geleneksel müttefiki Şii din adamları arasında da Şah yönetimine karşı tepki büyüdü. Şii din adamları sınıfı zaten Şah tarafından uygulanan modernleşme politikalarından derin bir rahatsızlık duymaktaydı. Şah'ın İran'daki İslami değerlerin yerine milliyetçi modern değerleri hakim kılma yönündeki politikası muhâlefetin içindeki İslami unsurları hızla güçlendirmişti. Ayetullah Humeyni gibi önde gelen bazı din adamları yıllar önce ülkeyi terk etmek zorunda kalmış, Şah ve rejim karşıtı muhâlefetlerini yurt dışından sürdürmeye başlamışlardı.

SORU:

Devrim sonucunda İran dış politikasında ne gibi bir değişim yaşanmıştır?

CEVAP:

Devrim sonucunda İran İslami bir rejim çerçevesinde yeniden örgütlenirken, dış politikası da tamamen değişti. Batı'nın sadık müttefiki İran, bölgedeki en radikal ABD ve Batı karşıtı ülkelerden biri hâline geldi. Humeyni ABD'yi "büyük şeytan" olarak nitelendirmekteydi. Ülkedeki siyasal, askerî ve ekonomik Amerikan varlığı hızla tasfiye edildi. Hatta, 1979 Sonbahar'ında üniversite öğrencileri Tahran'daki ABD elçiliğini basarak 50 Amerikalıyı 15 ay boyunca rehin tuttular. ABD'nin 1980'de düzenlediği rehine kurtarma operasyonu ise büyük bir başarısızlıkla sonuçlandı. Carter yönetiminin prestijine büyük bir gölge düşüren bu durum, 1980 sonunda yapılan başkanlık seçimlerinde Carter'ın kaybetmesinde de hayli etkili oldu.

SORU:

Taif Antlaşmasının içeriğini açıklayınız.

CEVAP:

Taif Anlaşması, Lübnan'ın geleneksel siyasi sisteminden radikal bir kopuş değil, aksine o sistemin düzeltilmiş hâliydi. Anlaşma, milis güçlerinin silahlarını bırakmasını, hukuk ve düzenin yeniden tesisinde hükûmete yardım etmek üzere Lübnan'da kalmasına izin verilen Suriye birliklerinin ise 1990'ların ilk yarısından önce Bekaa'ya çekilmesini ve ardından da iki hükûmetin uzlaşmasıyla aşamalı olarak tamamen tahliyesini öngörüyordu.

SORU:

"Yeni Sanayileşen Ülkeler" ifadesi hangi ülkeler için kullanılmaktadır?

CEVAP:

1970'ler ve 1980'lerde uluslararası literatüre giren "Yeni Sanayileşen Ülkeler" kavramının tüm tanımlarında dört "Asya Kaplanı" Hong Kong, Singapur, Tayvan ve Güney Kore yer almaktaydı.

SORU:

APEC nedir, kimler tarafından kurulmuştur?

CEVAP:

Özellikle AET entegrasyonunun başarısından etkilenen Asya ülkeleri benzer bir yapının bölgede de kurulması için fikir birliğine vardılar. Bu çerçevede, Asya-Pasifik bölgesindeki ekonomik gelişmeyi sürdürmek ve refah düzeyini arttırmak için 1989 yılında Japonya, Güney Kore, Singapur, Malezya, Endonezya, Tayland, Filipinler, Brunei, Yeni Zelanda, Avusturya, Kanada ve ABD tarafından APEC (Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü) kurulmuştur. Kuruluşta 12 olan üye sayısı daha sonra 21'e yükselmiştir.

SORU:

Keşmir sorunu nedir?

CEVAP:

Hindistan'ın 1947'de Hindistan ve Pakistan adıyla bölünmesinden itibaren iki ülke arasında Keşmir konusunda devam eden anlaşmazlık, bu dönemde de en önemli sorun oldu. Çünkü bölgenin büyük kısmı Hindistan'dakalmakla birlikte nüfusun çoğunluğu Müslümanlardan oluşmaktaydı. 1989'da Keşmir'in

Hindistan kontrolündeki bölgesinde bir gerilim ortaya çıktı ve kriz büyüdü. Pakistan Müslüman isyancılara sahip çıktı ve maddi destek verdi. İki ülke arasındaki kriz bazı sınır çatışmalarına yol açıtıysa da bir süre sonra gerilim azaldı. Fakat Keşmir sorunu günümüze kadar iki ülke arasındaki en önemli mesele olarak kalmaya devam etti. Pakistan ve Hindistan nükleer silahların da dahil olduğu bir silahlanma yarışını sürdürmektedir.

ÜNİTE 8: SOĞUK SAVAŞ SONRASINDA DÜNYA (1991-2003)

YENİ DÜNYA DÜZENİ

1991'de Soğuk Savaş'ın ABD'nin galip gelmesiyle sonuçlanması tek kutupluluğa dayanan, ABD önderliğinde yeni bir dünya düzeni yarattı. Liberal kapitalizm ve insan haklarına dayalı bir demokrasi anlayışı bu düzenin ana damarlarıydı. Düşünülenin aksine bu süreç dünyaya düzen ve istikrar getirmedi. Devlet dışı aktörler siyaset ve ekonomide etkinlik kazandı. Soğuk savaşın ideolojik çatışmaları yerini, Samuel Huntington'un ortaya attığı "Medeniyetler Çatışması" olarak adlandırılan ve daha çok İslam/Doğu ve Hristiyan/Batı kültürleri arasındaki kutuplaşmalara bıraktı.

Serbest piyasa ekonomisi uluslararası sermayenin dolaşımı için siyasal yapıda dönüşümü gerektirdi. Ulusal sistemler yerine ülkelerin birbirlerine gittikçe daha bağımlı hale geldiği "karşılıklı bağımlılık" süreci, dünyanın bir yerinde yaşanan krizin diğerlerine de yayılmasına yol açtı. Bu durumun göstergesi olan borsalar önem kazandı.

Demokratik Barış Teorisi yani demokrat ülkelerin birbiriyle çatışmayacağı teziyle demokrasinin geliştirilmesi, dünya barışı ve istikrar için önemli görüldü. İnsan hakları kavramı devletler üstü hale gelerek gerekli durumlarda dış müdahaleyi mümkün kıldı. Bu durum dönemin ünlü krizlerine müdahale eden ABD ve destekçisi ülkeler tarafından suiistimal edildi.

ABD'de Soğuk Savaş sonrası ekonomik durgunluk yaşanıyordu. Soğuk Savaş ve Körfez Savaşı'nda başarılı olan Cumhuriyetçi Bush hükümeti 1992 seçimlerinde Demokrat Clinton'a yenildi. Bu dönemde ABD hegemonyası güçlendirildi, dünyaya barış ve demokrasi getirme iddiasıyla dış politika biçimlendirildi. Ekonomik büyüme arttı. ABD ordusu ve NATO, aynı anda iki bölgesel savaşı kazanabilecek konuma gelmesi için yeniden yapılandırıldı. "Demokratik rejimlerin yaygınlaştırılması, insan haklarının geliştirilmesi güvenli ve istikrarlı dünya düzeni için gereklidir" yaklaşımına uyamayanlara müdahale edildi. Clinton tüm bunları çok kutupluluk, küreselleşme ve demokrasi söylemleriyle, diplomatik

bir biçimde, genelin onayını alarak yaptığı için ABD'nin imajı bu dönemde dünya kamuoyunda olumlu seyretti. 2000'de George W. Bush'un seçilmesiyle ve 11 Eylül sonrasında ABD dış politikası sertleşerek tek taraflı, saldırgan ve diğer devletlerin rızasını önemsemeyen bir çizgiye evrildi. Bu dönemde ABD, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisini reddetti; Kyoto Protokolü'nden ve Anti-Balistik Füze Anlaşması'ndan çekildi.

Avrupa Birliği, Sovyetler karşısında Avrupa'yı güçlendirmek üzere kuruldu. Soğuk Savaş sonrasında Avrupa'daki eski Doğu Bloku ülkeleri, yüzünü AB'ye döndü. 50 yıldır süren bölünmüşlük böylece sona erdi. Federasyon temelinde bir siyasal birlik kuruldu. 1992'de Maasricht Anlaşması'yla yeni üye alımı için yapısal değişiklikler yapıldı. Dış politika, savunma, adalet ve iç işleri gibi alanlarda AB çapında ve uluslar üstü nitelikte bir karar alma sürecinin temelleri atıldı.

1993'te genişleme öncesinde üye olmak isteyen ülkeler için önkoşul olarak belirlenen "Kopenhag Kriterleri", işleyen bir piyasa ekonomisi ile demokrasi ve insan haklarına dayanan bir rejime sahip olmayı öngörüyordu.

1991-2003 döneminde örgütteki en büyük uyumsuzluk Yugoslavya'nın parçalanması, Kosova müdahalesi, Irak Savaşı gibi önemli dış politika konularında oldu.

Rusya Federasyonu'nda 90'lar yeniden yapılanma yıllarıydı. 1991'de devlet başkanı seçilen Boris Yeltsin ekonomiyi hızla liberalleştirdi. Özelleştirilen kurumların eski bürokratların ve mafyatik kişilerin eline geçmesi yeni bir zengin kesim oluşturdu, bir kısım da bunun sonucunda fakirleşti. Kötüye gidiş radikal partilerin yükselmesine neden oldu.

Rusya Aralık 1991'de, Ukrayna ve Belarus'la birlikte Bağımsız Devletler Topluluğu'nu kurdu ve neredeyse bütün eski Sovyet cumhuriyetleri bu yapıya katıldı. Topluluk, Sovyetler Birliği'nin devamı olduğunu dünyaya kabul ettirerek bu ülkenin borçlarını ve nükleer başlıklı füzeleri ile BM Güvenlik Konseyi'ndeki daimi üyelik koltuğunu devraldı. Sovyetlere ait nükleer silahların denetiminin daha kolay sağlanabileceği düşünüldükçe ABD ve Batı bu duruma destek verdi.

Ekonomik dengesizliğin yanı sıra dış politikada Çeçenistan Savaşı ve Kosova'da yapılan yanlışlar 1999'da Yeltsin'in istifasıyla sonuçlandı, Putin göreve geldi. Putin döneminde Rusya, hem ekonomik açıdan toparlanarak ülke içindeki toplumsal dengeyi yeniden kurdu hem de dış politikada daha etkin ve başarılı bir konuma yükseldi.

Soğuk Savaş sırasında Hindistan, Çin ve Japonya Bağlantısızlar olarak adlandırıldı. Grubun liderlerinden Hindistan 1990'larda kalkınma, fazla nüfus, etnik-dini

çatışmalar, Keşmir'le ilgili Pakistan ve Afganistan'la ilişkiler konularında sorunlar yaşadı. Ekonomi alanında ise performansı yükseldi; özellikle bilgi teknolojileri ve programcılık konusunda dünyada öne çıktı.

Çin, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra da sosyalist bir ülke olmaya devam etti. 1970'lerden itibaren başlatılan reformlar çerçevesinde, devlet denetiminde aşamalı biçimde özel mülkiyet ve girişime izin verilmesinin etkisiyle büyük ekonomik potansiyeli açığa çıkan Çin'in ekonomisi gelişti. 1990'larda ABD'den sonra dünyanın ikinci büyük ekonomisi olan Çin, düşük maliyetler nedeniyle dünyanın üretim merkezi haline geldi. 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olan Çin, 1997'de Doğu Asya'daki birçok ülkeyi vuran mali krizden büyük ölçüde yara almadan çıktı. Ekonomik büyümeyi sürdürebilmek için ihtiyaç duyduğu enerji bakımından dışa bağımlı olan Çin, Orta Doğu'daki petrol kaynaklarıyla daha çok ilgilenmeye başladı.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya, istikrarlı bir kalkınma sürecine girmişti, 1990'lar ise Japon ekonomisinde durgunluk dönemi oldu. Teknolojik yenilikte öncü nitelikte olup dünya çapında faaliyet gösteren dev şirketlere sahip bulursa da Japonya'nın uluslararası politikadaki etkisi sınırlı kalmaya devam etti.

Eski Doğu Bloku ülkelerinden, Ukrayna, Belarus ve Moldova hariç olmak üzere, Avrupa coğrafyasında bulunanlar; AB ve NATO gibi kuruluşlara üye olarak Batılı ülkeler arasında yer alma hedefine yöneldi. Bunun için ülke ekonomisinin serbest piyasa anlayışıyla yeniden örgütlenmesi, Batılı demokrasi normlarına uygun bir siyasal sistem kurulması gerekiyordu. Bu ülkeler IMF'nin öngördüğü yapısal değişim programlarını uygulayarak sancılı bir geçiş sürecine girdiler. AB'nin de desteklediği söz konusu ülkeler kısa sürede uluslararası ekonomik sisteme entegre oldular. 1990'ların başından itibaren uygulamaya giren çok partili sistem yerleşti ve liberal, Batı yanlısı partiler iktidara geldi.

Asya'da bulunan eski Sovyet Cumhuriyetleri'nin gelişimiye farklı oldu. Bu ülkelerin sahip olduğu zengin yeraltı kaynakları, gelir dağılımındaki adaletsizlik sayılmazsa onları ekonomik olarak güçlü kılıyordu. AB üyeliği gibi dönüşüm gerektiren hedefleri yoktu ve hala Rusya'nın etkisindeydiler. Eski rejimin siyasi kadroları yerlerini koruyordu, bu durum demokratik yapıların gelişmesini engellese de Batı için önemli olan petrol ve doğalgaz arzının sorunsuz devam etmesiydi.

ABD, Latin Amerika ülkelerindeki etkinliğini sürdürdü. Başta Meksika ve Arjantin olmak üzere bu ülkelerin bağımlı ekonomileri, liberalleşme isteyen ABD'nin şart koştuğu IMF reçetelerini uygulamak zorunda kaldı.

Özelleştirmeler, yabancı sermayeyi çekmek için sosyal haklara getirilen kısıtlamalar, gelir dağılımının daha da bozulmasına yol açtı. Bunun sonucunda ulusal sol ve halkçı muhalefet hareketleri güçlendi. Meksika'daki Zapatista Hareketi'ne benzer hareketler öne çıktı. 1998'de Hugo Chavez'in Venezuela Devlet Başkanı seçilmesinin ardından Şili, Brezilya ve Arjantin'de de sol adaylar iktidara geldi.

Afrika toprakları Soğuk Savaş döneminde, Rusya ve Amerika'nın dolaylı mücadelesine sahne oldu. Karmaşık etnik yapı ve darbe hükümetleri ABD ve Rusya'nın sağladığı askeri ve ekonomik yardımlarla yönetimlerini sürdürebildiler. Soğuk Savaş'ın sona ermesi genel olarak Afrika'nın önemini azalttı. Ekonomik sorunlar, etnik çatışmalar, soykırım, AIDS gibi olgular yeni dönemde de Afrika'ya barış ve huzurun gelmeyeceğini gösteriyordu. Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki apartheid rejiminin son bulması ve yıllarca hapis yatan Nelson Mandela'nın devlet başkanı olması bu dönemde Afrika'daki en önemli gelişme oldu.

YENİ DÖNEMİN KRİZLERİ

1980-88 arasında İran'la yaptığı savaşta yıpranan Irak ve Saddam Hüseyin yönetimi, bu savaşın bitmesiyle, ekonomik ve siyasal sıkıntılarına çözüm bulmak amacıyla, zengin petrol yataklarını ele geçirmek istediği Kuveyt'i 2 Ağustos 1990'da işgal etti. ABD ve Batılı güçlerin Araplar arasında çıkacak bir ihtilafa karışmayacaklarını varsayan Irak, böylece dünya petrolünün %20'sini kontrol altına almış oldu. İşgal sonrası BM Güvenlik Konseyi Irak'ın Kuveyt'ten çekilmesini talep etti, çekilme gerçekleşmeyince ambargo uygulama kararı aldı. Amerika bu sırada İngiltere, Fransa, Mısır gibi ülkelerin de desteğiyle Suudi Arabistan'a askeri yardım yapmaya başladı. Türkiye de ambargo kararına uydu ve NATO üslerini ABD'ye açtı. Oluşturulan Koalisyon gücü uluslararası televizyon kuruluşlarının da canlı yayınladığı bir operasyonla 16-17 Ocak'ta hava harekatı yaptı. Toplam kırk üç gün süren operasyon sırasında Saddam, Filistin sorunu nedeniyle Arap ülkelerini etkilemek amacıyla İsrail'e Scud füzeleri yollamak ve Basra'daki petrol kuyularını ateşe vermek gibi karşı eylemler yapsa da Kuveyt'ten çekilmek zorunda kaldı. Savaş sonrasında Saddam'ın iktidarda kalması, ABD'ye bölgede askeri varlığını koruma ve çevre ülkelere silah satışı gibi kazançlar sağladı. Saddam'ın görevde kalması İran-Irak ve Körfez Savaşı sırasında rejime muhalefet eden etnik ve dini grupları zor durumda bıraktı. Irak çıkan ayaklanmaları çok sert bir şekilde bastırdı. Kuzey Irak'ta Kürtlere karşı kimyasal silah kullanması bölgede büyük bir göç dalgası yarattı. Türkiye sınırını açtı. Irak'ın kitle

imha silahı kullanabileceği düşünülerek Kuzey Irak'taki Kürtleri korumak amacıyla ABD tarafından denetlenen uçuşa kapalı bir bölge oluşturuldu. Kuzey ve Güney'de oluşan rejimden kopmuş otoriteler Irak'ı üç parçaya (Kuzey'de Kürtler, Güney'de Şiiler ve Merkezi Irak olmak üzere) bölmüş oldu. Ambargo devam etti ve ABD'nin operasyonları sürdü.

II. Dünya Savaşı ertesinde kurulan, Balkanlar'da yaşayan etnik/dinî grupların neredeyse tamamını temsil eden Josip Tito önderliğindeki Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti (YSFC), hiçbir etnik grubun diğeri üzerinde hakimiyet kurmaması ve Yugoslav bilincinin benimsenmesi temellerine dayanıyordu. Önemli özelliği federe cumhuriyetler ile bunlar içinde yer alan özerk bölgelere giderek daha fazla yetki tanınmasıydı. Bunun sonucunda siyasi ve ekonomik bağlantılar son derece gevşek bir noktaya geldi. 1980'de Tito'nun ölümü, YSFC'nin dağılma sürecini başlattı. YSFC ekonomisinin giderek bozulması ve borç yükünün artması, etnik uyanış temelinde milliyetçiliğin yükselişi ülkedeki dengeleri bozdu. Ekonomik açıdan daha gelişmiş durumda bulunan Hırvatistan ve Slovenya, gelirlerini YSFC'nin daha az gelişmiş cumhuriyetleriyle paylaşmak zorunda kalmaktan, Sırbistan ise topraklarında oluşturulan iki özerk bölgeyle (Kosova ve Voyvodina) zayıf tutulmaya çalışıldığından yakınıyordu. 1981'de Kosova'da Arnavutların başlattığı ayaklanmayla YSFC parçalanma sürecine girdi. Bu ayaklanmayı bastıran aşırı milliyetçi Slobodan Miloseviç, 1986'da Sırbistan'da iktidara geldi. Sırbistan ile Karadağ dışında tüm federe devletler kanlı bir bağımsızlık sürecine girdiler. Sırbistan ve Karadağ, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti adı altında bir arada kaldı.

Yugoslavya'nın dağılması sonrası Bosna-Hersek'te Boşnak, Hırvat ve Sırp nüfus yaşıyordu. 1992'de Sırp lar bağımsızlık ilan etti. Hırvatlar Hırvatistan'ın desteğini alarak ayrı bir siyasal yapı olduklarını ilan ettiler. Sırp ve Hırvatlar, Boşnaklara karşı soykırım, etnik temizlik ve sistematik tecavüz gibi suçlar işlediler. BM ve AB duruma etkin müdahalede bulunamadı. ABD, NATO vasıtasıyla soruna müdahil oldu. BM askerlerine yapılan saldırılardan sonra büyük bir hava harekati yaptı. Sırp ların ateşkesi kabul etmesinden sonra, yine ABD'nin oluşturduğu barış planı Boşnak-Hırvat ile Sırp otoriteler tarafından benimsendi. 14 Aralık'ta imzalanan Dayton Barış Anlaşması ile Bosna-Hersek'in, Bosna-Hersek Federasyonu ve Sırp Cumhuriyeti'nden oluşan tek bir devlet olması; Bosna-Hersek Federasyonu'nun, tarafların nüfus yapılarına göre "kanton" denen ve özerkliğe sahip 10 idari yapıdan oluşması; Bosna-Hersek devletinin %49'unun Sırp, %30'unun Boşnak ve %21'inin de Hırvat denetiminde

kalması benimsendi. Ayrıca, NATO'ya bağlı birliklerin bölgede konuşlandırılması kabul edildi.

Ziyad Barre yönetimindeki Somali'de ise, 80'lerden itibaren bozulan ekonomi, iç sorunlar, 1991'de kıtlık sonrası çıkan iç savaşı tetikledi. Barre'nin ülkeyi terk etmesi ise bu istikrarsızlığı artırdı. BM Güvenlik Konseyi 1992'de aldığı kararla Somali'ye silah ambargosu uygulanması ve insani yardım ulaştırılması kararı aldı. Yardım ulaştırmanın askeri operasyonla desteklenmesi gerektiği görüşüyle 1992'de ABD öncülüğünde başlayan hareket, 26 devletin de katılımıyla sürdü. 90'ların ikinci yarısında görece istikrarın sağlandığı Somali, bundan sonra dünya gündemindeki yerini yitirdi.

Kafkasya; Soğuk Savaş sonrası etnik sorunlar nedeniyle çatışmalara sahne olan bir diğer bölgedir. Nüfusunun çoğu Ermeni ve fakat Azerbaycan içinde özerk bir bölge olan Dağlık Karabağ, Ermenistan'a katılmak istedi. Ermenistan bu durumu kabul etse de Azerbaycan ve Rusya reddetti. Azerbaycan ve Ermenistan'da toplumlar arasındaki şiddet olayları arttı. Rusya'nın güçsüz durumda olması ve Ermenistan'ın uluslararası alanda Azerbaycan'dan daha fazla destek görmesi sonucunda Karabağ'da durum Ermeniler lehine gelişti. Siviller öldü, Azeriler büyük kayıplar verdi. Hocalı Katliamından sonra Azerilerin göç etmek zorunda kalmasıyla Karabağ'da nüfus Ermeniler lehine arttı. Çatışmalar ABD, Rusya, Fransa ve Türkiye'nin üyesi olduğu Minsk Grubu'nun çalışmaları sonrasında durduruldu. 1994'te ateşkes kabul edilse de kalıcı çözüm için barış anlaşması yapılamadı.

Cahar Dudayev liderliğindeki Çeçenistan, Rusya içindeki özerk cumhuriyetlerden biriyken Kasım 1991'de bağımsızlığını ilan etti. Rusya, 1994'e kadar, bağımsızlık yanlısı yönetimi düşürmeye çalıştıysa da başarılı olamadı. Bunun üzerine, Aralık 1994'te Rusya'nın başkent Grozni'ye yönelik hava saldırılarıyla birlikte savaş başladı. Çeçenistan'ın şiddetli direnişi karşısında Rusya geri adım atmak zorunda kaldı. Ağustos 1996'da varılan anlaşmayla "Birinci Çeçenistan Savaşı" olarak adlandırılan çatışmalara son verildi ve Çeçenistan'ın nihai statüsünün beş yıl içinde belirlenmesi kararlaştırıldı. Anlaşma, taraflar arasında kalıcı bir çözüm getirmedi. Rusya Çeçenistan'ın bağımsızlığını tanıımıyordu, Çeçenistan yönetimi ise tahrip olan ülkenin yeniden onarımı için Rusya'dan taahhüt ettiği yardımı alamıyordu. Bir diğer özerk cumhuriyet olan Dağıstan'da 1999'da başlayan iç karışıklıklar, bölgede yeni bir savaşın çıkmasına neden oldu. Dağıstan'daki olaylara Çeçenlerin de karıştığı iddiasıyla Rusya bu kez çok daha kapsamlı ve sistematik bir askerî operasyon başlattı. Binlerce sivilin öldüğü ya da göç, etmek zorunda kaldığı İkinci

Çeçenistan Savaşı sırasında Rusya, Çeçenistan'daki bağımsızlık yanlısı kadroları tasfiye ederek ülkede kendisine yakın bir yönetim kurmayı başardı.

Sırbistan içinde yer alan Kosova, milliyetçiliğin yoğun olduğu, Arnavutların çoğunluğu oluşturduğu özerk bir bölgeydi. 1990'ların başından itibaren Arnavutlar arasında bağımsızlık talebi yükseldi. Arnavutlar Uluslararası kamuoyunun dikkatini çekebilmek için silahlı mücadeleye başvurdular. Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) 1997'den itibaren şiddet eylemlerini artırdı. Böylece hem Sırbların işlediği cinayetler Arnavutlar arasında UÇK'ya verilen desteği artırdı hem de sorunun gündemde kalması sağlandı. Sırbistan'ın başındaki Miloseviç, uluslararası alanda giderek daha zor duruma düştü ve tasfiye edilmesi gereken başlıca aktör olarak algılanır hale geldi. BM Güvenlik Konseyi çatışmaların durmasını istedi ve silah ambargosu uyguladı. Konsey içinde sertlik yanlısı ABD ve İngiltere; Rusya ve Çin'le anlaşmazlığa düştü. ABD konuyu NATO'ya taşıdı, orda da başlangıçta uzlaşmaya varılamadıysa da ABD'nin ağırlığını koymasıyla anlaşma sağlandı. Siyasi çözüm için Miloseviç'in katılmadığı bir konferans düzenlendi, Sırbistan orada Kosova'yla ilgili alınan kararları tanımadı. NATO 1999'da 77 gün sürecek bir hava saldırısı başlattı. 3 Haziran'da Kosova Barış Anlaşması imzalandı. Anlaşmada YFC'nin Kosova'dan çekilmesi, uluslararası gücün Kosova'da konuşlandırılması, BM'ye bağlı geçici hükümet kurulması gibi esaslar yer aldı.

ORTA DOĞU SORUNLARI

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle Filistin Sorunu yeni bir aşamaya girdi. 1991'de Madrid'de düzenlenen, ABD ve Sovyetler Birliği'nin başkanlığında İsrail, Suriye, Lübnan, Ürdün ile Ürdün heyeti içinde Filistin temsilcilerinin katıldığı Barış Konferansı sonuç vermediyse de tarafların ilk kez masaya oturmasını sağladı. 1992'de ABD desteğiyle Oslo'da İsrail ve Filistin arasında yapılan gizli görüşmeler sonucunda taraflar birbirlerini tanıdıklarını ilan ettiler. İki tarafın içindeki radikal kesimlerin anlaşmaya karşı çıkışları, Oslo'yu imzalayan İsrail Başbakanı İzak Rabin'in aşırı sağcı bir İsrailli tarafından öldürülmesiyle sertleşti. ABD'nin desteğiyle süren barış çabaları iki tarafta da şiddetin tırmanmasıyla başarısız oldu. Şaron'un iktidara gelmesinden sonra 2002'de düzenlenen operasyonla Filistin'in ablukaya alınması, Barış Süreci'ni önemli ölçüde yaraladı. Taraflar çeşitli anlaşmalar yapsa da burada alınan kararlar uygulanamadı.

Soğuk Savaş sonrasında önemli bir gündem nükleer enerji üretimi ve kitle imha silahlarının yaygınlaşmasının yarattığı tehdit oldu. ABD, bu teknolojiye sahip olan İran ve Kuzey Kore'nin kendisi

için tehdit oluşturduğunu düşünüyordu. İran, Irak'la savaşının 1988'de bitmesinden sonra Çin, Rusya ve Pakistan'dan teknoloji ve uranyum ithal ederek nükleer çalışmalarına hız verdi. İran, uranyumu sivil amaçlı çalışmalarda kullandığını söylese de var olan şüpheler sonucu Atom Enerjisi Ajansı'nın (IAEA) gözlemcilerini 1992'de ülkesine davet etti. Buradan çıkan rapor İran'ın tezlerini destekler nitelikteydi. Buna rağmen ABD'nin süren rahatsızlığı İran'a ekonomik yaptırımlar uygulamasını getirdi. 2003 yılında IAEA'nın yaptığı ikinci denetimde şüpheli bulgulara rastlandı. Yürütülen diplomatik çabalarla İran önceden tarafı olduğu Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Sözleşmesi'ne eklenen ve IAEA'ya daha ayrıntılı denetim yetkisi tanıyan Ek Protokolü imzaladı.

Etnik ve dinsel çeşitlilik açısından büyük çeşitlilik gösteren, İsrail'in ve Filistin'in komşusu olan Lübnan, Filistin sorunu temelinde süren istikrarsızlık ve çatışmalardan sürekli ve doğrudan etkilendi. Hristiyan ve Müslüman unsurlar arasındaki iktidar çatışması, 1967 Arap-İsrail Savaşı sonrası FKÖ militanlarının ülkeye kitlesel olarak gelmesi sonucunda 1975'te başlayan iç savaş ülkeyi harabeye çevirdi. İç savaş 1991'de sona erdi. Savaş sonrası, Lübnan üzerindeki Suriye etkisi sürdü. FKÖ üyelerinin 1980'lerden sonraya ülkeye geri dönmesi, Hizbullah'ın etkinliği ve İsrail'le süren mücadele 1990'lar boyunca çatışmaların sürmesine yol açtı. İsrail, Barış Süreci çerçevesinde 1982'den beri işgal etmiş olduğu Güney Lübnan'dan 2000 yılında çekildi.

11 EYLÜL VE SONRASI

11 Eylül 2001'de, El Kaide'ye mensup 19 kişi tarafından dört yolcu uçağı kaçırılarak ABD'de intihar saldırılarında kullanıldı. New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kuleleri ile Washington'da bulunan ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon) binasına toplam üç uçak isabet ederken Beyaz Saray'ı hedef aldığı sanılan dördüncü uçak herhangi bir hedefi vurmadan düştü. İkiz Kuleler tamamen yıkılırken Pentagon'da önemli hasar oluştu. Toplamda yaklaşık 3000 kişinin hayatını kaybettiği bu eylem, ABD'nin kendi topraklarında yaşadığı en büyük saldırı olarak tarihe geçti. El Kaide, ABD'nin İsrail'e destek vermesi ve Arap ülkelerinde askeri güç bulundurması nedeniyle bu saldırıları gerçekleştirdi.

11 Eylül saldırısı, ABD'nin "Terörle Savaş" söylemiyle terörist örgütler ve destekçisi ülkelere tek taraflı ve çok daha sert askeri yaptırımlar uygulamasını getirdi. El Kaide'yi besleyen Afganistan'daki Taliban rejimine yönelik baskılar arttı. ABD, örgüt üyelerini teslim etmeyen rejime karşı BM ve NATO'dan destek istedi. BM'nin desteğini alamasa da NATO'nunkini alarak 7

Ekim'de İngiltere'nin desteklediği hava saldırısıyla operasyon başlatıldı. 2001 yılı sonunda Afganistan'ın önemli bölümü Taliban güçlerinden temizlendi ve Kabil dahil önemli kentler ele geçirildi.

11 Eylül sonrası Afganistan'a uygulanan politika, ABD'nin "haydut devlet" olarak tanımladığı İran, Irak, Kuzey Kore'ye de uyarlandı. ABD ulusal güvenlik stratejisini, kendisine yönelik tehdit olarak gördüğü devletlere "önalıcı" (pre-emptive) müdahale yapabileceği üzerine kurdu. Irak'ın, topraklarından 1998'de ayrılmış silah denetçilerini yeniden kabul etmeye direnmesi, kendisine yönelik baskıyı artırdı. ABD, Irak'ın elinde kitle imha silahı bulunduğunu, Bağdat yönetiminin El-Kaide ve Filistinli gruplara destek verdiğini iddia etti. Dünyanın güvenliği için Irak'a müdahale edilmesi gerektiği diğer birçok ülke tarafından kuşkuyla karşılandı. ABD ve İngiltere'nin başı çektiği müdahale yanlısı ülkeler 20 Mart 2003'te Irak'ı işgal etmeye başladı. 20 gün içinde Bağdat'ı ele geçiren Koalisyon güçlerinin 1 Mayıs'ta savaşın bittiğini ilanından sonra, Saddam Hüseyin ve üst düzey yöneticilerin ele geçirilememesiyle Irak yıllarca sürecektir bir şiddet dönemine girdi. Kitle imha silahları da bulunamadı. Bunların sonucunda ABD, tüm Orta Doğu coğrafyasını kendi politikalarına göre şekillendirerek petrol rezervleri üzerindeki hakimiyetini artırdı ve Körfez Savaşı sonrası bölgedeki parçalanma sürecini hızlandırdı.

SORU-CEVAP

SORU:

"Yeni Dünya Düzeni" olarak tanımlanan dönem hangi anlayışını ifade etmektedir?

CEVAP:

İlk kez ABD Başkanı George Bush'un Körfez Savaşı sırasında yeniden tedavüle soktuğu kavram, bir yandan serbest piyasa ekonomisini, diğer yandan da insan haklarına dayalı bir demokrasi anlayışını ifade ediyordu. Fakat en temelde, ABD ile Sovyetler Birliği arasında yapılan Soğuk Savaş'ta ABD'nin mutlak galip gelmesinden hareketle ideolojik mücadelenin ve hatta tarihin sonunun geldiği anlayışına dayanmaktaydı. Buna göre, ABD'nin temsil ettiği liberal kapitalizm galip gelmiş ve kendisine alternatif bir ideoloji kalmamıştı. ABD liderliğindeki tek kutupluluğa dayanan Yeni Dünya Düzeni, Batı'nın bu türden bir kendine güvenle tüm dünyaya sunduğu ekonomik ve siyasal modeli ifade etmekteydi.

SORU:

Soğuk savaşın, dolayısıyla Yeni Dünya Düzeninin neden olduğu medeniyetler çatışması nedir?

CEVAP:

İlk kez 1993'te Amerikalı siyaset bilimci Samuel Huntington tarafından "medeniyetler çatışması" olarak ifade edilen bu iddiaya göre yeni dönemde dünya, başta Batı olmak üzere, İslam, Ortodoks Hristiyan, Çin, Hint, Japon gibi medeniyetler arasındaki mücadeleye sahne

olacaktır. Burada özellikle Batı ile İslam medeniyeti arasındaki çatışma vurgulanmaktadır. 1990'larda Orta Doğu'da artan Batı ve özellikle ABD etkinliği karşısında İslam toplumlarının giderek artan tepkiselliği ve bölgede yaşanan savaşlar, medeniyetler çatışması tezinin geniş yankı bulmasına yol açtı.

SORU:

"Demokratik Barış Teorisi" varsayımı nedir?

CEVAP:

"Demokratik Barış Teorisi" olarak bilinen yaklaşım, demokratik ülkelerin birbirleriyle çatışmayacaklarını varsayıyordu. Dolayısıyla dünyada demokrasi rejiminin yaygınlaştırılarak güçlendirilmesinin dünya barışı ve istikrar için önemli olduğu kabul edildi. Bu çerçevede çok-partitli siyasal yaşam, şeffaf ve denetlenebilir devlet yapısı Yeni Dünya Düzeni'ndeki ana siyasal model olarak sunuldu.

SORU:

Haydut Devlet kavramı nedir ve hangi ülkeler için kullanılmıştır?

CEVAP:

ABD'nin kullandığı bu kavram terörü desteklemek, kitle imha silahlarına sahip olmak, vatandaşlarına zulmetmek suretiyle dünya barışı için tehdit oluşturduğu iddia edilen devletleri ifade etmektedir. Küba, Kuzey Kore, İran, Irak, Libya ve Afganistan gibi devletler için kullanılmıştır.

SORU:

Başarısız Devlet kavramı nedir ve hangi ülkeler için kullanılmıştır?

CEVAP:

Başarısız devlet, devlet otoritesinin kaybolması nedeniyle topraklarında yaşayan nüfusa güvenlik, beslenme vb. temel konularda devlet hizmeti sağlayamayan ülkeleri tanımlamaktadır. Genellikle insani krizlerin yaşandığı Afrika ülkeleri için kullanılmıştır.

SORU:

Kyoto Protokolünün imzalanmasıyla amaçlanan nedir?

CEVAP:

1992'de imzalanan BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında olmak üzere 1997'de imzalanan Kyoto Protokolü, imzacı devletlerin atmosfere saldıkları ve sera etkisi yaparak iklim değişikliğine yol açan karbondioksit başta olmak üzere bir grup gazın salınım oranlarının 1990 değerlerinde sabitlenmesini öngörüyordu. Söz konusu kısıtlama, ülkelerin sınai üretim rakamlarında da çeşitli kısıtlamalara ve düzenlemelere yol açacağı için önem taşımaktadır.

SORU:

Maastricht Antlaşması'nın Avrupa Birliği için önemi nedir?

CEVAP:

Örgütün adı resmen bu antlaşmadan sonra Avrupa Birliği olarak kullanılmaya başladı. Hepsinden önemlisi, AB, uluslararası mekanizmalara sahip bir örgüt niteliği kazandı. Antlaşma, dış politika, savunma, adalet ve iç işleri gibi alanlarda AB çapında ve uluslararası nitelikli bir karar alma sürecinin temellerini attı.

SORU:

AB üyeliği için temel şart konumunda olan Kopenhag Kriterleri standartları nelerdir?

CEVAP:

Kopenhag Kriterleri, işleyen bir piyasa ekonomisi ile demokrasi ve insan haklarına dayanan bir rejime sahip olmayı öngörür. Avrupa'nın sınırlarının nereye kadar uzanacağı, kimin Avrupalı sayılacağı, hangi değerlerin esas alınacağı önemli bir sorundu. İdeolojik mücadelenin ortadan kalktığı bir ortamda kültür ve medeniyet farklarının yeni bölünme kriteri olarak sunulması gündemdedi. Kopenhag Kriterleri bu anlamda üye olmak isteyen ülkeler için de ön koşul olarak belirli standartlar saptamıştır.

SORU:

Apartheid nedir, nerede ve ne zaman hayat bulmuştur?

CEVAP:

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde, 1948-1994 arasında uygulanan ve vatandaşları renk ayrımına tabi tutarak beyazlar dışındakilere çok daha sınırlı haklar veren ırkçı rejimdir.

SORU:

Irak'ın Kuveyt'i işgal etme sebebi nedir?

CEVAP:

Saddam Hüseyin hem uğradığı ekonomik zararı karşılamak hem içeride yıpranan siyasal konumunu güçlendirmek hem de Arap devletleri üzerinde etki sahibi olmak hedefleri doğrultusunda Kuveyt'e baskı yapmaya başlamıştı. ABD ve Batılı güçlerin Araplar arasında çıkacak bir ihtilafa karışmayacakları varsayımından hareket eden Irak, Kuveyt'in zengin petrol yataklarını ele geçirmek hedefiyle, özellikle Rumaila petrol alanından Kuveyt'in haksız biçimde petrol edindiği iddiasına dayanarak bu ülkeyi işgal etmiştir.

SORU:

Körfez savaşının gerekçesi nedir?

CEVAP:

Kuveyt'i ele geçirerek dünya petrolünün % 20'sini de kontrolü altına alan Irak, bölgedeki petrolü hayati çıkarları arasında gören ABD ve Batılı devletler bakımından büyük bir tehdit hâline gelmesi nedeniyle ABD Çöl Fırtınası hareketini yaparak Irak kuvvetlerini Kuveyt'ten tamamen çıkartmıştır.

SORU:

Körfez savaşı sonrası ABD, Saddam Hüseyin rejimini neden sonlandırmamıştır?

CEVAP:

ABD Saddam Hüseyin rejimini devam ettirerek hem bölgede sonraki süreçte de askerî varlığını korumak için bir gerekçe buldu hem de Irak'tan tehdit algılayan Körfez ülkelerine silah satışı yoluyla kazanç sağladı. Aslında en temelde, Soğuk Savaş'ın sonunu temsil eden Körfez Savaşı sayesinde ABD, sorunlara etkin şekilde müdahale edebilecek tek güç olduğunu göstererek Vietnam Savaşı nedeniyle sorgulanan prestijini güçlü bir biçimde kanıtlamış oldu.

SORU:

Saddam Hüseyin rejiminin devam etmesi bölgede hangi sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur?

CEVAP:

Saddam Hüseyin'in görevde kalması, gerek Irak-İran gerekse Körfez Savaşı sırasında rejime muhalefet eden çeşitli etnik ve dinî grupları zor durumda bıraktı. Şiilerin yoğun olduğu Güney Irak'ta Mart 1991'de başlayan ayaklanma Irak güçleri tarafından sert biçimde bastırıldı. Kuzey Irak'ta, aynı dönemde başlayan Kürt ayaklanması ise kimyasal silahların da kullanıldığı çok daha sert bir müdahaleyle bastırıldı. Çok sayıda insanın hayatını kaybetmesi, kitle imha silahlarının kullanılacağı korkusunu ateşleyerek bu bölgede büyük bir göç dalgası yarattı. Binlerce Kürt mültecinin sınırına dayanması sonrasında Türkiye sınırlarını açmak durumunda kaldı.

SORU:

Dayton Barış Anlaşması'nın sonuçları nelerdir?

CEVAP:

14 Aralık'ta imzalanan Dayton Barış Anlaşması ile Bosna-Hersek'in, Bosna-Hersek Federasyonu ve Sırp Cumhuriyeti'nden oluşan tek bir devlet olması; Bosna-Hersek Federasyonu'nun, tarafların nüfus yapılarına göre "kanton" denen ve özerkliğe sahip 10 idari yapıdan oluşması; Bosna-Hersek devletinin %49'unun Sırp, %30'unun Boşnak ve %21'inin de Hırvat denetiminde kalması benimsendi.

SORU:

Karabağ sorunu nasıl ortaya çıkmıştır ve nasıl gelişmiştir?

CEVAP:

Nüfusunun büyük kısmı Ermeni olan Karabağ'daki Yerel Meclisin 1988'de Ermenistan'a katılma kararı almasıyla alevlendi. Ermenistan'ın kabul ettiği bu kararı Azerbaycan ve Gorbaçov yönetimindeki Sovyetler Birliği Sovyet Anayasası'na aykırı olduğu gerekçesiyle reddetti. Sovyetler Birliği'nin etkin bir şekilde müdahale edecek gücün yoksun oluşu ve Ermenistan'ın Azerbaycan'a göre uluslararası alanda daha fazla destek görmesi sonucunda, Karabağ'da durum Ermeniler lehine gelişti. Taraflar arasında 1991'den itibaren başlayan çatışmalar sırasında çok sayıda sivil yaşamını yitirmekle birlikte savaşta daha büyük kayıplar veren taraf Azeriler oldu. Hocalı Katliamı olarak bilinen kitlesel öldürme eylemlerinin yanı sıra on binlerce Azeri'nin göç etmek zorunda kalmasıyla Karabağ'ın nüfus dengesi Ermeniler lehine biraz daha değişmiştir.

SORU:

Ekim 1991'de Madrid'de toplanan Barış Konferansı'nın önemi nedir?

CEVAP:

ABD ve Sovyetler Birliği'nin başkanlığında İsrail, Suriye, Lübnan, Ürdün ile Ürdün heyeti içinde Filistin temsilcilerinin katıldığı Konferans, soruna çözüm getirecek net bir sonuç veremediyse de hem tarafların ilk kez masaya oturmasını sağlaması hem de 2000 yılına dek sürecek Barış Süreci'ni başlatması bakımından önemlidir.

SORU:

Wye River Bildirisi'nin esasları nelerdir?

CEVAP:

Bildiri, İsrail'in, Batı Şeria ve Gazze'nin belirli kısımlarından çekilmesi ve nihai statü için görüşmelere başlanması gibi esasları içeriyordu.

SORU:

İran'ın nükleer teknolojiye sahip olması hangi gerekçelerle istenmiyordu?

CEVAP:

1979'daki devrimden beri ABD'nin baş düşmanlarından biri hâline gelen İran'ın nükleer teknolojiyi edinmesi, hem kendisi de nükleer enerjiye ve atom bombasına sahip bulunan İsrail'in güvenliği için hem de İran destekli kökten dinci örgütlerin kullanımına sunulursa denetlenemez bir hâle gelerek tüm dünya için büyük bir tehdit yaratacağı endişesi nedeniyle istenmiyordu.

SORU:

11 Eylül saldırıları sonucu ABD dış politikası ne yönde ilerlemiştir?

CEVAP:

11 Eylül saldırılarından sonra "terörle savaş" söylemi öne çıkarılarak terörist örgütler ve bunlara destek olan ülkeler karşısında ABD'nin harekete geçeceği açıklandı. Bu çerçevede, Clinton döneminden farklı olarak Bush yönetimi, tek taraflı ve çok daha sert askerî yaptırımlar uygulamayı kararlaştırdı. Söz konusu anlayışın bir parçası olarak, El-Kaide'yi topraklarında barındıran Afganistan'daki Taliban rejimine yönelik baskılar artırıldı. El-Kaide kamplarının kapatılması ve bin Ladin de dahil olmak üzere örgüt üyelerinin ABD'ye teslim edilmesi yönünde Taliban rejimine verdiği ultimatomla olumsuz yanıt alan Bush yönetimi, Afganistan'a karşı harekete geçti.

SORU:

11 Eylül'den sonra Irak'ın işgali nasıl gelişmiştir?

CEVAP:

11 Eylül'den sonra "Bush Doktrini" olarak da adlandırılan yeni ABD ulusal güvenlik stratejisinde, olası bir tehdidi bertaraf etmek üzere gerekirse "önalıcı" (preemptive) müdahale yapılması öngörüldü. Böylece Irak meselesi, hem ABD dış politikasında hem de uluslararası politikanın gündeminde yeniden öne çıktı. Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu ve bu kapasitesini geliştirmek için çalışmalar yaptığı iddialarına ek olarak önalıcı bir müdahaleyi gerek ulusal gerek uluslararası kamuoyu nezdinde meşru gösterebilmek için, Bağdat yönetiminin El-Kaide ve Filistinli gruplara destek verdiği iddia edildi. Böylece Irak'ın sadece bölgesinde değil, dünya barışı için bir tehdit oluşturduğu ve teröre destek vermesi bakımından da terörle savaş çerçevesinde Irak'ın bir hedef olduğu ileri sürüldü.

ARA SINAVDA NELER GELDİ NELER GELEBİLİR?

1.Soru

İngiliz parlamentosu Kraliçe Victoria'yı hangi ülkenin imparatoriçesi ilan etmiştir?

- a) Hollanda
- b) Mısır
- c) Hindistan

- d) Japonya
- e) Tunus

Yanıt Açıklaması:

Kraliçe Victoria Hindistanın imparatoriçesi ilan edilmiştir.

2.Soru

Japonya, ne zaman yenilgiyi kabul ettiğini ABD'ye bildirmiştir?

- a) 13 Nisan 1941
- b) 10 Temmuz 1945
- c) 9 Ağustos 1944
- d) 10 Ağustos 1945
- e) 2 Ağustos 1943

Yanıt Açıklaması:

Japonya, 10 Ağustos 1945'te yenilgiyi kabul ettiğini ABD'ye bildirdi.

3.Soru

II. Dünya Savaşı sırasında Almanlara vurulan ölümcül darbe aşağıdakilerden hangisidir?

- a) İtalya'nın savaştan çekilmesi
- b) İtalya'nın Almanya'ya savaş ilan etmesi
- c) Almanya'nın ekonomik açıdan çökmesi
- d) Müttefiklerin Normandiya kıyılarına "ikinci cepheyi" açmaları
- e) De Gaulle hükümetinin kurulması

Yanıt Açıklaması: Almanya 1943 yılından itibaren Müttefik devletler karşısında üstünlüğünü yitirdi. Müttefiklerin, 6 Haziran 1944'te Fransa'nın Normandiya kıyılarına çıkarma yaparak "ikinci cepheyi" açmaları, Almanlara ölümcül bir darbe vurdu

4.Soru

Kavram olarak ilk defa İngiltere'de ortaya çıkan ve Jeremy Bentham'ın öncülüğünde ortaya çıkan akım aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Romantizm
- b) Liberalizm
- c) Radikalizm
- d) Sosyalizm
- e) Komünizm

Yanıt Açıklaması:

Kavram olarak ilk defa 1820'lerde İngiltere'de ortaya çıkan Radikalizm, hem henüz doğmakta olan işçilerin önderleri arasında, hem de birçok yeni sanayicilerin çevresinde benimsenmekteydi. Radikaller, Parlamento'yu ve Kilise'yi reformlaştırmaya yönelik birçok çalışma ortaya koyan Jeremy Bentham'ın izinden gitmişlerdir.

5.Soru

Balkan Krizine neden olan Bulgaristan'ın bağımsızlık ilanı kaç yılında olmuştur?

- a) 1905
- b) 1906
- c) 1907
- d) 1908
- e) 1909

Yanıt Açıklaması:

Çözüm: Rusya'nın Panславist politikası ve Avusturya-Macaristan'ın yayılma isteği, Balkan coğrafyasının gerilmesine yol açmıştı. Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan

SIYASİ TARİH

etmesi (1908) bu gerilimi arttıran unsurlardan biri olmuştur.

6.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Hitler'in iktidara gelmesinden sonra Germen ırkına dayalı olarak hazırladığı programın ilk aşamasıdır?

- a) Rusya'nın Avrupadaki topraklarının işgal edilmesi.
- b) ABD ile bir savaşa girilerek başarı kazanılması
- c) Ordunun yeniden silahlandırılması ve Doğu avrupanın işgal edilmesi
- d) Fransa'nın ele geçirilerek İngiltere sınırına yaklaşılması.
- e) Saar bölgesi'nin Alman sınırlarına dahil edilmesi.

Yanıt Açıklaması: Hitler'in , Germen ırkına dayalı olarak hazırladığı planların ilk aşaması ordunun yeniden silahlandırılarak gücünün artırılması olduğu için doğru cevap C dir.

7.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Türk-İngiliz ve Fransız ittifak anlaşmasının maddelerinden biri değildir?

- a) Avrupa devletlerinin Akdeniz bölgesinde Fransa ve İngiltere'ye saldırması durumunda Türkiye'nin tarafsız olması
- b) Türkiye'ye yapılan saldırılarda Fransa ve İngiltere'nin yardım etmesi
- c) Fransa ve İngiltere'nin Yunanistan ve Romanya'ya verdikleri güvençler neticesinde savaşa girmesi durumunda Türkiye'nin destek vermesi
- d) Akdeniz bölgesinde bir Avrupa devletinin Türkiye'ye saldırması halinde Fransa ve İngiltere'nin destek vermesi
- e) İngiltere ve Fransa'nın bu antlaşma hükümleri dışında bir Avrupa devletinin saldırısına uğraması durumunda, Türkiye'nin tarafsız olması.

Yanıt Açıklaması:

Avrupa devletlerinin Akdeniz bölgesinde Fransa ve İngiltere'ye saldırması durumunda Türkiye'nin bu ülkelere yardım etmesi.

8.Soru

Fransa ve İngiltere arasındaki ticari ilişkilerin rahatlamasını sağlayan antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

- a) 1807 - Tilsit Antlaşması
- b) 1802 - Amiens Barış Antlaşması
- c) 1814 - Chaumont Antlaşması
- d) 1805 - Pressburg Barış Antlaşması
- e) 1809 - Wagram Antlaşması

Yanıt Açıklaması: Sorunun doğru cevabı B seçeneğidir.

9.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Ayastefanos Antlaşması ile Rusya'nın sahip olduğu haklardan biri değildir?

- a) Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın topraklarının büyütülerek bağımsız olmaları
- b) Bulgaristan'ın özerk olması
- c) Bulgaristan'ın sınırlarının genişletilmesi
- d) Bosna-Hersek'in Avusturya-Macaristan ve Rusya denetimine girmesi
- e) Rusya'nın müdahale özgürlüğünün olması

Yanıt Açıklaması: E seçeneğinde Üçlü İttifak sonucu Rusya'nın kazanımından bahsedilmektedir.

10.Soru

1929 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde başlayarak tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik krizin en önemli etkisi ne olmuştur?

- a) Avrupada işçi sınıfının ortadan kalkmasına yol açtı.
- b) İngilterede ekonomi çöktüğü için büyük bir isyan çıkmasına sebep olmuştur..
- c) ABD borsasında ciddi değer kaybı yaşandı.
- d) Uluslararası antlaşmalar ve oluşturulmaya çalışılan sistemin sorgulanmasına yol açmıştır.
- e) I. Dünya savaşından sonra oluşturulan siyasi kararlılığı ortadan kaldırdı.

Yanıt Açıklaması: 1929 yılında yaşanan ekonomik kriz özellikle siyasi sistem üzerinde etkili olmuştur. 1. Dünya savaşından sonra oluşturulmaya çalışılan uluslar arası sistemin başarısızlığı uğramasına zemin hazırladığı için sorunun cevabı D şıkkıdır.

11.Soru

Sanayi Devrimi'nin dünya ekonomisinde neden olduğu en belirgin gelişme aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Buhar makinesinin kullanılmaya başlanması
- b) Emperyalizmin ortaya çıkması
- c) Kömür ve demirin hammadde olarak kullanılmaya başlanması
- d) Üretimde makine odaklılık
- e) İşçi sınıfının oluşması

Yanıt Açıklaması:

Sanayi Devrimi'nin dünya ekonomisindeki en belirgin etkisi emperyalizmin ortaya çıkmasıdır. Sanayi Devrimi nedeniyle ekonomide büyük bir genişleme olmuştur. Kapitalizmin ulaştığı bu yeni aşamada, adına finans-kapital denen ve mali sermaye ile sanayi sermayesinin birleşiminden oluşan büyük sermaye grupları ve tekeller ortaya çıkmıştır. İşte, eski tip sömürgecilikten farklı olarak özellikle 1870'lerden itibaren ortaya çıkan emperyalizm, bu kapitalist ekonomik gelişimin bir sonucudur.

12.Soru

İtalyan Birliği'nin kuruluşu aşağıda verilen dönemlerden hangisinde gerçekleşmiştir?

- a) 1790-1810
- b) 1810-1830
- c) 1830-1850
- d) 1850-1870
- e) 1870-1890

Yanıt Açıklaması:

İtalyan Birliği'nin kuruluşu 1850'lerde yoğunlaşmıştır. Venedik ve Roma'nın da 1866 ve 1870'te katılmasıyla İtalya yarımadası tek bir devlet egemenliği altına girmiştir.

13.Soru

Osmanlı İmparatorluğu hangi antlaşma ile Birinci Dünya Savaşı'ndan çekilmiştir?

- a) Versailles Barış Antlaşması
- b) Saint Germain Barış Antlaşması
- c) Neuilly Barış Antlaşması
- d) Mondros Ateşkes Antlaşması

e) Trianon Barış Antlaşması

Yanıt Açıklaması:

Osmanlı İmparatorluğu 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması ile Birinci Dünya Savaşı'ndan çekilmiştir.

14.Soru

1921-1929 yılları arasında düşük ham madde fiyatlarının ve ılımlı bir biçimde yükselen ücretlerin, fiyatları ve de sanayi kârlarının artmasına yol açtığını öne süren ünlü iktisatçı kimdir?

- a) John Maynard Keynes
- b) Benito Mussolini
- c) Rosa Luxemburg
- d) Gustav Noske
- e) Anton Drexler

Yanıt Açıklaması:

Ünlü İngiliz iktisatçısı John Maynard Keynes, 1921-1929 yılları arasında düşük ham madde fiyatlarının ve ılımlı bir biçimde yükselen ücretlerin, fiyatları ve de sanayi kârlarının artmasına yol açtığını öne sürmüştür.

15.Soru

Devlete hizmet edenlere "Onur Madalyası" (Legion d'honneur) verilmesi uygulamasını başlatıldığı dönem aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Terör Dönemi
- b) Direktuvar Dönemi
- c) Napoleon Dönemi
- d) Konvansiyon Dönemi
- e) Konsüllük Dönemi

Yanıt Açıklaması:

Devlete hizmet edenlere "Onur Madalyası" (Legion d'honneur) verilmesi uygulamasını başlatıldığı dönem, Napoleon Dönemi'dir.

16.Soru

Aşağıdakilerden hangisi İtalya, Almanya ve Avusturya-Macaristan arasında kurulan savunma amaçlı Üçlü İttifak'ın içeriğindeki önemli maddeler biri değildir?

- a) Taraflar birbirlerine yöneltilmiş ittifaklara girmeyecekler.
- b) Fransa, İtalya'nın kışkırtması olmaksızın bu ülkeye saldırırsa Almanya ve Avusturya-Macaristan; Almanya'nın kışkırtması olmadan bu ülkeye saldırırsa sadece İtalya yardım etmek üzere savaşa girecek.
- c) Taraflardan birisi, kendi kışkırtması olmaksızın iki ya da daha fazla sayıda büyük devletin saldırısına uğrarsa ittifakın tüm tarafları savaşa katılacaklar.
- d) Taraflardan birisi, bir büyük devlet tarafından tehdit edildiği için bu devlete savaş ilan etmek zorunda kalırsa diğer iki taraf tarafsız kalacak.
- e) İttifak saldırı maksatlıdır.

Yanıt Açıklaması: 1. Taraflar birbirlerine yöneltilmiş ittifaklara girmeyecekler.2. Fransa, İtalya'nın kışkırtması olmaksızın bu ülkeye saldırırsa Almanya ve Avusturya-Macaristan; Almanya'nın kışkırtması olmadan bu ülkeye saldırırsa sadece İtalya yardım etmek üzere savaşa girecek.3. Taraflardan birisi, kendi kışkırtması olmaksızın iki ya da daha fazla sayıda büyük devletin saldırısına uğrarsa ittifakın tüm tarafları savaşa katılacaklar.4.

Taraflardan birisi, bir büyük devlet tarafından tehdit edildiği için bu devlete savaş ilan etmek zorunda kalırsa diğer iki taraf tarafsız kalacak.

17.Soru

Sanayi Devriminin sembolü olan Buhar makinası kaç yılında bulunmuştur?

- a) 1735
- b) 1745
- c) 1755
- d) 1765
- e) 1775

Yanıt Açıklaması:

Coğrafi keşiflerden sonra dünya tarihini belki de en çok etkileyen olay, Sanayi Devrimi adı verilen gelişmedir. İlk kez James Watt tarafından 1765'te icat edilen buhar makinesi, Sanayi Devrimi'nin simgesi olmuştur.

18.Soru

I. İtalya

II. Almanya

III. Avusturya-Macaristan

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri Üçlü İttifak'ı oluşturan ülkelerdendir?

- a) I ve II
- b) I ve III
- c) Yalnız III
- d) II ve III
- e) I, II ve III

Yanıt Açıklaması:

İtalya, Almanya ve Avusturya-Macaristan arasında Mayıs 1882'de Üçlü İttifak kurulmuştur.

19.Soru

Fransız Devrimi hangi yılda gerçekleşmiştir?

- a) 1879
- b) 1819
- c) 1769
- d) 1789
- e) 1738

Yanıt Açıklaması:

Fransız Devrimi 1789 yılında gerçekleşmiştir.

20.Soru

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Fransa ve Almanya arasında çekişme konusu olan en önemli sorun aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Alsace-Lorraine Bölgesi.
- b) Demir-çelik üretimi
- c) Donanmaların güçlendirilmesi
- d) Hanedan çekişmeleri
- e) İngiltere'nin Fransa'yı kışkırtması

21.Soru

Aşağıdakilerden hangisi 1. Dünya savaşının nedenlerinden biri değildir?

- a) Aşırı Milliyetçilik.
- b) İngiltere ve Fransa Rakabeti.
- c) Alman siyasi birliğinin kurulması
- d) Sömürgecilik ve ekonomik yayılma
- e) Dinsel ve kültürel yayılma.

Yanıt Açıklaması:

Balkanlarda Rusya, Avusturya-Macaristan rekabetidir.

22.Soru

Aşağıdakilerden hangisi 1919 Barış Antlaşmalarının sert şekilde eleştirilmesinin sebebidir?

- a) Antlaşmaların ağır hükümler içermesi ve cezalandırıcı bir yaklaşımla hazırlanması.
- b) Antlaşmaların savaştan galip olarak çıkan ülkelerin isteklerini karşılayamaması.
- c) Antlaşmaların savaştan yenik olarak çıkan ülkelerin taleplerini reddetmesi.
- d) Antlaşmaların içerdiği hükümlerin ağır olmaması.
- e) Antlaşmaların Fransa ve İngilterenin istekleri doğrultusunda hazırlanmamış olması.

Yanıt Açıklaması: 1. Dünya Savaşının barış antlaşma şartları savaşta yenilen ülkelerin altından kalkamayacağı kadar ağır şartlar içerdiği ve cezalandırıcı bir tutumla hazırlandığı için Dünyaya arzu edilen barışı ve huzuru getirmeyeceği öngörülüyordu. Bu sebeple doğru cevap A şıkkıdır.

23.Soru

Aşağıdakilerden hangisi itilaf devletlerinin Almanya ile imzaladıkları Versailles anlaşmasını önemli maddelerinden birisi değildir ?

- a) Almanya'nın Avusturya ile birleşmesi yasaklandı
- b) Donanmanın itiraf devletlerinin teslim edilmesi , Denizaltı ve Uçak yapılmaması kararlaştırıldı
- c) Almanya'nın Avusturya Çekoslovakya ve Polonya'nın bağımsızlıklarını tanıması kararlaştırıldı
- d) Almanyanın Fransa'nın himayesine girmesi kararlaştırıldı
- e) Almanya'nın savaş tazminatı ödemesi kararlaştırıldı

Yanıt Açıklaması: Fransa'nın amacı savaş sonunda Almanya'yı kıpırdıyamaz hale getirmektir fakat asla Almanya'yı alma gibi bir talepleri olmadı

24.Soru

Aşağıdaki kişilerden hangisi İngiltere tarafından "özgür Fransa'nın lideri" olarak kabul edildi?

- a) Başbakan Paul Reynaud
- b) General Marchal Phillip Petain
- c) General Charles de Gaulle
- d) Başbakan Chamberlain
- e) Winston Churchill

Yanıt Açıklaması: Fransa'nın Almanya'yla ateşkes imzalamadan önce ülkeyi terk etmiş olan ve gıyabında ölüme mahkûm edilmiş bulunan General Charles de Gaulle, Vichy Hükûmeti'ni tanımadığını belirterek, anavatan toprakları dışında bir direniş gücü oluşturmaya çalıştı. İngilizler, çok geçmeden O'nu "özgür Fransa'nın lideri" olarak kabul ederek iş birliğine gitti.

25.Soru

İkinci Dünya Savaşı sonucu oluşan kaos ortamında ekonomisi yükselen tek ülke aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Almanya
- b) Avusturya
- c) Macaristan
- d) ABD
- e) Polonya

Yanıt Açıklaması:

Savaşın sonucunda ortaya çıkan tablonun korkunçluğu ve ekonomideki kötü gidişatın sonucu beş ülke (Almanya, Avusturya, Macaristan, Polonya ve İtalya) hiperenflasyondan kurtulamadı. Bu kaos ortamında ekonomisi yükselen tek ülke ABD idi.

26.Soru

- I. Sömürgecilik
- II. Aşırı milliyetçilik
- III. Avrupa'da Alman-Fransız işbirliği
- IV. Dinsel ve kültürel yayılma
- V. Silahlanma

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri Birinci Dünya Savaşının öne çıkmış neden/nedenleridir?

- a) I ve II
- b) IV ve V
- c) I, II, III ve IV
- d) I, II, IV ve V
- e) I, II, III, IV ve V

Yanıt Açıklaması:

Sömürgecilik, aşırı milliyetçilik, dinsel ve kültürel yayılma ve silahlanma Birinci Dünya Savaşının öne çıkmış nedenlerinden iken Avrupa'da Alman-Fransız işbirliği değil rekabeti bu savaşın nedeni olmuştur.

27.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı İmparatorluğunun 1. Dünya savaşına girme nedeni değildir?

- a) Kaybedilen toprakları geri almayı istemek
- b) Turan imparatorluğunu kurma düşüncesi
- c) Osmanlı-Avusturya yakınlaşması
- d) Ekonomik bağımsızlığın kazanılması
- e) İtilaf blokunda yer alan devletlerin Osmanlıya karşı izledikleri saldırgan politikalar

Yanıt Açıklaması:

Osmanlı İmparatorluğunun 1. Dünya savaşına girme nedeni Osmanlı-Almanya yakınlaşmasıdır.

28.Soru

Devrim sonrası içte ve dışta karışıklığın devam ettiği Fransa ilk savaşı hangi ülkeye açtı?

- a) İngiltere
- b) İspanya
- c) Avusturya
- d) Rusya
- e) İtalya

Yanıt Açıklaması:

Fransa'da sol kanatta yer alan ve yönetimde gittikçe etkisi artan bir grup (Girondin'ler), Devrim Avrupa'ya yayılmadıkça Fransa'nın güven içinde olamayacağı görüşündeydi. Bunun için de savaşın gerekliliğine inanıyorlardı. Sağ kanatta yer alan bazıları da bir savaşın halkı Kral'ın çevresinde toplayacağı ve böylece Devrim'in ılımlı bir çizgide tutulabileceği görüşündeydi. Dış ve iç ortam böylesine uygun bir hale gelince, savaş kaçınılmaz demektir. Nitekim 20 Nisan 1792'de Meclis Avusturya'ya savaş açtı.

29.Soru

I. Korsanlığın yasaklanması,

II. Uluslararası nehirlerde seyrüsefer durumunun düzenlenmesi,

III. Köleliğin yasaklanması

Yukarıdakilerden hangisi veya hangileri Viyana Kongresi'nin uluslararası hukuk açısından önemini belirten kararlardandır?

- a) I, II ve III
- b) Yalnızca I
- c) I ve II
- d) I ve III
- e) Yalnızca II

Yanıt Açıklaması:

Viyana Kongresi, uluslararası hukuk açısından da önem taşıyordu. Nitekim Kongre'de korsanlığın yasaklanması, uluslararası nehirlerde seyrüsefer durumunun düzenlenmesi, köleliğin yasaklanması gibi konularda da kararlar alındı. Bu sebeple I, II ve III öncülleri, Viyana Kongresi'nin uluslararası hukuk açısından önemine işaret etmektedir.

30.Soru

Panslavizm'in anlamı nedir?

- a) Rusya'nın tek adam olma politikası
- b) Çarlık düzeni içinde olan ülkelerle yapılan ittifak
- c) Rusya ile ittifak eden ülkelerin oluşturduğu siyasi eğilim
- d) Prusya ile Rusya'nın oluşturduğu birliğin siyasi eğilimi
- e) Rusya'nın Slav birliği anlamına gelen siyasete yönelmesi

Yanıt Açıklaması:

Osmanlı' da aradığını bulamayan Rusya, Balkanlar üzerine eğildi. Bunun için de Panis Slavizm denen ve "Slav birliği" anlamına gelen siyasete yönelerek, Balkanlardaki Slav halklar üzerinde egemenlik ve nüfuz kurma arayışına yöneldi.

31.Soru

Osmanlı ile ittifak yaparak Rusya' ya savaş açan ülkeler hangileridir?

- a) İngiltere Fransa
- b) Fransa Almanya
- c) Almanya İngiltere
- d) Almanya Avusturya
- e) İngiltere Avusturya

Yanıt Açıklaması:

İngiltere ve Fransa, Mart 1854'te önce Osmanlı İmparatorluğu ile ittifak antlaşması imzalayıp sonra da Rusya'ya savaş ilan ettiler.

32.Soru

A. Hitler'in diktatörlüğünü mutlaklaştıran olay aşağıdakilerden hangisidir?

- a) 3 Şubat 1933'teki ordu komutanlarıyla yaptığı görüşme
- b) 1933 ilkbahar seçimleri
- c) Yetki Yasası'nın parlamentoda kabulü
- d) Polis teşkilatının merkezileştirilmesi
- e) Sendika ve siyasi partilerin kapatılması

Yanıt Açıklaması:

Hitler'in diktatörlüğünü mutlaklaştıran olay Yetki Yasası'nın Sosyal Demokrat Parti'nin muhalefetine rağmen parlamentoda kabul edilmesidir.

33.Soru

İngiliz Donanmasında kaçan iki Alman savaş gemisine Osmanlının sahiplenmesi tarihi nasıl etkilemiştir?

- a) Almanlar ile Rusların ittifak kurması
- b) İngiltere'nin Balkanlara çıkması
- c) Osmanlının Avrupa da söz sahibi olması
- d) Osmanlı- Rus savaşının başlaması
- e) Osmanlının Dünya savaşına girmesine

Yanıt Açıklaması:

Almanya, bir oldubitti ile Osmanlı İmparatorluğu'nu savaşa sürükleyerek üzerindeki yükü hafifletmeye çalıştı. Nitekim Osmanlı Hükûmeti tarafından donanma komutanlığına getirilen Alman Amiralı Souchon, başta Yavuz ve Midilli olmak üzere Osmanlı donanmasını 29-30 Ekim 1914'te Karadeniz'e çıkartarak Odessa ve Sivastopol gibi Rus limanlarını bombardıman ettirdi. Bu olay üzerine Rusya 2 Kasım'da, İngiltere ve Fransa da 5 Kasım'da Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilan ettiler.

Osmanlı İmparatorluğu da 12 Kasım 1914'te bu devletlere resmen savaş açarak çöküşünü hızlandıracak adımı attı.

34.Soru

Hukuki, sosyal, ekonomik eşitlik isteyen, çalışma şartlarının ağırlığına aşırı sermaye birikimine karşı çıkan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Liberalizm
- b) Sosyalizm
- c) Realizm
- d) Romantizm
- e) Kominizm

Yanıt Açıklaması:

1848 Devrimlerinden önce ortaya çıkan ilk Sosyalistlerin görüşleri şöyle özetlenebilir: Fransız Devrimi'nin getirdiği hukuki eşitliğin ötesinde, sosyal ve ekonomik eşitliği sağlayacak adımların atılmasını savunuyorlardı. Mevcut ekonomik sistemi amaçsız ve adaletsiz buluyorlardı. Çalışma şartlarının ağırlığına, aşırı sermaye birikimine karşı çıkıyorlardı. Üretim araçlarında ortak mülkiyetin erdemi üzerinde duruyorlardı.

35.Soru

1848 Devrimleri aşağıdaki ülkelerden hangisinde başarısızlıkla sonuçlanmıştır?

- a) Sardinya
- b) İsviçre
- c) Almanya
- d) Belçika
- e) Danimarka

Yanıt Açıklaması:

1848 Devrimleri, Milliyetçi yanıyla da Almanya, İtalya ve Macaristan'da başarısızlıkla sonuçlandı. Belçika, Danimarka, Hollanda, İsviçre ve Sardinya'da ise liberal yanının, anayasaları (özgürlükleri) güçlendirdiği görülmektedir.

36.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Amerika Birleşik Devletleri'nin Birinci Dünya Savaşı'na girme nedenleri arasında gösterilemez?

- a) Almanya'nın ABD bayraklı gemileri batırması
- b) ABD sermaye çevrelerinin savaşı İngiltere ve Fransa'nın kazanmasını istemesi
- c) ABD kamuoyunun İtilaf Devletlerine sempati duyması
- d) Alman ajanlarının ABD başkanına suikast tertibinde bulunması
- e) Almanya'nın Meksika'ya çeşitli vaatlerde bulunduğ unun ortaya çıkması

37.Soru

Kore'nin bağımsızlığının tanındığı konferans hangisidir?

- a) Kahire
- b) Tahran
- c) Moskova
- d) Quebec
- e) Washington

Yanıt Açıklaması:

Kore'nin bağımsızlığının tanındığı konferans Kahire'dir.

38.Soru

Paris Barış Konferansı'nda ilk ele alınan konu

aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Milletler Cemiyeti'nin kurulması
- b) Almanya'yla barış yapılması
- c) Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarının paylaşılması
- d) Rusya'daki devrimin bastırılması
- e) Yenilenlerden savaş tazminatı alınması

39.Soru

Açık Kapı Politikası aşağıdaki hangi ülkeyle ilgili olarak uygulanmıştır?

- a) Japonya
- b) Hindistan
- c) Çin
- d) Afganistan
- e) Meksika

40.Soru

Avrupa'da üst üste yaşanan kriz ve gerilimlerin ardından başlayan Birinci Dünya Savaşı'nı tetikleyen olay nedir?

- a) Savaşa Avusturya Macaristan imparatorluğu veliahtının Saraybosnada Ordu ziyareti sırasında Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesi neden olmuştur
- b) Savaşa İngiltere başbakanının Almanya başbakanı tehdit etmesi neden olmuştur
- c) Savaşa Amerika Birleşik Devletleri başbakanının İngiltere başbakanı ile anlaşma yapması neden olmuştur
- d) Savaşa Fransa ile İngiltere'nin çıkar çatışması neden olmuştur
- e) Savaşa Amerika'nın Avrupa'da sömürge elde etmek istemesi neden olmuştur

Yanıt Açıklaması: Savaşa , o güne kadar yaşanan olumsuzlukların gerilimi iyice tırmandırması ve en son olarak Avusturya Macaristan imparatorluğu veliahtının Saraybosna'da öldürülmesi bu olay üzerine Avusturya

Macaristan İmparatorluğu'nun olayı araştırarak suikastın ardında Sırbistana bağlı kara el örgütünün olduğunu anlaması ve seferberlik ilan ederek Sırbistana savaş açması sebebiyet vermiştir.

FİNAL SINAVINDA NELER GELDİ NELER GELEBİLİR?

1.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Nixon Doktrini'nin içeriğidir?

- a) ABD'nin dünya siyasetinden uzak durması.
- b) Komünizmin yayılmasına karşı her türlü önlemin alınması.
- c) ABD'nin sadece müttefiklerine ekonomik ve silah yardımı yapması.
- d) Dünya'nın her yerinde ABD askeri bulunması.
- e) NATO'nun üye sayısının hızla artırılması.

Yanıt Açıklaması: Hruşov'un Temmuz 1959'da Moskova'yı ziyaret eden ABD Başkan Yardımcısı Richard Nixon ile yaptığı görüşme iki taraf arasında diyalog kapısının açık olduğunu bir kez daha gösterdi. Aynı yılın Eylül ayında ABD'yi ziyaret eden Hruşov'un, Başkan Eisenhower ile Camp David'te yaptığı görüşmede silahsızlanma ve barış içinde bir arada yaşama gibi konular ele alınmış olsa da 1955'teki Cenevre görüşmesi gibi Camp David'te de somut bir adım atılmadı.

2.Soru

I.Sine yarımadasıII.Golan tepeleriIII. Tiran

BoğazıIV.KudüsV.Batı Şeria1967 de gerçekleşen Arap-İsrail savaşı sonucunda İsrail yukarıdaki bölgelerden hangilerini ele geçirmiştir?

- a) I-III-V
- b) III-V
- c) I-II-IV-V
- d) III-IV-V
- e) II-III

Yanıt Açıklaması: 11 Haziran'da savaşı İsrail'in galibiyetiyle sonuçlandığı için bu üçüncü Arap-İsrail Savaşı'na Altı Gün Savaşı da denilmektedir. Bu savaş sonunda İsrail, Sina Yarımadası'nı, Golan Tepeleri'ni, Batı Şeria'yı ve dolayısıyla Kudüs'ü,Gazze şeridi'ni ele geçirmiş bulunmaktaydı.

3.Soru

Bağılantısızlar olarak adlandırılan grubun liderlerinden olan Hindistan aşağıdaki hangi konuda sorun yaşamamıştır?

- a) Kalkınma
- b) Teknoloji
- c) Pakistan'la ilişkiler
- d) Etnik-Dinî çatışmalar
- e) Fazla Nüfus

Yanıt Açıklaması: Yaşanan sorunlar arasında teknoloji yoktur. Doğru cevap B seçeneğidir.

4.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Uzakdoğu'da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Hollandalılara karşı yürütülen savaşta kazanarak 1949'da bağımsız oldu?

- a) Burma
- b) Malaya
- c) Malezya
- d) Endonezya

e) Singapur

Yanıt Açıklaması:

Endonezya Hollandalılara karşı yürütülen savaşı kazanarak 1949'da bağımsız oldu.

5.Soru

İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki duruma ilişkin olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a) Avrupa ekonomisi genel olarak gerilemiştir.
- b) Birçok Avrupa ülkesinde sol hareketler güç kazanmıştır.
- c) Sovyetler Birliği'nde siyasi istikrarsızlık başlamıştır.
- d) Japonya'da yeni bir anayasa yürürlüğe girmiştir.
- e) Birçok sömürge ülkesi bağımsızlığını kazanmıştır.

Yanıt Açıklaması: Sovyetler Birliği ekonomik olarak güçlükler yaşamıştır ancak bu ülkede siyasi istikrarsızlık görülmemiştir.

6.Soru

Aşağıdakilerden hangisinin Gorbaçov'un uygulamaya soktuğu açıklık (Glasnost) politikasının özelliklerinden biri olmadığı söylenebilir?

- a) Rejim karşıtlarının salıverilmesi
- b) İnsan hakları ihlallerinin önlenmesi
- c) Yönetim kadrolarında gençleştirilmeye gidilmesi
- d) Basın ve ifade özgürlüğünün genişletilmesi
- e) Silahsızlanmaya gidilmesi

Yanıt Açıklaması:

Gorbaçov, hızla yeni bir siya-sal üslup benimseyerek, sosyalizmin yeniden yorumlanması gerekliliği üzerinde durmaya başladı. Bu çerçevede özellikle "açıklık" (glasnost) ve "yeniden yapılan-ma" (perestroyka) kavramlarını kullanmaya başladı. Açıklık, Sovyet yönetimindeki aksaklıkların giderilmesi, yönetim kadrolarında gençleştirilmeye gidilmesi, basın ve ifade özgürlüğünün genişletilmesi, rejim karşıtlarının salıverilmesi, insan hakla-rı ihlallerinin önlenmesi gibi Sovyet halkının siyasal temsil kanallarının açılmasına dayanmaktaydı. Yanlış cevap "silahsızlanmaya gidilmesidir".

7.Soru

Orta Doğu'da yükselmekte olan Batı karşıtlığı ABD'yi endişelendirmesi üzerine aşağıdaki hangi doktrin ilan edilmiştir?

- a) Eisenhower Doktrini
- b) Bağdat Doktrini
- c) Truman Doktrini
- d) Irak Doktrini
- e) Washington Doktrini

Yanıt Açıklaması:

Orta Doğu'da yükselmekte olan Batı karşıtlığı ABD'yi endişelendirmekteydi. Başkan Eisenhower 5 Ocak 1957'de ABD Kongresi'ne bir mesaj yollayarak, kendi adıyla anılacak bir doktrin ilan etti.

8.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Avrupa Tek Senedi ile yürürlüğe girmemiştir?

- a) Avrupa Parlamentosu'nda oybirliğinden, nitelikli oy çokluğuna geçilmesi

- b) Avrupa Parlamentosu'nun yeni üye kabulü ve ortaklık antlaşmalarının onaylanması konusunda yetkilendirilmesi
- c) İlk derece mahkemesinin kurulmasının kabul edilmesi
- d) Avrupa Tek Pazarı'nın kurulması
- e) **Avrupa Birliği Merkez Bankası'nın kurulması**

Yanıt Açıklaması: -

9.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Nükleer Deneme Yasağı Antlaşması imzalayan ülkelerden biridir?

- a) İtalya
- b) Japonya
- c) Fransa
- d) İngiltere
- e) Küba

Yanıt Açıklaması:

Haziran 1963'te ABD Başkanı'nın konutu Beyaz Saray ile SSCB liderinin konutu Kremlin Sarayı arasında doğrudan telefon bağlantısı (sıcak / kırmızı hat) kuruldu. Hemen ardından ABD, İngiltere ve SSCB Nükleer Deneme Yasası Antlaşması'nı (Sınırlı Deneme Yasası Antlaşması) imzaladılar. Bu antlaşmayla yer altı dışındaki mekânlarda nükleer silah denemeleri yapılması yasaklandı.

10.Soru

Aşağıdaki krizlerden hangisi, doğrudan etnik çatışma nedenine bağlanamaz?

- a) Ruanda
- b) **Körfez Savaşı**
- c) Bosna Savaşı
- d) Çeçenistan
- e) Karabağ

11.Soru

Bush yönetiminin en önemli dış politika gündem maddesi ne olmuştur?

- a) Bloklar arası etkileşim
- b) SSBC'nin yıkılma süreci
- c) Körfez krizi
- d) Doğu bloğunun dağılma süreci
- e) SSBC ile olan ilişkiler

Yanıt Açıklaması: Reagan'ın görev süresinin bitmesinin ardından 1988 seçimlerini kazanarak, 1989 başında iktidara gelen George Bush yönetimi de Reagan'ın özellikle ikinci döneminde izlediği politikaları devam ettirdi. Zaten Bush, Reagan'ın başkan yardımcısı olarak görev yapmaktaydı ve izlenen politikayı belirleyen ekip içinde yer almaktaydı. Bush Dönemi, bloklararası ilişkilerin iyiden iyiye ısındığı bir konjonktüre denk gelmişti. Bu yüzden, ABD yönetimi açısından sorun artık bloklararası ilişkilerde ABD üstünlüğünü tesis etmek ya da yakınlaşma çabalarını daha da geliştirmek değildi. Sorun SSCB'nin ve Doğu Bloku'nun 1989 yılından itibaren içine girdiği dağılma sürecinde ortaya çıkabilecek krizleri yönetebilmektir. Aşağıda inceleneceği gibi, Doğu Bloku'nun ve SSCB'nin yıkılma sürecinin şaşırtıcı biçimde "çabuk ve kansız" olması, Bush yönetiminin şansı olacaktı. Bush yönetiminin bu dönemdeki en önemli dış politika gündem

SİYASİ TARİH

maddesi ise 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle başlayan Körfez Krizi oluşturacaktır.

12.Soru

A.B.D' nin U2 Adlı casus uçakları uçurabilmek için açtığı üsler hangi ülke sınırları içerisindeydi?

- a) Türkiye, Afganistan
- b) Pakistan, Kazakistan
- c) Türkiye, Pakistan
- d) Pakistan, Afganistan
- e) Kazakistan, Afganistan

Yanıt Açıklaması:

NATO'nun Kitleli Karşılık Stratejisi çerçevesinde, SSCB'nin askerî ve sanayi tesislerinin yerlerinin öğrenilmesi gerekli hâle gelince, ABD 1957'den itibaren SSCB üzerinde U-2 adı verilen casus uçaklar uçurabilmek için Pakistan'ın Peşaver kentinde bir üs inşasına başladı. U-2 uçakları İncirlik (Adana) ve Peşaver üslerine yerleştirildiler.

13.Soru

- I. Ekonomik bütünleşme
- II. Uluslar üstü bütünleşme
- III. Askeri bütünleşme
- IV. Hukuki bütünleşme

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri Avrupa bütünleşmesinin üzerinde durduğu temel alan/alanlardandır?

- a) Yalnız I
- b) I ve II
- c) I, II ve IV
- d) II, III ve IV
- e) I, II, III ve IV

Yanıt Açıklaması:

Avrupa bütünleşmesi 3 temel alan üzerinden yürümüştür. Bunlar, ekonomik bütünleşme, uluslar üstü bütünleşme ve hukuki bütünleşmedir.

14.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi'ni oluşturan ülkelerden biri değildir?

- a) İngiltere
- b) Fransa
- c) İsveç
- d) Danimarka
- e) İsviçre

Yanıt Açıklaması: Fransa, İngiltere ile olan görüş ayrılığı sebebi ile Avrupa Serbest Ticaret Bölgesini oluşturan ülkelerin dışında kalmıştır. Doğru şık B dir.

15.Soru

Gorbaçov yeni bir siyasal üslup benimseyerek, sosyalizmin yeniden yorumlanmasında hangi iki kavramı kullanmıştır ?

- a) Açıklık- Yeni Düzen
- b) Açıklık - Yeniden Yapılanma
- c) Açıklık – Genişleme
- d) Yeniden Yapılanma – Genişleme
- e) Yeniden Yapılanma – Gelişme

Yanıt Açıklaması: Gorbaçov yeni bir siyasal üslup benimseyerek, sosyalizmin yeniden yorumlanmasında açıklık ve yeniden yapılanma kavramlarını kullanmıştır.

16.Soru

"Güçler Ayrılığı ilkesinin aksine, yürütme ve yasama erklerinin tek organda birleşmesinin örneğini oluşturan olağanüstü dönem meclisi" tanımı hangi dönemi tanımlamaktadır?

- a) Direktuar Yönetimi dönemi
- b) Ulusal Konvansyon Dönemi
- c) Terör Dönemi
- d) Kurucu Meclis Dönemi
- e) Napoleon Dönemi

17.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Sovyetler Birliği üzerindeki baskıyı hafifletmek için Sicilya'ya çıkarma yapılması, Balkanlarda ikinci bir cephenin açılması, bunun için de Türkiye'nin savaşa katılmasını sağlamak üzere hazırlıklara girişilmesi, Mihver devletlerinin kayıtsız şartsız teslimine kadar mücadeleye devam edilmesi gibi kararların alındığı İkinci Dünya Savaşı sırasında gerçekleştirilen önemli buluşmalardandır?

- a) Atlantik Bildirisi
- b) Kazablanka Konferansı
- c) Washington Konferansı
- d) Quebec Konferansı
- e) Potsdam Konferansı

Yanıt Açıklaması:

Kazablanka Konferansı sonunda; Sovyetler Birliği üzerindeki baskıyı hafifletmek için Sicilya'ya çıkarma yapılması, Balkanlarda ikinci bir cephenin açılması, bunun için de Türkiye'nin savaşa katılmasını sağlamak üzere hazırlıklara girişilmesi, Mihver devletlerinin kayıtsız şartsız teslimine kadar mücadeleye devam edilmesi gibi kararlar alındı.

18.Soru

Irak-İran Savaşı hangi yıl bitmiştir?

- a) 1985
- b) 1986
- c) 1987
- d) 1988
- e) 1989

Yanıt Açıklaması:

Irak-İran Savaşı 1988'de bitmiştir.

19.Soru

Mart 1979 da Mısır konusunu ele almak için Bağdat ta bir araya gelen Arap Birliği devletlerinin aldığı kararlar arasında aşağıdakilerden hangisi yer almamaktadır?

- a) Mısır ile diplomatik ilişkilerin kesilmesi
- b) Arap Birliği merkezinin geçici olarak Tunusa taşınması
- c) Mısırın bağılantısızlar hareketi üyeliğinin askıya alınması
- d) Mısır Arap devletleri tarafından yapılan yardımların durdurulması
- e) Mısır'ın İsrail ile tek başına uzlaşma yoluna gitmesi

Yanıt Açıklaması: Mart 1979'da Mısır konusunu ele almak için Bağdat'ta bir araya gelen Arap Birliği devletleri, Mısır'la diplomatik ilişkilerin kesilmesi, merkezi Kahire'de bulunan Arap Birliği'nin geçici olarak Tunus'a taşınması, Mısır'ın Bağılantısızlar Hareketi, İslam Konferansı ve Arap

Birliği örgütlerindeki üyeliklerinin askıya alınması ve Mısır'a Arap devletleri tarafından yapılan yardımların durdurulması kararlarını aldılar.

20.Soru

Aşağıdaki ülkelerden hangisi Yugoslavya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan ülkelerdendir?

- a) Slovakya
- b) Belarus
- c) Çek Cumhuriyeti
- d) Sırbistan
- e) Estonya

Yanıt Açıklaması:

Sırbistan Yugoslavya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan ülkelerden biridir.

21.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Deng'in ekonomik reformlarından değildir?

- a) Bazı sektörlerde özel mülkiyete dayalı girişimlerin desteklenmesi
- b) Ülkenin uluslararası yatırımlara açılması
- c) Toprakların çiftçilere ve ailelerine verilmesi
- d) Temel tüketim mallarının üretimine öncelik verilmesi
- e) **Kültür Devrimi**

22.Soru

Kazak edebiyatında roman, hikaye, tiyatro gibi yeni türler hangi dönemde ortaya çıkmıştır?

- a) Hürriyet Dönemi
- b) Sovyet Dönemi
- c) Hazırlık Dönemi
- d) II. Dünya Dönemi
- e) Stalin Sonrası

Yanıt Açıklaması:

Rusların Kazakistan'ı istilası ile Hazırlık Dönemi başlar. Bu dönemde Kazak aydın-ları süratle Rusça öğrenirler ve bu dille yazılan eserler aracılığı ile Avrupa'nın ve dünyanın diğer ülkelerinin edebiyat ve fikir hayatı ile yaşayışları hakkında bilgiler edinirler. Bu şekilde Kazak edebiyatında roman, hikâye, tiyatro gibi yeni türler ortaya çıkar.

23.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Soğuk Savaş Dönemi'nin başlamasının temel nedeni olarak gösterilebilir?

- a) II.Dünya Savaşı'ndan sonra ABD ile Rusya arasındaki görüş ayrılıkları.
- b) Afrika ve Asya'da bağımsızlık hareketlerinin ortaya çıkması
- c) İsrail'in kurulması ile Arap milliyetçiliğinin hızlanması.
- d) Hammadde ve pazar ihtiyacının giderek azalması.
- e) Avrupalı devletlerin kendi aralarında ekonomik ittifaklar yapması

Yanıt Açıklaması: İkinci Dünya Savaşı sırasında ortak Nazi tehdidine karşı kurulan "zoraki koalisyon", Almanya yenildikten hemen sonra dağılma emareleri göstermeye başladı. Savaş sırasında toplanan konferanslarda savaş sonrası Avrupa ve dünya düzeni konusunda temel ilkeler üzerinde anlaşmış olmalarına rağmen ABD ve SSCB'nin

birbirlerine karşı tutumlarında çok önemli farklılaşmalar ortaya çıkmıştır.

24.Soru

Aşağıdaki devletlerden hangisi OPEC'in kurucu üyeleri arasında değildir?

- a) Kuveyt
- b) ABD
- c) Venezüella
- d) İran
- e) Suudi Arabistan

Yanıt Açıklaması: Venezüella, Suudi Arabistan, Irak, İran ve Kuveyt gibi rezerv sahibi ülkeler, petrol fiyatlarını belirlemek ve kendilerini ilgilendiren sorunlarda ortak hareket edebilmek için 1960 yılında bir araya gelerek Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nü (OPEC) kurmuşlardır.

5.Soru

22 Ekim 1989'da Arap Birliği'nin öncülüğünde ve ABD'nin desteğinde Suudi Lübnan Parlamentosu'ndan 62 üyenin katılımıyla Lübnan iç savaşını bitiren anlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Lübnan Barış Anlaşması
- b) Schengen Antlaşması
- c) Cezayir Anlaşması
- d) Cenevre Anlaşması
- e) Taif Anlaşması

Yanıt Açıklaması:

22 Ekim 1989'da Arap Birliği'nin öncülüğünde ve AB'nin desteğinde Suudi Arabistan'ın Taif şehrinde Lübnan Parlamentosu'ndan 62 üyenin (31 Hristiyan-31 Müslüman) katılımıyla Taif Anlaşması imzalanmıştır.

26.Soru

Arapça'da "İntifada" ne anlama gelmektedir?

- a) İşgal
- b) Barış
- c) Mülteci
- d) Çatışma
- e) **Ayaklanma**

27.Soru

Aşağıdakilerden hangisi ABD'nin kuruluşu sırasında sahip olduğu avantajlar arasında değildir?

- a) Büyük bir toprağa sahip olması
- b) Aynı dili konuşan türdeş bir nüfusa sahip olması
- c) Nüfusun büyük çoğunluğunun Protestan olması
- d) Yönetimde erkler ayrılığı ilkesinin uygulaması
- e) Kıyılarını kontrol etme hakkını senatoya bırakmış olması

Yanıt Açıklaması: Sorunun doğru cevabı E seçeneğidir, kontrol hakkı başkanlıktadır.

28.Soru

Avrupa Bütünleşmesi ve derinleşmenin en önemli noktalarından biri olan Tek Avrupa Senedi hangi tarihte yürürlüğe girmiştir?

- a) 1 Temmuz 1987
- b) 17 Şubat 1986
- c) 28 Şubat 1986
- d) 14 Şubat 1984
- e) 1 Temmuz 1986

Yanıt Açıklaması: Gümrük Birliği, 1968’de tamamlanmış olmasına rağmen, henüz Ortak Pazar aşamasına bu sorunlar nedeniyle geçilememiştir. Bu sorunları aşmak için 1983’te yılında Avrupa Parlamentosu üyesi Spinelli, Avrupa Birliği’nin kurulmasına ilişkin bir antlaşma taslağı sundu. “Spinelli Taslağı” 14 Şubat 1984’te, Avrupa Parlamentosu’nda, büyük çoğunlukla kabul edildi ve “Tek Avrupa Senedi”nin temelini oluşturdu. Avrupa Komisyonu da 1985’te bir dizi öneri sıraladığı Beyaz Kitap’ı yayımladı. Böylece, Roma Antlaşması’nın 236. maddesine dayanılarak kurucu antlaşmada değişikliklere gidildi ve bu çerçevede imzalanan Avrupa Tek Senedi, 1 Temmuz 1987’de yürürlüğe girdi. Avrupa Bütünleşmesi ve derinleşmenin en önemli noktalarından biri Tek Avrupa Senedi’dir.

29.Soru

Aşağıdaki ülkelerden hangisi Marshall planını kabul etmemiştir ?

- a) Avusturya
- b) Norveç
- c) İrlanda
- d) Polonya
- e) İsviçre

Yanıt Açıklaması: SSCB ise Marshall Planı’nı Amerikan emperyalizminin Avrupa’yı ele geçirmek için kullanmayı düşündüğü bir araç olarak nitelendirerek Plan’a katılmayacağını açıkladığı gibi Doğu Avrupa ülkelerine de Plan’a katılmamaları konusunda baskı yaptı. Daha önce Plan’a katılacaklarını açıklayan Çekoslovakya ve Polonya bu baskılar sonucunda Paris toplantısına temsilci göndermekten vazgeçti.

30.Soru

İş birliği ortamı yara-tarak kıtanın ekonomik koşullarını iyileştirmek ve SSCB karşısında istikrarlı bir Batı Avrupa yaratabilmek için atılan ilk adım Fransa ve Federal Almanya’nın öncülüğünde imzalanan Paris Antlaşması ile kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKTÇ)’nda hangi ülke bulunmaz?

- a) Türkiye
- b) Hollanda
- c) İtalya
- d) Lüksemburg
- e) Belçika

Yanıt Açıklaması:

Geleneksel Alman-Fransız düşmanlığına son vermek, iş birliği ortamı yara-tarak kıtanın ekonomik koşullarını iyileştirmek ve SSCB karşısında istikrarlı bir Batı Avrupa yaratabilmek. Söz konusu amaçlar doğrultusunda atılan ilk adım, Fransa ve Federal Almanya’nın öncülüğünde Belçika, Lüksemburg, Hollanda ve İtalya’nın katılımıyla 1951’de imzalanan Paris Antlaşmasıyla kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu idi.

31.Soru

Sovyet birliklerinin Afganistan’a konuşlanmaya başlamasını sağlayan lider aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Nur Muhammed Taraki
- b) Hafızullah Amin

- c) Babrak Karmal
- d) Vladimir Lenin
- e) Josef Stalin

Yanıt Açıklaması:

Amin yönetimi de uzun sürmeyecek ve Sovyet desteğini alan Babrak Karmal lider olacaktır. Aralık 1979’da Karmal’ın iktidara gelmesine paralel olarak, Sovyet Birlikleri de Afganistan’a girmeye başladı. Kısa sürede sayısı 100 bine yaklaşan Sovyet askerî ülkenin bütün önemli noktalarını kontrol etmeye başladı.

32.Soru

Aşağıdakilerden hangisi SSCB’nin Afganistan işgalinin temel nedenlerinden biri değildir?

- a) Yeni Afgan yönetimine karşı savaşılan mücahitlere karşı harekete geçme düşüncesi
- b) Sovyet yönetiminin kendi nüfuz alanına girmiş bir ülkede İslami bir yapılanmaya izin vermek istememesi
- c) İran İslam Devrimi’nin bölgede yarattığı İslami dalgalanmanın, SSCB’yi de etkileyebileceği endişesi
- d) Carter Doktrini’nin savunduğu “Yeşil Kuşak” politikası
- e) 3.dünya ülkelerinin desteğini sağlama isteği

33.Soru

Carter yönetimi 1980 Ocağı’nda İkinci Soğuk Savaşı resmen baş-latan yeni doktrinini açıkladı. Bu doktrin, Orta Doğu’da Amerikan çıkarlarına karşı girişilebilecek bir harekete, ABD’nin gere-kirse askerî güç kullanarak doğrudan müdahale etmesini içermektedir. Bu doktrinin adı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) “Carter Doktrini”
- b) “Nixon Doktrini”
- c) “Yeşil Kuşak Doktrini”
- d) “Reagan Doktrini”
- e) “Eisenhower Doktrini”

Yanıt Açıklaması:

Carter yönetimi 1980 Ocağı’nda İkinci Soğuk Savaşı resmen baş-latan yeni doktrinini açıkladı. “Carter Doktrini” olarak adlandırılan bu doktrin, Or-ta Doğu’da Amerikan çıkarlarına karşı girişilebilecek bir harekete, ABD’nin gere-kirse askerî güç kullanarak doğrudan müdahâle etmesini içermektedir.

34.Soru

1980 yılında açıklanan ve 2. Soğuk Savaş Dönemini resmen başlatan doktrin aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Nixon Doktrini
- b) Eisenhower Doktrini
- c) Carter Doktrini
- d) Churchill Doktrini
- e) Reagan Doktrini

Yanıt Açıklaması:

Birinci olarak, Carter yönetimi 1980 Ocağı’nda İkinci Soğuk Savaşı resmen başlatan yeni doktrinini açıkladı. “Carter Doktrini” olarak adlandırılan bu doktrin, Orta Doğu’da Amerikan çıkarlarına karşı girişilebilecek bir harekete, ABD’nin gerekirse askerî güç kullanarak doğrudan müdahâle etmesini içermektedir.

35.Soru

Aşağıdaki ülkelerden hangisi 20 Mart 2003'te Irak'a yapılan Özgürlük Operasyonu kapsamında yer almaz?

- a) ABD
- b) İngiltere
- c) Rusya
- d) Avustralya
- e) Polonya

Yanıt Açıklaması:

Yapılan bu operasyonda ABD, İngiltere, Avustralya ve Polonya yer almaktadır.

36.Soru

Osmanlının Çanakkale ve Karadeniz Boğazlarının geçişe açılması gibi çok ağır koşullara imza attığı antlaşma hangisidir?

- a) Saint Jean de Maurienne
- b) Balfour Deklarasyonu
- c) Sykes-Picot Antlaşması
- d) Mondros Ateşkes Antlaşması
- e) Londra Antlaşması

Yanıt Açıklaması:

Osmanlının Çanakkale ve Karadeniz Boğazlarının geçişe açılması gibi çok ağır koşullara imza attığı antlaşma Mondros Ateşkes Antlaşması'dır.

37.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Barış Süreci kapsamında yapılan diplomatik girişimlerden biri değildir?

- a) İkinci İntifada
- b) Camp David Görüşmeleri
- c) Yol Haritası
- d) Oslo Anlaşması
- e) Wye River Bildirisi

Yanıt Açıklaması: İkinci İntifada

38.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Soğuk Savaş sonrasında önem kazanan kavramlardan birisidir?

- a) Egemenlik
- b) İçişleri
- c) İnsan Hakları
- d) Sosyalizm
- e) Ulusal ekonomi

39.Soru

Aşağıdakilerden hangisi Soğuk Savaş dönemiyle birlikte ortaya çıkan durumlar arasında yer almaz?

- a) Terör
- b) Çevre kirliliği
- c) Kitle imha silahlarının yayılması
- d) Gelir adaletsizlikleri
- e) Doğu-Batı kutuplaşması

Yanıt Açıklaması:

Soğuk Savaş dönemiyle birlikte Doğu-Batı kutuplaşması yerini zengin fakir ayrımının olduğu Kuzey-Güney kutuplaşmasına bırakmıştır.

40.Soru

Aşağıdakilerden hangisi ABD'nin 11 Eylül süreci sonrasında daha sert bir dış politikaya yönlendiğinin göstergelerinden biri değildir?

- a) Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisini reddetmesi
- b) Kyoto Protokolü'nden çekilmesi
- c) Anti-Balistik Füze Anlaşması'ndan çekilmesi
- d) Körfez savaşına girilmesi
- e) Irak'a girilmesi

Yanıt Açıklaması:

Özellikle, 11 Eylül olayından sonraki süreçte ABD, tek-tarafli, diğer devletlerin rızasını eskisi kadar önemsemeyen daha sert bir dış politikaya yöneldi. ABD, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisini reddetti, Kyoto Protokolü'nden ve Anti-Balistik Füze Anlaşması'ndan çekildi. Körfez Savaşı'na ise 1992 yılında girilmiştir.

ONLİNE DÖNEMDE NELER OLDU?

1.Aşağıdakilerden hangisi italya Başbakanı Benito Mussolini'nin uygulamalarından biri değildir?

Cevap:Liberal ve muhafazakar partilerin faaliyetlerine izin verilmesi

2.İtalya'nın Birinci Dünya Savaşında itilaf devletleri safına girmesi karşılığında çeşitli vaatlerin yer aldığı gizli antlaşma(1915) aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap Londra Antlaşması

3.AlmanİmparatoruII.Wilhelm'in1905'deAlmanya'nınçıkartı arınıkorumaküzeresavaşgemisi gönderdiğikuzayAfrikaülkesi?

Cevap Fas

4.Balkan Savaşları sırasında bağımsızlığını ilan eden ülke aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Bulgaristan

5.1850'lerden itibaren yoğunlaşan tek bir vatan ve İtalya ulusu fikirlerinin toplum içinde destek

Kazanmasını sağlayan milliyatçı dernek aşağıdakilerden hangisidir

Cevap:Carbonari

6-)Napoleon ile Rus Garıl.Alexander'ın Avrupa'da nüfuz alanları kurma konusunda 1807 yılında yaptıkları antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Tilsit Antlaşması

7-)Hitlerin Norveç'i işgaletmesinin(1940) asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Demir cevheri kaynaklarını güvence altına almak

8-)Birinci Dünya Savaşı sırasında "BüyükArapKrallığı"'nın kurulması aşağıdaki antlaşmalardan hangisiyle(1916)kararlaştırılmıştır?

Cevap:Sykes Picot

9-)Birinci Dünya Savaşı sırasında Filistin'de Yahudilere bir yurt oluşturulmasını öngören diplomatik girişim aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Balfour Deklarasyonu

10-)Aşağıdakilerden hangisi Kırım Savaşı'nın sonuçlarından biri değildir?

Cevap:Boğazların tüm savaş gemilerine açık olmasının teyit edilmesi

11-)Fransız Devrimi sırasında ülkede devrimi ve düzeni sağlamak için Jakobenlerin öncülüğünde 1793'tekurulan komite aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Kamusal Güvenlik Komitesi

12-)Sovyetler Birliği'nin,Almanya'nın 1941 yılındaki saldırı üzerine "OrtakHarekat Antlaşması"(12Temmuz1941)imzaladığı ülke aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:İngiltere

13-)Aşağıdakilerden hangisi 19.Yüzyılın ilk yarısında kurulmaya çalışılan Avrupa uyumunun mimarlarından biridir? **Cevap:Klemens von Metternich**

14-)Aşağıdakilerden hangisi Japonya'nın 1931'de Manchurya'yı işgal etmesinin önemli nedenlerinden biridir?

Cevap:Manchurya' yataklarına demir maden yataklarına sahip olmak

15-)Hitler,13Aralık1940'ta Sovyetler Birliği'ne saldırıyı içeren hangi "HarekatPlanı"nı imzalamıştır?

Cevap:Barbarossa

16-)Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı İmparatorluğunun Birinci Dünya Savaşı'na girme nedenleri arasında yer almaz?

Cevap:Milletler Cemiyetinin barışı sağlayacağına güvenilmemesi

17-)1853te İngiliz Büyük elçisiyle görüşürken Osmanlı İmparatorluğu için ünlü "hasta adam" deyimini kullanan Rus Çarı aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:I.Nikola

18-)Aşağıdakilerden hangisi Sanayi Devriminin sonuçlarından biri değildir?

Cevap:Kentten köye göçün artması

19-)Aşağıdakilerden hangisi 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşından sonra imzalanan Berlin Antlaşmasının hükümlerinden biri değildir?

Cevap:Romanyanın Osmanlı Devleti'ne bağlı olması

20-)Aşağıdakilerden hangisi 1872de kurulan Birinci Üç İmparatorlar Birliği'nin içerisinde yer alan devletle Dünya biridir?

Cevap:Almanya

21-)Rusya'da Bolşevik Hükümet'inin Birinci Dünya Savaşı'ndan çekilmesinden sonra İttifak Devletleriyle imzaladığı antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Brest-Ltovsk Antlaşması

22-)Almanya'nın 25Kasım 1938'da oluşturulmasına öncülük ettiği Anti-Komintern Paktına üye olan devlet aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Japonya

23-).....ismi,sömürgeciliğin ilk dönemlerindeki keşifler sırasında GüneyAfrika'ya gelip burada Kap Kolonisi'ni kurup yerleşen Hollandalılar için kullanılıyordu. Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yeri aşağıdakilerden hangisi doğru şekilde tamamlar?

Cevap:Boer

24-)19.yüzyıldaki gelişmelerden hangisi İtalyan siyasi birliğinin sağlanmasına olumlu katkı yapmıştır?

Cevap İtalya'nın Kuzey Afrika'da sömürge arayışına girmesi

26-)Fransız Devrimi'nde krala veto yetkisi tanınmasını ve çift meclis sisteminin kurulmasını isteyen grup aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Jakobenler

27-)Aşağıdakilerden hangisi İtalya'nın Avusturya-Macaristan ile birlikte 1882'de Üçlü İttifak kurmak istemesinin temel nedenlerinden biridir?

Cevap:Fransanın Tunusu işgal etmesi

28-)Aşağıdakilerden hangisi Paris Barış Konferansı'ndan sonra kurulan yeni dünya düzeninde milliyetler ve sınırlar konusunda karşılaşılan ilk sorunlardan biridir?

Cevap:Polonya devletinin sınırlarının çizilmesi

29-)Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı Sırasında Kars, Ardahan ve Batum'u elde ettiği antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Brest-Litovsk Antlaşması

30-)Aşağıdakilerden hangisi 1872de kurulan Birinci Üç İmparatorlar Birliği'nin içerisinde yer alan devletlerden biridir?

Cevap:Almanya

31-)Aşağıdakilerden hangisi Wilson ilkeleri arasında yer almaz?

Cevap:Avrupa ile ABD arasında silah satışının durdurulması

32-)Napoleon Bonaparte Kitasal Ablukası'nı aşağıdaki ülkelerden hangisine karşı uygulamıştır?

Cevap:İngiltere

33-)Aşağıdakilerden hangisi Fransız Devrimi'nin esas nedenlerinden biridir?

Cevap:Yedi Yıl Savaşlarının Fransa maliyesini iflasa sürüklemesi

35-)Fransız Devrimi sırasında askeri darbe yaparak Konsüllük yönetimini kuran kişi aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Napolyon Bonapart

36-)Fransa'da Konsüllük Yönetimi'nin kurulmasına neden olan ve Napoleon'un iktidara gelmesine kapı aralayan askeri darbe aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:18B rumaire Darbesi

37-)ABD'nin kurulu gunun ilk yıllarından 1.Dünya Savaşı'na kadar sürdürülen "yalnızlık izolasyon" politikasını ilk ortaya atan başkan aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:GeorgeWashington

38-)İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'ya Müttefik Devletler karşısında ölümcül darbeyi vuran olay aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Fransa'nın Normandiya kıyılarına çıkarma yapılarak ikinci cephenin açılması

39-)Aşağıdakilerden hangisi hitlerin führer olmasının ardından gerçekleştirdiklerinden değildir?

Cevap:Dayton Antlaşmasının imzalanması

40-)Aşağıdakilerden hangisi Kırım Savaşı'nın sonuçlarından biri değildir?

Cevap:Boğazların tüm savaş gemilerine açık olmasının teyit edilmesi

41-)Fransız Devrimi sırasında ülkede dirlik ve düzeni sağlamak için Jakobenlerin öncülüğünde 1793'tekurulan komite aşağıdakilerden hangisidir?

Cevap:Kamu Güvenliği Komitesi Komitesi

43-)Aşağıdakilerden hangisi Fransız Devrimi'nin esas nedenlerinden biridir **Cevap:yedi yıl savaşlarının Fransa maliyesini..**

44-)İtalyan hükümetinin 9 Mayıs 1936'da ilhak ettiğini açıkladı ülke

cevap:Habeşistan

43-)İkinci Dünya Savaşı sırasında yayınlanan belgelerden hangisi Birleşmiş Milletler örgütünün temelini oluşturmaktadır.

-Cenevre Deklarasyonu

44-)Mali Sermaye ile sanayi sermayesinin birleşmesinden oluşan büyük sermaye gruplarına ne ad verilir?

-Finans-Kapital

45-)Kırım Savaşının(1853-1856)çıkmasının asıl nedeni aş. hangisidir?

-Rusya'nın Osmalı İmparatorluğu'nun parçalanması sürecini kendi çıkarları...

47-)Bir devletin kendi sınırına yakın yaşayan soydaşlarının oturduğu bölgeyi ihlak etme politikası aş.kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

-İrredentizm

48-)Japonya'da 1868'de başlayıp 1912'ye kadar süren reform döneminde aş.kavramlardan hangisiyle ifade edilmektedir?

-Meiji Dönemi

Japonya'da 1868'de başlayıp 1912'ye kadar süren reform dönemi aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilmiştir

CEVAP: MELJİ DÖNEMİ

Aşağıdakilerden hangisi İtalya'nın ,Almanya Avusturya-Maceristan ile birlikte 1982 'de üçlü ittifak kurmak istemesinin temel nedenidir?

CEVAP:FRANSANIN TUNUSU İŞGAL ETMESİ

Avrupa'da 1792-1797 yılları arasında süren birinci koalisyon savaşlarını sona erdiren anlaşma aşağı. Hangisidir?

CEVAP:CAMPO FORMİO ANTLAŞMASI

Aşağıdakilerden hangisi ikinci dünya savaşı sırasında müttefik devletlerin düzenledikleri konferanslardan biri değildir?

CEVAP:PARİS BARIŞ KONFERANSI

Napoleon Bonaparte Kıta Ablukasını(Kıtasa Sistem) aşağıdaki ülkelerden hangisine karşı uygulamıştır?

CEVAP:İNGİLTERE

Briand-Kellogg Paktının en önemli amacı aşağıdakilerden hangisidir?

CEVAP:ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE SAVAŞA

BAŞVURULMAMASI VE

SORUNLARIN BARIŞÇIL

BİÇİMDE ÇÖZÜLMESİ

Hitlerin Norveçi işgal etmesinin (1940)asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

CEVAP:DEMİR CEVHERİ KAYNAKLARINI GÜVENCE ALTINA ALMAK.

1875'ten beri Fransa ve Almanya arasında bir savaşın başlaması olasılığı ilk kez belirgin bir şekilde aşağıdaki olaylardan hangisidir?

CEVAP:BİRİNCİ FAS KRİZİ

İkinci dünya savaşı sırasında Almanya'ya müttefik devletler karşısında ölümcül darbeyi vuran olay aşağıdakilerden hangisidir?

CEVAP:FRANSANIN NORMANDİYA KIYILARINA ÇIKARMA YAPILARAK İKİNCİ CEPHENİN AÇILMASI

Fransız Devriminde krala veto yetkisi tanınmasını ve çift meclis sisteminin kurulmasını isteyen grup aşağıdakilerden hangisi?

CEVAP:JAKOBENLER

Aşağıdakilerden hangisi Adolf Hitlerin dış politikadaki girişimlerinden?

CEVAP:LOCARNO ANTLAŞMASINDAN AYRILMAK

Osmanlı Devletinin Birinci Dünya Savaşı sırasında Kars,Ardahan ve Batumu elde ettiği anlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

CEVAP:BREST-LİTOVSK ANTLAŞMASI

İkinci Dünya Savaşı sırasında yayınlanan belgelerden hangisi birleşmiş milletler örgütünün temelini oluşturmaktadır?

CEVAP:CENEVRE DEKLARASYONU

Mali sermaye ile sanayi sermayesinin birleşiminden oluşan büyük sermaye gruplarına ne ad verilir?

CEVAP:FİNANS-KAPİTAL

Kırım savaşının(1853-1856) çıkmasının asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

CEVAP:RUSYANIN OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN PARÇALANMA SÜRECİNİ KENDİ ÇIKARM.

Aşağıdakilerden hangisi Japonyanın 1931'de Mançurya'yı işgal etmesinin önemli nedenlerinden biridir?

CEVAP:MANÇURYADAKİ KÖMÜR,DEMİR,MADEN YATAKLARINA SAHİP OLMAK

Bir devletin kendi sınırına yakın yaşayan soydaşlarının oturduğu bölgeleri ilhak etme politikası aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilir?

CEVAP:İRREDENTİZM

Afrikadaki sömürgeciliğin geleceğini belirleyen 1884-1885 Berlin Konferansında alınan en önemli karar aşağıdakilerden hangisidir?

CEVAP:FİLLİ İŞGAL İLKESİNİN KABULÜ

12 Kasım 1921- 6 Şubat 1922 tarihleri arasında toplanan denizde silahsızlanma ve uzak doğu ile pasifik....

CEVAP:WASHINGTON KONFERANSI

Aşağıdakilerden hangisi İtalya'nın, Almanya ve Avusturya-Maceristan ile birlikte 1982'deüçlü ittifak kurmak istemenin temel nedenlerinden?

CEVAP:FRANSANIN TUNUSU İŞGAL ETME

Aşağıdakilerden hangisi Adolf Hitlerin dış politikadaki girişimlerinden biri değildir.

CEVAP: LOCARNO ANTLAŞMASINDAN AYRILMAK.

1830 Devrimlerinin ilk ortaya çıktığı ülke aşağıdakilerden hangisidir.

CEVAP :FRANSA

Fransa ile prusyayı savaşıma eşiğine getiren gerginliğin nedeni

CEVAP : YENİ İSPANYA KRALLIĞININ KİM OLACAĞI

Aşağıdakilerden hangisi Fransı devriminden sonra ortaya çıkan Cumhuriyetçilik akımı taraftarlarının?

CEVAP : KİLİSEYİ HER KOŞULDA DESTEKLEMEK

SIYASİ TARİH

Aşağıdakilerden hangisi potsdam konferansının en önemli tartışma konularından birini oluşturmuştur?

CEVAP: ALMANYANIN GELECEĞİNİN TARTIŞILMASI

Kral XVI. Louis in mayıs 1789 da fransa meclisini toplantıya çağırmasının sebebi?

CEVAP : YENİ VERGİ ALABİLMEK

ABD Başkanı Wilson un birinci dünya savaşından sonra toplanan Paris barış kongresinin öncelikle ele alınmasını istediği konu aşağıdakilerden

CEVAP: MİLLETLER CEMİYETİNİN KURULMASI

Briand kellog paktının en önemli amacı

CEVAP: ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE SAVAŞA BAŞVURMAMASI

SORU: Monroe doktrini bağımsızlığını kazandıktan sadece 40 yıl sonra..... avrupanın güçlü devletlerine

CEVAP: ABD'NİN

SORU: Otto von bismarck'ın alman siyasi birliğini sağlama sürecinde uyguladığı süreci

CEVAP:REALPOLİTİK

SORU: Sovyetler birliğinin almanyanın 1941 yılındaki saldırısı üzerine ortak hareket anlaşması

CEVAP: İNGİLTERE

SORU:2. Dünya savaşında sırasında yayınlanan belgelerden hangisi birleşmiş milletler örgütünün

CEVAP: ATLANTİK BİLDİRİSİ

SORU:Napoleon ile rus çarı 1. Alexander'ın avrupada nüfus alanları kurma konusunda 1807 yılında yaptıkları anlaşma

CEVAP:TİLSİT ANLAŞMASI

SORU:İtalya'nın 1.dünya savaşında itilaf devletleri safında girmesi karşılığında çeşitli vaatlerin yer aldığı gizli anlaşma

CEVAP:LONDRA ANLAŞMASI

SORU:Aşağıdakilerden hangisi radikalizm taraftarlarının ortak özelliklerinden biri değildir

CEVAP: SİYASİ OY HAKKINI YANLIZCA SOYULARA VERİLMESİNDEN YANA OLMALARI

SIYASİ TARİH

1)Bir devletin, kendi sınırına yakın yaşayan soydaşlarının oturduğu bölgeleri ilhak etme politikası aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilmektedir?

İrredentizm

2)Aşağıdakilerden hangisi Japonya'nın 1931'de Mançurya'yı işgal etmesinin önemli nedenlerinden biridir? Mançurya'daki kömür, demir ve maden yataklarına sahip olmak

3)Kırım Savaşı'nın (1853-1856) çıkmasının asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir? Rusya'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması sürecini kendi çıkarları doğrultusunda başlatmak istemesi

4)İkinci Dünya Savaşı sırasında yayınlanan belgelerden hangisi Birleşmiş Milletler Örgütü'nün temelini oluşturmaktadır?

Cenevre Deklarasyonu

5)Mali Sermaye ile sanayi sermayesinin birleşiminden oluşan büyük sermaye gruplarına ne ad verilir?

Finans-Kapital

6)Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı sırasında Kars, Ardahan ve Batum'u elde ettiği antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

Brest-Litovsk Antlaşması

7)Fransa'da Konsüllük Yönetimi'nin kurulmasına neden olan ve Napoleon'un iktidara gelmesine kapıyı aralayan askeri darbe aşağıdakilerden hangisidir?

18 Brumaire Darbesi

8)Sovyetler Birliği'nin Almanya'nın 1941 yılındaki saldırısı üzerine "Ortak Hareket Antlaşması" (12 Temmuz 1941) imzaladığı ülke aşağıdakilerden hangisidir?

İngiltere

9)_____ ismi, sömürgeciliğin ilk dönemlerindeki keşifler sırasında Güney Afrika'ya gelip burada Kap Kolonisi'ni kurup yerleşen Hollandalılar için kullanılıyordu. Boş bırakılan yeri aşağıdakilerden hangisi doğru şekilde tamamlar?

Boer

10)1830 Devrimlerinin ilk ortaya çıktığı ülke aşağıdakilerden hangisidir?

Fransa

11) 1850'lerden itibaren yoğunlaşan tek birvatan ve İtalya ulusu fikirlerinin toplum içinde destek kazanmasını sağlayan milliyetçi dernek aşağıdakilerden hangisidir?

Carbonari

12)Fransız Devrimi'nde krala veto yetkisi tanınmasını ve çift meclis sisteminin kurulmasını isteyen grup aşağıdakilerden hangisidir?

Jakobenler

13) Aşağıdakilerden hangisi Radikalizm taraftarlarının ortak özelliklerinden biri değildir?

Siyasi oy hakkının yalnızca soylulara verilmesinden yana olmaları

14)Aşağıdakilerden hangisi Wilson ilkeleri arasında yer almaz?

Avrupa ile ABD arasında silah satışının durdurulması

15) Otto von Bismarck'ın Prusya liderliğinde Alman Birliğinin kurulmasını hedefleyen dış politika stratejisi aşağıdakilerden hangisidir?

Realpolitik

16) Aşağıdakilerden hangisi Potsdam Konferansı'nın en önemli tartışma konularından birini oluşturmuştur?

Almanya'nın geleceğinin tartışılması

17)Balkan Savaşı sırasında bağımsızlığını ilan eden ülke aşağıdakilerden hangisidir?

Arnavutluk

18) Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'na girme nedenleri arasında yer almaz?

Milletler Cemiyeti'nin barışı sağlayacağına güvenilmemesi

19) Hitler, 13 Aralık 1940'ta Sovyetler Birliği'ne saldırıyı içeren hangi "Harekat Planı"nı imzalamıştır?

Barbarossa

20)Monroe Doktrini bağımsızlığını kazandıktan sadece 40 yıl sonra _____ Avrupa'nın güçlü devletlerine kafa tutabildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Boş bırakılan yeri aşağıdakilerden hangisi doğru şekilde tamamlar?

SİYASİ TARİH

ABD'nin

21) Afrika'daki sömürgeciliğin geleceğini belirleyen 1884-1885 Berlin Konferansı'nda alınan en önemli karar aşağıdakilerden hangisidir?

Filî işgal ilkesinin kabulü

22) İtalya Hükümeti'nin 9 Mayıs 1936 tarihinde ilhak ettiğini açıkladığı ülke aşağıdakilerden hangisidir?

Habeşistan

23) 19. yüzyıldaki gelişmelerden hangisi İtalyan siyasi birliğinin sağlanmasına olumlu katkı yapmıştır?

İtalya'nın Kuzey Afrika'da sömürge arayışına girmesi

24) 1830 Devrimlerinin ilk ortaya çıktığı ülke aşağıdakilerden hangisidir?

Fransa

25) 1853'te İngiliz Büyükelçisiyle görüşürken Osmanlı İmparatorluğu için ünlü "hasta adam" deyimini kullanan Rus Çarı aşağıdakilerden hangisidir?

I. Nikola

26) ABD Başkanı Wilson'un Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra toplanan Paris Barış Kongresi'nde öncelikle ele alınmasını istediği konu aşağıdakilerden hangisidir?

Milletler Cemiyeti'nin kurulması

27) 12 Kasım 1921 - 6 Şubat 1922 tarihleri arasında toplanan, denizde silahsızlanma ve Uzakdoğu ile Pasifik bölgesinin sorunlarının tartışıldığı konferans aşağıdakilerden hangisidir?

Washington Konferansı

28) Aşağıdakilerden hangisi İtalya'nın Almanya ve Avusturya-Macaristan ile birlikte 1882'de Üçlü İttifak kurmak istemesinin temel nedenlerinden biridir?

Fransa'nın Tunus'u işgal etmesi

29) Kral XVI. Louis'in Mayıs 1789'da Fransa Meclisi'ni (Etats Generaux) toplantıya çağırmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

Yeni vergi alabilmek

30) Avrupa'da 1792-1797 yılları arasında süren Birinci Koalisyon Savaşları'nı sona erdiren antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?

Campo Formio Antlaşması

31) Aşağıdakilerden hangisi Kırım Savaşı'nın sonuçlarından biri değildir?

Boğazların tüm savaş gemilerine açık olmasının teyit edilmesi

32) Aşağıdakilerden hangisi İkinci Dünya Savaşı sırasında Müttefik devletlerin düzenledikleri konferanslardan biri değildir?

Paris Barış Konferansı

33) Napoleon Bonaparte Kıta Ablukası'nı (Kıtasa Sistem) aşağıdaki ülkelerden hangisine karşı uygulamıştır?

İngiltere

34) Briand-Kellogg Pakti'nin en önemli amacı aşağıdakilerden hangisidir?

Uluslararası ilişkilerde savaşa başvurulmaması ve sorunların barışçıl biçimde çözülmesi

35) İtalya'nın Birinci Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleri safında girmesi karşılığında çeşitli vaatlerin yer aldığı gizli antlaşma (1915) aşağıdakilerden hangisidir?

Londra Antlaşması

36) Hitler'in Norveç'i işgal etmesinin (1940) asıl nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

Demir cevheri kaynaklarını güvence altına almak

37) 1875'ten beri Fransa ve Almanya arasında bir savaşın başlaması olasılığı ilk kez belirgin bir şekilde aşağıdaki olaylardan hangisidir?

Birinci Fas Krizi

38) Alman İmparatoru II. Wilhelm'in 1905'te Almanya'nın çıkarlarını korumak üzere savaş gemisi gönderdiği kuzey Afrika ülkesi aşağıdakilerden hangisidir?

Fas

39) Aşağıdakilerden hangisi Fransız Devrimi'nin esas nedenlerinden biridir?

Yedi Yıl Savaşlarının Fransa maliyesini iflasa sürüklemesi

40) İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'ya Müttefik Devletler karşısında ölümcül darbeyi vuran olay aşağıdakilerden hangisidir?

Fransa'nın Normandiya kıyılarına çıkarma yaparak ikinci cepheyi açması

41) Aşağıdakilerden hangisi Adolf Hitler'in dış politikadaki girişimlerinden biridir?

Locarno Antlaşması'ndan ayrılmak

42) Birinci Dünya Savaşı sırasında "Büyük Arap Krallığı"nın kurulması aşağıdaki antlaşmalardan hangisiyle (1916) kararlaştırılmıştır?

Londra Antlaşması

43) Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında saldırmazlık bildirisi imzaladığı (1941) ülkelere biridir?

Bulgaristan

44) ABD'nin kuruluşunun ilk yıllarından II. Dünya Savaşı'na kadar sürdürülen "yalnızlık-izolasyon" politikasını ilk ortaya atan başkan aşağıdakilerden hangisidir?

George Washington